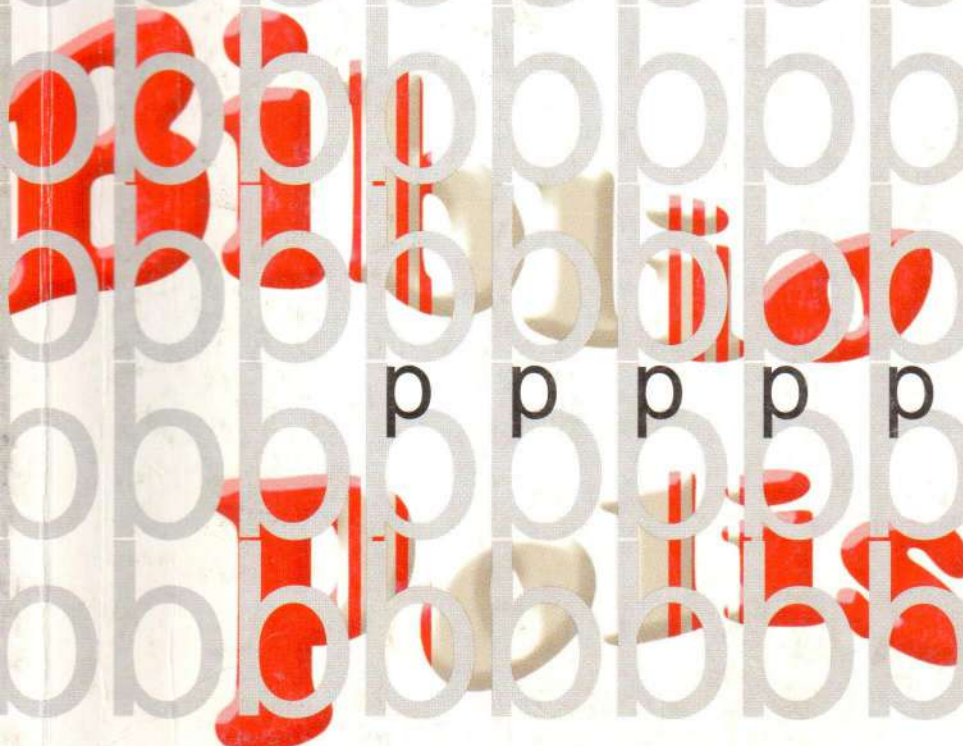

OK
B-57

ISSN 1811-900X

p p p p p p p

Biblio Polis

**Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău**

Apare din anul 2002
Vol. 38 (2011) Nr. 1 (Serie nouă)

Director:

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Consiliul științific: *dr. Hermina ANGHELESCU (Detroit), Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga), acad. Mihai CIMPOI, Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române, conf. univ. dr. Natalia GOIAN, conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI, prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București), prof. univ. dr. Victor PETRESCU (Târgoviște), Vlad POHILĂ, prof. univ. dr. Ion STOICA (București), conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU, conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN, prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa)*

Colegiul de redacție: *Tatiana COȘERIU (Teorie și practică), Mariana HARJEVSCHI (Politici, Legislație), Valeriu HERȚA (Design), Tatiana ISCHIMJI (Bibliotecile minorităților etno-culturale), conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (Studii și cercetări), Ludmila PÂNZARU (Tehnologii, Resurse, Traduceri), Vlad POHILĂ (Editorial, Cultură și spiritualitate), Genoveva SCOBIOALĂ (Imagine, Relații publice, Activități rețea)*

Secretariat: *Tatiana BORODATÎ, Valeriu RAȚĂ*

Tel. redacției: 221186; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md; <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html>

Типар executat la „BONS OFFICES”. Tel.: 500577; 500895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

**EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ /
EDITORIAL**

Vlad POHILĂ

Pilonii de rezistență ai bibliotecii: ieri, azi,
mîine
„Столпы” поддерживающие ценность и
престиж библиотеки
The pillar of library strength..... 5

**STUDII ȘI CERCETĂRI / ИССЛЕДОВАНИЯ /
STUDIES AND RESEARCH**

Nelly ȚURCAN

Accesul deschis – un nou model de acces la
informație și cunoaștere
Открытый доступ – новая модель
доступа к информации и познанию
The Open Access – a new model of access
to the information and knowledge 9

Natalia GOIAN, VICTORIA BERNIC

Arhitectura bibliotecilor publice: teorii
și realizări practice
Архитектура публичных библиотек:
теории и практические достижения
The public library's arhitecture: theory
and practices 18

Natalia CHERADI

Informația economică – element
important al sistemului comunicațiilor
sociale
Экономическая информация
– важнейшее звено системы
общественных коммуникаций
The economic information is an important
element of the social communication
system 32

Elena BUTUCEL

Cine sunt managerii contra curentului?
Кто это менеджеры „против течения“?
First, break all the rules39

TEORIE ŞI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

Tatiana COŞERIU

Activitatea de voluntariat în întrebări şi răspunsuri
Как стать волонтером в библиотеке: вопросы и ответы
The volunteer activity: questions and answers49

BIBLIO-OMAGII / БИБЛИО-ГОДОВЩИНЫ / BIBLIO-ANNIVERSARIES

Vlad POHILĂ

Despre Ion Stoica sau Despre polivalența trăită de esența eului în armonie cu realitatea
Слово к 75-летию замечательного библиолога проф. Иона Стойки
About PhD Ion Stoica at 7555

Prof. univ. dr. Ion STOICA: „Am crezut şi cred mereu în victoria binelui, oricâte eșecuri ar interveni pe parcurs“
(*Consemnare: Lidia KULIKOVSKI*)
Ион Стойка: „Я верю в победу добра, хотя знаю что и неудачи тоже неминуемы“
Ion Stoica: “I believe in the victory of the good, as many failures would occur”59

Şi primăvara se numără bobocii... bobocii de flori, evident!... Dialog aniversar cu dr. conf. univ. Lidia Kulikovski (*Consemnare: Vlad POHILĂ*)
Весеннее подведение итогов: юбилейный диалог с Лидией Куликовски
The anniversary dialog with Lidia Kulikovski62

Gheorghe DUCA

Mereu în anotimpul belşugului
Пусть Вам сопутствует всегда изобилие
Always in the season of harvest68

Zamfira MIHAIL

O mare reverență doamnei
dr. conf. univ. Lidia Kulikovski
Глубокий реверанс г-же Лидии Куликовски
A deep reverence for Mrs Lidia Kulikovski70

Mihai CIMPOI

Inovarea continuă
Десятилетиями путём инновации
A continuous innovation73

Nicolae DABIJA

Doamna Cărții
Хозяйка Книжного царства
A book Lady 74

Iulia TĂTĂRESCU

Vers alb pentru Lidia...
О Лидии Куликовски – верлибром
Verslibre about Lidia Kulikovski75

Dimitrie POPTĂMAŞ

O călăuză spre performanțe
Ведущая к замечательным свершениям
A guide to the performance76

Lidia KULIKOVSKI

Tamara Baghici – profesionistul înțelept al domeniului biblioteconomic
Тамара Багич – мудрый специалист библиотечного дела
Tamara Baghici is a wise professional77

Mihai CIMPOI

O discipolă a bibliotecarului Eminescu
Елена Дабижа – ученица Эминеску-библиотекаря
Elena Dabija – a disciple of Eminescu librarian79

VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Claudia ŞATRAVCA

Grigore Vieru – ecoul demnității naționale
Эхо национального достоинства – поэт Григоре Виеру
Grigore Vieru is the echo of our national dignity81

Cristina MAMAISCAIA

Săptămîna ușilor deschise la Biblioteca
„Maramureș“
Неделя открытых дверей в библиотеке
„Марамуреш“
The Open Door Week at the library
„Maramureș“85

Lidia ȚUGUI, Tatiana FRUNZĂ,

Cristina CATEREV

Parteneriatul – cultura promovării bibliotecii în comunitate
Партнёрство – это продвижение библиотеки в обществе

The partnership is a library promotion in the community	91	Новая книга стихов Ионела Кэпицэ A new volume of poems of Ionel Căpiță..	119	
R. PELINEANU				
Bibliocultural basarabean Бессарабские поэты в переводе на иностранные языки The Bessarabian poets translated in foreign languages	95	MISCELLANEA		
CRONICĂ / ХРОНИКА / CHRONICLE				
Tatiana ROȘCA				
Un club de elită la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Новый, элитный клуб при Муниципальной Библиотеке им. Б.П. Хашдеу A new club at the Municipal Library B.P. Hasdeu.....	98	Umberto ECO		
Monolog interior al unui e-book Внутренний монолог электронной книги An interior monologue of an e-book.....				124
Claudia PARTOLE				
Un mesager al sublimului sau Cel care poartă o lume cu sine... Картины художника Теодора Бузу – это чудесный мир красок и мыслей A messenger of the sublim or One who carries the world with itself	126	Claudia PARTOLE		
Atelierul de Creative Writing „Vlad Ioviță” Молодёжная творческая мастерская при МБ им. Б.П. Хашдеу A creative writing workshop „Vlad Ioviță”.....	129	REMEMBER		
Valeriu RAȚĂ				
Revista <i>BiblioPolis</i> în contextul științelor informării Журнал <i>BiblioPolis</i> в контексте инфонаук The Journal <i>BiblioPolis</i> in the context of information science.....	101	Eugenia BUREA		
Grigore Vieru, dăinuind încă aievea printre noi... Своей поэзией, Григоре Виеру остаётся среди нас Grigore Vieru and his works remain with us.....				130
EMINESCIANA 2011 / ЭМИНЕСЧИАНА 2011 / EMINESCIANA 2011				
Elena DABIJA				
De la mic la mare, îndrăgostiți de Luceafăr И млад и стар любит творчество Эминеску Everyone is in love with Eminescu.....	104	Creații literare dedicate lui Grigore Vieru Стихи и эссе, посвящённые Григоре Виеру A literary works dedicated to Grigore Vieru.....		133
Mircea POPA				
Un frate al lui Eminescu, participant la insurecția poloneză Брат Эминеску, участник польского восстания The brother of Eminescu participated to the Polish insurrection	108	Valeria MATVEI		
„Stîlp al rezistenței spirituale românești...” Яркая личность румынского духовного сопротивления The pillar of the Roumanian spirit				138
EVENIMENTE CULTURALE / КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ / EVENTS				
Raia ROGAC				
Convorbiri literare la BP „Ovidius” Литературные беседы в библиотеке „Овидиус” The literary talks at the public library „Ovidius”.....	112	Ecaterina NEDZELSCHI		
Jan Cicinowski, un regizor polon al Teatrului Rus din Chișinău Ян Чичиновски, польский режиссёр кишинёвского русского драмтеатра Jan Cicinowski, a Polish theater director at Chișinău Russian Theatre A.P. Chekhov ...				143
ANIVERSĂRI / ГОДОВЩИНЫ / ANNIVERSARY				
Elena BUICĂ				
Ovidiu Creangă la 90 de ani К 90-летию румынского писателя из Канады Овидиу Крянгэ				

A canadian writer Ovidius Creangă
at 90 145

Vasile ȘOIMARU

Dragul nostru, irepetabil prieten și frate
mai în vîrstă...
Наш чудесный друг и брат из Торонто...
Our unbelievable friend and brother
from Toronto 147

Constantin BOBEICĂ

Ograda casei părintești
Двор родительского дома
The yard of family home 148

Liuba-Drăgostița BUJOR

Remodelând „comedia umană”...
Слово о прозе Думитру Чобану
A word about Dumitru Ciobanu works... 148

Vasile ȘOIMARU

70 de ani cu *Zorile Bucovinei*
Старейшей румынской газете из
Черновиц – 70 лет
The oldest Journal *Zorile Bucovinei* from
Czernowitz at 70 years 152

Vlad POHILĂ

Oglinda fermecată a românilor
nord-bucovinene
Газета – волшебное зеркало
северных буковинцев
A magic mirror of the Roumanian
from Bukovina 153

Maria TOACĂ

De-a pururi ziua cea de azi...
Десятки лет, отданные любимому
изданию
Ten years given to the publication 156

Felicia NICHITA-TOMA

Renaște ca Pasărea Phoenix din scrum
Возрождаясь как птица Феникс
Reborn as a Phoenix 158

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / РЕЦЕНЗИИ
И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES**

Dăruire totală idealului național
(*Cristian ZIDARU*)
Новая книга публицистики Константина
Бобейкэ
A new book of Constantin Bobeică 160

Ioan Ianolide: *Întoarcerea la Hristos*
(*Nicholas DIMA*)

Книга о гулагах Румынии
A book about the Roumanian Gulag 164

Подарок читателю, или о книге
Мирославы Метляевой «Игра в пазлы»
(*Анастасия РОМАНОВА / Anastasia
ROMANOVA*)
Un cadou de zile mari cititorilor: romanul
poetei Miroslava Metleaeva *Jocul de puzzle*
The novel *Puzzle game* by Miroslava
Metleaeva is a gift for readers 170

**IMPRESII DE LECTURĂ / О ПРОЧИТАННОМ
/ IMPRESSIONS**

Supraviețuirea prin spirit
(*Constantin BOBEICĂ*)
Духовность как способ выживания
The survival by spirit 173

Umanismul – principiu esențial al vieții
(*Liuba-Drăgostița BUJOR*)
Человечность романов военного
писателя
The humanism is the essential principle
of life 176

Cu *Scutierul*, prin Ardeal (*Ion IACHIM*)
Последний роман
проф. Константина Мэлинаша
The last novel of
prof. Constantin Mălinaș 179

Omagiu unei cărți și celui care a scris-o
(*R. ANDREI*)
Новая монография села Хыждиень
A new monography of the village
Hîjdieni 181

IN MEMORIAM

Bartolomeu (Valeriu) Anania
Писатель и теолог Бартоломеу Анания
The writer and the theologian Bartolomeu
Anania 184

Urmele luminoase ale lui Constantin
Popovici în știința și cultura națională
(*Tatiana ROTARU*)
Светлые следы академика Константина
Поповича, оставленные в национальной
науке и культуре
The light traces left by Constantin Popovici
in national science and culture 187

PILONII DE REZISTENȚĂ AI BIBLIOTECII: IERI, AZI, MÎINE

Vlad POHILĂ

Faptul că am pus problema „stîlpilor” pe care se sprijină valoarea și prestigiul unei biblioteci la cele trei timpuri gramaticale și filozofice: trecut, prezent, viitor – nu ar trebui să mire, dat fiind faptul că, în linii mari, cei mai importanți dintre acești „piloni” au fost, rămîn și vor fi identici secole de-a rîndul. Scurgerea grabnică a timpului introduce doar anumite rectificări, completări, ajustări la nevoile unei epoci concrete, la necesitățile specifice oamenilor, popoarelor dintr-un veac sau o perioadă istorică anume.

Cum a impresionat Biblioteca din Alexandria prin bogăția fondului său de literatură, la fel de mult impresionează, prin același indice, Biblioteca Congresului SUA. Colecțiile de documente ale bibliotecilor mari, celebre, solicitate sînt nu numai bogate, variate, dar și cuprinzătoare, ele adunînd, pe cît e posibil, maximum de cărți din trecut și toate tipăriturile din epoca contemporană. Cum trezea admirația orășenilor și a călătorilor străini clădirea Bibliotecii Patriarhiei din Constantinopol, pînă la căderea, sub loviturile iataganelor, în 1453, a miraculoasei capitale bizantine, la fel încîntă ochiul omului contemporan edificiile unor biblioteci naționale, academice, municipale sau universitare din Paris, Londra, Berlin, New York, Copenhaga, Helsinki, Petersburg, Moscova, Tel Aviv, New Delhi etc. Și exteriorul, și interiorul acestor biblioteci reține atenția grație soluției arhitectonice, frumuseții și originalității construcției, dar, în egală măsură, și

prin funcționalitate, comoditate devine solicitată, celebră, unică în felul ei, o instituție bibliotecară.

Iată că am și amintit în rîndurile de mai sus despre doi dintre „pilonii de rezistență” ai unei biblioteci: **fondul de carte și localul, edificiul ei**. Alți „stîlpi” ce ar asigura bibliotecilor calitate și prestigiu la prezent, dar și la viitor, sînt, cu certitudine, mai puțin de ordin material, iar priviți din perspectivă temporală par a fi un apanaj al epocilor modernă și contemporană. Bunăoară, **tradițiile, respectarea unor tabieturi** specifice pentru o bibliotecă anume – despre acestea putem vorbi numai în cazul existenței pe un segment temporar cît de cît de durată a instituției bibliotecare. Totodată însă, respectarea tradițiilor pierde din valoare dacă bibliotecă nu **își sincronizează activitatea la exigențele contemporane, la provocările epocii**.

Anumite caracteristici ale activității bibliotecilor pot fi considerate ca specifice pentru perioada de timp în care trăim. Cu un secol în urmă, bibliotecarii erau preocupați de ceea ce numim acum **relații cu publicul cititor**, și totuși, acest sistem de relații nu avea nici pe departe anvergura și importanța ce li se atribuie astăzi. La fel și **manifestările culturale** – se desfășurau acestea și în biblioteci, deși, cel mai des aveau loc în cămine culturale, în case de cultură sau în atenee, instituții care astăzi, practic, au dispărut, locul și multe dintre funcțiile lor fiind preluate cu succes de biblioteci. Evenimen-

tele culturale organizate și realizate de biblioteci, în ultimele decenii, la noi, au prins a pune tot mai mult accentul pe **interactivitate**, pe **implicarea cititorilor**, și aceste modalități de atragere a unui număr în continuă creștere de utilizatori ai bibliotecii la activități culturale dintre cele mai variate trebuie considerate o realizare de seamă a epocii contemporane. De vremurile „noastre”, mai recente, țin și „rectificările” în activitatea bibliotecară datorate unor discipline total moderne cum ar fi **managementul și marketingul (marketingul)**. La noi, cu vreo 30 de ani în urmă, și cu vreo șapte-opt decenii în urmă, în Europa de Vest și în SUA abia de se auzea de aceste materii, iată însă că în prezent buna funcționare a bibliotecilor este de neconceput fără ele! Modernizarea instituțiilor bibliotecare se face și prin punerea în aplicare a unor nevăzute **tehnologii**, echipamente, alte realizări ale intelectului uman din a doua jumătate a secolului trecut. Își poate imagina astăzi cineva o bibliotecă funcțională fără **internet**, fără alte tehnologii înrudite? Că mai există la noi, în R. Moldova, dar și în alte țări ex-sovietice sau ex-comuniste, biblioteci sătești sau comunale (poate chiar și unele orășenești!) fără internet – nu e decât un fapt extrem de regretabil, care, mai curînd e, de fapt, un accident al istoriei ce trebuie să fie și va fi înlăturat.

Tema valorilor ce conferă prestigiu bibliotecii în epoca modernă poate fi dezvoltată în diverse planuri, direcții, aspecte. Am dori să revenim însă la o fațetă tradițională, de la origini, a existenței bibliotecilor, și anume la ceea ce numim acum **personalul bibliotecii**. Nu mai e cazul să insistăm că fără personal o bibliotecă este ca și moartă, devine un fel de piesă de muzeu chiar și în prezent, cînd realizările științei și tehnicii ajută extrem de mult, iar pe alocuri – și substituie omul la locul său de muncă. Dacă am recurge la o metafo-

ră: biblioteca este o grădină cu zarzavat, dar și cu o mică pajiște pentru păsări și vite domestice, dar și cu flori „pentru frumuseță”, cum se spune la țară, la noi – ar fi greu să stabilim care din componentele acestei imaginare, simbolice grădini poate fi asociat cel mai bine cu personalul bibliotecii. Solul, arat și semănat? Izvorul cu apă limpede? Legumele, fructele sau florile? Păsările sau poate, mai curînd, miinile dibace ale gospodinei – acestea rezistă la o comparație adecvată? Se pare că fiecare din aceste elemente are tangențe, mai directe sau mai îndepărtate, cu munca bibliotecarilor, cu rostul activității lor cotidiene.

A fi *competent, amabil, fidel profesiei, „amant credincios”* al cărții și „slugă sirguincioasă”, dar și demnă a cititorilor – sînt niște cerințe ce rămîn valabile secole de-a rîndul față de cel care s-a angajat să lucreze ogorul activității bibliotecare. Despre exigențele acestea, care cu timpul trebuie să se transforme în calități, s-a scris mult, ele constituie obiectul unor cursuri universitare, al unor teze de doctor, al unor studii și monografii dintre cele mai solide. În acest context pare ciudat faptul că – cel puțin așa cum am putut noi stabili – se scrie și se vorbește cu mult mai puțin despre cei care stau în „**vîrfurile piramidei biblioteconomice**”, adică despre **șefii de biblioteci**. De fapt, nu este exclus să existe studii speciale și chiar solide despre conducătorii instituțiilor bibliotecare, dar trebuie să recunoșc: nici nu am stăruit să le caut, să le consult, să le studiez, pentru că de mai multă vreme încerc a-mi forma o imagine proprie despre omul-bibliotecar și despre omul-conducător de bibliotecă. În rîndurile ce urmează voi contura chipul „din cuvinte” al unui șef de bibliotecă: cum este el, cum ar trebui să fie, cum l-aș vedea eu personal, ca utilizator al bibliotecii, dar și ca om ce găsește în carte și în bibliotecă cel mai *blînd prieten al sufletului meu*, ca

să-l parafrarez pe Eminescu, cel din sonetul *Cărțile*, dedicat lui Shakespeare.

Este o sarcină destul de dificilă a stabili ordinea în care trebuie puse în evidență cerințele față de un bibliotecar-conducător, respectiv, virtuțile prin care acesta devine o personalitate demnă de prețuirea și chiar de admirația contemporanilor. Tocmai de aceea, după mai multe tentative de a face o anumită ordine în enumerarea ce urmează, am lăsat baltă ideea de rigurozitate, luând decizia de a înșira, pur și simplu, aceste exigențe / valențe, iar persoanelor interesate nu le rămîne decît să le aranjeze în consecutivitatea pe care o găsesc mai potrivită cu firea lor, dar și cu statutul muncii într-o bibliotecă.

Așadar, în opinia noastră, un șef de bibliotecă trebuie să fie, mai întîi de toate, unul dintre acei „*piloni*” care asigură durabilitatea casei mari a comunității – așa vedem noi biblioteca – iar prin această durabilitate liderul conferă prestigiu instituției bibliotecare, asigură buna ei funcționare în epocă și dănuirea ei cu demnitate în viitor. Pentru aceasta, el (ea) nu poate fi altfel decît: *foarte competent(ă) în materie*, un as în profesiunea aleasă și practică; un *creator de bune relații cu subalternii și cu colegii de breaslă, ziditor de punți între instituțiile îngemănate din preajmă și situate la distanțe mai mari...* În termeni actuali, liderul unei biblioteci, pentru a avea o muncă eficientă sau chiar de succes, trebuie să fie un excelent manager, aidoma unui țăran gospodar dintre cei care erau numiți în trecut atît de frumos: „*fruntea țării*”. De aici nu e decît un pas pentru a fi *autor de inițiative, de idei și evenimente noi*, originale, inovative, la unison cu ritmurile vieții secolului în care ne este dat a ne duce crucea. Aceste idei sau inițiative, de obicei, răsar din *propria gândire sau imaginație*, dar, firește, pot avea ca *sursă de inspirație și împlinirile de vîrf ale unor instituții similare din lumea largă*. La rîn-

du-i, unui lider bibliotecar ajuns la cota unui apreciabil management, îi stă bine să împărtășească și altor colegi din propria experiență – dozat sau generos – e deja o chestiune de discreție profesională. *Colaborarea cu alte instituții similare, proiectele în parteneriat* constituie un imperativ al epocii contemporane. În acest sens, BM „B.P. Hasdeu” poate fi și obiectul mîndriei angajaților ei, și un model pentru alții: nouă biblioteci deschise cu colegii din România; încă șase funcționând grație conlucrării cu instituții de cultură din alte țări... Experiența omenirii ne demonstrează că deschiderea spre alții este răsplătită din plin, inclusiv prin generarea unor noi idei, inițiative, proiecte. Această gratificare, chiar dacă nu vine imediat, cu certitudine se face simțită peste ani.

Oricît de *sobru* – pentru că așa i-o cere statutul – un șef nu poate fi decît *extrem de amabil, binevoitor, generos* chiar, cu subalternii și doar în cazuri de forță majoră își poate demonstra severitatea (preferabil e că și atunci să fie mai mult o imitare a severității!). Aici se impune o pauză: a nu se confunda sobrietatea – necesară și apreciată de toată lumea – cu gravitatea excesivă, nici emotivitatea – cu familiarismele gratuite. Aroganța, dar și mofturile, oricît de efemere, trebuie din start scoase din lista uzanțelor...

S-ar părea că e o axiomă și totuși, merită să o repetăm: nu poate fi bibliotecar în genere, cu atît mai puțin *nu poate fi un șef de bibliotecă ce nu ar citi...* – *mult, continuu*, fie de-a fir a păr, fie pe diagonală; oricum lectura este o parte indispensabilă a muncii, dar mai ales a prestației celui ce s-a decis să-și lege destinul de carte și de bibliotecă. Nu este însă de ajuns să citim... *mai e nevoie să și prezentăm altora impresiile noastre de lectură*, cu atît mai mult cu cît vastul evantai de manifestări culturale necesită și o astfel de implicare a bibliotecarului. Astfel apare și doleanța / necesita-

tea ca un bibliotecar, cu deosebire un șef de bibliotecă – să fie *un bun orator, un moderator* pe potrivă de evenimente culturale; la modul ideal – să fie și *un captivant povestitor*, de multe ori – și *un recenzent, un cronicar, un istoric și critic literar*.

Un șef ideal – tocmai că ideal, deoarece calitatea la care țin să mă refer în continuare nu este dată chiar oricui – așadar, *un șef ideal trebuie să scrie*. În această situație intervin cel puțin trei ipostaze: să poată scrie, să dorească a scrie, să savureze însuși actul scrierii unui articol, eseu, studiu, manual; să cunoască fascinația scrierii unei monografii sau a unei tablete aniversare, căci în toate cazurile puterea dăruirii este la prima vedere aceeași, iar la o privire mai atentă – acea tainică forță a plămădirii textului este și unică, irepetabilă.

În fine, un lider de instituție (culturală și de oricare alt fel) nu că ar face bine, dar este dator *să aibă discipoli* – cât mai mulți, pentru a fi și cât mai diferiți acești învățaței. Cinci degete are o mână și nu seamănă unul cu altul, darămite membrii unei echipe! Măiestria, marea virtute a unui conducător rezidă în a constitui, apoi a

consolida această micro-comunitate profesională, în pofida (sau poate că tocmai datorită) acestei diversități de caractere, niveluri de pregătire, moduri de abordare a realității etc. *Cimentarea echipei* se obține printr-o grijă continuă, sinceră, dezinteresată față de colegii / subalternii cu vechime mai mare sau mai mică în muncă, dar și prin „alimentarea” colectivului cu cadre proaspete...

Acum, dacă ați citit acest articol, vreau să vă întreb: v-a amintit de ceva textul de mai sus; ați identificat pe cineva în expunerea operată de noi? Cred că da, pentru că eu unul, deși nu mi-am propus acest scop, am făcut o ***schită de portret Bibliotecii Municipale și directorului ei general, dna Lidia Kulikovski***. Numai întâmplarea a făcut ca acest editorial să apară în chiar luna când doamna șefă, dr. conf. univ. Lidia Kulikovski are o aniversare. De nu credeți în pure întâmplări și coincidențe – vă rog să mai citiți o dată acest material sau și mai bine – altele ce reflectă mai clar, mai amănunțit, mai edificator starea unei biblioteci, respectiv, aerul pe care-l respiră simplii lucrători, dar și conducătorii de biblioteci.

ACCESUL DESCHIS – UN NOU MODEL DE ACCES LA INFORMAȚIE ȘI CUNOAȘTERE

*Conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN,
Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM*

Abstract

In the Information and Knowledge Society the free information circulation is essential for the realisation of the universal access to the information and knowledge. The Open Access was sustained by several international associations of researchers, publishers, librarians, and the Association of the Librarians of the Republic of Moldova (ABRM).

The author, dr. Nelly Turcan, analyses the strategies and the models, that ensure the Open Access to the scientific literature.

The paper highlights the potential benefits of the Open Access and detects groups (authors, readers, teachers and students, libraries, universities, publishers, governments) that OA serves and the benefits for each group.

The Open Access serves citizens, which gives access to recent researches and to researches already funded from public money and taxes. The Open Access helps indirectly the citizens offering the information assistance to the researchers and other people using the study's results.

Keywords: *Open Access, Information Society, universal access to the information, information circulation, research, researcher, scientific literature.*

Cunoașterea este esențială pentru cele mai diverse activități și valori umane, inclusiv pentru libertatea, exercitarea puterii politice, dezvoltarea economică, socială și personală.

În societatea informațională și a cunoașterii, libera circulație a informației este un principiu fundamental pentru eliminarea decalajelor care există între comunitățile privilegiate și neprivilegiate, între cei bogați și cei săraci privind accesul la cunoștințe. Incluziunea socială și puterea economică, de asemenea, sunt realizate într-o societate în care cetățenii au acces universal la informație și cunoștințe, atât la informația publică, cât și la informații specializate sau personalizate, referitoare la anumite domenii profesionale, informații din domeniul culturii sau pentru necesități vocaționale. Accesul liber la informație și cunoaștere este un factor-cheie în realizarea accesului universal la informație și cunoaștere. Cunoștințele diferă de bunurile fizice și de servicii. Ele pot fi multiplicare și partajate. Astfel, accesul la cunoștințe nu trebuie să fie limitat.

Economiile emergente ale țărilor în tranziție și în curs de dezvoltare nu sunt cu mult în urmă în construirea infrastructurii informațiilor necesare pentru dezvoltarea economiei durabile. Cu toate acestea, țările în tranziție și în curs de dezvoltare au limitări în ceea ce privește reducerea decalajului digital în cadrul societăților, din cauza existenței comunităților marginalizate și privilegiate privind accesul la informație și la cunoaștere.

Suținerea accesului la informație și cunoaștere, precum și eliminarea acestei inegalități intelectuale este realizată de

mai multe inițiative internaționale. Una din ele este mișcarea *Accesul Deschis (Open Access – OA)*.

Inițiativele privind *Accesul Deschis* sunt în plină desfășurare în țările dezvoltate care au deja o infrastructură informațională necesară. Republica Moldova a pășit spre susținerea acestei inițiative prin aprobarea în anul 2009 a Declarației Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind *Accesul Deschis* la informație.

Dar, ce prezintă Accesul Deschis?

Este un fenomen relativ recent, care a pornit de la convingerile că cercetările, finanțate din banii publici, ar trebui să fie accesibile în mod liber, în special cu răspândirea tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC) și a internetului. Premisele pentru lansarea inițiativei *Open Access* s-au format în anii '90 ai secolului trecut, când se constată dintr-o parte desfășurarea „crizei serialelor”, datorită creșterii costurilor revistelor științifice. Conform datelor din revista *Library journal*, cele mai esențiale majorări ale costurilor pentru publicații periodice au fost înregistrate pentru revistele din domeniul științelor fundamentale și reale. De exemplu, costul revistelor din domeniul chimiei a crescut de la 1995 USD, în anul 2000, până la 2695 USD în anul 2004; în domeniul fizicii – de la 1865 USD până la 2543 USD [1]. În prezent, cel mai mare procent de creștere a costurilor la reviste se înregistrează în domeniul științelor sociale, cu toate că cifrele absolute rămân cu mult mai joase decât în științele reale. Astfel, din anul 2000 până în prezent, costul revistelor în domeniul științelor politice a crescut cu 59%, de la 226 USD la 360 USD; costul la revistele sociologice s-a majorat cu 54 la sută; în domeniul educației, în economie și business – cu 49% [2, 3]. Iar din altă parte, este constatată criza din biblioteci, din cauza finanțării insuficiente pentru abonarea la reviste științifice. Chiar și cele mai bogate universități nu se

pot abona la multe reviste științifice, atât din cauza costurilor mari, cât și din cauza reducerii bugetelor bibliotecilor.

Această situație a atras atenția asupra unui model nou de acces la informație, care ar oferi o alternativă pentru abonarea la revistele scumpe.

Mișcarea pentru *Accesul Deschis* la informația științifică este activ promovată în ultimii ani, fiind susținută de tot mai mulți participanți. Aceasta este în prezent dezbătută de către guverne, organisme de finanțare, universități, editori și de către biblioteci din întreaga lume. Există beneficii economice, sociale și educaționale considerabile de a face accesibile rezultatele cercetărilor, de a le pune la dispoziție fără bariere financiare, juridice și tehnice.

Acțiunile politice pentru sprijinirea *Accesului Deschis* au contribuit la apariția unei serii de declarații. ***Inițiativa Accesului Deschis de la Budapesta*** (februarie 2002), ***Declarația de la Bethesda privind politica editorială*** (iunie 2003) și ***Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la cunoștințe în domeniul științei și științelor umanitare*** (octombrie 2003) sunt cele mai importante și influente pentru circulația *Accesului Deschis*. În fiecare din aceste declarații este propusă definiția *Accesului Deschis*. Aceste trei definiții ale *Accesului Deschis* diferă foarte puțin și pentru că ele, în esență, sunt similare, este acceptată o denumire colectivă – definiția ***Declarației BBB***, care se rezumă la următoarele: *Accesul Deschis (Open Access)* este accesul digital, online, gratuit la literatură, fără majoritatea restricțiilor privind drepturile de autor și de acordare a licențelor.

Actualmente termenul *Acces Deschis* este utilizat pe scară largă în cel puțin două sensuri. Pentru unii, OA este literatura digitală, online și gratuită. Acest sens elimină barierele de preț, dar nu și pe cele de permisiune. Pentru alții, OA este literatura digitală, online, gratuită, fără copyright și

restricții de acordare a licențelor. Această abordare îndeplinește atât barierele de preț, cât și pe cele de permisiune. Cel mai des OA este abordat în primul sens, în timp ce definiția BBB descrie OA în cel de-al doilea sens.

Astfel, Accesul Deschis este accesul gratuit la literatura de cercetare, la copiile online ale articolelor de revistă recenzate (peer-review) și lucrările conferințelor, precum și la rapoartele tehnice, teze și documente de lucru. În majoritatea cazurilor, nu există restricții de acordare a licențelor cu privire la utilizarea lor de către cititori. Prin urmare, publicațiile pot fi utilizate în mod liber pentru cercetare, instruire și în alte scopuri.

Este semnificativ că politicile promovate prin intermediul declarațiilor internaționale nu sunt limitate din punct de vedere geografic, dar se referă la toate țările din lume. Acest lucru poate fi remarcat datorită activităților desfășurate nu doar în Europa, dar și în alte colțuri ale lumii [4].

Ideea Accesului Deschis a fost susținută de mai multe asociații internaționale de cercetători, editori, bibliotecari, cum ar fi SLA (*Special Libraries Association* – Asociația Bibliotecilor Specializate), IFLA, CILIP (*Chartered Institute of Library and Information Professionals* – Institutul pentru bibliotecari și specialiști în informare), SPARC (*Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition* – Coaliția Editurilor Științifice și a Resurselor Academice), LIBER (*Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche* – Liga Bibliotecilor Științifice din Europa), EIFL (*Electronic Information for Libraries* – Informația Electronică pentru biblioteci) și altele. Programul special al EIFL promovează dezvoltarea unei rețele globale de reviste și arhive cu acces deschis.

Politicile naționale privind accesul deschis la cunoștințe științifice și patrimoniul cultural au fost, de asemenea, confirmate prin Declarațiile aprobate la nivel de țară:

Ucraina, Lituania, Salvador, Brazilia, China, Australia etc. [5].

În prezent, tot mai multe grupuri și centre de cercetare, universități, asociații, agenții finanțatoare, edituri elaborează politicile lor instituționale privind accesul deschis. Acum politicile instituționale se elaborează pentru trei tipuri de organizații: instituții de cercetare științifică (universități, laboratoare, departamente); agenții de finanțare a cercetărilor științifice; editori de reviste științifice. Pentru fiecare tip de organizație sunt create registre ale politicilor OA.

Pentru a asigura Accesul Deschis la literatura științifică în măsură egală sunt susținute două strategii complementare: *autoarhivarea (self-archiving)* și *revistele pe bază de acces deschis (open access journals)*.

Prima strategie, numită Calea Verde (*Green Road*), este autoarhivarea. Ea prevede plasarea publicațiilor electronice (atât a lucrărilor editate, cât și a nonpublicațiilor) în arhivele electronice deschise, susținute de instituțiile de cercetare, învățământ și cultură. Aceste arhive sunt numite arhive ale publicațiilor electronice sau depozite (repozitorii) instituționale. Arhivele pot aparține organizațiilor (universităților, instituțiilor de cercetare, laboratoarelor) sau pot fi organizate după principiul tematic (economie, matematică, biblioteconomie și știința informării etc.). Autorii au dreptul să-și autoarhiveze lucrările fără nicio restricție, există doar anumite condiții privind autoarhivarea post-printurilor.

Inițiativa Arhivelor Deschise este pe larg susținută în diverse țări. Conform datelor *Registrului Arhivelor cu Acces Deschis (ROAR, Registry of Open Access Repositories)*, la începutul anului 2011 în lume au fost înregistrate aproximativ 2107 de arhive cu acces deschis din 87 de țări, iar în *Directoratul Arhivelor cu Acces Deschis (DOAR, Directory of Open Access Repositories)* sunt înregis-

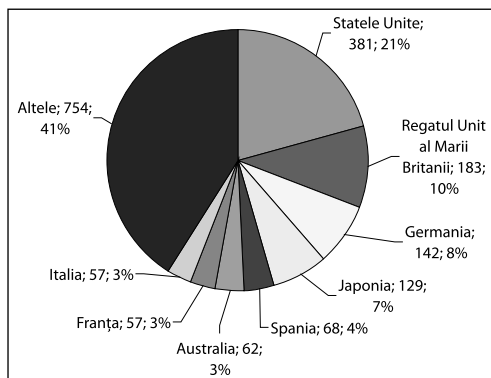

Figura 1. Repartizarea repozitoriilor după țări (datele OpenDOAR)

trate 1833 de arhive, dintre care 82% sunt instituționale, 12% – tematice, 4% – agregatoare și 2% – guvernamentale.

Aceste colecții electronice facilitează prelucrarea conținutului digital pentru crearea materialelor didactice online, cărților electronice etc. Lideri în organizarea arhivelor cu Acces Deschis sunt SUA cu 381 de arhive, Marea Britanie cu 183, Germania cu 142, Japonia cu 129 (figura 1). În aceste țări practic toate universitățile au arhive cu acces deschis. Republica Moldova are doar o resursă înregistrată în DOAR – *Tezele depuse la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare*.

Arhivele digitale au o importanță foarte mare și un rol în creștere pentru a mări vizibilitatea cercetărilor universitare și a savanților universitari, ceea ce influențează ratingul instituției. Această concluzie este susținută de rezultatele recente, obținute în mod independent de către mulți cercetători: articole în versiunea publicată, la care autorii au oferit acces deschis pe internet prin abonare și care au fost obținute prin autoarhivarea versiunii finale a articolului, sunt descărcate și citate de două ori mai des decât articolele care nu sunt în acces deschis [6].

Printre alte beneficii ale accesului deschis menționăm un acces mult mai larg al

utilizatorilor la aceste publicații, posibilități mai simple de regăsire a textelor relevante, un număr mult mai mare de cititori, integrarea cu bazele de date științifice globale, lichidarea izolării științifice și mai multe oportunități pentru proiecte de cercetare comune.

Dacă abordăm arhivele instituționale din perspectiva universităților trebuie menționate mai multe avantaje: acumularea, depozitarea, distribuirea și asigurarea unui acces durabil, permanent și de încredere la cercetările savanților, ale cadrelor didactice și ale studenților universității; softurile care permit de a posta ușor rezultatele cercetărilor în cadrul arhivelor electronice sunt de încredere și bine organizate; asigurarea accesului deschis la materialele de cercetare, arhivarea acestora și păstrarea lor (atât conservarea materială a e-publicației, cât și stabilitatea în e-identificare), precum și garantarea ireversibilității e-publicației.

Totuși, există și opinii contrare, care susțin că așteptările prea euforice din partea depozitelor digitale universitare nu s-au adeverit. Cu toate acestea, arhivele instituționale măresc credibilitatea, prestigiul universităților în lumea științifică și, prin urmare, ale ratingului universității, fapt dovedit de numeroase studii, inclusiv de datele statistice [7].

A doua strategie, revistele electronice științifice cu acces deschis (*open access publishing*) – Calea de Aur (*Golden Road*) dezvoltă modele alternative de publicare a lucrărilor științifice, a revistelor științifice, materialelor conferințelor. Revistele electronice, de asemenea, efectuează expertiza textelor și publică în acces deschis doar materialele aprobate. Cheltuielile pentru revistele electronice sunt constituite din costul recenzării, pregătirea manuscrisului pentru plasarea pe server. Pentru finanțarea acestor modele sunt atrase investițiile organizațiilor, instituțiilor de cercetare și

DOAJ DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS

Journals from Moldova

Find Journals
New titles 1 journals from Moldova - Total number in 2011
Find articles
Suggest a journal

About Computer Science Journal of Moldova
 ISSN: 15614042
 Subject: Computer Science
 Publisher: Academy of Sciences of Moldova
 Language: English
 Keywords: discrete mathematics, software, computing, artificial intelligence
 Start year: 1993
 Added to DOAJ: 2009-01-23 11:58:14

Links
Sponsors
Long term archiving 1 journals from Moldova - Total number in 2011
Membership
Feedback

For journal owners

SPARC EUROPE AWARD 2009
 For Outstanding Achievements in Scholarly Communications
 SPARC EUROPE

Figura 2. Înregistrarea revistei OA Computer Science Journal of Moldova la DOAJ

ale universităților. În unele cazuri (ce se întâmplă mai rar), redacțiile revistelor stabilesc pentru autori sau sponsori (finanțatori) o taxă pentru prelucrarea publicațiilor aprobate pentru plasarea în formatul electronic.

În cadrul primei Conferințe pe problemele comunicării științifice (*Nordic Conference on Scholarly Communication*), care s-a desfășurat la Lund – Copenhaga, în octombrie 2002, a fost anunțat că va fi creat *Registrul Revistelor cu Acces Deschis (DOAJ)*, menținut de către Universitatea din Lund (Suedia). Inițiativa a fost susținută de Institutul pentru Societatea Deschisă (Open Society Institute) și de Biblioteca Publică Științifică (Public Library of Science – PLoS). Actualmente în DOAJ sunt înregistrate 5971 de reviste, dintre care 2/3 sunt înregistrate în *Ulrich's Periodicals Directory*¹

¹ Ulrich's Periodicals Directory este o sursă standard de informații cu privire la toate tipurile de periodice, care conține informații de bază despre peste 200 000 de reviste. Utilizând caracteristicile sale de căutare, este posibil de a extrage date despre aproximativ 25 000 reviste științifice / academice.

(*Directorul periodicelor Ulrich*) [8]. Din cele 5443 de reviste înregistrate în DOAJ, 2546 de reviste reflectă informația full text la nivel de articole (12.01 2011) [9]. Acest serviciu înregistrează reviste academice din 110 țări și publicate în 50 de limbi. Cel mai mare număr de reviste revine SUA – 1165; Brazilia are 542, Marea Britanie – 485, iar Moldova are doar o singură revistă – *Computer Science Journal of Moldova*, editată de Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei, care a fost înregistrată în 2009 (figura 2). Revista oferă acces deschis la toate articolele publicate în perioada 1993-2010.

Numărul revistelor cu acces deschis este în continuă creștere, evoluează foarte rapid noi modele de publicare cu scopul de a lărgi numărul de utilizatori și de a oferi noi modalități de acces (figura 3). Suținătorii OA argumentează că datorită accesului deschis influența revistelor se va manifesta prin sporirea numărului de cititori. În același timp, alți specialiști consideră că, pe termen lung, calitatea revistelor cel mai bine este susținută prin modelele tradiționale.

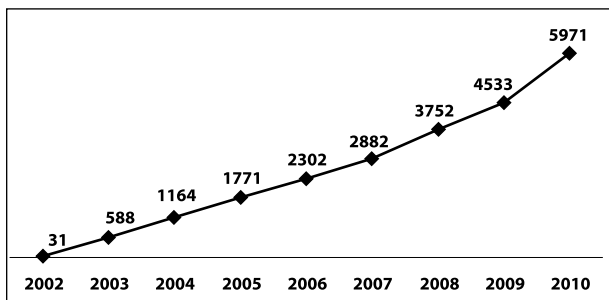

Figura 3. Dinamica înregistrării revistelor OA în DOAJ (2002-2010)

Deja s-a menționat că sistemul actual de editare nu mai poate satisface necesitățile cercetătorilor privind accesul neîngrădit la rezultatele cercetărilor altor savanți, ale fondatorilor privind vizibilitatea și diseminarea rezultatelor cercetării, precum și ale potențialilor utilizatori privind accesul la rezultatele cercetărilor. În acest scop sunt dezvoltate diferite modele de acces la informația științifică.

Brian Whitworth și Roba Friedman sugerează că pentru constituirea unui sistem de schimb al cunoștințelor este necesar de a implementa anumite cerințe academice: dezvoltarea inovatoare, discriminarea calitativă, difuzarea eficientă, participarea democratică și competența autorilor [10].

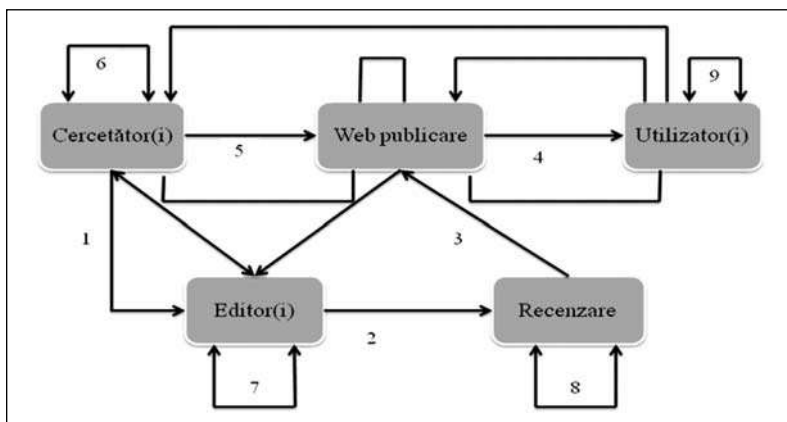

Figura 4. Fluxul informațional democratic (modificat după: Whitworth, B. & Friedman, R. Part II, 2009)

Considerăm că realizarea acestui obiectiv este posibilă prin acceptarea strategiilor OA care modifică modelul comunicării științifice nu doar la nivel de eliminare a restricțiilor de acces, dar și „reinvetează publicarea academică ca un sistem democratic deschis pentru schimbul de cunoștințe” [11]. Modelul propus de B. Whitworth și R. Friedman respectă această cerință academică (figura 4).

Autorii modelului respectiv consideră că, spre deosebire de modelul tradițional de comunicare științifică, în modelul democratic autorii pot trimite editorului articole în mod neoficial (1), pe care, la rândul său, le solicită recenzentul (2) să aprecieze (să recenzeze) articolul (3), influențând astfel lectura cititorului (4). Dar, în același timp, autorii pot transmite articolul direct utilizatorului (5). În această schemă rolul editorului și recenzentului constă în „ghidarea către cunoștințe” [8, 5]. Acest model oferă o serie de opțiuni de comunicare între actorii procesului comunicațional de același gen (autor = autor - 6; editor = editor - 7 etc.), dar mai oferă și anumite opțiuni pentru autor de a stoca informații

(de exemplu, într-un depozit electronic) și pentru utilizatori de a selecta informația din resurse accesibile în rețea (de exemplu, reviste OA). Însă, principalul efect al schimbului de cunoștințe într-un sistem democratic este fluxul tot mai mare de cunoștințe.

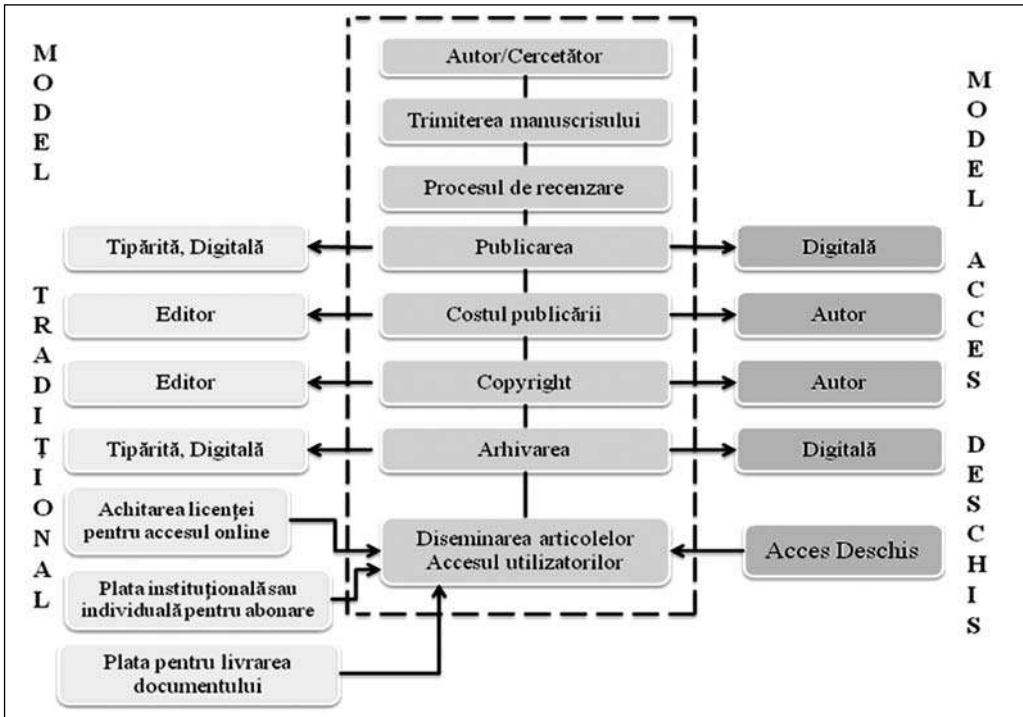

Figura 5. Diferența dintre modelul tradițional de comunicare științifică și modelul OA

Analiza structurii modelului tradițional de comunicare științifică și a modelului bazat pe accesul deschis ne permite să constatăm o serie de diferențe la etapa de achitare a costului publicării, deținerea dreptului de autor, arhivare, acces la informație și diseminare (figura 5). Astfel, în modelul tradițional costul publicării este achitat de editor, copyrightul, de asemenea, îi aparține editorului. În modelul OA autorul este atât posesor de copyright, cât și plătitor pentru costul publicării. La nivelul realizării funcției de arhivare, de asemenea, sunt deosebiri care prevăd diferențe formate pentru păstrarea informației științifice. În modelul tradițional informația științifică este publicată, stocată și arhivată atât în formatul tipărit (în reviste tradiționale și biblioteci tradiționale), cât și în formatul digital (reviste electronice, biblioteci digitale). În modelul OA atât pu-

blicarea, cât și stocarea pe termen scurt și arhivarea pe termen lung sunt doar în formatul digital (reviste electronice, servere de preprinturi, agregatoare, biblioteci digitale, arhive electronice). Cele mai mari diferențe sunt remarcate la nivelul diseminării informației și al accesului utilizatorilor. Astfel, modelul OA prevede un acces gratuit, liber, fără restricții sau bariere. În modelul tradițional accesul la informația științifică este contracost, care se achită fie de instituția prestatoare de servicii (bibliotecă) pentru licența de acces și abonarea la reviste, fie de către utilizator – pentru licență, abonare sau livrarea documentului.

În concluzie, este necesar să menționăm următoarele avantaje posibile ale Accesului Deschis:

(a) **avantaj general:** avantajul rezultă din citirea articolelor care devin disponi-

bile pentru publicul ce nu a avut mai înainte acces la aceste articole;

(b) **avantaj precoce**: cu cât mai devreme un articol este accesibil pentru comunitatea științifică, cu atât mai repede ar putea fi citat acest articol la nivel mondial;

(c) **selecție influențată**: autorii au opțiunea de a plasa în accesul deschis articole de o calitate mai înaltă decât articolele de o calitate mai joasă;

(d) **avantaj de calitate**: articolele calitative câștigă mai mult de la Accesul Deschis, deoarece acestea sunt mai des citate în comparație cu articolele de o calitate mai joasă [12].

De asemenea, menționăm că Accesul Deschis servește intereselor multor grupe:

- ✓ **autorilor** – în comparație cu orice reviste bazate pe abonare, indiferent de faptul cât de prestigioase sau populare ar fi ele, Open Access oferă autorilor posibilități mult mai mari de a răspândi în toată lumea publicațiile sale științifice. Open Access mărește atât vizibilitatea, cât și impactul lucrărilor științifice;
- ✓ **cititorilor** – Open Access le oferă acces fără bariere la literatura de care ei au nevoie pentru cercetările proprii, cititorii nefiind constrânși de bugetele bibliotecilor unde ar putea avea acces privilegiat;
- ✓ **profesorilor și studenților** – Open Access oferă atât celor bogăți, cât și celor săraci condiții egale privind accesul la resurse și exclude necesitatea de a obține permisiunea pentru reproducerea sau distribuirea conținutului publicațiilor;
- ✓ **bibliotecilor** – Open Access soluționează problema crizei prețurilor pentru revistele științifice. Accesul Deschis, de asemenea, servește intereselor bibliotecii și prin căi indirecte. Bi-

bliotecarii ajută utilizatorii să găsească informația de care aceștia au nevoie, indiferent de limitele stabilite de buget privind colecțiile bibliotecii. Bibliotecarii din universități ajută facultățile și colaboratorii acestora să-și mărească impactul lucrărilor științifice, prin aceasta contribuind la creșterea ratinului de cercetare al universităților;

- ✓ **universităților** – Open Access mărește vizibilitatea facultăților și a instituțiilor, reduce cheltuielile pentru reviste și avansează misiunea lor în împărțirea și diseminarea cunoștințelor;
- ✓ **revistelor și editorilor** – Open Access face articolele lor mai vizibile, cu șanse mai mari de a fi descoperite, regăsite și de a fi utile. Dacă o revistă bazată pe metoda de abonare oferă accesul deschis la o parte din conținutul ei (de exemplu, articole selective dintr-un număr sau toate numerele deja trecute de actualitate etc.), atunci această revistă poate să-și folosească vizibilitatea ei sporită pentru a atrage toate beneficiile plus abonarea. Dacă o revistă permite Open Access prin arhivarea post-printurilor, atunci ea are un avantaj în atragerea autorilor, în defavoarea revistelor care nu permit arhivarea post-print;
- ✓ **agențiilor finanțatoare** – Open Access mărește returnarea investițiilor lor în cercetare, făcând rezultatele unei cercetări finanțate mai larg disponibile, mai ușor de descoperit, mai ușor de regăsit și mai utile. Accesul Deschis servește și agențiilor publice finanțatoare, oferind acces public la rezultatele cercetărilor finanțate public;
- ✓ **guvernelor** – guvernele beneficiază de Accesul Deschis în toate felurile, în aceeași măsură în care beneficiază și agențiile finanțatoare. Accesul Deschis, de asemenea, promovează de-

mocrația prin diseminarea informației guvernamentale cât se poate de rapid și de vast;

- ✓ **cetățenilor** – Open Access le oferă acces la cercetările recenzate (majoritatea lor nu sunt disponibile în bibliotecile publice) și acces la cercetările care deja sunt finanțate din banii publici, din impozite. De asemenea, Accesul Deschis ajută indirect cetățenii prin faptul că acordă susținere informațională cercetătorilor și altor persoane care se folosesc de rezultatele cercetărilor.

Referințe bibliografice

1. Orsdel, Lee Van; Born, Kathleen. Periodicals Price Survey 2004: Closing in on Open Access. In: Library Journal [online]. 2004, nr. 7 [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://www.libraryjournal.com/article/CA408358.html>
2. Panitch, Judith M.; Michalak, Sarah. The serials crisis: A White Paper for the UNC-Chapel Hill Scholarly Communications Convocation [online]. 2005 [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://www.unc.edu/scholcomdig/whitepapers/panitch-michalak.html>
3. White, S.; Claire, C. Trends in Scholarly Journal Prices 2000-2006. In: Library Review. 2008, vol. 57, nr. 2, pp. 162-165.
4. Țurcan, Nelly. Politicile accesului deschis. În: Studia Universitatis. 2010, nr. 3 (33), pp. 41-56.
5. Țurcan, Nelly. Politicile Accesului Deschis în țările în tranziție. În: Biblio Scientia. 2009, nr. 1-2, pp. 27-41.
6. Harnad, S. (2006) Maximizing Research Impact Through Institutional and National Open-Access Self-Archiving Mandates. In: Proceedings of CRIS2006. Current Research Information Systems: Open Access Institutional Repositories. Bergen, Norway. Jeffrey, K., Eds. [online]. 2006 [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/12093>
7. Webometrics Ranking web of World Universities [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://www.webometrics.info/about.html>
8. Björk, Bo-Ch. et al. Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009 / Bo-Christer Björk, Patrik Welling, Mikael Laakso, Peter Majlender, Turid Hedlund, Guđni Guđnason. In: PLoS ONE [online]. 2010, vol. 5, nr. 6 [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://www.plosone.org/article/info:doi/10.1371/journal.pone.0011273>
9. Directory of Open Access Journals [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://www.doaj.org>
10. Whitworth, B.; Friedman, R. Reinventing academic publishing online. Part II: A socio-technical Vision. In: First Monday [online]. 2009, vol. 14, nr. 9 [citată 12.01.2011]. Disponibil: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2642/2287>
11. Whitworth, B.; Friedman, R. Reinventing academic publishing online. Part I: Rigor, Relevance and Practice. In: First Monday [online]. 2009, vol. 14, nr. 8 [citată 12.01.2011]
12. Swan, A. The Open Access citation advantage: Studies and results to date: Technical Report [online] / School of Electronics & Computer Science, University of Southampton. 2010 [citată 12.01.2011]. Disponibil: http://eprints.ecs.soton.ac.uk/18516/2/Citation_advantage_paper.pdf

ARHITECTURA BIBLIOTECILOR PUBLICE: TEORII ȘI REALIZĂRI PRACTICE

*Conf. univ. dr. Natalia GOIAN,
Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională a USM;
Victoria BERNIC,
director al Bibliotecii Publice „D. Cantemir”, Ungheni*

Abstract

The subject of the article The public library's architecture: theory and practices is actual and indispensable to the organization of library spaces as public spaces. The efficiency of library activities can be ensured by structuring the spaces in according with the standards valid for this type of construction.

The authors, dr. Natalia Goian and Victoria Bernic, analyse the library of the point of view of its spaces, underlining the share of the public space and the situation in the public libraries of the country. The article includes also a case study: The efficiency of the use of County Public Library Dimitrie Cantemir from Ungheni, which can be a model of space's evaluation for the public libraries of the Republic of Moldova.

Keywords: *library building, library spaces, architecture, public space, public libraries.*

Biblioteca este un loc, unde se conservă nu doar informația, ci și gândul. Este locul memoriei cugetării anterioare, de la care pornind putem să ne construim propria gândire. Biblioteca este un loc pe care trebuie să-l merităm [2, 16].

Iuri Stolearov notează că, în toată lumea, noțiunea de „bibliotecă” a fost confundată mult timp cu noțiunea de „clădire”. Spre exemplu, în lucrarea lui F.M. Grapalido, intitulată *Părțile clădirii* și apărută la sfârșitul secolului XV, biblioteca este tratată anume în acest fel.

În anul 1876, M. Dewey a colectat fotografii cu edificii în care erau amplasate

biblioteci și, mai apoi, în anul 1887, a introdus un curs pentru a fi studiat în școala pe care a deschis-o, intitulat *Arhitectura bibliotecilor*.

Pe parcursul anilor, probleme ce țin de arhitectura bibliotecilor, construcția de biblioteci au fost abordate de diferiți autori într-un șir de țări. La fel, aceste probleme s-au aflat și în vizorul unor organisme internaționale.

În anul 2007 IFLA a editat lucrarea *IFLA library building guidelines: developments and reflections* și, tot în același an, în luna octombrie, sub egida Secției clădiri și echipamente de bibliotecă, la Biblioteca Națională a Olandei, în orașul Haga, IFLA a ținut Conferința *Building for the Future: National and Academic Libraries from around the Globe*. La manifestare au fost prezentate cele mai reușite clădiri de bibliotecă, date în folosință în ultimii ani. Scopul conferinței a fost să scoată în relief cum sunt proiectate noile edificii de bibliotecă pentru a face față provocărilor Erei Digitale. Așa cum costurile pentru construirea unei biblioteci moderne se numără cu zecile și sutele de milioane de euro, pentru bibliotecarii moldoveni acest subiect nu ține de viitorul imediat. Dar un aspect din dezbaterile pe această temă ar putea să ne intereseze, și anume – renovarea spațiilor existente pentru a face față acelorași provocări.

Acest aspect deosebit de important pentru vitalitatea instituției bibliotecare și larg discutat de profesioniștii în domeniu

la nivel internațional este mai puțin explorat în țara noastră.

„*Arhitectura nu este nici despre hârtie, nici despre forme, este un domeniu al spațiului și al materialului*”, spune Peter Zumthor, care, deși mai puțin cunoscut în domeniu, la 13 aprilie 2009, a primit cea mai importantă distincție în arhitectură, *Pritzker Architecture Prize* (Premiul Pritzker pentru arhitectură), echivalentul Premiului Nobel în domeniul arhitecturii. Arhitectura poate fi percepută ca o artă care completează spațiul, dar care nu are voie să-l modifice. Marele arhitect român George M. Cantacuzino (1899-1960) definea arhitectura ca „armonie simultană”, pentru că exprimă ritm în spațiu. Cu mult mai înainte, arhitectul roman Vitruviu (80/70 î. Hr. – 15 sau 23 d. Hr.) scria despre euritmie cu referire la arhitectură, prin care se înțelegea armonia liniilor, volumelor și proporțiilor.

Formele, volumele și dimensiunile spațiilor de bibliotecă constituie și ele obiectul de studiu al arhitecturii, prin urmare exterioarele clădirilor și interioarele lor sunt elemente de sculptură care zilnic interacționează, iar designul fațadelor clădirilor introduc elementul estetic în percepția zilnică a ambientului nostru.

Astăzi, actualitatea temei abordate, se impune nu numai datorită necesității adoptării aspectelor arhitecturale exterioare și a organizării interioare a spațiului clădirilor bibliotecilor ca spații publice, ci și din nevoia de eficientizare a activităților de bibliotecă, care poate fi asigurată doar de o structurare a noilor spații conform standardelor universal valabile pentru acest tip de construcții.

Marea majoritate a factorilor de decizie au conștientizat faptul că structura optimă și organizarea în relație cu condițiile concrete ale edificiului de bibliotecă, armonizarea cu mediul exterior construit, cu specificul, numărul și necesitățile utilizatorilor reali și potențiali constituie regula

de aur în oferirea serviciilor actuale de bibliotecă. De aceea, fie că este vorba de un spațiu nou construit, fie de modernizarea celui existent, clădirea bibliotecii trebuie proiectată sau modernizată astfel încât să reflecte funcțiile bibliotecii publice, să asigure accesibilitatea tuturor membrilor comunității pe care îi servește.

Prof. univ. dr. Ion Stoica susține că bibliotecile publice sunt instituțiile care nu pot fi înlocuite de alte instituții din societate, de aceea, ele trebuie păstrate și adaptate schimbărilor tehnologice pe care le propune lumea contemporană [13].

Arhitectul principal la inaugurarea bibliotecii publice regionale din Rockville, SUA, în luna noiembrie 2006, a menționat că apariția internetului nu poate fi luată drept un factor de diminuare a rolului bibliotecilor, pentru că, de fapt, internetul a favorizat renașterea bibliotecilor. Proiectanții au vrut să demonstreze că bibliotecile pot concura cu librăriile și calculatoarele personale. Condiția este ca ele să fie ultramoderne și destul de relaxante pentru a atrage oamenii să vină aici, chiar dacă pentru aceasta vor trebui să renunțe la confortul oferit de propria locuință.

Biblioteca publică este un portal local spre cunoaștere și asigură o condiție de bază pentru instruirea continuă, luarea independentă a deciziilor și dezvoltarea personală și culturală a individului și a grupului social din care face parte, de aceea bibliotecile sunt încurajate să asigure acces tuturor utilizatorilor, inclusiv persoanelor cu dizabilități fizice sau senzoriale. Directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dr. Lidia Kulikovski, spune că accesul într-o bibliotecă cuprinde mai multe probleme decât cele arhitecturale care cer îmbunătățire: politicile, procedurile, practicile, programele de instruire, de informare, de promovare și comunicare. Respectarea normelor fundamentale pentru un mediu social eliberat de orice obstacol este impu-

să statelor de Organizația Internațională de Normalizare (OIN) și de Comitetul European de Normalizare (CEN). Aceste două organizații internaționale cer ca planurile și proiectele de construcție să fie apreciate după nivelul lor de accesibilitate.

Evoluția societății și modernizarea tehnologiilor de informare și comunicare impune arhitecturii de bibliotecă cerințe obligatorii pentru existența unei biblioteci, prin urmare, bibliotecarii trebuie să ceară să se proiecteze elementele care vor influența eficiența instituției. În primul rând, aceasta presupune delimitarea sferelor de autoritate între arhitect și bibliotecar, iar în al doilea rând – stabilirea detaliilor care trebuie lăsate la latitudinea specialiștilor în construcții, cu condiția consultării bibliotecarilor. Dificultățile actuale ale spațiilor de bibliotecă sunt generate de faptul că bibliotecile sunt clădiri proiectate și construite numai de către arhitecți, fără implicarea bibliotecarilor [5, p. 19]. Determinările de ordin material, tehnico-economic și mai ales valoarea de utilizare practică trebuie să facă din obiectul arhitecturii un domeniu interesant și pentru bibliotecari, justificându-se printr-o preocupare strategică și de perspectivă.

Conceptul cărții și arhitecturii au mai multe tangențe în evoluția culturii. Scriitorul rus N.V. Gogol nota că *arhitectura se consideră letopisețul lumii, pentru că ea vorbește atunci când nu se mai aud cântecele și legendele și chiar atunci când nu mai poți spune ceva despre civilizațiile care au pierit. Ea păstrează și transmite trecutul prin pagini de piatră care imprimă istoria civilizației, întocmai ca o carte.*

Acum, când arhitectura bibliotecilor din Republica Moldova se află în situația generată de consecința mediului în care am trăit, a tipului de societate și a valorilor sale sociale, economice, culturale, tehnologice și politice, timp de decenii s-a con-

stituit o puternică barieră în calea progresului.

În 2008, pe paginile revistei *BiblioPolis* a fost publicat articolul *Arhitectura bibliotecii: abordarea problemei*, prin care autoarea lansează ideea privind necesitatea elaborării unui studiu asupra problemei arhitecturii bibliotecilor în Republica Moldova.

Problema arhitecturii de bibliotecă în Republica Moldova nu a constituit până în prezent un obiect de studiu la nivel statal, astfel nici nu s-a putut urma cursul dezvoltării și progresului în acest domeniu. În Republica Moldova, care a fost încadrată în sistemul managerial sovietic pe parcursul a cinci decenii, toate propunerile și legițile privind proiectarea unei biblioteci publice raionale, orășenești sau republicane își aveau originea doar în birourile ideologice centrale. Cu toate acestea, mediul biblioteconomic din aceea perioadă, la capitolul construcțiilor de bibliotecă, deși a realizat conexiunea cu modelele culturii occidentale privind specificul arhitectural al construcțiilor de biblioteci ca locuri de interacțiune umană, nu a putut determina reprezentanții sistemului sovietic să adopte soluțiile standardelor formal acceptate pentru acest tip de construcții, ceea ce a mărit gradul nostru de izolare și rămânere în urmă.

După intimidarea și impunerea proiectelor construcțiilor de bibliotecă de către birourile centrale urmează perioada *perestroikăi* și a *tranziției*, care au atrofiat complet și au ignorat total construcția clădirilor speciale pentru biblioteci publice. Inevitabil, lipsa preocupărilor teoretice, precum și absența practicii în domeniul implementării soluțiilor arhitecturale și constructive pentru vechile generații de biblioteci publice a generat distanțarea mediului biblioteconomic din Moldova de mediul biblioteconomic din statele occidentale.

Incontestabil, conștiința profesională a adevăraților bibliotecari aduce tema arhitecturii de bibliotecă în actualitatea profesională. Începând cu anul 2009, se introduce disciplina „Gestiunea strategică, finanțarea și arhitectura bibliotecii” în programa de masterat profesional la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM. În 2007, ABRM traduce *Biblioteca publică. Linii directoare IFLA / UNESCO pentru dezvoltare*, publicația conținând principii relevante pentru bibliotecile publice aflate la diferite etape de dezvoltare în primii ani ai secolului XXI și ajută bibliotecarii să facă față provocărilor cu care se confruntă. În anul 2006, Lidia Kulikovski, autoarea manualului *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor*, ne oferă „o sursă de inspirație pentru îmbunătățirea accesibilității conceptelor de incluziune, diversitate, design universal”.

* * *

Analizând conceptul bibliotecii, din punct de vedere spațial, vom înțelege că, prin scopul ei, arhitectura conduce la două expresii:

1) a existenței umane, în sens generic, care este strâns legată de realitatea concretă a lucrurilor, de condițiile care o structurează (perspectiva fenomenologică, dezvoltarea tehnologiilor informaționale pentru bibliotecii);

2) a societății, a sistemului său de valori și reprezentări (perspectiva istorică, stilul, aspectele arhitecturale).

Expresiile respective sunt destul de generale pentru a relata complexitatea relevanței conceptului de bibliotecă și arhitectură, prin urmare, pentru o mai concretă și mai profundă înțelegere a acesteia, devine utilă trecerea în revistă a diferitor ipostaze în care se manifestă arhitectura [1]:

- artă;
- știință;
- serviciu social;
- meșteșug;

- disciplină intelectuală;
- activitate antropogenetică.

Evoluția conceptului de bibliotecă, din punct de vedere spațial, cu siguranță, poate fi prezentată cel mai bine prin intermediul ipostazelor *serviciu social* și ca *artă* a arhitecturii.

Ipostaza arhitecturii ca *artă* include dimensiunea estetică a conceptului de bibliotecă. Este important pentru o bibliotecă publică să relaționeze cu ipostaza artei arhitecturii. Sediul bibliotecii este un centru cultural pentru o comunitate. Cele mai originale proiecte de construcție pentru bibliotecii sunt adevărate opere de artă.

Prin această fațetă inerentă, în cadrul categoriei mai largi a „construcției”, arhitectura beneficiază de o condiție superioară față de celelalte arte. Hegel considera arhitectura prima artă în ordinea existenței: regina și mama tuturor artelor.

Serviciul social este o altă ipostază a arhitecturii, relevantă conceptului de bibliotecă din punct de vedere spațial care nu poate exista în lipsa unei comenzi, iar arhitectul devine un prestator de servicii calificat, totalitatea cerințelor în materie de spațiu construit formând comanda socială. Arhitectura ca *serviciu social* are aspecte ale comenzii sociale care se caracterizează prin:

1) *practic-material* – concretizat în diferitele tipuri de clădiri, numit și programe de arhitectură care corespunde unei anumite funcții;

2) *ideal-ideologic sau cultural*:

- aspectul ideologic se referă în primul rând la relația arhitecturii cu puterea politică, socială, religioasă, economică;
- aspectul cultural se referă la sistemul de valori ale unui grup uman, la tradiții, mod de viață, gust, identitate, memorie culturală, de care arhitectul trebuie să țină seama, dacă se adresează acelui grup;

3) *importanța raportului între „supunere” și „impunere”* în relația arhitect-beneficiar, a compromisului care nu face rabat de la principiile profesiei;

4) *creativitatea de tip social* nu trebuie să se exprime pe sine și să interpreteze maniera sa unică, ci trebuie să propună semnificațiile proprii unui loc sau unui grup uman, precum și semnificații cu valoare universală.

Din punct de vedere spațial, conceptul de bibliotecă nu poate fi perceput cu adevărat decât dacă este urmărit într-o perspectivă socio-culturală, ca o componentă inalienabilă a istoriei omenirii însăși, aflată în legătură permanentă cu istoria ideilor din fiecare epocă.

Nu ar avea sens să examinăm evoluția conceptului de bibliotecă din punct de vedere spațial separat de cel al arhitecturii. Principiile lui Vitruviu, mai degrabă caracteristice rezultatului unui proces arhitectural, rămân aceleași până în prezent și sunt bazate pe următoarele concepte și teorii [8]:

1. Un edificiu trebuie să aibă trei calități: durabilitate, utilitate, estetică.

2. Arhitectura este o *imitație a naturii*. Așa cum păsările și albinele își construiesc spațiul pentru locuit, la fel și oamenii trebuie să folosească elemente naturale, iar edificiile arhitectonice să se integreze în peisajul înconjurător, concept de mare actualitate.

3. *Ordinile arhitecturale* inventate de greci: doric, ionic, corintic arată că acestea erau înzestrate cu un puternic simț al proporțiilor.

* * *

Conceptul de bibliotecă a suferit multe modificări substanțiale, iar odată cu afirmarea Societății Cunoașterii, ritmul schimbărilor se accelerează din ce în ce mai mult. Noțiunea de „bibliotecă-spațiu fizic” capătă un nou sens – bibliotecă nu

mai este doar loc pentru resursele info-documentare, ea se impune din ce în ce mai mult și ca spațiu de comunicare, spațiu de socializare, „a treia casă” după casa propriu-zisă și locul de muncă sau studiu, care prevede prezența fizică într-un spațiu concret.

În timp ce în Republica Moldova proiectarea edificiilor socioculturale se dezvoltă foarte lent și tradițional pentru biblioteci sau alte focare culturale se utilizează clădiri obișnuite, reamenajate în aceste scopuri, arhitectura pentru biblioteci din țările occidentale se dezvoltă vertiginos, cu toate că în istoria arhitecturii rar se întâlnesc arhitecți care să aibă un proiect cu denumirea „Biblioteca...”.

În 1961 Biblioteca Națională a Republicii Moldova este transferată într-un edificiu nou. Aceasta a fost prima clădire cu destinație specială. În RM nu au fost elaborate proiecte speciale de construcție pentru bibliotecă, astfel încât BN a fost prima bibliotecă publică amenajată într-o clădire specială.

Bibliotecile publice construite după un proiect-tip (BPR Ungheni, BPR Leova, BPR Dondușeni și BPR Briceni) cunosc din propria experiență efectul negativ al neglijării exigențelor. Niciuna din aceste biblioteci nu dispune de pachetul de acte al proiectului care trebuia să includă tabelele cu normative, standarde și recomandări relevante pentru parametrii selecției și – cel mai important – lipsesc cerințele pentru baza tehnico-materială. Este dificilă administrarea unui astfel de edificiu în lipsa descrierilor condițiilor tehnice pentru executarea unor lucrări de întreținere și reparație.

Pentru raționamentul lor economic A.R. Zimnenko apreciază *proiectele-tip pentru biblioteci*, dar le recomandă spre realizare doar în localitățile care au un specific comun, ținând cont de condițiile climaterice, cultură și nivelul economic.

Multiplicarea unui proiect pe un areal mare nu va corespunde realității, anturajului, condițiilor urbanistice, culturii utilizatorilor. Un alt impediment pentru bibliotecile-tip ar fi lipsa materialelor de construcție prevăzute în locul stabilit pentru realizarea proiectului-tip, și atunci la sigur va fi mai greu de respectat normativele tehnice ale acestui proiect. Construcția clădirilor speciale pentru biblioteci după unul și același proiect, la fel, elaborarea acestor proiecte se efectua în funcție de stocul de carte:

- biblioteci de categoria I – mai mult de 500 mii de exemplare;
- biblioteci de categoria a II-a – de la 200 mii până la 500 mii de exemplare;
- biblioteci de categoria a III-a – de la 100 mii până la 200 mii de exemplare;
- biblioteci de categoria a IV-a – de la 50 mii până la 100 mii de exemplare;
- biblioteci de categoria a V-a – de la 5 mii până la 50 mii de exemplare.

Tipizarea edificiilor bibliotecilor publice s-a extins și pentru tipul de *biblioteci incluse* în alte edificii: palate și case de cultură. De obicei, în orașe bibliotecile publice cu spațiu inclus se amplasau la parterul caselor de locuit, în localitățile rurale, se încadrau în instituțiile cu menire social-culturală (case de cultură, școli, grădinițe de copii). Asocierea instituțiilor social-culturale sub unul și același acoperiș este caracteristică și țărilor din spațiul ex-socialist: Bulgaria, Polonia, Cehia etc. La finele anilor '70 ai secolului trecut, arhitectul și bibliotecarul ceh D. Havrecky scria că *bibliotecile incluse* se dotează mult mai bine comparativ cu cele din *clădiri proprii* și chiar se poate pronostica dezvoltarea acestei tendințe.

Indiferent de felul bibliotecii – cu edificiu propriu sau inclusă în cadrul unui alt

edificiu, biblioteca trebuie să fie *accesibilă și confortabilă* [9].

Arhitectura este o activitate care se inspiră din cerințele și necesitățile omului. Construcțiile din anumite perioade reflectă tendințele timpului respectiv, bibliotecile construite în a doua jumătate a sec. XX au stil modernist atât în exterior, cât și în interior. Trăsătura caracteristică a acestui stil este funcționalismul. Louis Henri Sullivan, fondatorul Școlii de la Chicago și autorul mottoului funcționalist „form follows function”, emite o idee preluată de la naturalistul Lamarck: funcția creează organul. *Curentul funcționalist* propriu-zis se dezvoltă, mai ales, începând din anii '20, fundamentat de Le Corbusier și de reprezentanții Școlii Bauhaus, care promovează adecvarea formei la funcție, în aspecte simple, geometrice, austere, lipsite de ornament și posibil de realizat cu mijloace industriale.

Arhitectura bibliotecilor are din ce în ce mai multe elemente ale spațiilor de maximă complexitate, determinate și dominate de prezența fizică a utilizatorului, liber să-și caute sursa de informare singur. În locul circularilor pentru public, utilizatorilor moderni li se oferă modulări accesibile, acces orientat, opțiuni stimulative, disponibilitatea pentru dialog, forme de a trăi și de a folosi conectivitatea într-un mod cât mai apropiat de aspectul natural, dar potențat de forța extraordinară a tehnologiilor.

Integrarea în universul comunicării se transformă și prin intermediul limbajului arhitectural care tinde să-și însușească și să illustreze sensul general al schimbării. Arhitectura de bibliotecă reflectă sensul schimbării nu doar prin ideea de hibridizare, ci mai degrabă prin înțelegerea dinamicii progresului informațional prin introducerea noilor purtători de informație. Astfel apare tendința comprimării spațiului pentru fondul de documente și extinderea

spațiului pentru public: săli pentru studiu în grup, săli pentru studiu individual etc.

Funcțiile și sarcinile unei biblioteci publice nu se pot realiza în mod eficient decât într-un local conceput special sau adaptat. Circuitul documentului indică necesitatea repartizării într-un spațiu real. Ansamblul serviciilor bibliotecii publice cere o dispunere arhitecturală și o amenajare interioară specifică. Pentru necesitățile de funcționare se solicită utilizarea rațională a suprafețelor bibliotecilor, paralel acestei preocupări se adaugă și aceea de a oferi publicului spațiul necesar și util pentru lectură și consultare, socializare sau informare.

* * *

Aspectul estetic, la fel, formează specificul ce vizează organizarea interioară a zonelor din bibliotecile publice care trebuie să dispună de mult spațiu deschis, de plafoane înalte, hol central mare; să aibă un aspect elegant și modern. Cu alte cuvinte, biblioteca modernă ca spațiu public trebuie să fie o instituție sobră și demnă de încredere. Noțiunea de arhitectură de bibliotecă este înțeleasă de unii bibliotecari ca o ceva care se reduce doar la exteriorul clădirii. Desigur, această concepție nu este actuală, dar ea a rămas în mentalitate încă de la începutul secolului XX. După părerea lui Iuri Stolearov, arhitecții lucrează separat de bibliotecari atunci când proiectează o bibliotecă, însă, dat fiind că arhitectura de bibliotecă cuprinde atât exteriorul, cât și interiorul ei, pe interior implicarea consultativă a bibliotecarului este obligatorie. Însă, deocamdată, bibliotecarii rămân pe poziția de critici diletanți, ceea ce face să dezvolte discrepanța între arhitect și bibliotecar [14].

Conform cerințelor de distribuție a spațiilor, în cadrul bibliotecilor publice avem o repartizare specifică, care împarte spațiul bibliotecii după destinație:

- spațiu pentru servicii cu publicul;

- spațiu pentru servicii interne;
- spațiu pentru circulație sau acces.

În prezentul studiu am urmărit ponderea spațiului public și de acces, în cadrul spațiilor unor biblioteci publice din Republica Moldova:

Tabelul 1. Ponderea suprafeței acordate spațiului pentru public și acces

Biblioteci	Suprafața holurilor și a spațiilor pentru împrumut, m ²	Spațiul total, m ²
BPR Dondușeni	591,36 – 56%	1344,00
BPR Leova	600,24 – 74%	1464,00
BPR Nisporeni	108,00 – 36%	300,00
BPR Fălești	541,62 – 65%	796,50
BPR Cahul	402,17 – 35%	591,43

Din acest studiu de caz reiese că suprafața destinată publicului și accesului înregistrează avansare în raport cu suprafața totală a unei biblioteci publice, și anume, în cadrul bibliotecilor care dispun de spațiu suficient sau chiar de excedent de spațiu, suprafețele pentru public și acces sunt în avantaj. Însă în cazul bibliotecilor care înregistrează deficit de spațiu, de ex., BPR Cahul și BPR Nisporeni, suprafețele pentru public și acces înregistrează o pondere scăzută.

Zonificarea funcțională în cadrul bibliotecilor publice din RM este realizată în funcție de tipul spațiului, de serviciile pe care le prestează biblioteca și necesitățile activității interne a bibliotecii.

Tabelul 2. Repartizarea spațiilor în bibliotecile adaptate

	Acces, %	de servicii, %	public, %
BPR Nisporeni	13,50	39,70	46,80
BPR Călărași	24,70	18,50	56,80
BPR Orhei	36,30	21,50	48,20
BPR Florești	19,60	34,80	45,60

În cadrul bibliotecilor cu spațiu adaptat, spațiul pentru public se află în săli separate de restul suprafeței utilizate. Zonificarea este înlocuită cu repartizarea funcțională pentru că în acest tip de bibliotecă nu este posibilă organizarea de tip pavilion, în blocuri funcționale distincte, articulate prin circulații verticale. Zonificarea funcțională este un specific al bibliotecilor cu clădiri speciale pentru bibliotecă, care dispun de un miez interior mare. În bibliotecile adaptate spațiului li se acordă funcție, iar în bibliotecile cu spații speciale funcțiilor li se acordă spații sau, conform principiului zonificării funcționale, are loc conformarea fiecărui spațiu după funcție. Acest principiu modernist coincide cu cerințele lui Harry Faulk-Brown pentru spațiul bibliotecii: *flexibilă* înseamnă că spațiul bibliotecii să permită adaptări care vizează schimbările organizatorice interne ale bibliotecii și *compactă* – optimizarea timpului parcurs de la un serviciu la altul în cadrul bibliotecii.

* * *

Ipostaza artei în arhitectura de bibliotecă generează estetica funcționalistă, astfel masa este înlocuită prin volum. Majoritatea bibliotecilor publice au renunțat la catedrele pentru deservirea utilizatorilor, care se caracterizau prin greutate și rigiditate, ele fiind înlocuite de catedre confecționate din material ușor, din mai multe piese care pot fi reamenajate în funcție de numărul de locuri de muncă pentru bibliotecari, sau pot fi divizate formând două puncte de deservire. Pentru o mai ușoară și rapidă deplasare unele piese sunt prevăzute cu rotile.

Simetria axială a stelajelor a fost înlocuită prin regularitate. Mobilierul nou și culorile oferă un cadru fizic atractiv pentru public și pentru personalul bibliotecii. Rafturile sunt ca înălțime și lățime în limita accesibilităților. Mobilierul în sala pentru copii este de dimensiunile corespunzătoare

copiilor. Astfel se asigură expresia proprie fiecărei funcții a bibliotecii publice.

Curentul arhitectural funcționalist, prin principiile sale, este opus esteticii clasice, ornamentul aplicat este înlocuit prin proporții și calități estetice ale materialelor. Sursele de încălzire – caloriferele din spațiile pentru public, de acces sau de serviciu nu se mai camuflează; s-au exclus elementele care acopereau caloriferele. Cel mai vădit exemplu pentru acest principiu poate fi clădirea Centrului Georges Pompidou de la Paris, Franța.

Din experiența bibliotecilor publice raionale am constatat că au împărțit *spațiul pentru servicii cu publicul* în zone: de lectură, de comunicare, pentru consultații comunitare, pentru informații, pentru studiu individual, pentru activități în grup, pentru manifestări culturale, pentru adulți, pentru tineret, pentru muzică, pentru cinema.

Zonele de lectură din cadrul BPR Ungheni, BPR Fălești, BPR Dondușeni, BPR Leova, BPR Telenești dispun de condiții bune de orientare, având un sistem de ghidare, cu inscripții ușor lizibile, a circulației punctelor funcționale și a rafturilor. *Zona sălii de lectură* se extinde pe parter și la etajul clădirilor speciale având locuri de citit și locuri de lucru, spații libere între rafturi. Transportarea cărților este comodă în această zonă.

Spațiile multifuncționale se creează în bibliotecă cu ajutorul mobilierului sau al cortinelor, astfel amenajând spații pentru diferite destinații și diverse grupe de utilizatori. Bibliotecile publice mai mult decât alte instituții publice sunt spații de interacțiune umană, în care indivizii, grupurile și comunitățile stabilesc relații de comunicare. BPR Ungheni, BPR Fălești reprezintă spații construite pentru viața comunitară, deschisă; spații care sunt accesibile tuturor.

Accesul liber la raft al utilizatorilor de asemenea este un specific nou pentru bi-

bliotecile publice din Republica Moldova. Designul intern al bibliotecilor asigură un număr mai mic de bibliotecari implicați la deservire. Utilizatorii sunt încurajați să se deservescă singuri în cazul când au de făcut funcții simple, indicatoarele, de diferite culori, ajută la orientarea lor în spațiul fondului de documente.

Importanța imensă acordată *interiorului* este un principiu specific clădirilor speciale pentru bibliotecile publice din R. Moldova. *Zona de lectură* din spațiul pentru servicii cu publicul se interpenetrează cu *zona utilitară* din spațiul pentru circulație sau acces, asigurând astfel accesibilitatea care este prima caracteristică a spațiului din *zona utilitară* necesară zonelor din spațiul pentru servicii cu publicul. Lățimea

căilor de acces și de circulație în BPR Ungheni este de 1,20 m, conform prescripțiilor organelor de specialitate abilitate, distanța între rafturile din zona publicului – de 1,30 m, căile de circulație – cu lățimea de 1,2 m, distanța liberă între rafturi – 1,3-1,4 m, dar întotdeauna fixă în zona de acces a publicului.

Arhitectura bibliotecilor publice a permis amplasarea spațiilor de lectură pe cea mai mare parte a suprafeței. Fondul de documente situat în aceste spații este cu acces liber în bibliotecile publice raionale din Leova, Dondușeni, Briceni etc. Aparatul informativ-bibliografic – cataloagele și fișierele, de asemenea sunt dispuse utilizatorilor în spațiul cu acces liber.

Zona de lectură din spațiul pentru servicii cu publicul și zona utilitară din spațiul pentru circulație sau acces:

1) împrumut

2) sală de lectură

3) împrumut pentru copii

4) hol, WC, garderobă

Stelaj – loc de lectură

Loc pentru lectură

Spațiul pentru expoziții, noutăți editoriale și serviciul de referință sunt parte componentă a spațiului de lectură. Bibliotecile publice includ spații pentru adulți, copii și tineri. Gama de servicii oferite utilizatorilor și spațiile disponibile pentru fiecare serviciu depinde de dimensiunile bibliotecii. Se ține cont de elementele arhitecturale necesare. Spațiile interne ale bibliotecilor și părțile componente ale colecțiilor sunt identificate – locuri pentru adulți, pentru copii și tineri.

Necesarul de suprafață pentru un loc simplu de lectură sau de lucru este de 2,5 m², iar pentru calculator sau un loc individual de lucru $\geq 4,0$ m².

Este oportună amplasarea zonei de lectură în locuri cu iluminare naturală. Iluminarea în zona utilizatorilor: în general, cca 250 până la 300 lx, pentru locurile de lectură și de lucru, cataloagele cu fișe, informații, ghișeul de împrumut – cca 500 lx.

Bibliotecile pot concura cu librăriile și computerele personale cu condiția ca ele să fie moderne și să asigure un confort adecvat lecturii și studiului. Sugerăm două idei originale pentru zonele de lectură, care vor fi atractive pentru cititori.

Temperatura în zona utilizatorilor: 20° C \pm 2° C, umiditatea relativă a aerului – 50 \pm 5%, împrospătarea aerului (fluxul de aer exterior) – 20 m³/h per persoană; valori-

le reale se poziționează temporar peste sau sub valorile de mai sus, în funcție de condițiile meteorologice. Fondul de documente este centrat în spațiul pentru servicii cu publicul. Geamurile sunt asigurate cu jaluzele, pentru a evita lumina directă a soarelui, radiațiile ultraviolete și termice fiind distructive pentru hârtie și legătura cărților. BPR Ungheni se limitează la introducerea sistemelor de climatizare, datorită consumului mare de energie și implicit a costurilor mari de exploatare. În cazul clădirii BPR Ungheni, cu adâncime mică, se practică o ventilație naturală prin deschiderea ferestrelor.

Clădirea BPR Ungheni este împărțită corespunzător necesităților de funcționare, respectându-se repartizarea spațiului după destinație, astfel asigurându-i funcționalitate.

Practica bibliotecară prevede asigurarea securității în zona utilizatorilor prin măsuri cuprinzătoare de protecție împotriva incendiilor, conform prevederilor și ordinelor legale de supraveghere a construcțiilor. Protecția împotriva efracției prin senzori de mișcare și de limitare a zonelor cu geamuri, protecția împotriva sustragerilor prin sisteme antifurt; securizarea spațiului și securizarea mecanică a ușilor de evacuare prevăzute cu semnal acustic sau optic.

Tabelul 3. Repartizarea spațiilor în cadrul BPR Ungheni

Spații	Zone	Spațiu recomandat, m ²	Spațiu real existent, m ²
Spațiul pentru servicii cu publicul	Suprafețe pentru copii	180-300	144
	Săli de lectură și săli polivalente	100-150	260
	Împrumut	580-930	424
	Referințe		56
Spațiul pentru servicii interne	Birouri	50-65	42
	Depozite	115-210	38
	Spațiul de odihnă	20-35	24
Spațiul pentru circulație sau acces	Grup sanitar	75-150	24
	Vestibul	60-100	48
	Căi de acces	30% din suprafața construită	360

Dat fiind faptul că este un spațiu special construit pentru o bibliotecă publică, flexibilitatea redistribuirii spațiilor a fost posibilă cu un impact benefic asupra serviciilor noi de bibliotecă și anume: accesul la internet, organizarea acțiunilor de informare și instruire etc.

Toate acestea, luate împreună, influențează modul în care sunt concepute construcțiile pentru biblioteci sau cum sunt modificate cele existente. Încăperile trebuie să fie individualizate fie prin

culori, prin dimensiuni, prin materiale folosite pentru pardoseli și pereți, prin mobilier, prin sistemul de iluminat, încălzire, liniște, siguranță, confort, dotări speciale pentru persoanele cu handicap, indiferent dacă este vorba de un spațiu special sau de un spațiu adaptat. Bibliotecile care dispun de spațiu pot să deschidă o cafenea, pe durata orelor de program sau cu anumite ocazii speciale. Aceste servicii pot fi contractate cu un agent comercial autorizat.

Stelaj-vitrină

Stelaj-copac

Bibliotecile publice, inclusiv BPR Ungheni, care nu este o excepție, se numără printre locurile cele mai atractive pentru mulți cetățeni. De aceea dotarea și modernizarea activității acestor centre culturale devine una din prioritățile autorităților publice locale. În acest sens este indicată monitorizarea și evaluarea periodică la capitolul utilizarea cât mai eficientă a acestora prin oferirea a cât mai multor servicii pentru a menține atractivitatea. Luând drept exemplu activitatea BRU, am efectuat un studiu de caz prin indicatori elaborați ținând cont de specificul activității bibliotecii respective, dar care ar putea fi utilizați, așa cum am menționat mai sus, periodic de toate bibliotecile. Prezentăm câteva idei sau sugestii de elemente atractive pentru vizitatori, propunem variante de rafturi pentru cărți care pot fi amplasate atât în spațiul public, cât și în spațiul de acces:

Studiu de caz: Eficiența utilizării spațiului Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir” Ungheni

Studiul de caz a fost elaborat cu consultanța experților în domeniul: economie – Eudochia Viziru, economist, șefa Direcției economie și reforme a Consiliului Raional Ungheni; arhitectură – Victoria Cazacu, arhitect, expert al Direcției arhitectură Ungheni. Tipurile indicatorilor pentru studiul de caz au fost selectate de experți și prezentate de Serviciul asistența profesională al bibliotecii.

Pentru a analiza situația, s-a luat anul 2009 în comparație cu anul 2000. Este perioada pe parcursul căreia BPR „Dimitrie Cantemir” și-a diversificat serviciile oferite, și-a îmbunătățit baza tehnico-materială prin intermediul diferitor proiecte, și-a diversificat activitățile culturale și științifice, și-a dezvoltat resursele infodocumentare.

Biblioteca publică dispune de o clădire specială, cu o suprafață totală de 1305 m².

Tabelul 4. Dinamica privind utilizarea spațiului BPR Ungheni, beneficiari/ spațiu, m²

Anul 2000	Anul 2009	Anul 2009 raportat la 2000
4815 beneficiari	5923 beneficiari	beneficiari/ spațiu, %
3,69 beneficiari/m ²	4,54 beneficiari/m ²	123

Comparând utilizarea spațiului BRU, prin aplicarea indicatorului beneficiari / spațiu (m²), din anul 2009 raportat la anul 2000, constatăm o îmbunătățire a utilizării spațiului bibliotecii publice prin creșterea numărului de beneficiari pe 1 m² cu o medie de 23 la sută.

În această perioadă s-a mărit mult numărul de vizite – cu 17 848, ceea ce relevă o creștere a încrederii cititorilor față de bibliotecă.

Tabelul 5. Dinamica privind utilizarea spațiului BRU, vizită/spațiu

Anul 2000	Anul 2009	Anul 2009 raportat la 2000,
42 150 vizite	59 392 vizite	beneficiari/ spațiu, %
32,30 vizite/m ²	45,51 vizite/m ²	141

Este foarte îmbucurătoare această creștere a încrederii cititorilor față de bibliotecă, cu o medie de 41 la sută pe parcursul a nouă ani.

Pentru o analiză deplină a situației este important să constatăm și câți vizitatori frecventează biblioteca publică într-o oră, deși este o cifră foarte generală. Deoarece în orele de după masă și în zilele de odihnă numărul vizitatorilor este de 2-3 ori mai mare decât media stabilită – 16,8-22,0 vizite/oră.

Prin acest indicator privind numărul de vizite într-o oră putem stabili posibilitatea maximă de acordare a serviciilor de

biblioteca într-o perioadă de vârf de prezență a cititorilor în bibliotecă, care a fost constatată în anul 2009 și a constituit 45 vizite/oră.

Tabelul 6. Dinamica privind numărul de vizite într-o oră, vizite/oră

Anul 2000	Anul 2009	Anul 2009 raportat la 2000, vizite/oră, %
42 150 vizite 2496 ore (săptămânal / 52 ore)	59 392 vizite 2688 ore (săptămânal / 56 ore)	
16,8 vizite/oră	22 vizite/oră	131

Prin această creștere a numărului vizitatorilor într-o oră în anul 2009, cu o medie de 31 la sută față de anul 2000, constatăm o utilizare mai eficientă nu doar a spațiului, dar și a programului bibliotecii, ceea ce este foarte important la reglementarea atribuțiilor pentru angajați.

Trebuie să menționăm că cheltuielile alocate de la bugetul raional pentru întreținerea activității bibliotecii publice nici pe departe nu acoperă necesarul de cheltuieli. În special, foarte acută este necesitatea înnoirii fondului de carte, abonarea la publicații periodice, dotarea bibliotecii cu tehnologii informaționale.

Tabelul 7. Dinamica privind executarea cheltuielilor racordate la spațiul bibliotecii, lei/m²

Anul 2000	Anul 2009	Anul 2009 raportat la 2000, cheltuieli/spațiu, %
Buget 820 mii lei 1305 m ²	Buget 1,5 mil. lei 1305 m ²	
630 lei/m ²	1150 lei/m ²	183

Creșterea cu 83 la sută a alocărilor pentru funcționarea bibliotecii în perioada a nouă ani a avut loc în special ca urmare a creșterii prețurilor, dar oarecum avem o creștere.

Tabelul 8. Dinamica privind cheltuielile pentru fiecare beneficiar și vizită, lei

Anul 2000	Anul 2009	Anul 2009 raportat la 2000, cheltuieli/beneficiar, vizită, %
Buget 820 mii lei 4815 beneficiari 42 150 vizite	Buget 1,5 mil. lei 5923 beneficiari 59 392 vizite	
170 lei/beneficiar 20 lei/vizită	253 lei/beneficiar 25 lei/vizită	149 125

Odată cu creșterea numărului de vizite și utilizatori a crescut și finanțarea alocată pentru funcționare a bibliotecii și, respectiv, cheltuielile per utilizator și per vizită. Aceasta se explică în mare parte prin introducerea unor servicii noi: internet, bază de date, cinema, cluburi de discuții și de interese. Introducerea unor servicii de calitate precum și diversificarea activităților cultural-științifice organizate în cadrul bibliotecii au favorizat creșterea numărului de vizite cu 17 240: de la 42 150 în 2000 până la 59 392 în 2009.

Mărirea numărului de vizite pe fondul descreșterii volumului de publicații tradiționale, de la 146 523 exemplare în anul 2000 până la 69 456 exemplare în anul 2009, se explică prin creșterea importanței spațiului fizic al bibliotecii, unde utilizatorul vine nu numai pentru a împrumuta în sala de lectură resurse din dotarea bibliotecii, dar și pentru a accesa internetul, a participa la activitățile culturale și științifice organizate de bibliotecă, a comunica cu alți utilizatori etc.

De menționat faptul că tendința de creștere a vizitelor fizice este caracteristica principală a bibliotecilor din mai multe țări și în special din țările nordice.

Conform tabelelor 2 și 3, în anii de referință a crescut considerabil densitatea spațiului, lucru care demonstrează că necesitatea extinderii se recomandă prin mansardare. Principiul lui H. Faulk-Brown,

biblioteca *extensibilă*, este organizarea spațiilor care să permită extinderea ulterioară ce nu va perturba funcționarea bibliotecii.

Proiectul pentru mansardare la clădirea Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir” are scopul de a obține spații necesare pentru dezvoltarea serviciilor de bibliotecă și aprobarea indicatorilor tehnico-economici ai obiectivului de investiții. Amplasamentul lucrării, conform deciziei Consiliului Raional Ungheni, va fi în Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, str. Mihai Eminescu nr. 39, or. Ungheni.

Suprafața construită este de 1580 m². Clădirea are regimul de înălțime S (parțial) + P + E și dispune de spații pentru activități după cum urmează: săli de lectură × 2, hol, spațiu pentru fondul de documente, expoziții, acțiuni culturale și de socializare, săli cu calculatoare, birouri × 3, bucătărie × 1, depozit × 3, grupuri sanitare × 2, case de scară × 2.

Clădirea este în stare bună, dar spațiile sunt insuficiente pentru desfășurarea activității în condiții optime. Structura este compusă din fundații din beton armat, scări din beton armat.

Argumentarea necesității extinderii suprafeței se prezintă prin varianta constructivă propusă: soluția de mansardare a clădirii acestei bibliotecii va oferi spații suplimentare necesare pentru realizarea sălii pentru festivități și cinema, spațiu pentru joacă, debarale, vestiar pentru personal, două odăi pentru oaspeți. Sala de festivități are posibilitatea de a fi utilizată și ca sală pentru expoziții și ca sală de meditație și lecturi în grup în perioada când nu sunt festivități.

Pereții noi de compartimentare vor fi din ghips carton pe structura metalică. Se vor realiza închideri cu ferestre din aluminiu și geam termopan. Pentru termoizolație se vor utiliza plăci de polistiren. Distribuirea greutăților din mansardă va fi făcută cât mai uniform pe structura de

la nivelurile inferioare, și cât mai mult pe diafragmele de beton armat și mai puțin pe stâlpi. Acoperișul clădirii va fi de tipul șarpantă.

Devizul general estimativ al investiției. Total: 490 000 lei fără TVA. Valoarea totală a investiției conform devizului general a fost stabilită conform prețurilor din luna octombrie 2009: 490 000 lei (fără TVA), mansarda va cuprinde: o sală, două odăi, un grup sanitar, un vestiar, două debarale, spații circulație. Suprafața construită: $S_c = 950 \text{ m}^2$, suprafața desfășurată construită propusă: $S_{dc} = 1300 \text{ m}^2$. Finanțarea investiției se face din fonduri bugetare. Durata de realizare a investiției: nouă luni.

Arhitectul principal al proiectului, Victoria Cazacu, a pus în evidență aspectele arhitecturale obligatorii pentru toate proiectele de construcție sau reconstrucție: *firmitas* va fi asigurat prin suportul materialelor și al lucrărilor recomandate conform parametrilor spațiului mansardei, *utilitas* conținutul final al lucrărilor trebuie să aibă maximum utilitate, *venustas*: forma finală a obiectului de construcție va avea un aspect estetic / artistic original. Sunt cerințele prezentate de atributele vitruviene, arhitectul ne-a propus anumite forme care generează efecte (expresii) și semnificații structurale, funcționale și estetic-simbolice.

Bibliotecile publice din RM traversează o perioadă interesantă, plină de tentații informaționale și de tehnologii. Totodată însă, bibliotecile se dovedesc a fi, așa cum le descria Ion Stoica, într-una din scrierile sale, „locașuri ale conștiinței planetare, un prezent neliniștit de așteptare și înfiorat de nădejde, ele sunt mai mult decât oceanele de amintiri, mai mult decât toate furtunile de sentimente... ele condensează identitatea umanității, reflectă sensul lumii, sunt paveze mari împotriva singurătății și neliniștii”. Fragile, dar statornice, bibliotecile sunt expresia îngemănării fericite între forță și mister, mărturia cea mai adevărată a devenirii și duc către mâine pe veșnicul ieri.

Referințe bibliografice

1. ANDRIESCU, Ioan. Origini spirituale în arhitectura modernă. București: Paideia, 2000. 268 p.

2. BARBIER-BOUVET, Jean-François. Lire la page comme une page, Parole. În: *Bulletin des bibliothèques de France*. 1993, nr. 43, pp. 13-22.

3. Biblioteca publică: linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare. Ch.: Epigraf, SRL, 2007. 92 p.

4. Biblioteca secolului XXI: Managementul construcțiilor de biblioteci. Cluj-Napoca: Grinta, 2005.

5. BRĂILEANU, Eduard Claudiu. Elemente de metodologie privind construcția proiectelor culturale în biblioteci (I). În: *Biblioteca*. 2004, nr. 8, pp. 241-243.

6. CIORAN, Marcel. Atributele fundamentale ale bibliotecii moderne (II). În: *Biblioteca*. 2006, nr. 2, pp. 48-49.

7. Edificii de bibliotecă. În: Biblioteca publică: linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare. ABRM. Ch.: Epigraf, SRL, 2007, p. 20.

8. GASKŪĚL, Zoie. Prostranstvo dlâ knigi: rukovodstvo dlâ vseh, kto stroit, oboruduet

i obnovlâet biblioteki. M.: Rudomino, 1995. 303 p.

9. GOIAN, Natalia. Arhitectura bibliotecilor: abordarea problemei. În: *BiblioPolis*. 2008, vol. 26, nr. 2, pp. 15-18.

10. <http://www.scribube.com/literatura-romana/Lucrare-de-diploma-Identitatea6567324.php>

11. KULIKOVSKI, Lidia. Cartea, modul nostru de a dăinui: Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic: interviuri, management, instruire, biblioteci-bibliotecari, asociația, miscelaneu. Ch.: Reclama, 2006. 268 p.

12. Limbaj arhitectural. Note de curs (2008-2009) [citât 20.12.2009]. Disponibil: <http://www.scribd.com>

13. RICHTER, Brigitte. Ghid de biblioteconomie. Ch.: ARC, 1997. 318 p.

14. STOICA, Ion. Criza în structurile infodocumentare. Sensuri și semnificații contemporane. Constanța: Ex Ponto, 2001. 221 p.

15. STOLĂROV, Ūrij. Arhitektor – soŭznik ili vrag bibliotekarâ? MTB kak bazovyj element. În: *Bibliotečnoe delo*. 2007, nr. 1, pp. 6-9.

INFORMAȚIA ECONOMICĂ – ELEMENT IMPORTANT AL SISTEMULUI COMUNICAȚIILOR SOCIALE

Natalia CHERADI,
director adjunct, Biblioteca Științifică, ASEM

Abstract

The paper is devoted to the economic component of the modern society, which conducts the most of social processes and phenomenon. Consequently, the economic information plays an important role as a decisive factor in providing progress of some economic stable and efficient process. The definition of the nature of economic information can be achieved in connection with economics. The definition of economic information is analyzed and classified as an object of meeting requirements of the information's users.

Keywords: *economic information, informational needs, informational services, informational market, informational system, economic communication*

Tendența principală în dezvoltarea lumii moderne este orientarea ei spre un nou tip de societate, bazat pe recunoașterea rolului prioritar al informației în toate sferile vieții.

În repetate rânduri, profesorul Ion Stoica susține că „problemele informației se regăsesc în orice câmp al gândirii și prac-

ticii umane. Din acest grad de generalitate decurg dificultățile demersului teoretic. De aceea, e mai utilă restructurarea diverselor domenii de activitate din perspectiva informațională, decât încercarea de a aduce în sfera informației problemele specifice fiecărui domeniu¹.

Un segment important al societății contemporane este cel *economic*, care dirijează majoritatea proceselor și fenomenelor sociale. Prin urmare, un rol tot mai mare îi revine *informației economice*, ca un factor decisiv în asigurarea desfășurării unor procese economice stabile și eficiente.

Ritmul dezvoltării civilizației umane devine tot mai dinamic. O caracteristică esențială a timpului este revoluția informațională și globalizarea economiei. Economia mondială devine un câmp unic, în care câștigă acela, care implementează mai rapid noile idei, invenții, tehnologii. Resursele informaționale ajung să fie considerate drept factor economic principal, deopotrivă cu cele naturale, de muncă și de capital, primind denumirea de *neofactor* al dezvoltării economice². Apariția noilor tehnologii și pătrunderea lor în diverse sfere ale activității umane pun bazele dezvoltării comunității informaționale mondiale. Constituirea unui tip conceptual nou de societate, spre care este orientată civilizația contemporană, semnifică și schimbări radicale în relațiile economice și sociale. Funcționarea statului, a sferelor lui sociale, politice, economice, industriale și militare depinde tot mai mult de funcționarea rețelelor informaționale, a complexelor tehnologice moderne.

În acest context, este de remarcant creșterea considerabilă a rolului informației economice pentru comunitatea umană. Precum estimează cercetătorii străini, pierderea a 20% din informația comercială duce, în 60 la sută din cazuri, la falimentul firmei³. Astfel, calitatea, exactitatea și operativitatea transmiterii și recepționării informației condiționează procesul de luare a deciziilor la toate nivelele și în toate domeniile activității umane.

În activitatea economică, în ultimul timp, se pune accentul nu numai pe sfera producției materiale, ci și pe cea a utilizării resurselor informaționale, drept dovadă fiind apariția conceptelor de *produse și servicii informaționale*. Tot mai des în edițiile de specialitate este vehiculat conceptul de *capital informațional*. Esența acestuia constă în faptul că „informația și cunoștințele sunt tratate ca un nou factor de producție; alături de piețele de mărfuri și de capital apare piața informației. Cunoștințele, calificarea, nivelul profesional, capacitățile creative sunt privite ca noi calități importante pe piața muncii. Este evident, că posedarea informației necesare permite obținerea rapidă a avantajelor geopolitice, economice etc. Toate acestea justifică apariția și existența conceptului de capital informațional⁴”.

Însuși contextul utilizării termenului menționat presupune dezvoltarea proceselor de comercializare a informației. Un aspect al problemei îl prezintă faptul că *informația* în calitate de *capital* nu există în prezent în spațiul economic mondial, și deseori costul resurselor informaționale

¹ STOICA, I. Informație și comportament. În: Stoica, I. Informație și cultură. București: Ed. Tehnică, 1997, p. 34.

² GHINĂRARU, C. Elemente fundamentale de economie informației. București: Ed. Fundației „România de Măine”, 2002, p. 6-7.

³ ФЕДОРОВ, В. Роль национальной библиотеки в информационной экономике: с акцентом на опыт Российской государственной библиотеки [online]. Disponibil: <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm>

⁴ ВОЛОКИТИН, А. О понятии «информационный капитал». În: *Acta Academia 1999*. Ch.: Evrica, 1999, pp. 230-231.

depășește costul purtătorilor. Prin urmare, fiecare țară trebuie să ia măsuri în vederea elaborării propriei politici informaționale, determinând, ce parte a resurselor informaționale sociale poate fi oferită gratis și la acces liber, pentru a asigura realizarea dreptului la informație și a nu prejudicia, totodată, interesele și securitatea statului. După cum remarcă mai mulți cercetători, „astăzi, în condițiile expansiunii societății informaționale, apare o nouă folie, o nouă polarizare – între cei care stăpânesc informația, sursele cunoașterii și cei care sunt privați de acest mijloc și de acces la cunoaștere”⁵.

În același timp, se constată că „în zilele noastre nu există nicio modalitate de aplicare a muncii, care să nu semnifice totodată și aplicare a informației. Modelul informațional al creșterii economice se caracterizează prin faptul că informația devine un obiect universal, un mijloc universal, precum și un produs universal al muncii umane”⁶. O trăsătură caracteristică a modelului informațional de creștere economică este considerat faptul că, consumul de informație, spre deosebire de consumul de materie primă și energie, micșorează entropia în sistemul producției sociale și sporește gradul de organizare a mediului, în care are loc procesul de producție⁷.

În etapa actuală, un rol major capătă studierea rolului și locului informației în procesele economice, care au loc în societate. Majoritatea cercetătorilor evidențiază *informația social-economică*, ce este tratată ca un sistem integru, constituit din

trei subsisteme: informația economică, informația juridică, informația sociologică⁸.

Informația social-economică este obiectul satisfacerii necesităților informaționale ale utilizatorilor din sfera economică. Determinarea esenței informației economice nu poate fi realizată fără o abordare a disciplinelor ce se intersectează cu economia. În prezent, informația economică este tratată pe baza corelării aspectelor economic, social și juridic și este susținută ideea că nu există informație economică „absolută”, izolată de informația juridică și de informația sociologică. Aceste tipuri de informație se află în puternice relații de reciprocitate, deoarece toate problemele economico-juridice au loc în societate și se desfășoară în cadrul unui anumit sistem social.

Astfel, *informația social-economică* poate fi definită ca „informația din domeniul economiei, jurisprudenței, sociologiei, având menirea să contribuie la satisfacerea deplină a necesităților informaționale ale utilizatorilor de informații”⁹.

Lucrările de specialitate din domeniul managementului fac frecvente referiri la *informația economică*. Conținutul termenului „informație economică” poate fi conturat în două accepțiuni. Pornind de la faptul că orice organizație este o unitate economică, orice informație care este tratată în cadrul ei poate fi considerată drept economică, deoarece, direct sau indirect, contribuie la realizarea obiectivelor preconizate. Într-o accepțiune mai restrânsă, informațiile economice sunt cele folosite nemijlocit în procesele economice ale organizației. Din examinarea multiplelor și variatelor caracteristici pe care le prezintă informația economică, putem desprinde anumite elemente importante din punct de vedere managerial și organizațional.

⁵ GRIBINCEA, A.; SOFRONIE, S.; DIMO, O. Valul globalizării și repercusiunile lui asupra economiei. În: *Economie și sociologie*. 2001, nr. 3, p. 19.

⁶ НИЖЕГОРОДЦЕВ, Р. Экономика информационного производства: становление, развитие, перспективы. În: *Вестник Московского Университета. Серия Экономика*. 1997, nr. 1, p. 76.

⁷ Ibidem, p. 77.

⁸ СЕМЕНОВА, Г.Г. Экономическая библиография. М.: МГУК, 2000, p. 23.

⁹ Ibidem, p. 29.

Astfel, informația este o materie primă implicată în toate activitățile organizației. Orice proces de muncă, indiferent de natura sa, se bazează pe informații¹⁰.

În acest context, *informația economică* se prezintă ca unul dintre subsistemele de bază ale informației social-economice. Conceptele utilizate pentru a desemna informația economică sunt multiple. Diferiți cercetători interpretează conceptul de informație economică drept un gen al informației, în general; parte componentă a informației științifice; informație despre relațiile economice și procesele din sfera de producție; informație din sfera producției; un subsistem al gestiunii economice¹¹.

Care este cauza acestei ambiguități de păreri în definirea *informației economice* și cum explică acest fapt specialiștii? Prima cauză este abordarea uniaspectuală a acestui concept, plecând de la problemele economice particulare. A doua cauză – specialiștii identifică informația economică cu alte genuri de informație: *științifică, de producție, tehnică*. Pe lângă acestea, esența informației economice până în prezent nu este suficient studiată. Acest fapt influențează negativ asigurarea informațională a domeniului economic, deoarece centrele de informații au dificultăți în procesul de identificare a informației economice în flux stabil, având particularitățile sale.

Toate aceste concepte nu se contrazic, ci se completează reciproc. Generalizând cele menționate, am putea susține definiția *informației economice* ca fiind „informația apărută în urma activității economice, având menirea de a influența dezvoltarea științei economice, practicii economice, instruirii economice prin intermediul satisfacerii cât mai depline a necesităților infor-

maționale ale utilizatorilor de informații”¹². În același timp, este de remarcat importanța *matematicii, informaticii și statisticii* pentru efectuarea studiilor și cercetărilor în toate ramurile economiei, precum și pentru realizarea activității practice.

În calitate de factori care generează apariția informației economice pot fi numite următoarele: *știința economică; practica economică; tehnologiile informaționale în domeniul economic; învățământul economic; piața produselor și serviciilor informaționale de profil economic*¹³. Acești factori sunt constantele care stau la baza distincției informației economice. Primul criteriu al diferențierii informației economice este sfera activității economice (*știința economică și practica economică*). Pe baza acestui criteriu distingem următoarele genuri de informație economică: *științifică* (în publicații); *din sfera practicii economice; de gestiune economică* (în documente, instrucțiuni, rapoarte, documente normative și regulamentare).

În cadrul sferelor de activitate economică, informația economică se diferențiază după: *conținut; funcția de management; caracterul de influență asupra consumatorilor; rolul în economia națională; raportul științei economice cu ciclul „știință – tehnologie – producție”*. O altă distincție este cea care repartizează informația economică după conținut: *faze și procese ale reproducției* (informația privind producția, distribuția, schimbul și consumul); *elemente și factori ale reproducției* (informația privind populația, resurse umane și resurse naturale, produse și servicii, resurse financiare etc.); *unități structurale* (informația privind ramura economiei, raioane sau zone economice, întreprinderi, organizații etc.).

Această repartitie permite concretizarea celor trei categorii de informații: *informație conceptuală, informație metodică,*

¹⁰ Sistemul informațional-managerial al organizației. București: Ed. Economică, 2001, pp.10-11.

¹¹ СЕМЕНОВА, Г.Г. Экономическая библиография. М.: МГУК, 2000, p. 29.

¹² Ibidem, p. 32.

¹³ Ibidem, p. 34.

informație factografică. Ca informație de ramură, informația economică poate fi diferențiată în: *documentară, factografică, bibliografică*.

În prezent, informația este considerată în țările dezvoltate drept caracteristica de bază a sistemului relațiilor sociale. Aspectul informațional și comunicațional atrage tot mai mult atenția cercetătorilor. Există diverse studii în domeniul filosofiei consacrate problemelor sociale și economice ale societății postindustriale. Majoritatea din ele tratează influența procesului de informatizare asupra societății, statului, culturii, psihologiei umane. Totodată, în ultimii ani apar lucrări, ce analizează anume aspectul economic al industriei informației. Acestea pun în discuție problemele măsurării și aprecierii valorii informației, eficienței economice a activității informaționale, formării pieței produselor și serviciilor informaționale etc. Până în prezent nu este suficient cercetată problema informatizării economiei, fiind o problemă complexă și specifică. În același timp, studierea problemei date este deosebit de importantă în condițiile în care informația devine drept factor principal și premisă fundamentală a creșterii economice în lumea contemporană.

Informatizarea economiei este un proces de transformare a informației într-o resursă economică de importanță majoră. Acest proces are loc prin intermediul tehnologiilor informaționale, care oferă oportunități conceptuale noi pentru soluționarea problemelor economice și sociale, pentru constituirea unui nou tip de relații economice. Prin urmare, informatizarea economiei presupune o strânsă interconexiune între problemele economice și sociale. Totodată, procesul dat necesită un nivel mai înalt al dezvoltării științelor fundamentale și aplicate, ceea ce își găsește expresia în apariția noilor tehnologii informaționale și a mijloacelor de produc-

ție. Acestea, la rândul lor, stimulează evoluția tehnico-științifică a societății în baza instrumentelor informaționale noi de cercetare și analiză. Așadar, este evidentă corelația dintre sferile economică și tehnică în condițiile informatizării: realizările tehnico-științifice obținute de societate devin o parte importantă a resurselor informaționale naționale.

Examinarea esenței și a caracteristicilor de bază ale informatizării economiei este necesară pentru formarea concepției unitare despre piața produselor și serviciilor informaționale în domeniul economic, ca un element constitutiv al pieței produselor și al serviciilor informaționale, în general. Noțiunea de *pieță*, în contextul *societății informaționale*, diferă de interpretarea tradițională a pieței în *societatea industrială*. Piața produselor și serviciilor informaționale reprezintă un sistem comunicativ, dispunând de o bază tehnică corespunzătoare – mijloace electronice de prelucrare și de transmitere a informației. În condițiile societății informaționale piața este deja nu numai un loc unde se vinde și se cumpără, ci și o rețea de comunicații electronice, prin intermediul căreia este posibilă comercializarea produselor, desfășurarea negocierilor, încheierea contractelor, depășindu-se astfel bariera de timp și spațiu.

În noua societate informația devine drept marfă, cu valoarea și cu particularitățile sale specifice, fapt condiționat de doi factori principali: *creșterea generală a necesităților informaționale și dezvoltarea sferei produselor și serviciilor informaționale*¹⁴. Una dintre particularitățile de bază ale pieței în condițiile informatizării este faptul că suprasaturația acesteia cu produse și servicii stimulează agenții economici la urmărirea permanentă a realizărilor tehnologice în domeniu, la căutarea pe pia-

¹⁴ СЕМЕНОВА, Г.Г. Экономическая библиография. М.: МГУК, 2000, p. 57.

țã a locului pentru noi mărfuri și servicii. Calitățile distinctive ale pieței produselor și serviciilor informaționale depind și de infrastructura acesteia, care îi conferă caracteristici noi, importante. În condițiile informatizării pe piață apar mijloace electronice de circulație și evidență, cum sunt cardurile bancare, acțiunile electronice, sistemul de barcod, ce contribuie la sporirea operativității și se simplifică considerabil calculele necesare.

O trăsătură fundamentală a societății informaționale este accesul liber la informație, inclusiv la informația economică, de afaceri, fapt ce asigură integritatea pieței, precum și reglementarea prețurilor la mărfuri și servicii. Personificarea consumului este o trăsătură importantă a economiei în epoca informațională. Principala resursă a societății postindustriale, potrivit lui G. Bell, este *capitalul uman*¹⁵. Informația devine pe zi ce trece un factor de importanță decisivă în asigurarea desfășurării unor procese economice stabile și eficiente. Cunoștințele, informația capătă valoare excepțională, *dacă sunt solicitate*. Comerțul cu informații tinde să crească în contextul economiei mondiale; studiile în domeniul strategiilor comunicaționale devin tot mai importante. Sensul și rațiunea acestor procese, însă, constă în asigurarea condițiilor necesare pentru existența și progresul civilizației umane, ale statelor lumii, ale fiecărui individ în parte.

În zilele noastre este evident faptul că internaționalizarea și globalizarea economiei contemporane impune agenților economici să se integreze în relațiile economice internaționale cu strategii și tehnici adecvate. Nicio activitate economică nu poate fi concepută fără procesul de comunicare, fără schimbul activ de informații. Potrivit opiniilor unor cercetători,

„asupra procesului comunicațional se răsfrâng problemele codificării și decodificării mesajelor, fiind legate de probleme lingvistice, simboluri și aspecte culturale diferite”¹⁶.

În noile condiții informația devine un factor de influență majoră asupra tuturor domeniilor vieții umane, contribuind astfel la formarea unor noi relații economice. Pentru societatea informațională e caracteristică *economia produselor intelectuale*, în care își găesc realizare cunoștințele noi elaborate de omenire. Sectorul principal al societății informaționale este, prin urmare, *piața produselor intelectuale*, care reprezintă o formațiune complexă și se descompune în mai multe subsisteme, ce interacționează și se completează reciproc.

Dacă *piața produselor informaționale* este o componentă obligatorie a societății informaționale, *infrastructura informațională* este un element necesar al economiei produselor informaționale. În condițiile informatizării se creează o infrastructură, în cadrul căreia oamenii obțin mijloace necesare pentru a recepționa, a păstra și a transmite informația. Rolul principal în crearea produselor informaționale îi revine omului. O importanță deosebită le revine, de asemenea, și structurilor ce asigură funcționarea tehnologiilor informaționale în societate.

Așadar, drept elemente constitutive în procesul de creare a produselor informaționale se prezintă *informația, cunoștințele, produsele intelectuale, oamenii, tehnologiile informaționale și structurile ce asigură funcționarea acestor tehnologii*. Aici precizăm două aspecte: *informațional*, reprezentat de băncile de date și de cunoștințe, rețelele informaționale internaționale etc.; *economic*, care asigură mijloace financiare

¹⁵ GRIBINCEA, A. Economie și răspândirea informației. În: *Acta Academia 1999*. Ch.: Evrica, 1999, p. 296.

¹⁶ GRIBINCEA, A.; JUC, N. Strategia comunicării în spațiul internațional. În: *Symposia professorum. Seria Economie*. 1999, p. 60.

necesare realizării aspectului informațional.

În afară de aceasta, o importanță majoră în condițiile pieței informaționale capătă *activitatea de marketing*, merită să influențeze cerințele informaționale ale utilizatorilor de informație economică în sensul formării imaginii pozitive și promovării produsului sau serviciului oferit. Drept componentă principală pe piața produselor și serviciilor informaționale în domeniul economic se prezintă informația social-economică.

Finalizând cele expuse, concluzionăm că informarea economică, care în condițiile actuale ale economiei de piață se dezvoltă sub influența constituirii pieței produselor și serviciilor informaționale, formării unei noi infrastructuri informaționale, implementării noilor tehnologii de transmitere și recepționare a informației, constituie un element important în sistemul de comunicații sociale. Informația economică se prezintă ca unul din subsistemele de bază ale informației social-economice, apare în urma activității economice, având menirea de a influența dezvoltarea științei economice, practicii economice, instruirii economice prin satisfacerea necesităților informaționale ale consumatorilor.

Tehnologiile informaționale și asigurarea informațională pătrund în toate sferele vieții, oferind noi oportunități de realizare a comunicării. Rezultatul acestor schimbări influențează puternic domeniul economic. În această ordine de idei, sporește volumul informației economice și viteza transmiterii acesteia, accesibilitatea pentru toți consumatorii de informații economice. Tehnologiile de rețea facilitează transmiterea imediată a informației în mai multe direcții simultan, păstrarea și multiplicarea ei, depășind bariera de timp și spațiu. O actualitate tot mai mare în lumea afacerilor capătă problemele securității informației economice, posibilității transmi-

terii la distanță și prelucrării ei operative. Comunicațiile în economia globală contemporană reprezintă nu numai un mod de transmitere a datelor, dar și un mijloc al luării deciziilor manageriale, încheierii contractelor, cooperării științifico-practice, instruirii și familiarizării cu experiența mondială. Exploatarea sistemelor comunicaționale contemporane devine cea mai rentabilă afacere și un factor important al dezvoltării economiei naționale.

Referințe bibliografice

1. GHINĂRARU, C. Elemente fundamentale de economia informației. București: Ed. Fundației „România de Măine”, 2002. 120 p.
2. GRIBINCEA, A.; SOFRONIE, S.; DIMO, O. Valul globalizării și repercusiunile lui asupra economiei. În: *Economie și sociologie*. 2001, nr. 3, pp. 17-23.
3. GRIBINCEA, A.; JUC, N. Strategia comunicării în spațiul internațional. În: *Symposia professorum. Seria Economie*. 1999, pp. 60-63.
4. GRIBINCEA, A. Economie și răspândirea informației. În: *Acta Academia 1999*. Ch.: Evrica, 1999, pp. 296-297.
5. Sistemul informațional-managerial al organizației. București: Ed. Economică, 2001. 488 p.
6. STOICA, I. Informație și comportament. În: Stoica, I. *Informație și cultură*. București: Ed. Tehnică, 1997. 227 p.
7. ВОЛОКИТИН, А. О понятии «информационный капитал». În: *Acta Academia 1999*. Ch.: Evrica, 1999, pp. 230-231.
8. НИЖЕГОРОДЦЕВ, Р. Экономика информационного производства: становление, развитие, перспективы. În: *Вестник Московского Университета. Серия Экономика*. 1997, nr. 1, pp. 72-81.
9. СЕМЕНОВА, Г.Г. Экономическая библиография. М.: МГУК, 2000. 320 p.
10. ФЕДОРОВ, В. Роль национальной библиотеки в информационной экономике: с акцентом на опыт Российской государственной библиотеки [online]. Disponibil: <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm>

CINE SUNT MANAGERII CONTRA CURENTULUI?

(reflecții și concluzii)

Elena BUTUCEL,
șef, Filiala „Ovidius”

Abstract

Elena Butucel, manager of the Ovidius branch, presents the book *BUCKINGHAM, Marcus, Coffman, Curt. Manager contra curentului: Ce fac marii manageri, altfel decât ceilalți*. București: ALLFA, 2007. 238 p. (First, *Break All the Rules: What the World's Greatest Managers Do Differently* by Marcus Buckingham and Curt Coffman). This book is about the all aspects of professional live, is a study based on the interviews with the employees from a wide variety of companies. The book gives the answer to the questions: "How can you measure a human capital?", "How should be an exemplary workplace?" "How do the world's greatest managers to find, motivate and retain talented employees?"

Keywords: Gallup Organization, managers, human capital, management, relation employee-chief

„Cu toate diferențele dintre ei, marii manageri au o trăsătură comună: nu ezită să încalce toate regulile considerate sacre de managementul tradițional”, am scos acest citat înainte de a menționa titlul cărții *Manager contra curentului*¹, de Marcus Buckingham, lider, așa cum este prezentat, al efortului de peste 20 de ani al Gallup

Organization de identificare a caracteristicilor esențiale ale marilor manageri și locurilor de muncă de excepție. Alături de el este Curt Coffman – liderul global al Gallup Organization în domeniul practicilor de management al locului de muncă.

Cartea cuprinde o introducere, șapte capitole, un post-scriptum sau o încheiere – *Forțe convergente, Anexe și Mulțumiri*. Studiul a încercat și, în mare măsură, a reușit, să răspundă la

întrebarea: „Cum reușesc cei mai mari manageri ai lumii să găsească, să motiveze și să păstreze angajații talentați?” Chiar la început, autorii susțin că marii manageri, deși diferiți ca sex, vârstă sau rasă, au o trăsătură comună: pentru ei nu există reguli. Sau, mai bine zis, există, dar ei le încalcă pe toate. Acești manageri de top nu încearcă să ajute oamenii să-și îmbunătățească punctele slabe, acordă mai mult timp angajaților buni din firmă decât celor slabi și nu se feresc să aibă angajați preferați. Este o carte care la început surprinde prin idei revoluționare în management, dar care prezintă pași clari și concreți de îmbunătățire a abilităților de conducere, bine argumentați.

Marii manageri sunt revoluționari, deși puțini ar folosi acest cuvânt când vorbesc despre ei înșiși. Cartea ghidează cititorul în gândirea acestor manageri pentru a explica de ce au răsturnat înțelepciunea tradițională, relevând noile adevăruri pe

¹ Buckingham, Marcus; Coffman, Curt. *Manager contra curentului: Ce fac marii manageri altfel decât ceilalți*. București: ALLFA, 2007. 238 p.

care le-au pus în loc. Bunăoară, că marea parte din valoarea unei companii constă în mințile angajaților ei și că îndatoririle cele mai umane posibil sunt înțelegerea, aprecierea, crearea și construirea relațiilor.

Marcus Buckingham și Curt Coffman prezintă rezultatele remarcabile ale celor două studii masive pe care *Gallup Organization* le-a realizat în ultimii 25 de ani asupra unor mari manageri aflați într-o largă diversitate de situații. Primul studiu s-a concentrat asupra angajaților, încercând să găsească răspuns la întrebarea: *Ce așteptări au cei mai talentați angajați, de la locul lor de muncă?* *Gallup Organization* a intervievat peste **un milion de angajați** dintr-o mare varietate de companii, domenii de activitate și țări. Aceștia au fost întrebați despre toate aspectele vieții lor profesionale, apoi răspunsurile lor au fost analizate cu atenție pentru a descoperi cele mai importante nevoi ale celor mai eficienți angajați.

Cartea ne dă răspunsuri la întrebările: „Cum poți măsura capitalul uman?”, punând accent și pe instrumentul de măsurare; „Cum arată un loc de muncă puternic și plin de viață?”; „Cum reușesc cei mai mari manageri ai lumii să găsească, să motiveze și să păstreze angajații talentați?” Pentru a răspunde la aceste întrebări, cercetătorii de la *Gallup Organization* au mers la sursă – companii mari și mici, întreprinderi private, firme și instituții aparținând sectorului de stat – și au intervievat mulți dintre managerii lor, de la cei mai buni la cei mediocri. Cum și-au dat seama de valoarea lor? Au cerut fiecărei companii să ofere indicatorii săi de performanță. Metodele de la *Gallup Organization*, după cum am observat, sunt simple și directe, dar ele nu sunt neapărat și ușor de aplicat. E mai ușor să crezi că fiecare angajat posedă un potențial nelimitat. E mai ușor să-ți imaginezi că modul cel mai potrivit de a ajuta un angajat este de a-i identifica slăbiciunile. E mai ușor să spui „tratez

pe alții cum mi-ar plăcea mie să fiu tratat”. Este dat răspunsul cum să eviți acuzațiile de favoritism. Comodă și seducătoare este înțelepciunea convențională, dar înțelepciunea revoluționară a marilor manageri este mult mai dificil de urmat, pentru că cere disciplină, concentrare, încredere și disponibilitatea de a individualiza.

Marii manageri nu prezintă noi teorii sau formule prefabricate. Tot ce pot ei să ofere sunt intuițiile asupra naturii talentului și asupra secretelor lor de a transforma talentul în performanță durabilă. Autorii studiului au recurs la douăsprezece întrebări de bază, care măsoară elementele esențiale de care e nevoie pentru a atrage și a reține pe cei mai talentați dintre angajați și care reprezintă cel mai simplu și mai corect mod de a măsura forța unui loc de muncă. Desigur, aceste întrebări au fost testate. S-a stabilit că pilonul de bază în crearea unui loc de muncă puternic este managerul.

Buckingham și Coffman explică modul în care cei mai buni manageri aleg un angajat mai degrabă în funcție de talent, decât în funcție de pricepere sau experiență; felul în care acești manageri definesc așteptările de la un angajat – stabilind mai curând rezultatele de atins, decât pașii de urmat; modul în care își motivează oamenii – stimulând **punctele forte unice** ale fiecăruia, în loc de a încerca să le amelioreze slăbiciunile și, în sfârșit, felul în care marii manageri ajută oamenii să se dezvolte – găsindu-i fiecăruia rolul potrivit, nu treapta următoare pe scara ierarhică. Și, poate cel mai important lucru este faptul că, din acest studiu – care inițial a generat mii de întrebări diferite pentru a sonda opinia angajaților – au rezultat cele douăsprezece întrebări simple care reușesc să distingă departamentele cele mai puternice ale unei companii de restul departamentelor.

Manager contra curentului prezintă lecții vitale despre performanță și carieră pentru manageri de orice nivel și, mai presus de toate, cartea arată cum acestea

pot fi aplicate în diferite situații. Cartea ne invită să intrăm în mintea marilor manageri care au avut curajul să fie altfel, care au încălcat canoanele ca să facă lucrurile mai bine. Această carte stimulează sau, mai bine zis, provoacă și susține curajul de a ne urma instinctul și dorința de a ne înconjura de cei mai performanți oameni.

Autorii explică și de ce există o ordine a celor douăsprezece întrebări, venind cu exemplul urcușului pe un munte. De fapt, este vorba despre ascensiunea psihologică pe care o faci în momentul în care îți asumi un nou rol până în momentul în care te simți implicat în acest rol: „Ce obțin?” și „Ce ofer?”, „Oare locul meu e aici?” sau „Cum putem «crește» cu toții?”, întrebări la care află răspuns în timpul ascensiunii. Ajuns pe pisc, îți dai seama că există și un rău de înălțime, pe care trebuie să-l previi la timp.

Zăbovind la capitolul despre înțelepciunea marilor manageri, vom descoperi „Cuvintele înțelepților”, „Ce știi marii manageri”, „Ce fac marii manageri” și cele „Patru chei”. O pildă convingătoare ne demonstrează care este viziunea revoluționară împărtășită de toți marii manageri. Nimic complicat – faptul, că asemeni scorpionului dintr-o celebră parabolă, fiecare individ e fidel naturii sale unice. Ei recunosc că fiecare om e motivat în chip diferit și are propriul mod de a gândi și propriul stil de relaționare cu ceilalți. Astfel ei nu se străduie să-l schimbe, ci să devină din ce în ce mai mult ceea ce este de fapt. Este esența succesului lor ca și manageri.

Cartea ne mai învață că există patru roluri de bază ale unui manager: trebuie să știi cum să-ți alegi oamenii; trebuie să fi capabil să fixezi în mod clar așteptările legate de performanță; trebuie să investești timp; trebuie să știi ce răspuns să dai la întrebările angajaților. Alegerea persoanei, stabilirea așteptărilor, motivarea și dezvoltarea acelei persoane îți vor defini trăsături de adevărat manager. Indiferent cât de dife-

rite ar fi stilurile folosite, atunci când managerii folosesc cu succes acest rol, temelia este pusă și compania este puternică. Prin cele patru chei – alegerea oamenilor, stabilirea așteptărilor, motivarea persoanelor și stimularea dezvoltării lor, poți descătușa potențialul fiecărui angajat în parte.

Studiul ne arată în continuare felul în care funcționează aceste patru chei, prima dintre care glăsuiește: „Alege după talent!”

Talentele tale, afirmă marii manageri, rezidă în comportamentul pe care îl ai cel mai adesea și că orice performanță de excepție necesită talent, iar acesta este mai important decât experiența, capacitatea intelectuală sau voința. Avem un răspuns și la întrebarea: „Cât de mult te poate schimba un manager?”

Omul poate avea o seamă de talente, dar acestea pot fi ascunse. Un manager bun te poate învăța să ți le descoperi, ba să și însușești noi cunoștințe și abilități. Dar nu poți să înveți pe cineva să fie talentat. Poți doar să-ți alegi oamenii în funcție de talentul lor. Ei mai au și competențe, aptitudini, obiceiuri și înclinații, iar marii manageri știu să facă deosebire între toate acestea.

Cartea ne pune să medităm cu referire la două mituri dintre cele mai răspândite din domeniul managementului: 1. Talentele sunt rare și deosebite și 2. Unele roluri sunt atât de simple, încât nu necesită talent. În primul caz, fiecare om poate și ar trebui să-și cultive ansamblul unic de talente cu care se naște. Ca manager nu este treaba ta să înveți oamenii să aibă talent, ci să le potrivești talentele cu pozițiile pe care le ocupă. În ce privește al doilea caz – în mintea marilor manageri, fiecare funcție îndeplinită la cote înalte merită respect, căci fiecare meserie își are noblețea sa. Ei știu foarte bine să-și selecteze angajații în funcție de talentul lor, studiindu-i pe cei mai buni. Iar pentru aceasta trebuie să-ți faci timp, ne sfătuiesc ei.

A doua cheie sugerează definirea rezultatelor corecte, care se face având

prezente: administrarea prin control la distanță; tentațiile; regulile empirice; întrebarea pentru ce ești plătit?

Adesea e foarte profitabil să ai o echipă de oameni care privesc lumea din perspective ușor diferite. Dar aceasta mai înseamnă că fiecare va răspunde semnalelor tale în mod diferit. Soluția este următoarea – să determine rezultatele care se impun și apoi lasă fiecare angajat să-și găsească propria cale de obținere a acestor rezultate, astfel găsești calea bună de a alimenta conștiința de sine și independența oamenilor tăi.

Reguli de aur. În eforturile de a-ți face oamenii să atingă performanța, nu încerca niciodată să-i perfecționezi. Tentația poate fi extrem de mare, dar trebuie să-i rezisti. Încrederea în talentul angajaților e de neprețuit, însă ea trebuie câștigată, căci uneori se întâmplă ca unii dintre aceștia să-ți înșele așteptările. Tot așa cum nu întotdeauna unele rezultate pot fi definite. Responsabilitatea fundamentală a unui manager este de a transforma talentul în performanță. Pentru aceasta marii manageri folosesc patru reguli empirice: **regula nr. 1** – angajații trebuie să parcurgă anumiți pași necesari pentru toate acele aspecte ale postului lor, care au a face cu precizia și siguranța; **regula nr. 2** – angajații trebuie să urmeze pașii necesari când acești pași fac parte din standardul companiei sau industriei în care lucrează; **regula nr. 3** – etapizarea este utilă doar dacă nu estompează rezultatul dorit și, în cele din urmă, **regula nr. 4** – pașii necesari nu fac decât să prevină nemulțumirea. Orientarea spre rezultate este una, iar să-ți dai seama care dintre rezultate sunt cele corecte este cu totul altceva.

Cartea ne mai pune în fața a trei întrebări: *Ce e bine pentru clienții tăi?*; *Ce e bine pentru compania ta?* și *Ce e bine pentru individ?* Când întocmești schema jocului, trebuie să pornești de la jucători către joc.

A treia cheie sugerează clar: concentrează-te asupra punctelor forte. Cu re-

ferință la angajați – lasă-i să devină mai mult din ceea ce sunt deja, descătuișând potențialul fiecărui individ. Concentrarea asupra punctelor forte este motivul care explică toate eforturile marilor manageri. Credința lor e că plasarea la locul potrivit e cheia tuturor problemelor, dar țin cont de excepții și își petrec majoritatea timpului cu oamenii lor cei mai buni.

Studiul ne arată că distribuirea în roluri înseamnă totul, atunci când marii manageri cultivă performanța de excepție. Autorii ne sugerează: dacă vrem să transformăm talentul în performanță, să distribuim fiecare persoană astfel, încât să fie plătită pentru ce e înclinată în mod natural să facă foarte bine. Ceea ce contează este latura interioară a persoanei, nu forța sau aspectul fizic. Distribuirea în funcție de talent este unul dintre secretele nescrise ale marilor manageri. Toți oamenii au talentul de a fi excepționali într-un anumit domeniu. Secretul e descoperirea acestui domeniu. Și plasarea la locul potrivit.

Dar... există și managementul excepțiilor. Există o regulă de aur care spune: „Tratează-i pe oameni așa cum ai vrea să fii tratat tu însuși.” Cei mai buni manageri încalcă zilnic acest precept și susțin că fiecare om ar trebui tratat așa cum el își dorește. Cum? Informându-te despre el, aflând cât mai multe detalii. Astfel, te poți orienta cum se cuvine, concentrându-te asupra punctelor forte ale fiecărui angajat, transformând talentele în performanță.

Un alt secret al succesului managerial constă în a petrece majoritatea timpului cu oamenii cei mai talentați și mai buni. Marii manageri se străduiesc să creeze un ansamblu unic de așteptări, care vor concentra eforturile fiecărui individ în parte; vor încerca să perfecționeze stilul unic al fiecărei persoane; vor plănui cum ar putea acționa ca un paravan pentru fiecare angajat, ca aceștia să-și poată exercita propriul talent cât mai liber. Or, timpul petrecut departe de cei mai buni e îngrijorător de

distructiv. A investi în cei mai buni este, în primul rând, cel mai corect lucru pe care-l poți face; în al doilea rând, e cel mai bun mod de a învăța și, în al treilea rând, este singura cale de a rămâne orientat către perfecțiune. Aflăm din această carte că marii manageri consideră că singurul mod de a trata pe cineva corect este de a-l trata așa cum merită, având în vedere ceea ce a realizat. Perfecțiunea nu este opusul eșecului. Cel mai bun mod de investigare a perfecțiunii este de a petrece mai mult timp cu performerii tăi de vârf. Nu folosi media pentru a estima limitele perfecțiunii. Nu vei face decât să subestimezi ceea ce este posibil. Mai bine, definește excelența în detaliu, cantitativ. Arată-le celor mai buni angajați ai tăi ce este excelența. Îndeamnă-i să lucreze din ce în ce mai bine. E mai cinstit, mai productiv și mai distractiv.

Marii manageri „tratează” în felul lor punctele slabe ale angajaților. În viață se mai întâmplă și lucruri neplăcute, sunt oameni care dau greș, iar alții chiar se descurcă foarte greu. Chiar și angajații cei mai buni greșesc câteodată. Cauzele sunt diferite. Dar, există și cauze mai subtile, care sunt mult mai greu de identificat, dar care, din fericire, au soluții aflate la îndemâna managerului. Un manager de elită începe prin a-și pune două întrebări: 1) *Poate fi îmbunătățită prin instruire performanța mai slabă?* și 2) *Nonperformanța e cauzată oare chiar de managerul care apasă pe butonul greșit?* Dacă performanța unui angajat e în declin, poate că ai o impresie greșită despre ce anume îl motivează. Poate că, dacă ai apăsa pe butonul potrivit, adevăratele talente ale angajatului ar fi puse în mișcare. Poate că tu ești de vină pentru performanțele lui slabe. Înainte de altceva, ia în considerare și această posibilitate. Dar dacă răspunsul e „Nu”, atunci nonperformanța este o problemă de talent. Un nontalent este un teren pustiu în mentalitatea noastră. E un comportament

care pare întotdeauna greoi. Totuși, un nontalent se poate transforma într-un punct slab. Marii manageri, imediat ce-și dau seama că la baza performanțelor slabe stă o slăbiciune, își modifică abordarea. Ei știu că există doar trei căi posibile pentru a ajuta angajatul să aibă succes: să concepi un sistem de sprijin; să-i găsești un partener compatibil; sau să-i găsești un alt post. Marii manageri cumpănesc iute asupra acestor noțiuni și aleg calea cea mai bună.

În această carte găsim ipoteza că cel mai rapid remediu pentru o carență epuizantă este un sistem de sprijin. De exemplu, dacă un angajat are dificultăți cu memorarea numelor, cumpără-i o agendă de birou. Curând, punctul lui slab nu va mai avea nicio relevanță. A devenit un nontalent. De vreme ce foarte puțini oameni se potrivesc la perfecție cu meseria pe care o fac, un mare manager va căuta întotdeauna modalități de a umple minusurile unui angajat cu plusurile altuia. Or, este important parteneriatul, dar fiecare parteneriat constituie, de fapt, o anomalie, un exemplu neobișnuit de modul în care un manager poate învinge sistemul, descoperind căi de a scoate tot ce e mai bun din oameni care nu sunt perfecți. Mai aflăm, citind la pagina 147, că un parteneriat solid se bazează pe înțelegerea unui lucru fundamental: nici unul dintre parteneri nu e perfect, dar, persoanele cu conștiință de sine – individualități puternice – sunt pietrele de temelie ale marilor echipe. Deși, există oameni la care nimic nu funcționează. Încerci să apeși pe toate butoanele posibile. Îi instruești. Le găsești parteneri. Cumperi agende de birou, îi înveți ortografie și spargi zidurile biroului. Dar nimic nu merge. Nu prea ai de ales, trebuie să-i găsești acestui angajat un loc alternativ. Va trebui să te descurci cu slăbiciunile fiecărui angajat în parte. Va trebui să îndrepti eroarea de distribuție și să încetezi cu încercările de a îndrepta omul. Nu are rost.

În capitolul al șaselea al cărții găsim „**A patra cheie: omul potrivit la locul potrivit**”. Ne sunt date **cinci puncte de reper**: *Urcușul orb, cu sufletul la gură; O treaptă nu duce neapărat la următoarea; Creează eroi în fiecare rol; Trei povești și o nouă carieră și Arta iubirii necruțătoare.*

Mai devreme sau mai târziu orice manager e întrebant: „Și de-aici, încotro merg?” Desigur, angajatul vrea să se dezvolte. Vrea să câștige mai mulți bani, mai mult prestigiu. Există totuși o cale potrivită de a aborda această întrebare – și anume, a ajuta pe fiecare să găsească ceva ce i se potrivește. Să ajuți pe fiecare să găsească rolul în care combinația unică de puncte forte – abilități, cunoștințe și talente – se potrivesc cu cerințele distincte ale rolului. Responsabilitatea managerului este de a-l călăuzi pe angajat către posturi în care să aibă cele mai mari șanse de succes. Răspunsul corect la întrebarea „Încotro merg de aici încolo?” este: „Mai sus!” Fiecare semnal pe care îl trimitem îl determină pe angajat să privească tot mai sus. Dar nu trebuie să aspire cu orice preț într-acolo. Treptele din urmă se pot prăbuși. Și atunci, ce se face când mai sus nu e locul lui, dar înapoi cale nu există? Se poate ajunge la situația nedorită când compania se poate debarasa de el.

De ce? Treapta pentru respectivul era prea sus. Da, se întâmplă ca angajații să fie uneori promovați peste nivelul lor de competență. E inevitabil. Dar nu e obligatoriu să fie așa. Or, sistemul este greșit, fiind construit pe trei ipoteze false.

Prima idee eronată este că fiecare treaptă a scării reprezintă o versiune ceva mai complexă a treptei anterioare. În al doilea rând, calea tradițională a unei cariere e condamnată să genereze un conflict. Fiecare treaptă e o competiție, dar trepte sunt mai puține decât angajați. Marii manageri pun accentul pe prestigiu, creează eroi în fiecare rol. A treia idee eronată, și cea mai nocivă, este supoziția sistemului că experiența variată face mai interesat un angajat.

Acest scenariu e fals. În viziunea lor, goana după abilități și practici cerute de piață nu ar trebui să fie forța călăuzitoare a carierei unui angajat. Ei s-au gândit la cu totul o altă forță – și anume, o nouă carieră. Înainte de a promova pe cineva, marii manageri analizează atent talentele de care e nevoie pentru a excela în postul respectiv – talentele motivaționale, mentale și relaționale necesare pentru a avea succes. Însă, chiar dacă analizezi potrivirea dintre angajat și post, mai ai totuși o problemă. Indiferent de concluzia ta, angajatul va dori invariabil să promoveze – un salariu mai bun, un titlu mai impresionant, opțiuni mai numeroase, un birou mai spațios... Mulțimi întregi de angajați se înghesuie să ocupe cele doar câteva posturi favorizante. Se creează un adevărat ambuteiaj, confruntarea și dezamăgirea sunt inevitabile. Trebuie să existe o cale de a redirecționa ambiția angajaților și de a o canaliza în mod mai productiv. Și aceasta chiar există. Managerul bun știe să creeze eroi în fiecare meserie. Ei te pun să gândești cât timp îți ia ca să devii cel mai bun în domeniul tău. Dacă o companie vrea ca printre angajații ei din fiecare rol să fie oameni care să se apropie de performanța mondială, trebuie să găsească moduri de a-i încuraja să se orienteze spre îmbogățirea experienței. Definirea nivelurilor gradate de reușită, pentru fiecare post, e o cale extrem de eficientă pentru acest lucru. Marii manageri sunt conștienți că fiecare activitate îndeplinită la nivel de excelență este valoroasă și că există măiestrie în fiecare ocupație. Prin urmare, indiferent cât de neimportantă ar părea o slujbă, ei se străduiesc din răspuțeri să impună criterii semnificative, care să-l ajute pe angajatul implicat emoțional să progreseze până la un nivel înalt de performanță. Aceste niveluri de reușită vor ajuta, cu siguranță, la reorientarea atenției unui angajat către atingerea performanței celei mai înalte. Un post mai înalt comportă după sine și un salariu mai mare. Sistemul

ideal de retribuire ar îngădui companiei să-și recompenseze oamenii direct proporțional cu priceperea lor în meseriile pe care le au – cu cât ar fi mai buni, cu atât ar câștiga mai mult. Dar... unele meserii sunt pur și simplu mai importante decât altele. Un șef de restaurant e mai important decât un ospătar. Orice sistem de retribuire trebuie să țină seama de aceste diferențe. Și atunci grila trebuie lărgită. Limita de sus a nivelului inferior suprapunându-se pe limita de jos a celui superior. Aparent, această lărgire a grilei poate părea derutantă: angajați care câștigă de două-trei ori mai mult decât șefii lor!!! Dar, nu e un lucru lipsit de sens. Mai întâi, sistemul extinde grila de salarizare și asigură un mod de evaluare a performanței înalte dintr-un anumit post, în mod cu totul diferit față de performanța mediocră în același post. În rândul al doilea – odată cu suprapunerea treptelor de salarizare, metoda extinderii grilei domolește urcușul orb, cu sufletul la gură. Obligă angajații să deschidă ochii și să se întrebe: „De ce caut să obțin această promovare?” Lărgirea grilei reprezintă o armă vitală în arsenalul marilor manageri. Ea îi sprijină în angajamentul lor că, fiecare rol îndeplinit la nivel de excelență, va fi prețuit ca atare.

Marii manageri trebuie să supraviețuiască într-o lume ostilă. Majoritatea companiilor nu prețuiesc excelența în toate domeniile. Ele nu oferă angajaților trasee alternative de carieră și nu dau managerilor libertatea de a concepe nivelul de reușită sau de a extinde grila de salarizare. Ce-i de făcut?

Cartea oferă multe idei. Una dintre ele ar fi că trebuie de oferit căi alternative către progres și prestigiu. Fiecare manager, descercându-se într-un cadru limitativ, concepe moduri inovative de a-și recompensa angajații pentru performanța de înalt nivel.

Imprevizibilul climat de afaceri din ziua de azi a creat, fără îndoială, o mutație în re-

lația dintre angajat și angajator. Angajatorii, conștienți de necesitatea de a fi mereu pe fază, nu mai pot garanta o slujbă pe viață. Tot ceea ce pot oferi angajaților este capacitatea de a-și găsi oricând un alt post. Se presupune că energia dedicată unei cariere ar trebui să emane din dorința angajatului de a se perfecționa, de a căpăta cât mai multă experiență utilă. El n-ar trebui să rămână prea mult timp într-un post, dimpotrivă, la anumite intervale de timp ar trebui să schimbe postul, ca CV-ul lui să impresioneze. Din perspectiva managementului tradițional, o carieră poate fi cel mai bine înțeleasă în funcție de preocuparea angajatului pentru experiențele interesante și căutate pe piața muncii. Marii manageri nu sunt însă de acord. Ei cred că a te descoperi pe tine însuși e adevărata forță călăuzitoare a unei cariere sănătoase. Energia necesară unei asemenea cariere e generată odată cu revelarea talentelor existente deja, și nu cu acumularea la nesfârșit a unor experiențe căutate pe piața muncii.

Trei povești ne spun care e forța ce determină noua carieră. 1. Povestea Doctorului „NU”. Era respectat și admirat. Avea o bună reputație, era curajos și orientat spre detalii. Toată compania știa că orice proiect devenea mai viabil după ce trecea prin mâna Doctorului „NU”. Era un director dintre cei mai valoroși. Dar când a fost promovat, foarte curând a pierdut admirația colegilor săi. Pentru că dezmembra ideile, proiectele mari în detalii mici, care făceau să se piardă impactul prevăzut. Se temea de risc. Pe parcursul unui an el a înțeles ceea ce restul lumii știa deja. N-avea să reușească în acest post niciodată, or, cu felul său de a gândi, urma să ucidă din față toate ideile mari. Astfel Doctorul „NU” s-a mutat la un alt post, unde putea să conceapă, să proiecteze și să execute nenumărate idei mai mici.

Cea de-a doua poveste are un final asemănător: eroina ei, Mary, făcând terapie prin masaj, după trei ani de muncă

devine cel mai râvnit terapeut la stațiunea unde lucra. Șeful a hotărât să o promoveze. Avea un salariu mai mare, dar nu era satisfăcută. Îi lipsea intimitatea pe care o avea ca terapeut. A renunțat la slujba ei și s-a mutat în alt oraș, unde și-a deschis un cabinet. Are o agendă cu programări plină, este în contact cu clienții și e foarte fericită.

Și în cea de-a treia poveste este vorba despre omul potrivit la locul potrivit, ca în final să deducem că marii manageri consideră că autodescoperirea este o principală sursă de energie pentru o carieră sănătoasă. În noua carieră angajatul este vedetă. El este responsabil pentru preluarea rolului asupra propriei cariere. Cei mai buni manageri sunt conștienți că în această nouă carieră ei pot juca un rol semnificativ: 1. Pot nivela terenul de joc; 2. Pot fi oameni-oglină; 3. Pot crea o plasă de siguranță.

Deducțiile lor:

1. Îmi place ceea ce fac. Sunt cel mai bun din companie. Fac o grămadă de bani cu asta. Și am o eficiență pe care nici n-o credeam posibilă. Nu vreau să fiu promovată, lucrez toată viața la acest post.

2. Managerii cei mai buni știu să „țină oglinda”. Ei excelează în oferirea feedback-ului. Aceasta te ajută să-ți cunoști oame-nii.

3. Traseului convențional al unei cariere îi lipsește iertarea. Pe măsură ce angajatul urcă pe scara ierarhică, treptele din spatele lui dispar. Cariera e în primejdie, dar nu există cale de întoarcere. Marii manageri încurajează învățarea în carieră. Promovează autodescoperirea activă. Așa că au conceput propria lor plasă de siguranță – perioadele de probă. Acestea îi oferă șansa angajatului, dacă nu este performant la noul său post, să revină la cel vechi. Dar, cum reușesc marii manageri să înlocuiască un angajat și să păstreze totuși intactă relația cu el?

Există în această carte termenul de „iubire necruțătoare”. El îi obligă pe manageri să înfrunte din timp slaba performanță, dar le permite s-o facă în așa fel, încât să risipească mare parte din supărare și resentiment. Cum poți avea o discuție constructivă cu cineva atunci când, dincolo de aparenta politețe, ești obligat să crezi niște lucruri negative despre angajatul care nu excelează? Este destul de stresant, iată de ce managerii o evită. Dar marii manageri nu trebuie să-și ascundă adevăratele sentimente. În viziunea lor, slaba performanță pe termen lung nu e, în primul rând, o chestiune de slăbiciune, prostie, nesupunere sau lipsă de respect. E o chestiune de distribuție nepotrivită. Ei îi spun angajatului: „Trebuie să găsești un post care să-ți solicite mai mult aptitudinile naturale. Care crezi că ar putea fi acel post?” Și vorbesc așa nu din politețe sau pentru a îndulci vestea cea rea, ci pentru că acesta e adevărul.

„Iubirea necruțătoare” este un concept puternic, care asigură un raționament coerent și o terminologie simplă pentru a face față unei situații delicate. A elimina o persoană dintr-un post este și va fi întotdeauna o situație delicată. Unii angajați rămân cu resentimente. Însă „iubirea necruțătoare” îi oferă managerului și angajatului o cale de abordare cu demnitate a acestei situații delicate. Ea permite tuturor să rămână integri.

Capitolul al șaptelea a acestui interesant și util studiu se referă la „Folosirea cheilor: un ghid practic”. El este divizat în patru secvențe:

1. *Arta interviului pentru depistarea talentului;*
2. *Managementul performanței;*
3. *Propriile tale chei;*
4. *Chei speciale.*

Orice manager de elită are propriul său stil. Dar toți au același scop: să transforme talentul fiecărui angajat în perfor-

manță. Cele patru chei: *alege în funcție de talent; definește rezultatele corecte; concentrează-te asupra punctelor forte; omul potrivit la locul potrivit*, indică modul în care el abordează acest scop. Dar ce poți face tu pentru a folosi eficient fiecare din aceste chei secrete? Fiecare cheie e un mod de gândire, o nouă perspectivă asupra unui ansamblu familiar de provocări. Cum să-ți valorifici propriul stil, arătându-ți felul în care gândești marii manageri, dar nu prin a-ți înlocui propriul stil cu o versiune standardizată a stilului lor? Trebuie să selectezi și să alegi dintre aceste tehnici, să le perfecționezi și să le dai o formă care și se potrivește.

Găsim referințe interesante și la arta interviului pentru depistarea talentului. Mai întâi trebuie să te asiguri că interviul este separat de restul discuției. Alegerea personalului poate fi un proces complicat. Candidatul trebuie să afle date despre tine, despre companie, despre postul său și detaliile retribuirii. Tu trebuie să-i verifici CV-ul, să-i faci o ofertă; el ar putea să nu fie de acord, iar tu să fii nevoit să faci o altă ofertă și astfel negocierea să continue până ce ajungeți la un acord. Dar... interviul se face separat, bazat pe întrebări.

Unul dintre sfaturi este: pune câteva întrebări deschise și apoi încearcă doar să ascuți. Lasă-l să se dezvăluie pe sine. Când răspunde, crede-l pe cuvânt. Orice ar spune, crede-l. Ai încredere în el, oricât de mult ți-ai dori să auzi altceva. Dar, fii atent la aspectele concrete, or, comportamentul din trecut e un bun indicator pentru cel din viitor. În primul rând, ar trebui să remarci întotdeauna un exemplu concret, cu date legate de timp, persoană sau eveniment. În al doilea rând, ai încredere doar în primul răspuns, dat în mod spontan. Cel mai bine e să evaluezi răspunsul în funcție de caracterul concret și spontan al exemplului.

În timpul interviului mai cauți și indicii talentului. Sunt și alte semne care să-ți

indice faptul că un candidat posedă într-adevăr talentele pe care le cauți?

Oamenii sunt atât de complecși, încât niciun interviu sau un sistem de testare nu vor reuși vreodată să definească exact profilul sau talentele.

Învățarea rapidă este un indiciu important al talentului unei persoane.

Sursele de satisfacție ale unui individ sunt indicii asupra talentului său.

Mulți manageri au o listă de întrebări preferate la care apelează de fiecare dată când examinează un candidat. Așa fac și marii manageri, dar cu o diferență semnificativă. Ei pun doar întrebări la care știu cum răspund performerii de vârf. Pentru ei întrebarea este mai puțin importantă decât faptul că știu cum răspund cei mai buni. Una dintre întrebările-cheie sună astfel: „Cum te simți când cineva se îndoiește de ceea ce spui?” Notează răspunsurile și păstrează notițele.

Marii manageri lucrează tot timpul cu conceptul de talent. Însă activitatea recrutării personalului în funcție de talent este una separată. Are loc în momentul în care decizi să faci o angajare. Celelalte activități-cheie – **definirea corectă a obiectivelor, concentrarea asupra punctelor forte și găsirea locului potrivit** – nu pot fi separate atât de ușor. Așadar, cum folosesc marii manageri ultimele trei chei, în fiecare zi, cu fiecare angajat, aflăm din subcapitolul *Managementul performanței*. Autorii cărții prezintă patru caracteristici comune ale „managementului performanței” în cazul marilor manageri. Rutina (procesul) este simplă: marilor manageri le displace complexitatea schemelor de evaluare a performanței folosite de majoritatea companiilor. În al doilea rând, rutina impune o interacțiune frecventă între manager și angajat. Astfel, managerul își poate aduce aminte de ședința, despre care angajatul spune că i-a plăcut pentru modul în care au fost abordate probleme-

le, și acesta poate sugera unele modificări sau un mod diferit de interpretare a aceluiași eveniment. Discuția e mai vie, iar sfatul mai pragmatic. În plus, întrunirile dese fac mult mai simplă abordarea unei probleme atât de delicate, precum domeniile de slabă performanță ale angajatului. În al treilea rând, rutina e direcționată către viitor. Marii manageri folosesc într-adevăr performanțelor din trecut, pentru a descoperi stilul sau necesitățile unui individ.

În ultimă instanță, rutina îi cere angajatului să-și urmărească propria performanță și evoluție. Marii manageri vor ca angajatul să-și noteze obiectivele, succesele, descoperirile. Scopul lor este de a-l ajuta pe angajat să-și asume responsabilitatea propriei performanțe.

Dacă folosești această rutină simplă și o introduci cu succes în propriul tău stil, îți vei oferi cea mai bună ocazie posibilă de a defini rezultatele corecte, de a te concentra asupra punctelor forte și de a ajuta fiecare individ să-și găsească locul care i se potrivește.

Rutina de bază prevede o întâlnire de o oră cu persoana recent angajată, căreia i se vor pune zece întrebări. Scopul interviului este de a-i cunoaște calitățile, obiectivele și necesitățile acestuia. Răspunsurile vor fi notate. De asemenea, vor fi organizate și întâlniri de planificare a performanțelor, în cadrul cărora se vor adresa întrebări pentru descoperirea carierei. Acestea, de regulă, sunt cinci. Împreună se vor lua decizii mai bune referitor la viitor.

Cartea ne mai oferă un compartiment, intitulat *Propriile tale „chei”*. De aici desprindem că niciun manager nu poate determina un angajat să fie productiv. Iată ce așteaptă marii manageri de la orice angajat talentat: să se privească în oglindă ori de câte ori are ocazia; să reflecteze; să se descopere; să-și construiască cercul de oameni cu care să intre în contact; să-și înregistreze progresele; să-și cuce-

rească colegii făcând ceva bun. În străduința de a transforma talentele în performanță, șeful tău direct e un partener important.

O „cheie specială” ne dă răspuns la întrebarea „Ce poate face compania pentru a crea un mediu prietenos managerilor de elită?”

A – să se concentreze asupra rezultatelor;

B – să aprecieze performanța de cel mai înalt nivel, în fiecare rol;

C – să-i studieze pe cei mai buni;

D – să predea limbajul managerilor de elită.

Folosite cu succes, aceste secrete modifică climatul întregii companii, care devine favorabil marilor manageri, întărindu-le viziunea și stimulându-i să experimenteze și să perfecționeze, prosperând, iar angajații excelând și compania evoluând permanent. Într-un cuvânt, această carte inspiră și ajută să înțelegi mai bine ce înseamnă talentul și cum să conduci angajații de excepție. Ea te ajută să înțelegi mai bine ce-și doresc ei. Studiul lui M. Buckingham și C. Coffman este o unealtă perfectă pentru a pătrunde cu mintea procesele decizionale la nivel de întreprindere, te ajută să-ți identifiți poziția și să-ți conturezi un traseu al carierei.

Volumul prezentat de noi se termină cu câteva anexe care cuprind date concrete preluate din studiile efectuate de *Gallup Organization*. Din acestea putem afla care sunt cele mai frecvente talente competiționale, mentale, relaționale, cele mai semnificative observații ale angajaților asupra practicilor manageriale și care este calea de creștere constantă a valorii acțiunilor. Este un studiu care revoluționează în mod real prin simplul fapt că adună în paginile lui elemente ale managementului empiric, bazat pe experiența de zeci de ani a managerilor de top din toată lumea.

ACTIVITATEA DE VOLUNTARIAT ÎN ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

*Tatiana COȘERIU,
director adjunct BM „B.P. Hasdeu”*

Abstract

There are many ways to change something. In order to highlight these efforts and to encourage the citizens the European Commission inaugurated the European Year of Volunteering 2011. Viviane Reding, the Vice President, European commissioner for justice, fundamental rights and citizenship, with Jean-Marc Delizée, the State Secretary for Social Affairs of Belgium and Marian Harkin, MEP, launched the slogan of “Give you a volunteer! Change something!”

The public libraries are at the initial stage of implementation of voluntary work. The European Year of Volunteering is an opportunity to promote this concept and to highlight the social responsibility of a documentary institution. The Strategic Plan for the 2008-2017 of the Municipal Library, B.P. Hasdeu supports the voluntary work as an activity of the durable development.

The article, signed by Tatiana Coseri, deputy-director of the Municipal Library, is about the implementation of the quality practices of volunteering.

Keywords: *European Year of Volunteering, voluntary work, quality practices, public libraries.*

Ce este voluntariatul?

Organizația Națiunilor Unite definește voluntariatul ca o activitate desfășurată din propria dorință, voință și discreție, fără a obține un venit, dar pentru a aduce beneficii părții terțe și satisfacții personale.

Voluntariatul este activitatea desfășurată de persoane fizice din proprie inițiativă în beneficiul unei alte persoane, în beneficiul unui grup, al comunității sau al societății în general, fără ca persoana care desfășoară activitatea să fie remunerată pentru activitatea depusă (Centrul Național de Voluntariat Pro Vobis Cluj-Napoca).

Legea voluntariatului a Republicii Moldova (nr. 121 din 18 iunie 2010) definește voluntariatul ca participarea benevolă la oferirea de servicii, cunoștințe și abilități sau prestarea unor activități din propria inițiativă a persoanei denumită voluntar. Alte definiții:

- „Orice acțiune întreprinsă de o persoană fără a se gândi la recompense financiare.” (Tracker)
- „Orice muncă prestată relativ fără constrângere de o persoană cu intenția de a ajuta și fără a urmări un câștig financiar imediat.” (Scheier)
- „Impulsul de a se orienta spre satisfacerea nevoilor celorlalți fără a se gândi la recompense financiare.” (Manover)

Cine poate fi voluntar?

Voluntar poate fi orice cetățean al Republicii Moldova sau cetățean străin care, în sprijinul solidarității civice, se implică în activități de voluntariat (*Legea voluntariatului a Republicii Moldova*).

Voluntari pot fi toate persoanele care doresc să desfășoare o activitate în interesul comunității, indiferent de rasă, culoa-

re, etnie, vârstă, sex sau orientare sexuală, convingeri politice sau religioase, deficiențe fizice / psihice, stare civilă, situație economică sau orice alt asemenea criteriu.

Care sunt principiile de bază ale voluntariatului?

Voluntariatul se fundamentează pe următoarele principii (*Legea voluntariatului a Republicii Moldova*):

- participarea ca voluntar, pe baza conștientă a voinței liber exprimate;
- implicarea activă a voluntarului în viața comunității;
- desfășurarea voluntariatului excluzând orice remunerare financiară sau materială;
- recrutarea voluntarilor pe baza egalității șanselor, fără niciun fel de discriminare;
- cunoașterea de către voluntar a drepturilor și obligațiilor sale;
- cunoașterea activității relevante care implică contribuția voluntară;
- participarea la voluntariatul internațional.

De ce oamenii doresc să se implice în activități de voluntariat?

Munca voluntară presupune realizarea unei activități fără recompensă, reprezentând un interes față de problemele socie-

tății sau față de una dintre acestea. O astfel de muncă este o renunțare la pasivitatea tradițională, o contribuție la ameliorarea calității vieții, la dezvoltarea socială echilibrată. A face ceva ca voluntar înseamnă, în primul rând, că îți pasă de o problemă cu care ceilalți se confruntă.

- Voluntariatul contribuie la ameliorarea calității vieții, precum și la dezvoltarea unei mai mari solidarități între oameni.
- Voluntariatul contribuie la o dezvoltare economică și socială mai echilibrată.

Cine poate să se implice în activități de voluntariat la Biblioteca Municipală?

Cu cât diversitatea voluntarilor după vârstă este mai mare, cu atât avantajele sunt mai multe și mai variate. Vârsta voluntarilor depinde de scopurile și proiectele instituționale.

Actorii principali în promovarea lecturii pot fi cei care citesc mai mult. Datele statistice argumentează că tinerii și copiii sunt utilizatorii-țintă. Ei formează categoria care, prin acțiunile sale, prin munca sa poate să accelereze pulsul lecturii, să susțină serviciile publice comunitare. La rândul lor, și persoanele de vârstă a treia pot sprijini inițiativele bibliotecii prin înțelepciune și profesionalism. Șomerii aflați în căutarea unui loc de muncă, practicând voluntariatul, pot obține experiență, abilități noi și recomandări pentru viitoarele angajări. Persoanele cu dizabilități sunt o sursă de talente care au nevoie de contact interuman și de o modalitate de a-și petrece timpul liber. Posibili voluntari pot fi și familii întregi.

Serviciul de voluntariat este pe larg recunoscut ca un mijloc important al învățământului / educației neformale pentru tineri, ca o cale de sporire a participării comunitare, solidarității și responsabilității individuale.

Care sunt ariile de implicare a voluntarilor la Biblioteca Municipală?

Voluntarii nu sunt recrutați pentru a îndeplini munca bibliotecarilor, ci pentru a conferi valoare activității de informare și documentare. La elaborarea listei de priorități, de sarcini pentru implicarea voluntarilor trebuie neapărat să se examineze cu atenție ca sarcinile alocate să nu se substituie muncii angajaților. Un ajutor considerabil este chestionarul de analiză a nevoilor de voluntari la nivel de bibliotecă, unde participă toți bibliotecarii. În așa mod la nivel de rețea se elaborează o listă a necesarului de voluntari.

Ariile de implicare sunt diverse și se extind în funcție de prioritățile bibliotecii:

- activități extramuros;
- servicii la distanță;
- extinderea orelor de funcționare la bibliotecă pentru utilizatori;
- servicii digitale;
- activități de relații publice;
- administrarea și actualizarea forumurilor pe interese;
- educarea tehnologică a utilizatorilor;
- organizarea lecturii în perioada estivală etc.

Oamenii devin voluntari pentru o cauză. Este important ca ei să cunoască dacă nevoile instituției corespund aptitudinilor, cunoștințelor și nevoilor pe care le au.

Cum sunt recrutați voluntarii la biblioteca municipală?

Recrutarea și selectarea voluntarilor se realizează pe etape:

1) determinarea pozițiilor care vor fi ocupate de voluntari și stabilirea numărului de voluntari de care are nevoie biblioteca pentru activitățile viitoare;

2) anunțarea, promovarea acestor poziții prin diverse forme și metode;

3) realizarea unui *intervi*u cu potențialii voluntari:

- Ce te-a determinat să activezi în calitate de voluntar?
- De ce dorești să fii voluntar?
- Ce știi despre voluntariat?
- Domeniile în care ai mai lucrat?
- Proiecte la care ai participat?
- Proiecte pe care ai vrea să le realizezi?
- De ce ai venit anume în această bibliotecă?

4) trierea voluntarilor;

5) anunțarea și invitarea voluntarilor selectați.

Care sunt raporturile de voluntariat?

Voluntariatul se desfășoară în baza unui contract încheiat în formă scrisă. Acest contract este obligatoriu dacă voluntarul a atins vârsta de 16 ani și dacă el este implicat în activitatea de voluntariat mai mult de 20 de ore lunar.

Registrul de evidență a voluntarilor este completat de coordonatorul de voluntari la nivel de BM. El include datele personale ale fiecărui voluntar, numărul contractului de voluntariat, numărul orelor prestate în calitate de voluntar și persoana responsabilă de supervizarea voluntarului în cadrul BM.

Cum sunt integrați voluntarii la BM?

Voluntarul face cunoștință cu *Portofoliul voluntarului* care cuprinde: misiunea, viziunea, valorile, elementele de identitate (brandul și semnificațiile lui), planul și raportul de activitate, cadrul de reglementare, profilul utilizatorilor, serviciile și ofertele informaționale, organigrama instituției, scurt istoric al bibliotecii, codul de etică etc. Portofoliul oferă avantaje și beneficii specifice atât instituției, cât și voluntarilor.

În scrisoarea de bun venit pentru voluntari se apreciază experiența și utilitatea activității de voluntariat. Scrisoarea este imprimată pe foaia cu antet a BM.

Stimată (e)

Îți mulțumim pentru alegerea de a te alătura Echipei Hasdeu. Suntem încântați să te avem alături. Activitățile pe care le desfășurăm în comunitatea chișinăuiană sunt esențiale. Implicarea ta, ca voluntar, *ne va ajuta să oferim acces liber, eficient și echitabil la informație, educație, idei, opinii, lecturi; să încurajăm, să susținem libertatea de a cunoaște; să asigurăm și să dezvoltăm servicii moderne și necesare dezvoltării chișinăuienilor.*

Pentru noi este o onoare să te avem alături. Suntem pregătiți pentru a face experiența ta alături de noi utilă.

Îți mulțumim încă o dată pentru alegerea făcută.

Cu prietenie,

[semnătura coordonatorului de voluntari]

Dimensiunile serviciului voluntar sunt reglementate în *Fișa postului*. Cele mai esențiale sunt: programul de lucru și durata; locul desfășurării activității; relații de subordonare și de coordonare, supervizorul; responsabilități principale; responsabilități adiționale; abilități necesare.

Voluntarii selectați sunt orientați și instruiți de supervizor, de coordonatorul de voluntari.

În calitate de supervizor poate fi șeful serviciului în care se va desfășura activitatea de voluntariat. Este necesar de a reglementa întâlnirile de supervizare pentru menținerea comunicării cu voluntarul și pentru controlarea faptului că el își desfășoară corect munca.

Pe parcursul desfășurării muncii, voluntarul este evaluat în corespundere cu fișa postului. Supervizorul, coordonatorul discută cu el pentru a îmbunătăți relațiile și pentru a evita erorile.

Care sunt drepturile voluntarului?

Drepturile voluntarului sunt:

- a) dreptul de a fi voluntar, indiferent de rasă, religie, sex, naționalitate, dizabilități, stare civilă, orientare sexuală, vârstă, caracteristici genetice, limbă, opinii politice, proprietate etc.;
- b) participarea la elaborarea și derularea programului pentru care a încheiat contractul;
- c) desfășurarea activității într-un anumit domeniu în funcție de posibilitățile proprii și conform regulilor existente la BM;
- d) posibilitatea de a solicita de la BM un certificat nominal și scrisori de recomandare prin care să se recunoască prestarea activităților de voluntar și să se confirme experiența și abilitățile obținute conform prevederilor contractuale;
- e) informarea corectă și precisă cu privire la BM;
- f) participarea la acțiuni de instruire organizate de BM pentru o mai bună desfășurare a voluntariatului.

Care sunt responsabilitățile voluntarului?

Responsabilitățile voluntarului sunt:

- a) considerarea voluntariatului ca un angajament serios;
- b) îndeplinirea sarcinilor asumate;
- c) aducerea la cunoștință a eventualelor probleme astfel încât acestea să poată fi discutate și rezolvate și, de asemenea, formularea, punerea de întrebări în legătură cu ceea ce nu înțelege;
- d) cererea de ajutor în caz de nevoie;
- e) menținerea unei atitudini deschise, flexibile;
- f) folosirea timpului și îndeplinirea sarcinilor la un standard calitativ cât mai înalt;

- g) respectarea politicilor stabilite de BM;
- h) ocrotirea bunurilor utilizate în cadrul activității de voluntariat; păstrarea confidențialității informațiilor la care are acces în cadrul activității de voluntariat.

Care sunt responsabilitățile Bibliotecii Municipale?

Responsabilitățile BM sunt:

- a) a oferi voluntarilor pregătirea corespunzătoare pentru sarcina atribuită;
- b) a asigura prestarea activității de voluntariat cu respectarea cerințelor de protecție și igienă a muncii;
- c) instruirea și dezvoltarea profesională a voluntarilor;
- d) oferirea, la finele perioadei de activitate a voluntarului, a unui certificat nominal, care să confirme desfășurarea de către acesta a activității de voluntar.

Ce politici și măsuri de stimulare a voluntariatului sunt aplicate?

Sistemul de recompense și beneficiile pe care le pot obține voluntarii asigură un climat de creație în cadrul bibliotecii.

Pentru majoritatea oamenilor aprecierea este o necesitate pentru motivări și stimulări ulterioare. Recompensele morale de bază pentru voluntari sunt:

- mulțumiri pentru fiecare activitate;
- implicarea voluntarilor în procesul de planificare, de luare a deciziilor;
- aprecierea opiniilor și ideilor;
- demonstrarea interesului față de viața privată a voluntarilor;
- oferirea unor responsabilități importante;
- sărbătorirea aniversărilor voluntarilor sau a altor evenimente;
- menționarea activităților voluntarilor în rapoarte, publicații de specialitate;

- plasarea fotografiei voluntarului pe pagina web;
- oferirea de mențiuni, diplome;
- asigurarea unui mediu binevoitor și plăcut de activitate;
- oferirea scrisorilor de recomandare care atestă experiența și abilitățile obținute etc.

O formă eficientă de promovare și de evaluare a activității de voluntariat este organizarea unor evenimente precum:

- concursuri – *Cel mai activ voluntar; Cea mai activă filială care aplică voluntariatul;*
- *Ziua voluntarului* (întâlnirea cu cei mai activi voluntari).

Pe pagina web pot fi plasate:

- articole;
- fotografii și spoturi video cu voluntarii BM care vor împărtăși experiențele.

Voluntariatul este considerat ca vechime în muncă dacă voluntarul a activat în același domeniu cu specialitatea deținută. Pentru studenți se va valida ca practică dacă se confirmă că aceștia au activat cel puțin 40 de ore. Voluntariatul se ia în considerare la angajare, înmatriculare în instituțiile de învățământ, la oferirea de burse sau la cazarea în cămine studențești.

Care sunt acțiunile de informare și promovare?

Pentru a spori gradul de sensibilizare cu privire la importanța voluntariatului la

BM se realizează schimburi de experiențe și de bune practici: difuzarea informațiilor privind activitățile de voluntariat în mass-media, bloguri, PW ale organizațiilor nonguvernamentale; elaborarea materialelor promoționale. Pentru a oferi o conotație majoră activității de voluntariat o idee interesantă reprezintă elaborarea unui spot video „Implicarea mea în comunitate”.

Concluzii

Activitatea de voluntariat aplicată în bibliotecile publice are un impact benefic la promovarea serviciilor și ofertelor, la consolidarea rolului instituțiilor info-documentare. Bibliotecile se plasează pe agenda publică, ceea ce duce la creșterea sensibilizării cu privire la valoarea și importanța ei. Schimbarea și succesul într-un ritm de viață mult prea trepidant devine o condiție esențială. Să urmărim ideile marilor personalități Cicero, Khalil Gibran, John F. Kennedy și ale altora care s-au ghidat de principii ce pot fi rezumate astfel: „Nu întreba ce poate face țara pentru tine, ci întreabă-te ce poți face tu pentru țară.”

Resurse bibliografice

1. Legea voluntariatului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 179-181, pp. 7-10.
2. Coșeri, Tatiana. Anul 2011: Anul European al Voluntariatului [online]. Disponibil: <http://www.bibliocity.blogspot.com>

DESPRE ION STOICA SAU DESPRE POLIVALENȚA TRĂITĂ DE ESENȚA EULUI ÎN ARMONIE CU REALITATEA

Vlad POHILĂ

Am scris arareori, în experiența mea de gazetar, despre oameni pe care nu i-am cunoscut personal. Nu mă refer la personalitățile pe care fizic, temporal sau spațial nici nu aveam cum să le cunosc și despre care am scris, totuși: Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu sau Constantin Brâncuși, Maria Tănase... Ca să nu mai vorbesc de unii clasici ai literaturii ruse, ai celei franceze ori polone; de pictori impresionisti francezi, de compozitori austrieci sau germani, de fruntași ai vieții spirituale din Țările Baltice. Am în vedere acele cazuri când abia de am văzut pe cineva, eventual schimbând câteva vorbe, pentru a mă convinge că nu numai l-am zărit aievea, dar i-am și auzit vocea, provocându-l la dialog ce nu s-a mai înfiripat... Așa s-a întâmplat, la mijlocul toamnei lui 1976, cu Nichita Stănescu, la hotelul *Codru* din inima Chișinăului; iar ceva mai târziu, într-o seară de iarnă – cu bardul și actorul Vladimir Visoțki, după un spectacol la Teatrul de la Taganka, unul dintre cele mai jinduite teatre din Moscova, cel puțin până la tragicul sfârșit al celebrului artist rus. Tulburătoarele impresii de pe urma acestor fugare întâlniri cu personalități de talia celor două evocate aici mi-au servit pretext, dar și imbold, pentru compunerea unor eseuri cu un surprinzător impact în rândul cititorilor.

Am scris, recunosc, și despre câțiva contemporani, cu care nu schimbasesem nici măcar o vorbă și nici să-i văd la față nu

avusesem ocazia. Astfel, am putut realiza o neobișnuită performanță schițând într-o tabletă aniversară „portretul din cuvinte” al unei doamne din sfera bibliotecară, dar care se află relativ departe de spațiul pruto-nistean. Norocul ei – și al meu, în egală măsură! – că are „nume de cântec”, Doina, acest amănunt servindu-mi ca imbold principal, dincolo de necesitatea, de datoria profesională. Totuși, am preferat să scriu ceva temeinic – un eseu „personalizat” sau o tabletă omagială – abia dacă l-am cunoscut măcar episodic pe eventualul protagonist.

Cu totul episodic am cunoscut și personalitatea despre care vreau să scriu în continuare... Era la susținerea tezei de doctor a dnei Lidia Kulikovski, iar protagonistul rândurilor ce urmează nu era pur și simplu un oaspete „din marea capitală”, de la București adică, ci și avea anumite responsabilități față de aspiranta la titlul de doctor, dar și față de însuși actul susținerii acelei disertații, dacă nu mă înșel – prima cu un subiect din bibliologie, elaborată în limba română aici, în Basarabia post-sovietică. Am reținut, peste ani, atenția pe care o acordase oaspetele de la București stilului, limbii în care fusese scrisă teza de doctor: nu desprinsese acest aspect de cele vizând conținutul ca atare, noutatea demersului sau finalitatea lui. Această grijă aparte pentru destinul limbii române chiar și într-o teză de doctor mi-a fost suficient ca să-l îndrăgesc pe dată pe domnul

recenzent de la București, personalitatea sa trezindu-mi un nedisimulat interes. Am căutat să aflu mai multe amănunte biografice din presă, din cărți – pe atunci încă nu știam a căuta prin **net**, dar nici internetul nu oferea pe atunci atât de multe informații. M-au frapat mai multe în viața acestui slujitor al cărții, poate cel mai puternic, atunci – implicarea Domniei Sale, cu totul neobișnuită, în vâltoarea așa-numitei „revoluții române”, alias revolta anticomunistă din decembrie 1989...

Acum, firește, știu mai multe despre protagonist și ori de câte ori dau de acest nume, nu conțesc să mă mir: câte calificative, recte împliniri pot încăpea în el, lângă el, dincolo de **Ion Stoica!**... Vom încerca însă, respectând specificul genului, să rezumăm această impresionantă listă: bibliolog, scriitor, profesor universitar doctor; nume de referință în știința bibliotecară și în managementul bibliotecilor din România. Și, nu în ultimul rând, – un patriot de rang pașoptist, de talia memorandiștilor; de vreți – un căpitan, dârz și înțelept, de panduri, într-o epocă în care ciocoimea e doar mai spoită, nu și mai puțin primejdioasă.

Viitorul bibliolog, profesor universitar și poet s-a născut la 14 ianuarie 1936, în comuna Amărăștii de Sus, județul Dolj. Cum am scris și cu alt prilej, vorba cântecului, „l-a făcut maica oltean...” și cu atât mai apreciabil mi se pare atașamentul dumnealui pentru Basarabia.

Face studii la Universitatea din București, Facultatea de Litere, al cărei licențiat este în anul 1957. Lucrează la Biblioteca Județeană București, numită pe atunci în stil sovietic – „regională”. Face apoi patru ani de apostolat, predând limba și literatura română în localități rurale din zona Drăgăneștilor. Din 1969 vine la București, pentru a-și lega destinul, mai bine de trei decenii, de Biblioteca Centrală Universitară (BCU): este director adjunct (1969-1983), apoi

director general (1983-2003) al acestei importante instituții românești de informare și de cultură. Între timp, își ia doctoratul în biblioteconomie (1977), cu disertația *Bibliotecele universitare contemporane. Direcții și tendințe*, avându-l conducător științific pe faimosul profesor Dan Simonescu. Cu deosebire după 1990, a avut mai multe stagii de studiu și de documentare în SUA și Marea Britanie, călătorii de documentare în Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda, Ungaria etc.

În timpul revoltei anticomuniste din decembrie 1989, BCU a fost incendiată, fondurile ei, de o valoare inestimabilă, fiind în mare măsură deteriorate, distruse, devastate. În primul rând, grație elanului, eforturilor uriașe ale lui Ion Stoica, într-un termen record în Piața Victoriei din București se înalță un nou edificiu: modern, frumos, funcțional, capabil să adune împreună toate colecțiile și serviciile – pentru prima dată în relativ lungă istorie a acestei prime biblioteci universitare din Țară. Astfel mitul cu Pasărea Phoenix și-a găsit întrupare și în domeniul infodocumentar – un caz rarism, dacă nu unic în zilele noastre.

Concomitent cu munca la BCU, desfășoară o amplă activitate profesoral-didactică. Lui Ion Stoica îi revine meritul incontestabil de a fi renăscut, după 1989, specialitatea Biblioteconomie la Universitatea București. Este lector, titular prin concurs, apoi (din 1990) – șef al Catedrei de bibliologie a primei universități bucureștene. Conferențiar, din 1989 este profesor la aceeași catedră. Activează și ca membru al Consiliului Facultății de Litere, președinte și membru în comisii la cinci concursuri pentru ocuparea unor posturi didactice la facultatea unde activa. Timp de aproape un deceniu a fost titularul a opt cursuri de specialitate, cicluri de prelegeri ce merită a fi enumerate aici și acum: *Introducere în bibliologie și știința comunicării*,

Bibliologie generală, Bibliografie generală, Managementul în structurile documentare, Metode și tehnici de cercetare în bibliologie și știința informării, Deontologia informației, Planificarea și organizarea în structurile infodocumentare, Evaluarea în structurile infodocumentare. În această calitate, preluând tot ce a acumulat mai valoros școala biblioteconomică românească, a refăcut sistemul de studii bibliotecare și a modernizat curriculumul universitar, apropiindu-l de standardele vest-europene. În calitate de conducător științific la Școala Doctorală de la Facultatea de Litere a Universității București a îndrumat mai mulți tineri cercetători români, care și-au susținut doctoratele în diferite domenii umanitariste, aflate în legătură directă sau adiacentă cu biblioteconomia, bibliologia, științele comunicării; dintre aceștia, am aminti pe Mircea Regneală și Lidia Kulikovski, doar doi profesioniști în același domeniu, aflați, ce-i drept, la poli cu totul diferiți din mai multe puncte de vedere.

Ca profesor universitar doctor a ținut cursuri și la Facultatea de Litere a Universității București, până în anul 2007, un timp fiind profesor consultant la această instituție, precum și consilier al succesorului său la conducerea BCU.

Participă cu comunicări la numeroase conferințe, simpozioane, colocvii de specialitate – atât de talie națională, cât și internațională; este delegat la congresele mondiale ale bibliotecarilor, ce s-au ținut la Stockholm, New Delhi, Barcelona, Copenhaga etc.

Ca președinte-fondator al ABIR – Asociația bibliotecarilor din învățământ din România, precum și ca președinte al Consiliului Național al bibliotecilor din învățământ, a contribuit la ameliorarea activității profesionale a bibliotecarilor din această sferă, aceștia primind statutul de cadre didactice auxiliare. În perimetrul bibliologic,

prof. dr. Ion Stoica are și alte responsabilități: director al revistei *Biblioteca*, redactor responsabil al revistei *Studii de bibliologie și știința informării*, coordonator al unor programe (PHARE, TEMPUS) în beneficiul bibliotecilor din învățământ, și nu numai. Din 2010 este membru în consiliul științific al revistei *BiblioPolis*, editată de BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

Dezvoltă o amplă, impresionantă muncă de cercetare, fiind de mult cunoscut și apreciat printre tinerii studioși și în mediile bibliotecare ca autor de monografii, manuale, suporturi și programe didactice; coordonator de volume și culegeri în domeniu, semnatar al câtorva sute de studii și articole publicate în presa de specialitate și literar-cultural-istorică din România și din țări străine. Multe din scrierile sale sunt studiate și dincolo de hotarele actuale ale Țării – în Vest, dar și la noi, în Basarabia, adeseori fiind și citate în lucrările de specialitate. Un crez al prof. dr. Ion Stoica merită toată atenția bibliotecarilor români, dar și a colegilor lor de breaslă din alte state post-comuniste: *„Trebuie să reformăm întregul nostru mod de a gândi profesional, de a gândi în general. Și asta înseamnă să cauți, să experimentezi, să evaluezi, să ai puterea de a accepta noul. În sfera evoluției informației este totul în mișcare, trebuie totul reasezat, cu convingerea că trebuie să trecem mâine la o nouă reasezare.”*

Cele mai multe cărți ale Domniei Sale vorbesc ca și de la sine, chiar prin titlurile lor, pe cât de precise, pe atât de sugestive: *Informare. Cercetare. Dezvoltare* (1977); *Alma Mater Librorum* (1979); *Informație și cultură* (1997); *Interferențe biblioteconomice* (1997); *Structuri și relații informaționale în dezvoltarea învățământului și a cercetării românești: o încercare de sinteză* (1997); *Criza în structurile infodocumentare* (2001); *Puterea cărții* (2005); *Sensul schimbării în universul infodocumentar* (2009), *Scurtă*

introducere la o Enciclopedie a informației (2010) etc.

Numele și opera lui Ion Stoica sunt bine cunoscute și în mediile filologice și general intelectuale, grație unor apreciable studii, eseuri, documentări de istorie și critică literară. E de menționat contribuția sa la depistarea și valorificarea, în premieră, a unor documente vizând personalități notorii ale literaturii și culturii românești: A. Pumnul, T. Maiorescu, N. Iorga, P. Istrati, Camil Petrescu, Șt. O. Iosif, Ion Minulescu, L. Blaga, T. Arghezi ș.a. Este firească această fascinație a prof. Ion Stoica, el însuși fiind un poet prolific și cu o simțire lirică *sui generis*, autor a circa 20 de plachete de versuri, recenzate și elogiaste de critici de seamă precum Ion Dodu Bălan, Henri Zalis, Dan Grigorescu, George Munteanu etc. Cultivă sonetul, rondelul, alte specii clasice, dar scrie și vers alb. Vom aminti aici, în atenția specială a iubitorilor de poezie, câteva din cărțile în care este prezent Ion Stoica, omul unei largi respirații lirice: *Porțile clipei* (1982); *Pași peste ierburi* (1985); *Să nu stingem stelele...* (1987); *Periplu rotund* (1988); *Poezii-rondeluri* (1993); *Sonete* (1993); *Peripatetice. 1* (1993); *Lumini în crepuscul* (1994); *Vorbind cu tine* (1995); *A doua viață* (1996); *Nevoia de semne: Antologie* (1997); *Maree pe lună* (2000); *Umbra umbrei* (2005) etc. Cicluri de poeme de Ion Stoica au fost traduse și în engleză, de Brenda Walker, fiind tipărite la Londra și în volume aparte: *As I came to London one midsummer's day*, ed. a 2-a (London: Forest Books, 1991); *Gates of the Moment*, ed. a 2-a (London: Forest Books, 1993).

„L-am perceput pe Ion Stoica mai mult de la distanță, adică mi-am aruncat privirile de la Iași spre București, fără să uit că-l regăsesc mai repede în literatura de specialitate, în studiile, articolele și cercetările lui profunde și erudite. Mi-am dat seama că este unul și același cu scriitorul (poetul), care are mistică cuvântului tipărit, publicarea lui exerci-

tând atracție, dar și o mare răspundere. Ce să prezinte aceasta dacă nu o ambivalență trăită de esența eului situat în armonie cu realitatea? *Universitarul și poetul, bibliologul și cercetătorul, organizatorul, omul și sfătuitorul, modelul și creatorul – iată doar câteva dintre fațetele distinsului Ion Stoica [...]*” (Nicolae Busuioac). Câți intelectuali, câți specialiști din sfera bibliologică s-ar putea bucura de o apreciere ca aceasta, pe cât de frumoasă, pe atât de exactă? Nu putem ști... cert e că trebuie să fii Ion Stoica însuși ca să și se acorde asemenea recunoaștere. Mai adăugăm, în context, că omagiatul nostru este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România; distins cu Ordinul *Serviciul Credincios* în grad de Cavaler (2001), este Ofițer al Ordinului *Palme Academiques* al Republicii Franceze (1988); deține Diploma de Excelență pentru *Opera omnia*, acordată de Ministerul Educației și Cercetării (2006), alte însemne ale calității profesionale.

...Chiar dacă nu am avut prilejul sau norocul de a-l cunoaște îndeaproape pe dl prof. univ. dr. Ion Stoica, am scris despre dumnealui în câteva rânduri. Am făcut-o cu plăcere, deoarece m-a impresionat activitatea sa, prestația profesională și civică, fascinația pe care o are pentru specialitatea de bază dar, cred, în egală măsură, și pentru poezie. Pentru că e o personalitate distinsă, dar și accesibilă, în ceea ce face; e un nobil veritabil, dar ferit de zorzoane; un intelectual, dar și un om *par excellence*. Am scris și pentru ca să cunoască și alții cum se poate să ai o viață plină de evenimente impresionante, dar și o existență marcată de vrednicie în numele cărții și al slujitorilor cărții. Cu adevărat, Ion Stoica s-a dăruit și se mai dăruiește exemplar Bibliotecii și Cărții, oferind un model pe care cine îl va urma – cu certitudine se va alege cu inefabila bucurie a împlinirii, dar și a gratitudinii contemporanilor și urmașilor.

PROF. UNIV. DR. ION STOICA: „AM CREZUT ȘI CRED MEREU ÎN VICTORIA BINELUI, ORICÂTE EȘECURI AR INTERVENI PE PARCURS”

Mult stimat domnule profesor Ion Stoica, la începutul acestui an ați ajuns la o frumoasă aniversare. Bibliotecarii din Chișinău Vă transmit, cu pietate, cele mai sincere felicitări, urându-vă mulți ani sănătoși și rodnici. Comunitatea biblioteconomică din Republica Moldova, care a învățat dăruirea și slujirea, curajul, motivarea, sensul și semnificațiile profesiei bibliotece din scrierile Dumneavoastră, vrea să afle mai multe, și cu acest prilej, despre profesorul iubit Ion Stoica. Prin revista de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis* vă adresăm câteva întrebări la care căutăm răspunsuri.

funcționat niciodată atâtea biblioteci și centre de resurse informaționale ca în epoca noastră. N-au fost niciodată atâția specialiști implicați în intermedierea infodocumentară și niciodată oamenii unui timp n-au fost mai flămânzi de informație ca acum. Echilibrările și reechilibrările permanente ale lumii vor conduce la filtrările necesare și la cultivarea critică a

valorilor. Iar cartea, cartea în toate ipostazele ei formale, este un purtător peren de valoare, „miracol și eternitate”, cum inspirat scria Tudor Vianu. Lectura a fost și va rămâne o nevoie fundamentală a omului educat. Tehnologiile moderne ale informației sunt aliante funciare cu lectura. Celor care nu știu să vadă le doresc numai bine. Pe termen lung, bătălia formelor nu afectează fondul temeinic al dezvoltării.

• **Domnule profesor Ion Stoica, în aceste timpuri, prea rapide și năucitoare, s-au petrecut multe lucruri bune și totodată atâtea lucruri proaste care au afectat domeniul infodocumentar (nu ne referim doar la cele perindate pe lista de discuții Biblos)... Puteți să identificați (grosso modo), în viziunea Dvs., cele bune, cele rele?**

• Am fost dăruit cu o fire optimistă. Am crezut și cred mereu în victoria binelui, oricâte eșecuri ar interveni pe parcurs. Nu un bine miraculos, ci binele venit din încredere, din dragoste și din muncă. Spațiul infodocumentar a fost mereu afectat de lipsa de resurse adecvate, de dramele istoriei și, din păcate, adesea, de insuficiența angajare și de spaimele celor din interior. Dar sensurile pozitive au fost mai puternice. N-au

• **Sunteți recunoscut de comunitatea biblioteconomică basarabeană ca cel mai influent (ca autoritate profesională) în domeniul infodocumentar. Aici amintim de Nicolae Busuioc, foarte cunoscut și prezent în bibliotecile noastre, care se întreba și ne întreba: „...își poate imagina cineva biblioteconomia românească contemporană fără numele lui Ion Stoica?” Nimeni din breaslă nu-și închipuie așa ceva. Cum credeți, mai e loc pentru bibliotecă în aceste timpuri metamorfozate tehnologic, înveninate politic, modificate genetic, sărăcite economic și cultural? Mai e loc (vorba Dvs.) „pentru zidiri și visuri” în acest domeniu?**

• Nu, nu mai e loc. Pentru biblioteca impasibilă și rigidă, inactuală și prăfuită, chiar nu mai e loc. Lumea are alte nevoi și alte pretenții. Funcția de conservare a memoriei societății trebuie abordată altfel, cu alte mijloace, într-un sistemism rațional și bine condus.

Biblioteca modernă trebuie să devină o forță în sprijinul acțiunii curente în viața comunității și a indivizilor, izvorul lor viu de înțelepciune dinamică. E loc destul pentru biblioteci dacă ele învață să combine rațional localizarea cu delocalizarea, materialitatea cu imaterialitatea, generalul cu particularul, întregul cu partea, obiectivitatea cu subiectivitatea. Pare iluzoriu, dar mijloacele moderne de comunicare, de stocare și de fasciculare a informației permit și favorizează o astfel de integrare în viața societății. E adevărat că gâlcevilor politice și sărăcia pot produce sincope în evoluția normală a domeniului infodocumentar. Dar e tot atât de adevărat că bibliotecile au trecut prin timp câștigând toate bătăliile cu ignoranța și cu incompetența tocmai pentru că sunt legate de esența dezvoltării.

• **Mi-ați scris într-o scrisoare, în ianuarie 2006, că „... lucrăm amândoi pentru o cauză care merită dăruirea și prin intermediul căreia ne putem sluji Neamul frumos și înălțător”. Astăzi am impresia (dar nu sunt convinsă) că Neamului nu-i trebuie slujitori dăruiți. Nu-i trebuie, vorba lui Dan Puric, oameni frumoși, nu are nevoie de oameni din preajma cărții (un singur exemplu sunt ideile prin care a trecut (sau mai trece) Biblioteca Județeană din Constanța...). Aveți altă părere?**

• Da, am altă părere. Chiar și în epocile de multă și mare răstriește au strălucit și au rămas ca pildă oamenii care n-au abandonat idealul muncii cinstitute și al implicării responsabile. Școlile și bibliotecile n-au fost niciodată teritorii ale acțiunii spectaculoase, dar alianța dintre azi și mâine, dintre acum și mereu a stat întotdeauna la temelie de-

pășirii dificultăților și a formării caracterelor. Organizarea și ierarhizarea informației, construcția instrumentelor informaționale utile și, foarte important, sădirea încrederii că universul informației poate fi gestionat, iată setul major de obiective pe care structurile infodocumentare contemporane trebuie să-l considere fundamental. Oamenii bibliotecilor de azi nu sunt doar furnicile harnice și strângătoare din uriașul perimetru al mișcării informației, ci sunt, acum mai mult ca oricând, părtași la marea operă de așezare a societății într-un registru nou de gândire și de acțiune privind limitele și perspectivele dezvoltării. Nu e nicio exagerare să afirmăm că, de calitatea mișcării informației, în toată complexitatea fenomenului, va depinde configurația creatoare a lumii de mâine. Specialiștii din toate tipurile de structuri infodocumentare, într-o viziune mult mai amplă și într-o relație mult mai coezivă, pot fi „oamenii frumoși” de care vorbea Dan Puric, mai mult decât necesari timpului care vine.

• **Activitatea lui Ion Stoica-managerul se identifică mult – și pentru mulți, nu numai bibliotecari – cu faimoasa Biblioteca a Universității București, pe care ați salvat-o efectiv din flăcările incendiului produs odată cu revolta anticomunistă din decembrie 1989. Și nu numai că ați salvat fondurile ei inestimabile, dar le-ați creat „casă nouă”, un lăcaș nou, adevărat templu al cărții. Ce ne puteți spune acum, după două decenii, despre acea tragedie bibliotecară, din care ați putut face o lucrare perfect optimistă? Simțiți efectele acelei activități cu adevărat renaștentiste?**

• Este o întrebare pentru sufletul meu. O întrebare la care răspund cu un ochi care plânge și cu un ochi care râde. Lacrimi pentru tot ce-am pierdut și bucurie pentru tot ce-am realizat împreună cu cei care mi-au fost aproape. Nu știm încă destul ce poate să însemne continuitatea rigidă, pe de o

parte și fractura înnoitoare, pe de altă parte. Confruntarea dintre tradiție și modernitate este eternă. Însă nu tot ce se continuă este favorabil și nu tot ce se reasează prin schimbare este binefăcător. Instrumentele noastre critice nu sunt suficient de rafinate. Distrugerea Bibliotecii Centrale Universitare din București poate fi considerată cea mai mare și mai dureroasă tragedie din istoria culturală românească. Refacerea și modernizarea acestui important așezământ a fost rezultatul unui incomensurabil efort de gândire înnoitoare, de dăruire profesională și de antrenare a unor importante resurse materiale, naționale și internaționale. Am avut șansa să coordonez toate aceste eforturi și să le traduc într-o operă cu care mă voi mândri mereu. Detaliile participărilor de toate felurile au fost impresionante, uneori eroice și depășesc, la un loc, prin semnificații, statutul lor de detalii de acțiune. Am aflat atunci și, în continuare, în următorii câțiva ani de după marele dezastru, că bibliotecile, tăcutele și puțin cunoscutele așezăminte ale cărții, ocupă un loc de seamă în mentalul colectiv, că românii le privesc cu grijă, cu dragoste și cu generozitate profundă. Ce întemeiere mai puternică putea să aibă încrâncenarea mea și a acelor de lângă mine de a reface, de a dezvolta și de a readuce în zona de lumină mare a spiritualității naționale Biblioteca Centrală Universitară din București?

• **Am aflat, cu bucurie, că ați încheiat anul 2010 cu două volume de specialitate, unul din ele – cu tirajul deja epuizat. Ce mai are, în file-ul „Spre publicare”, profesorul Ion Stoica?**

• Pe măsura trecerii timpului, am înțeles că spațiul infodocumentar este atât de bogat în teme deschise cercetării încât dacă toți bunii specialiști ai domeniului s-ar dedica investigației, analizei, experimentului și scrisului, abordând din toate unghiurile problematica și întreaga lui realitate dinamică, am fi multă vreme încă departe

de acoperirea temelor prioritare și de înțelegerea rostului și implicărilor informației în lumea contemporană. Convins că suntem o parte importantă a teritoriului fundamental al comunicării, scriu acum ceva despre specificitățile acestei implicări.

• **Bibliotecarii de la Chișinău, cei de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în special, cunosc foarte bine activitatea Dvs. științifică, învățată din lucrările Dvs. Dar, cum scrie Vlad Pohilă (în revista BiblioPolis, dar și în Calendar Național – 2011), Ion Stoica este și „...un poet prolific, cu o simțire lirică sui generis...”. Ce se mai întâmplă în această sferă de creație a lui Ion Stoica?**

• Eu sunt îndrăgostit de poezie. Am sperat mereu ca dragostea să fie reciprocă. Cred că poezia are miraculoasa putere de a da sufletului și minții bogății de adevăr și de frumusețe, luminate altfel de fiecare autor. Universul poetic este la fel de necuprins ca și universul cunoașterii. Acum lucrez la un nou volum de versuri pe care îl voi oferi cu drag și cititorilor mei din Basarabia.

• **Mult stimat domnule profesor Ion Stoica, de la înălțimea celor 75 de ani frumoși dedicați cărții și bibliotecii ce ne urați nouă, celor mai „mici” din acest domeniu?**

• Tuturor colegilor mei de breaslă, le urez mai întâi să fie mândri de frumusețea domeniului în care lucrează. Să-și alăture forțele în încercarea de a înțelege și de a rostui, cu competență și cu dăruire, cât mai multe dintre necuprinsele câmpuri ale universului informațional. Pentru că necuprinsă este nevoia umană de exprimare, de analiză și de ordonare a informației, cum neîmplinită rămâne mereu nevoia de comunicare cu toți și cu toate.

Consemnare:
Lidia KULIKOVSKI
10 ianuarie 2011

ȘI PRIMĂVARA SE NUMĂRĂ BOBOCII... BOBOCII DE FLORI, EVIDENT!...

(Dialog aniversar cu dr. conf. univ. Lidia Kulikovski,
director general al BM „B.P. Hasdeu”)

O veche înțelepciune populară ne sugerează că toamna se numără bobocii, adică în acest anotimp se fac bilanțuri. Vă propunem, doamnă Lidia Kulikovski să încercăm a-i număra totuși, la începutul acestei primăveri mai deosebită pentru Dvs., unde mai pui că acum avem alt fel de boboci – cei de flori, în a căror ambianță îi stă atât de bine unei doamne, și poate într-un mod cu totul deosebit – unei doamne născute în chiar prima decadă a primei luni de primăvară.

• O primă întrebare pe care dorim să Vă o adresăm ar suna astfel: dintre sute de catarge... adică, din mulțimea de cărți scrise, elaborate și editate la BM „B.P. Hasdeu” în ultimul timp, ați alege ușor zece volume, ca să le luați Dvs. personal sau ca să recomandați unei colege / unui coleg de breaslă, pentru un concediu pe o insulă exotică, îndepărtată?

• E greu să rupi o parte din întreg. M-ați pus în situația bibliotecarului din *Omul fără însușiri* de Robert Musil... Cartea editată de BM este carte de referință, iar concediul pe o insulă exotică cere alt fel de lectură...

Aș lua revista *BiblioPolis* pentru re-re-lectură. În primul rând, pentru că revista are de toate: studii, cercetări, file de cultură, recenzii, tablete, eseuri despre personalități, editoriale care generează abordarea altor subiecte. Prezintă cărți de specialitate, activitatea structurilor, inserează file de călătorie. Aș lua ultimele zece numere, le-aș recomanda și unor colegi, prieteni. Sunt sigură că vor sesiza diferența calitativă, progresul revistei noastre, care a devenit o publicație științifico-practică și cul-

Dr. Lidia Kulikovski, 28 decembrie 2010.

Foto: Vasile Șoimaru

turală, unica ce apare regulat, cu cel mai mare tiraj și fiecare bibliotecar o consideră revista profesională preferată.

• De la zece am dori să mergem mai departe, în ascensiunea cifrelor, respectiv, a gândurilor. Care ar fi, prin prisma bibliotecii, din punctul de vedere al unui manager performant în domeniu, cea mai importantă, cea mai valoroasă realizare a comunității basarabene în ultimii 20 de ani?

• Ați punctat bine – 20 de ani. De aici începe cotitura domeniului care avea până atunci în față un drum neted, drept și gol. Adică nu erau piedici, doar semnale: la dreapta, la stânga, drept înainte, oprește, mergi mai departe. Vagoanele bibliotecii erau pline, bani erau. Dar s-a întâmplat minunea – am devenit independenți. Euforie patriotică, speranță, bucurie... Bucuria alfabetului latin era atât de mare încât nu ne păsa că mâine vom veni la bibliotecă, iar

pe raft nu avem niciun exemplar de carte în limba română, în strai latin. Nu știu dacă a fost bine sau rău, dar independența ne-a adus și independență în acțiuni, mie, cel puțin. Nu am așteptat danii din cer, de la decidenții care trebuiau oarecum să-și asume o strategie de refacere a domeniului, a colecțiilor. Erau atâtea probleme de rezolvat – politice, economice, relaționale – că de domeniul nostru au uitat complet. Nici nu mă gândeam că acționez bine sau rău. Înțelegeam că trebuie pur și simplu să acționez. Astăzi văd că am făcut bine. Am deschis nouă biblioteci în colaborare cu biblioteci județene din România. Dacă am face un bilanț la 20 de ani, cred că am trecut de 600 mii de volume aduse din România în colecția Bibliotecii Municipale. Calitatea colecțiilor de carte de la filiale o datorăm unor specialiști, profesioniști de calitate, cunoscători ai cărții de la bibliotecile județene din Cluj-Napoca, Alba Iulia, Baia Mare, Bistrița-Năsăud, Târgoviște, Constanța, Târgu-Mureș, Focșani și, desigur, de la Biblioteca Metropolitană București.

Această realizare s-a produs pe două paliere: comunitatea profesională la care m-am referit – pentru că nu am așteptat să ni se spună ce să facem, știam și acționam; și comunitatea chișinăuiană, care a beneficiat de colecțiile extraordinare, în limba română, când editurile noastre abia se gândeau să editeze cu alfabet latin. În comunitatea profesională am fost prima bibliotecă care a stabilit relații de colaborare cu biblioteci din România, Israel, Ucraina, Bulgaria, Turcia și alte țări. Biblioteca „Transilvania”, datorită promptitudinii reacției bibliotecarilor de Cluj, Traian Brad, director, Doina Popa, vicedirector (atunci), s-a deschis în ziua Sărbătorii Naționale, „Limba noastră cea română”, la 31 August 1991. A urmat inaugurarea Bibliotecii „Onisifor Ghibu” în colaborare cu Metropolitană București (Gheorghe Buluță și Florin Rotaru), deschisă de ziua lui Mihai Eminescu, unde iarăși, cei mai buni specialiști au constituit

o colecție de valori românești și universale. Dar despre aceasta s-a mai scris, am vorbit. Important este că bibliotecile chișinăuene au fost primele din comunitatea basarabeană care au stabilit relații culturale între Republica Moldova și România. Primele delegații ale oamenilor de cultură au venit prin intermediul bibliotecilor cu care colaboram.

Dacă ne referim la comunitatea basarabeană – iarăși independența și alfabetul. Alfabetul a unit atât de mult, atât de strâns malurile Prutului, încât oricât de multă răutate ar fi din partea ceea ce Prut sau din partea aceasta, nu vor reuși să le dezunească.

Ceea ce a urmat după independență a fost întâi o horă de zile mari, apoi o ciuleandă frumoasă – când o interpretau cei de dincolo de Prut pentru noi, când noi pentru ei. Dar acum suntem oboșiți de atâta joc. Dacă mai izbucnește pe ici, pe colo câte o horă – este hora unor singuratici, ciuleandra unui singur jucător. Marile puteri ne-au lăsat să dansăm hora în „ocol”, noi, orbiți de bucurie și patriotism, credeam că s-au deschis porțile raiului și nu vedeam nici sârma ghimpată, nici șanțurile adânci. Marile puteri sapă și mai adânc șanțurile dintre noi și România, dintre noi și Europa. Au scos sârma ghimpată, dar simțim că ne-au luat într-un clește de fier. Multă energie, mult efort ar trebui să depună conducerea ca să topească acest clește pentru că degeaba mai avem independență dacă ni se arată permanent locul din colț.

Sunt atât de nemulțumită de politica RM încât îmi este greu să evidențiez vreo reușită, vreo performanță, deși cu siguranță au fost, există!

• În virtutea muncii prestate, a funcției și a prestației pe care le aveți, ați cunoscut numeroase personalități marcante, neordinare. Pe cine ați evoca într-o proximă prelegere, într-un viitor discurs sau eseu? Dar pe cine ați dori să invitați

la o festivitate de zile mari, organizată la BM?

• Mă consider o norocoasă în acest sens. Câteodată mă mir amintindu-mi de câte personalități au trecut pe la Biblioteca Municipală, câte s-au produs în diverse momente istorice ale RM, în diverse acțiuni culturale. Am fost în chiar inima multor evenimente culturale importante, am fost responsabilă și inițiatore (asumare benevolă) a multor evenimente de anvergură din capitala Republicii Moldova, Chișinău. Primul deceniu de după independență a fost cel mai condensat deceniu de cultură și carte la Chișinău, susținut în exclusivitate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

M-ați pus într-o mare încercătură – să fac alegere – iarăși acea încercare la care a fost pus bibliotecarul lui Musil... Mi-e foarte greu... și ar fi prea de tot dificil să listez numai pe cei care au fost pe la BM și filialele ei. Am consumat o zi de muncă și am răsfoit două volume *Cărți cu dedicații și autografe* (2002, 2007), am ridicat și frunzărit rapoartele BM în care am găsit ca în niște letopisește urmele celor care au trecut pe la biblioteca noastră. Sunt foarte mulți.

Dar mai mult îi evoc pe bibliotecarii marcanți din România: Traian Brad, Doina Popa de la Cluj; Gheorghe Buluță și Florin Rotaru de la București – cu ei am început aventura, altfel n-o puteai numi atunci – de deschidere a filialelor comune cu biblioteci din România. Prin ei, cu ei au venit la Chișinău personalități marcante ale culturii și științei românești. Apoi au urmat Dimitrie Poptămaș (Târgu-Mureș), Dumitru Constantin Zamfir (Constanța), Nedelcu Oprea, Liviu Dediu (Galați); Teodor Ardelean, Ioana Dragotă (Baia Mare); Ion Mărgineanu și Mioara Pop (Alba Iulia); Victor Petrescu (Târgoviște); Olimpia Pop (Bistrița-Năsăud), Rodica Drăghici, Dragoș Neagu (Brăila), Constantin Bostan (Piatra Neamț); Nicolae Busuioc (Iași), Emil Vasilescu de la revista *Biblioteca*, București.

Am cunoscut oameni noi, de calitate, care au venit la conducerea unor biblioteci ca Sorina Stanca, Cluj, care cu aceeași, constantă, obstinație susține relația noastră profesională cu Biblioteca Județeană Cluj; apoi am cunoscut profesioniste deosebite la Biblioteca Județeană Târgu-Mureș – Monica Avram (director) și Liliana Moldovan (șef achiziții). Oameni cu totul deosebiți, care cu aceeași dăruire slujesc cauza cărții și bibliotecii, dar, mai ales, relațiile noastre de decenii. Relația profesională cu ei mi-a permis să cunosc și alte biblioteci și alți bibliotecari deosebiți din România. Pe ei toți, care au mai rămas, aș vrea să-i am în preajmă la festivități de zile mari.

Pe profesorul Ion Stoica l-am cunoscut mai întâi prin scrierile sale, apoi îl întâlneam pe la conferințele IFLA, am fost împreună la o conferință anuală ALA, apoi mi-a fost și recenzent la teza de doctor. Pe el și opera sa le evoc permanent în auditoriile Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării în fața studenților, viitorilor bibliotecari. Pe profesorul Stoica l-aș invita la evenimente profesionale, foarte bine și responsabil pregătite. Mi-ar fi foarte rușine și jenă dacă l-ar dezamăgi prestația noastră și calitatea evenimentului. E o personalitate foarte venerată de domeniul biblioteconomic basarabean. Suntem noi norocoșii să-l avem la Chișinău?

• De la categoria „multe”, să trecem la cea de „câteva”, sau chiar la „singularitate”. Așadar, am vrea să ne numiți câteva biblioteci din lume (ori poate chiar una) ce ar servi ca model incontestabil pentru BM „B.P. Hasdeu”.

• Pentru mine toate bibliotecile sunt frumoase. Am văzut biblioteci frumoase în România – la Cluj, Baia Mare, Sibiu, București (Biblioteca Centrală Universitară)... Dintre cele din străinătate pe care le-am vizitat, publice, aș evidenția Biblioteca orașului Salt Lake City (SUA), Biblioteca Publică din Copenhaga, Biblioteca ora-

șului Rotterdam, Biblioteca („Casa Cărții”) din Amsterdam, capitala Olandei... Sunt multe, dar aș vrea să avem o bibliotecă aidoma celei din Finlanda, unde am văzut biblioteci organizate și dotate exact cum îmi închipuiam că trebuie să fie o bibliotecă publică. Poate că se va realiza un astfel de vis și la Chișinău?!

• **Acum abandonăm, ușurați, lumea cifrelor și trecem – cu nu mai puține emoții, însă, la lumea cuvintelor. Ca om al scrisului, nu am putut să nu observ – recunosc, cu încântare – că toată creația Dvs. se află sub semnul fascinației... Studiile, analizele, eseurile, interviurile Dvs. sunt scrise cu o deosebită rigoare, ordonare a materialului, cu maximă precizie, obiectivitate, nepărtinire. Ceea ce nu exclude, ba de multe ori chiar implică și emoție, trăire, căldură – poate mai ales în eseurile, tabletele, „portretele în lumină”, dedicate colegilor de breaslă, fie din trecut, fie de azi, din preajmă. Ce ne puteți spune despre relația „scris – activitate bibliotecară”: este o doleanță, o obligație de serviciu sau poate, totuși, o necesitate – și de serviciu, și de suflet?**

• Trebuia să se sedimenteze ceva din ceea ce am citit în viața asta de bibliotecar. Și apoi eu citesc din trebuință, de aceea fac permanent asocieri ale diverselor situații din cărți cu realitatea mea, cu anturajul meu. Îi regăsesc în cărți pe prietenii mei, pe colegii mei de breaslă, pe dușmanii mei... – da, da, da, și pe inamici!... Odată, la începutul directoriei mele, am avut un necaz, o nereușită și nu m-am putut abține în fața viceprimarului, responsabil pe cultură, regretatul Ilie Coșanu, și am început a plânge de ciudă, pe mine... El mi-a spus următoarele: „Cum ai gândit, doamna Kulikovski, ca director, nu ai dușmani? Ai. Trebuie să-i ai pentru că dacă nu i-ai avea, n-ai avea nici progres, nici realizări. Ei sunt ca niște semnale de alarmă că ceva trebuie îmbunătățit, ceva nu merge bine...” Eu am învățat

lecția. Ilie Coșanu mai spunea că pentru a fi un conducător bun, ca și un om bun, trebuie să ai dușmani tot atâtia câți prieteni ai. Ai mulți prieteni, ai mulți dușmani... Deși, nu aș vrea să cred că e chiar așa.

Cercetarea și scrisul este o pasiune a mea, îmi plac aceste procese de creație. Recunosc că orice demers științific al meu are și iz publicistic, dar nu pot scăpa de el. Poate aș fi fost un ziarist bun, cine știe. Consider că sunt un bun bibliotecar, totuși, pentru că un bun bibliotecar trebuie să fie un bun cititor, un bun cercetător, un bun mânuitor al cuvântului scris (vezi, nu pretind la scriitor), doar mânuiește cunoașterea și deci învață permanent, mai trebuie să fie un analist bun, un bun interpret al datelor bibliografice, statistice, al rezultatelor sociologice și câte și mai câte trebuie să fie un bibliotecar. Poate de aceea lumii din jur îi este greu să recunoască vastitatea muncii de bibliotecar și o mărginește la una tehnică.

A scrie despre activitatea sa este o obligație a bibliotecarului. Pentru mine este o obligație și o necesitate profesională, dar și o necesitate de suflet, mai ales când scriu despre oamenii care și-au dedicat viața cărții și bibliotecii. Îmi place să-i pun în valoare.

• **Dacă despre felul cât, cum și când scrie un bibliotecar se mai poate discuta, iată că „zăbava cetitului” pare a fi un prim indice al prestației profesionale și spirituale a lucrătorilor sferei bibliotecare. Dacă și există excepții, Dvs. faceți tot posibilul ca să le infirmați, respingeți: citiți mult, enorm, cu pătrundere în esențe – ceea ce se învederează și în comentariile făcute la lansări de carte, și în scrierile Dvs., care sunt punctate cu mottouri, maxime, cugetări, alte citate și trimiteri la autori extrem de diverși, adeseori aceștia trecând granițele literaturii naționale. Ce înseamnă lectura, mai bine zis – lectura continuă, non-stop! – pentru un lucrător, concommitent și lider de instituție bibliotecară?**

• Lectura mi-i profesie de fapt: manageriez – lecturez; lecturez – manageriez. Nu se poate una fără alta. Deși cunosc manageri care nu citesc nicio carte și le merge bine. Lectura este indispensabilă unui om din aceste timpuri, numite ba Societatea Informației, ba a Comunicării, ba a Reclamei, ba a Consumerismului – fiecare își alege după capacități și posibilități societatea în care vrea să trăiască: unii au bani, alții au minte. Eu aș vrea să cred că sunt din categoria a doua, pentru că mai este una – nici cu bani și nici cu minte. Eu sunt aproape, deși împărtășesc punctul de vedere al specialiștilor în management, care numesc societatea de azi Societatea profesionistului integral – fără să înveți, deci, lecturezi, fără să ai niște valori profesionale și personale pur și simplu nu poți fi un profesionist integral.

La bibliotecă am venit, în îndepărtatul an 1973, cu temele făcute. Am învățat foarte bine, am citit toată programa, pe atunci mult mai stufoasă, dar și calitativă, la literatura universală, literatura clasică și „sovietică moldovenească”, la literatura rusă, la literatura popoarelor Uniunii Sovietice, printre care erau și certe valori. Pentru că în anii '70 ai secolului trecut televizoarele pe la căminele studențești erau o raritate, radio era doar la bucătărie (unde intram foarte rar), aveam timp berechet pentru lectură. De aceea citeam tot ce era publicat de un autor, nu doar opera indicată în programă. Mai citeam tot ce circula pe sub mână prin căminele studențești – literatura interzisă, inclusiv autori români. Îmi plăcea această stare a mea „à la page” – simțeam un plus de valoare, un plus de libertate față de ceilalți. Dacă nu aveam prin ce să ne diferențiem, într-o societate omogenă, mă diferențiam prin cantitatea de lectură care încet creștea în calitate personală. Venind la bibliotecă, îmi era foarte ușor doar să adaug noutățile editoriale la *pricopsala* literară, culturală pe care o aveam deja. Mi-am propus în primul an

de muncă să citesc tot ce era în Biblioteca Publică nr. 24 din Chișinău, acolo am fost repartizată, ca studentă bună m-au lăsat în capitală. Era ușor, dacă luăm în considerare că citisem în anii studenției toate volumele lui V.I. Lenin, toată opera lui Marx și Engels... Îmi rămânea foarte puțin. Citind toate cărțile din Biblioteca Publică nr. 24, nu mai aveai ce citi, deoarece în vremurile sovietice, comuniste, toate bibliotecile erau la fel completate, așteptam cu nerăbdare să apară revistele *Nistru*, *Inostrannaia literatura*, *Drujba narodov*, *Neva*, *Znamea*, care îmi dădeau posibilitatea să rămân, în continuare, „à la page”.

Marea mea împlinire s-a produs în 1984, când am fost numită șefă a Secției de achiziții a Bibliotecii Centrale din Chișinău. Șase ani am fost foarte fericită – selectam, procuram cărți... le citeam prima, aceasta era important!

Venind la directorie, am înțeles că oceanul de cărți trebuie altfel manageriat, nu citindu-l. M-am gândit să-mi elaborez niște proceduri de selecție a lecturii, altfel nu reușeam. Astăzi am autori pe care-i citesc „de-a mărunțelul”, domenii pe care le urmăresc și le citesc tot de-a rândul și am autori și domenii pe care le survolez, pe alții / pe altele îi / le frunzăresc. Oricum, citesc și acum destul de mult, foarte mult din management, sociologie, relații publice, alături de biblioteconomia mea pe care o citesc nu numai în română și în rusă, dar și în engleză, și în franceză, iar uneori, când am nevoie, buchisesc și în spaniolă, și în italiană literatura de specialitate. Mi-am făcut și un jurnal unde însemn ce cărți am citit / survolat sau frunzărit în fiecare zi. De exemplu, pe 28 ianuarie – am citit versuri din *Lăsați-mi dragostea* de Ionel Capița (s-a lansat la Sediul Central); am citit, seara, Mark Huges. *Buzmarketing: fă ca lumea să vorbească despre ceea ce faci*, București, „Publica”, 2008; am citit articolul *Inovații în bibliotecă: abordări, probleme, proiecte* de E.N. Gusev, în volumul *Biblioteconomie*.

Secolul XXI, Moscova, 2010; am frunzărit volumul *Orașul Bălți și oamenii lui* de Gh. Baciuc; am survolat, în căutarea unui citat uitat, Umberto Eco – *Tratat de semiotică generală*, București, 1982. În aceeași zi, după serviciu, am intrat la „Librăria din Centru” și am procurat: Ritzer, George. *Globalizarea nimicului*, Humanitas, 2010; Ziman, Sergio. *Sfârșitul advertisingului așa cum îl știm*, de la Editura „Publica”, București.

Acum, că m-ați întrebat despre lecturi, pot spune că orice exces dăunează, nu însăși și excesul de lectură.

• Întrebarea fără de care, am impresia, este de neconceput dialogul cu orice om al cărții: să evocați niște nume, niște titluri – scriitori dragi, cărți memorabile, la care doriți sau poate chiar reveniți, din când în când?

• Foarte mulți sunt: Umberto Eco (tot ce s-a publicat în română și în rusă), Mihai Cimpoi (am nevoie să știu absolut totul despre procesele literare din țară, dar îmi și place cum scrie acest colos); Mihai Eminescu, Liviu Rebreanu, I.D. Sârbu; Ernest Hemingway, Jorge Amado, George Bernard Shaw, Sinclair Lewis, Gabriel García Márquez (câteodată iau toate volumele și le citesc fără răsufare unul după altul); îmi place Rasul Gamzatov și Gheorghii Gulia, din fostele republici sovietice. Chiar mă bântuia odată gândul să traduc din Gh. Gulia în română...

Dintre contemporani îmi mai place poezia lui Iulian Filip (mă regăsesc în multe și apoi scrie pe subiecte dragi mie), a lui Vasile Romanciuc (poezie care emană bunătațe), Aureliu Busuioc (tandă / brută / francă), a lui Iurie Colesnic (păcat că nu mai are timp să facă poezie). Dintre prozatori, aș aminti acum de Nicolae Dabija (civico-liric) și Haralambie Moraru (lirico-inedit, aproape de sufletul meu), pe care îi recitesc de multe ori; din publicistică – articolele și recenzile lui Vlad Pohilă, care

mă trimit în călătorie către alte lecturi, din lecturile scrierilor lui îți poți face o enciclopedie. Citez din Dan Puric, revin la Dan Puric, dar de curând; citez și revin la opera lui N. Iorga, M. Eliade, Nicolae Steinhardt, Octavian Paler, Andrei Pleșu, G. Liiceanu. Lista este, în realitate, de zece sau de mai multe ori mai mare decât am enumerat aici. Cei nominalizați, pur și simplu, au fost în prima linie a file-ului mental când am citit întrebarea.

Nu pot să uit de autori din domeniu, pentru că lectura de suflet și cultură generală este egală (ca volum și intensitate de lectură) cu cea profesională. Aici, după coeficientul impactului, vorbind în termeni bibliometrici, primul loc îi revine profesorului Ion Stoica (mă bucur ca de-o comoară de ultimele sale două volume și vreau ca ultimele să fie următoarele...). Cărțile prof. Ion Stoica au devenit de două ori mai mari din cauza însemnărilor, trimerilor, comentariilor, semnelor de carte pe care le adaug ori de câte ori le recitesc. Citesc cu plăcere articolele lui Alexe Rău, și poezia, și proza sa, tot ce scrie, citindu-l vezi și lectorul Alexe Rău. De foarte multe ori mă duc la autorii citați de A. Rău.

Cu deosebit interes citesc lucrările lui Nelly Țurcan, ele îmi completează unele nișe profesionale pe care eu le ignor câteodată sau nu izbutesc să le acopăr prin lecturi. Îmi place și aștept cu nerăbdare articole și volume de Ludmila Corghenci, care, la fel, îmi completează unele aspecte abordate superficial de mine, îmi place stilul sobru, pragmatic al scrierilor ei. Mi-e drag ce și cum scrie Natalia Cheradi, stilul ei, ușor, dar nu simplu, de a prezenta materialul, și apoi subiectele pe care le abordează sunt din zona mea de interes.

• Ce le-ați spune colegilor de breaslă aflați la început de cale sau celor care studiază încă bazele activității bibliotecare într-o epocă a unor vertiginoase, spectaculoase, agresive transformări în lumea

**cărților, a informației, a cunoașterii?
Ceva care nu ați reușit sau nu vă grăbiți
să le spuneți la prelegerile de la facultate
ori în scrierile publicate?**

• Le spun multe despre frumusețea și importanța profesiei pentru zilele noastre, pentru viitor; le spun permanent că bibliotecarul adevărat este centrul universului informațional. Ce să-și dorească mai mult un licențiat, un specialist? Le spun ce și cum trebuie să facă să rămână pe poziția aceasta. Le spun că nu este de ajuns să fie pur și simplu bibliotecar. Ei trebuie să fie cei mai buni bibliotecari, de aici vin toate beneficiile unei profesii – să fii cel mai bun! Am mulți studenți care mi-au mărturisit că au făcut facultatea de dragul cuvintelor pe care le-am spus despre carte, bibliotecă, profesie. Oare să se fi dezamăgit?

• **Ce ați dori să auziți despre Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” peste zece... peste 20, 30 de ani?**

• Să fie la fel de utilă, la fel de prezentă, poate și mai mult pentru că fundamentul este solid, în comunitatea profesională, în

comunitatea chișinăuiană. Să rămână pe același loc, de frunte, în domeniu, cu același rol de lider al inovațiilor din domeniu și același loc și rol de cetate a cunoașterii pentru chișinăuieni. M-ar întrista enorm dacă ar lăsa întâietatea – nu e vorba de competiție, e vorba de dezvoltare și progres. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” are toate componentele, mijloacele și premisele să fie o bibliotecă modernă, așa cum și-o doresc chișinăuienii. Aș vrea să văd (stând acasă, la pensie) și să aud la TV, la radio reportaje despre activitățile ce au loc la BM, să citesc despre lucruri interesante în presa tipărită. Atunci voi fi mulțumită și mândră de cei pe care i-am precedat.

• **Vă mulțumesc mult pentru dialog. Am realizat tocmai ceea ce doream, ceea ce interesează cititorii noștri – un text captivant, instructiv, serios, dar și relaxant... Numai bun pentru „zăbava cetitului” acum, la începutul sec. XXI!**

Consemnare: Vlad POHILĂ
Februarie 2011

MEREU ÎN ANOTIMPUL BELȘUGULUI

Nu cred că voi face o descoperire afirmând că prestigiul și realizările Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – una dintre cele mai mari și mai solicitate din R. Moldova – se identifică, în bună parte, cu numele, cu personalitatea **doamnei conf. univ. dr. Lidia Kulikovski**.

De două decenii și ceva, de când în fruntea acestei instituții se află Lidia Kulikovski, Biblioteca Municipală a devenit un important centru de atracție pentru chișinăuieni și oaspeții capitalei. Iar cine vizitează BM „B.P. Hasdeu”, pleacă de aici cu sentimentul implicării într-un amplu program de documentare, informare și culturalizare

a poporului nostru. Dacă nu zilnic, apoi la sigur că săptămânal, presa periodică, posturile de radio și televiziune relatează despre originale și memorabile evenimente ce se desfășoară în cele 30 de filiale din toate sectoarele Chișinăului sau la Sediul Central, situat în preajma monumentului dedicat gloriosului Domn și luptător pentru Credința și Dreptatea noastră, Ștefan cel Mare și Sfânt. Aceste activități culturale, impresionante ca număr, dar mai ales prin calitatea lor, atrag numeroși oameni, iar faptul că sunt comentate, discutate, recenzate – constituie cea mai bună dovadă că ele ating finalitatea scontată, conferind

Bibliotecii Municipale un spor de creativitate și, concomitent, înscriind-o pentru posteritate în Cronica culturii naționale și universale.

Poate mai puțin vizibile, dar la aceeași cotă a eficienței binefăcătoare se află și activitatea de cercetare și editorială pe care o desfășoară BM „B.P. Hasdeu”, sub îndrumarea și cu participarea cea mai energică a doamnei Lidia Kulikovski. Grație eforturilor făcute de echipa de cercetători, condusă de L. Kulikovski, ea însăși autoare de solide monografii, manuale și studii, știința bibliografică din R. Moldova s-a îmbogățit cu sute de monografii, manuale, studii, culegeri de specialitate, bibliografii și biobibliografii. Acestea din urmă confirmă elocvent, pentru generațiile actuale și viitoare, aportul substanțial al unor scriitori de vază, din trecut și contemporani cu noi, precum și contribuțiile altor personalități marcante ale artei, culturii, științei: Alecu Russo, Duiliu Zamfirescu, Grigore Vieru, Ion Vatamanu, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Glebus Sainciuc, Ion Ciocanu, Eugen Doga, Ninela Caranfil, Petru Cărare...

Principala Bibliotecă a Chișinăului mai editează și o revistă de specialitate – *BiblioPolis* – al cărei director-fondator este chiar dna Lidia Kulikovski, iar redactor-șef – cunoscutul publicist Vlad Pohilă. O particularitate a acestei publicații este deschiderea ei spre lumea bibliotecară din R. Moldova, din România, din alte țări de pe diferite continente. Constat cu bucurie că printre autorii revistei *BiblioPolis* sunt și mulți oameni de știință, inclusiv cercetători de la Academia de Științe a Moldovei și angajați ai Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a AȘM, o frumoasă colaborare pe care am convenit s-o intensificăm și s-o extindem. Profit de ocazie pentru a mulțumi făuritorilor excelentei reviste *BiblioPolis* pentru amabilitatea cu care mi-au găzduit în paginile sale mai multe articole și interviuri, dar și pentru faptul că au fost printre puținii care au publicat o seamă de documente

ale AȘM de importanță istorică, astfel încât să rămână intacte pentru urmașii neamului nostru. Mai mult: conducerea BM „B.P. Hasdeu”, redacția revistei *BiblioPolis* m-au bucurat nespus înscriindu-mă într-o *Listă de Onoare a celor mai fideli cititori și autori*, înmânându-mi și o impresionantă *Scrisoare de mulțumire pentru colaborare*.

De fapt, la acest eveniment doream să și ajung. Deși o cunosc pe dna Lidia Kulikovski de ceva vreme, tot așa cum îi cunosc și realizările ca manager în domeniul biblioteconomic, ca autoare și profesoară la specialitățile bibliologice din cadrul Universității de Stat din Moldova, recent, dând curs unei invitații la o festivitate ce s-a desfășurat la BM „B.P. Hasdeu”, parcă am redescoperit-o. Era la finele lunii decembrie 2010, perioadă în care toată lumea se gândește mai mult la felul cum va petrece acasă Crăciunul, revelionul, celelalte sărbători de iarnă. Dar dna Lidia Kulikovski tot cu gândul la fideli săi cititori era, organizând o întâlnire de suflet cu mai mulți prieteni ai cărții și ai cuvântului scris, pentru a le exprima recunoștință din partea întregii echipe a BM „B.P. Hasdeu”. Pare incredibil, dar am văzut-o emoționată, ai-doma unei studente la un examen dificil. Anume asta și explică, probabil, istoria de succes a Bibliotecii din inima Chișinăului, devenită între timp o Casă Mare a Cărții: dna Lidia Kulikovski are cu cititorii săi o altfel de comunicare, una electrizantă, bazată nu doar pe rațiune și profesionalism, ci, mai ales, pe căldura și mărinimia unei ființe inteligente și generoase. Îi urez din tot sufletul dnei dr. conf. univ. Lidia Kulikovski ca pomul roditor pe care-l crește cu atâta grijă, pasiune și dăruire de sine să se afle mereu în anotimpul belșugului!

La mulți ani, distinsă Doamnă!

Cu drag și prețuire,
acad. Gheorghe DUCA,
președintele Academiei de Științe
a Moldovei

O MARE REVERENȚĂ DOAMNEI DR. CONF. UNIV. LIDIA KULIKOVSKI

Dr. prof. univ. Zamfira MIHAIL,
București

Marea reverență face parte din Înaltul Protocol al cinstirii personalităților de elită ale regatelor. În Împărăția Cărții, într-o perspectivă simbolică, acest gest virtual, care exteriorizează considerația, este preambul al exprimării unor sentimente de adâncă admirație pentru realizările, pe multiple planuri, ale unei directoare de Bibliotecă. Manifestarea are legătură cu un frumos moment aniversar al vieții sale, cum au mai fost și vor mai fi încă multe, multe, de omagiere profundă și emoționantă, fără conotații festive, a celor care o cunosc și îi cunosc activitatea și roadele ei. Este un popas, se fac bilanțuri, parțiale, ca tot ce ne caracterizează pe parcursul drumului pe care îl străbatem până la bilanțul final, dar care sunt necesare atât pentru persoana care și-l face, cât și, mai ales, pentru cei care au de învățat din bilanțurile rodnice ale semenilor lor.

Trecerea unor ani se acumulează pe firul timpului în curgerea sa lineară, și marcarea lor, la date aniversare, poate fi imaginată ca noduri în care se reunesc toate activitățile dintr-un interval. Nodurile devin mingi magice în care ne răsfrângem și în care se adună energiile cheltuite de fiecare dintre noi.

Energia Doamnei Lidia Kulikovski se înmulțește inepuizabil prin încrederea în succesul lucrului bine făcut, prin bucurii pentru toate ale vieții și mulțumire sufletească, aripi pentru zborul până la următorul nod al timpului. Pentru că instituția pe care o conduce cu decizie, împreună cu colectivul căruia îi insuflă o aleasă motivare dedicată cărții și cititorului, reprezintă o locomotivă a culturii din Republica Moldova.

Doamna Lidia Kulikovski reprezintă o *șansă* pentru cartea din Basarabia și cititorii ei, deoarece antrenează un cerc larg de specialiști și experți, având girul unor programe a căror derulare aduc beneficii multiple mișcării culturale. Ca sinteză integratoare a energiilor tinere și devotate, biblioteca se află sub cupola unui orizont cuprinzător. E o sinergie a unor servicii complementare, în care angajații bibliotecii se formează ca specialiști într-un domeniu pe care secolul XXI îl aprofundează și-l diversifică, pentru că structura bibliotecii publice ca atare se îmbogățește și funcțiile ei se manifestă acum pe diferite paliere.

Doamna Director General este mult mai mult decât un manager, care își propune și realizează doar prosperitatea instituției pe care o gestionează, prin proiectele de amploare și de anvergură, deoarece, prin exemplul personal și prin capacitatea de a asigura motivarea activității tuturor, ea este, de fapt, un *șef de școală* (și în cultura multor țări *șefii de școală* se numără pe degete!).

La rândul ei, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” poate fi caracterizată drept o veritabilă școală pentru toți colaboratorii bugetari sau onorifici, încât cei care cunosc de aproape și dinăuntru Instituția, conced că acest corp de colaboratori devotați reprezintă o adevărată *familie*, reuniți cu toții în jurul unei idei nobile: slujirea Cărții. Or, pentru a o putea sluji performant astăzi, biblioteconomia presupune cunoștințe întinse și interdisciplinare.

Fundamentarea teoretică a acțiunilor Lidiei Kulikovski se vedește prin cercetă-

riile și tematica lucrării de doctorat¹, amplificată și sistematizată apoi ca manual pentru cursurile de biblioteconomie², prin cele peste 300 studii și articole de sinteză, prin cele șase volume de autor (plus sau inclusiv un volum tradus³), ca și prin numeroasele bibliografii și biobibliografii, pe care le-a alcătuit sau le-a îngrijit și coordonat, exprimându-și opiniile în prefețe sau postfețe⁴. Scrierile sale sunt de autoritate

¹ Kulikovski, Lidia. Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate. *Istoric. Prezent. Tendințe*. Ch., 2004. 180 p.

Rec.: Pohilă, Vlad. Bibliotecile pot fi utile pentru cei mai triști ca noi. În: *BiblioPolis*. 2004, vol. 12, nr. 4, pp. 47-49.

² Kulikovski, Lidia. Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor: Manual pentru bibliotecari. Ch.: Epigraf SRL, 2006. 288 p.

Rec.: Ildikó, Bán. Lidia Kulikovski: Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor (Manual pentru bibliotecari). În: *Hermeneutica Bibliothecaria: antologie Philobiblon (III)*. Cluj-Napoca, 2007, pp. 407-410.

Rec.: Ildikó, Bán. Lidia Kulikovski: *Library Services for People with Special Needs (Textbook for Librarians)*. În: *Philobiblon*. 2007, nr. 12, pp. 450-453.

Rec.: Pohilă, Vlad. O realizare de seamă pe tărâmul bibliologiei. În: *BiblioPolis*. 2006, vol. 20, nr. 4, pp. 75-77.

Rec.: Harconiță, Elena. O carte de referință pentru biblioteconomie. În: *Confluente bibliologice*. 2006, nr. 4, pp. 48-50.

Rec.: Rău, Alexe. Spiritul științific în biblioteconomie. În: *BiblioPolis*. 2007, vol. 21, nr. 1, pp. 69-71; Un fir de plumb atârnat de un lucru fragil și înari-pat. Ch., 2007, pp. 282-286.

Rec.: Rogac, Raia. Două cărți și un nume: Lidia Kulikovski. În: *Univers Pedagogic Pro*. 2006, 14 dec., p. 8.

³ McCook, Kathleen de la Peña. Un loc la masă: participarea la dezvoltarea comunității / trad. Victoria Kulikovski, conf. univ. dr. Lidia Kulikovski. Ch.: Magna-Princeps, 2010. 112 p.

⁴ Cf. Kulikovski, Lidia. *Biblioteconomie*. Ch.: Ed. Magna-Princeps SRL, 2008. 256 p.

Rec.: Corghenci, Ludmila. Integrarea dimensiunii biblioteconomice în cercetarea științifică. În: *Biblioteca și bibliotecarul: aspecte ale eficienței profesionale*. Ch., 2009, pp. 73-75.

în domeniu pentru că reușește să îmbine o extraordinară informație cu experiența de specialist, care implementează, în primul rând, în cadrul propriilor depozite de carte teoriile și reformele la care se referă⁵.

Biblioteca în fruntea cărei se află L. Kulikovski și-a câștigat reputația unei „apreciabile instituții de cercetare și de editare, în special a unor importante lucrări în domeniul bibliologiei⁶, însă și cărți ce țin de cultura generală, de informarea cât mai eficientă a cetățenilor”, așa după cum apreciază Vlad Pohilă în articolul ce i l-a consacrat în *Calendar Național 2011*, editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

În Bibliotecă se realizează nu numai o colecționare a cărții și a publicațiilor periodice pentru a fi la îndemâna cititorilor ci, mai ales, aceștia sunt antrenați ca, odată intrând în cetatea cărții, să nu o mai părăsească, sufletește, niciodată. Manifestările culturale dau prilejul participării nemijlocite a receptorului la exprimarea, în modalități diferite, a atașamentului său la instituția cărții și a opiniilor sale despre ceea ce această instituție îi oferă; sunt performanțe de noutate și eficacitate a interacțiunii între instituție și beneficiar, cu precădere în folosul cititorului.

Cartea este un mijloc de a menține sufletul sănătos, de a servi drept imbold pentru o construcție sufletească asemănătoare modelelor din narațiunile realizate de scriitori. Bibliotecile model difuzează cu precădere cărțile „model”, în sensul selecției de „salvare a timpului” cititorului. Într-o viață avem posibilitatea materială de a citi doar o părțică din tezaurul de

⁵ Rău, Alexe. Dimensiunile demersului kulikovskian. În: Kulikovski, Lidia, *Biblioteconomie*. Ch., 2008, pp. 3-6.

⁶ Lidia Kulikovski a fondat în 2002 și publicația trimestrială *BiblioPolis*, de biblioteconomie și științe ale informării, o revistă cu difuzare internațională având rezumate în engleză și versiune electronică.

carte al omenirii, doar o foarte mică parte din creația scriitorilor români și, în măsura în care ne specializăm într-un anumit domeniu, bibliografia obligatorie, de cele mai multe ori minimală, a problemelor ce ne preocupă. Cititorul de astăzi, cu deosebire cel tânăr, trebuie ghidat în selecția lecturilor formative, pentru că la oferta imensă a cărții tipărite sau a celei difuzate pe internet doar serviciile specializate, cu pregătire biblioteconomică și largă informare didactică, de psihologie, sociologie și științele comunicării vor putea adecva și personaliza recomandările pentru o lectură individualizată, evident, doar sub formă de ghidare, pentru că opțiunea rămâne a cititorului. În acest sens Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” dispune, prin filialele sale, cu specific tematic de domenii diferite, de avantajul unei asemenea opere de culturalizare complexă. Este completată, astfel, acțiunea didactică a învățământului, în care bibliografia tematică reprezintă unul dintre aporturile substanțiale ale cadrelor didactice în sprijinul informării corecte și sistematice, nu neapărat pentru acumulare de surse – care sunt oricând la dispoziție prin rețelele internetului –, cât pentru o justă înțelegere a *valorii* textului de lectură. Oferta bibliotecii publice este multitudinea de texte tipărite, ea fiind depozitara diversității, pentru a putea oferi cititorului posibilitatea alegerii nedescrimate. Dar ea îl și „servește” pe cititor, prin consilierea pe care specialiștii săi o oferă cu competență și amabilitate. Această diversificare a serviciilor este una dintre reușitele Bibliotecii Municipale grație orizontului larg și experienței internaționale a personalității de elită care o conduce de două decenii.

O afirmație a Doamnei Lidia Kulikovski clarifică această strategie: „Bibliotecile își adaptează colecțiile pentru că fenomenul cunoașterii stă la baza progresului societății; supraviețuirea, dezvoltarea și succesul indivizilor și ale societăților fiind asigurate

de resurse strategice precum informația și cunoașterea. Nimeni nu pune la îndoială rolul educațional al bibliotecilor, dar puțini recunosc biblioteca drept actor cu funcții, rol și loc aparte, importante în procesul educațional.”⁷ Pentru că, se știe că apelul doar la internet facilitează informația, dar o și fragilizează, deoarece, neconfruntată totdeauna cu surse științifice de autoritate, fără autorizarea copyrightului, este vehiculată uneori pe site-uri greșite sau cu greșeli. Studiul în sala de lectură creează și o atmosferă de concentrare a atenției care stimulează învățarea și devine deprindere benefică pentru toate actele vieții.

Eforturile se îndreaptă cu deosebire către cititorii tineri, așa după cum o cer și statisticile de frecvență a bibliotecii, de care se ține seama ca de un indicator obiectiv. Și, după cum reiese din cifrele citate deseori de dr. Lidia Kulikovski, într-adevăr 52% au vârsta între 14 și 25 de ani. Acul busolei arată clar direcția spre cartea de informație, de suport pentru procesul de învățământ, pentru pregătire și formare intelectuală prin deprinderea abordării corespunzătoare metodologic a fiecărui obiect de studiu, la care se ajunge, indiscutabil, doar prin studiu individual. Pentru îndrumarea cititorului pe această cale, sprijinul bibliotecarului este al călăuzei spre culmi: marcasele drumului asigură atingerea țintei în timp optim.

În mod concret, prin această subsumare a tuturor activităților unui scop atotcuprinzător: instruirea omului de-a lungul vieții dar, cu deosebire, în perioada formării lui ca personalitate distinctă, activitatea bibliotecilor reprezintă o misiune nobilă. Doamna Lidia Kulikovski are harisma acestei misiuni⁸, în realizarea căreia antre-

⁷ Glasul Națiunii. 2006, 17 aug., p. 7.

⁸ Stoica, Ion. Bibliotecile ca factor integrator al comunității: [pe marginea tezei de doctorat *Evoluția serviciilor de bibliotecă pentru persoane dezavantajate în contextul democratizării societății* a dnei Lidia Kulikovski]. În: Biblioteca, 2003, nr. 4, pp. 110-111.

nează și pe cei peste 300 de colaboratori, adevărați „formatori” ai generațiilor de cititori. Abordarea plenară a documentelor UNESCO este și preocuparea predilectă pentru dialog și informare.

Continuitatea în derularea proiectelor este una dintre cerințele minimale ale reușitei și, grație perseverenței în implementarea lor, doamna L. Kulikovski a asigurat punerea în practică a tendințelor performante din biblioteconomia actuală.

Investiția enormă zilnică de energie și concentrare în serviciul bibliotecii a doamnei director general al BM a fost și este posibilă datorită dragostei ei de carte, ieșită din comun. Lidia Kulikovski iubește cartea ca obiect al cunoașterii, pe care o are în mare cinste, căci este o „devoratoare” de carte, citește zilnic multe pagini pentru lectură proprie, dorește să cunoască ultimele apariții nu numai beletristice sau din domeniul biblioteconomiei; am

surprins-o curioasă să știe totul despre tot: este curiozitatea specific intelectuală pe care încercăm să o trecem tinerei generații ca pe una dintre trăsăturile general-umane pe care se fundamentează progresul. Declarații ale sale dezvăluie o adevărată simbioză cu cartea: „O slujesc, o citesc, o analizez, o valorific, o promovez, o cânt, o pun în capul tuturor lucrurilor și acțiunilor [mele]. Și toate acestea le fac cu dragoste, cu venerație.”⁹

Și pentru că împărtășește această pasiune tuturor celor care manifestă interes pentru carte, acestei Doamne a Cărții – Lidia Kulikovski i se cuvin nu numai felicitări și flori la ziua sa de aniversare, ci omagierea personalității sale în scris. Tot ce face o reprezintă ca performanță intelectuală, iar omagiile care îi sunt adresate conturează imaginea sa în contemporaneitate, precum și mărturia pentru posteritate a rolului elitelor și a personalităților în Istorie.

INOVAREA CONTINUĂ

Acad. Mihai CIMPOI

De mai mulți ani, în cadrul unor manifestări culturale (lansări de carte, conferințe științifice, saloane ale cărților, mese rotunde, ședințe cenacliere) am putut remarca prezența statuară a Lidiei Kulikovski, o doamnă distinsă, înaltă, inteligentă, cu un profil nordic și cu o rostire apăsată, autoritară.

Descinde parcă de pe tărâmurile vechi epopeice, ca o făptură înconjurată de aura demnității nobiliare și a credinței ce aparține unui neam cu rădăcini genealogice adânci și vânjoase. Or, pe cât de modelată este de vechime, pe atât de deschisă este spre noutatea de ultimă oră, spre orizonturile noi ale cunoașterii. Ea ține, în dreaptă cumpănă, vechiul și noul, ziua de ieri și cea de azi, ca în eminesciana *Cu mâine zilele-ți daugi...*

Lidia Kulikovski a impus, în cadrul basarabean, *marca deontologică* a bibliotecarului / bibliotecarei (trecem și la feminin, dat fiind „matriarhatul” în sferă), bazată pe dragostea față de profesie, pe profesionalism, pe conjugarea teoriei cu praxisul și pe pricepere managerială deosebită, cerută de spiritul timpului.

Ea este, în acest sens, directoarea directorilor / directoarelor, profesoara viitorilor specialiști în biblioteconomie și sfetnica cea mai doctă a cititorilor / utilizatorilor.

Ce înseamnă inovație, cultură a inovației la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”?

Răspunde însăși directoarea generală: „regândire a ceea ce facem”, participarea la dialogul valoric european, traducerea

⁹Glasul Națiunii. 2006, 17 aug., p.7.

competenței în fapte, personalizarea relației cu utilizatorii prin răspunsul prompt la cerințele lor; cu ajutorul ustensilelor și metodelor de culegere a feedbackului, diversificarea formelor, metodelor de promovare a lecturii, lărgirea considerabilă a domeniului biblioteconomic prin deschidere de filiale, centre, biblioteci publice, participarea la proiecte internaționale (PULMAN, LIBECON, C@LIMERA, Public Library Development Project), valorificarea creației bibliografice naționale.

„Noutatea, spun specialiștii în domeniu, este rezultatul nepotrivirii și al tensiunilor constructive, iar creativitatea este egală cu diversitatea la puterea a doua. Biblioteca Municipală diversifică și inovează, inovează și diversifică”, notează ea în prefața la albumul *BM „B.P. Hasdeu” – bibliotecă inovantă* (Chișinău, 2010).

S-ar putea vorbi multe despre activitatea bibliotecară, biblioteconomică și profesorală a Lidiei Kulikovski.

Din punctul nostru de vedere, într-un fel părtinitor, personal și interesat, dar – credem – obiectiv, meritul de căpetenie al doamnei Lidia Kulikovski e acela de a răspunde prin întreaga activitate – prodigioasă, substanțială, inovatoare (după cum am spus) – *la imperativele de azi ale culturii*. Putem spune decis: *fenomenul bibliotecar, biblioteconomic și bibliografic* este înțeles de ea ca un *fenomen cultural*.

Biblioteca este chemată să promoveze cultura, valorile spirituale, creatorii acestora – scriitorii. Prietenia intelectuală cu aceștia face parte din codul deontologic al Lidiei Kulikovski și ea se concretizează în lansări de carte, ore de lectură, omagieri ale clasicilor, editare de monografii, studii documentare istorico-literare (despre Eminescu, Duiliu Zamfirescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Onisifor Ghibu), biobibliografii ale scriitorilor de azi, discuții în jurul unei cărți citite de tot orașul, publicații pentru copii, achiziții de cărți și reviste.

Lidia Kulikovski are conștiința unității spațiului cultural românesc, colaborând cu importante biblioteci din România și stimulând activitatea unei rețele întregi de biblioteci susținute de instituțiile județene din Țară: „Transilvania”, „Târgu-Mureș”, „Onisifor Ghibu”, „Alba Iulia”, „Ovidius”, „Maramureș”, „Târgoviște”, „Tudor Arghezi”. E o adevărată cooperare națională, dar și internațională. Căci în grija Domniei Sale sunt și bibliotecile cu utilizatorii minorităților naționale („M. Lomonosov”, „Ițic Mangher”, „Hristo Botev”, „M. Ciachir”, „Lesia Ukrainka”, „Adam Mickiewicz”, „Sala de carte germană”).

E o activitate impresionantă, greu de cuprins în cuvinte simple. Două ar fi, totuși, în măsură s-o caracterizeze: *vastitate și universalitate*.

DOAMNA CĂRȚII

Nicolae DABIJA,
membru de onoare al Academiei Române

Despre un magician, pe nume Kircher, se spune că a recreat, în prezența reginei Christina a Suediei, un trandafir din cenușa acestuia.

Ceea ce face Lidia Kulikovski, Doamna Cărții, cum i se zice la Chișinău, este să reconstituie – asemenea aceluși magician – din cenușa unor biblioteci arse după 1940 și 1944, temple de cărți ale Neamului.

Numai în ultimele două decenii, cu concursul ei, au fost deschise nouă biblioteci de carte românească la Chișinău: „Ovidius”, „Ștefan cel Mare”, „Onisifor Ghibu”, „Liviu Rebreanu”, „Transilvania”, „Maramureș”, „Târgoviște”, „Târgu-Mureș”, „Alba Iulia”.

Îi datorăm multe.

În primul rând, completarea bibliotecilor noastre cu carte națională. Un fost

coleg de facultate, azi profesor într-un sat, mă ruga, la o halbă de bere, la începutul anilor '90, să-i povestesc romanul *Ion* de Liviu Rebreanu. Pe atunci nu exista niciun exemplar de carte în tot raionul lui. Nu știu ce o fi înțeles fostul coleg din povestirea mea, care m-a crezut pe cuvânt, dar cele povestite de mine cu foița pe care și-a conșpectat rezumatul celebrului roman în sala de bere, i-a ținut acestuia, după cum mi-a mărturisit ulterior, loc de conșpect câțiva ani de zile, până Lidia Kulikovski a trimis în școala Domniei Sale un set de cărți, inclusiv romanul lui Liviu Rebreanu.

Am auzit-o de mai multe ori îndemnând editorii: „Editați cât mai multe cărți bune! Dacă vor fi multe cărți bune, se vor găsi și cititori pentru ele.”

Așa au ajuns bibliotecile noastre să se umple cu cititori. În căutare de cărți bune aceștia au găsit drumul către biblioteci.

Un popor fără cărți e un popor surd-mut, crede ea. Fără de carte, un neam ca și cum ar fi lipsit de glas, de auz și de văz. Acesta poate doar munci, fără să se întrebe ce, de ce, cât, pentru cine sau pentru ce.

Datorită Lidiei Kulikovski biblioteca a devenit, ca altarul în vechime, un centru al cetății.

Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, situată în inima Chișinăului, pe care o diriguiește de mai mulți ani, s-a transformat într-un centru cultural, într-un institut cultural. Aici se desfășoară cele mai importante evenimente culturale din această parte a țării lui Ștefan cel Mare și Sfânt, voievod care parcă se uită de sus, de pe soclu, în sala de lectură a acestei biblioteci de peste drum de el, ca să se bucure de faptul că strănepoții săi știu să fie împreună, să se adune în jurul cărților și să ia din lumina cea adevărată a acestora.

Lidia Kulikovski stă de pază la izvoare. La izvoarele cărții. Cele din care sorbi putere, cutezanță, cunoștințe, înțelepciune. Și aici mă refer nu numai la mine, cititorul, ci la întregul nostru neam, care se regăsește tot mai mult în cărți, între cărți, cu ajutorul cărților.

O țară devine puternică prin cărțile ei și prin oamenii care le promovează.

VERS ALB PENTRU LIDIA...

Iulia TĂTĂRESCU

Despre oamenii înzestrați cu abilități deosebite se spune că au în suflet „scânteia lui Dumnezeu”. Această scânteie arde și în inima Lidiei Kulikovski. Trec anii... iar ea își menține ardoarea inimii, creativitatea firii, curiozitatea rațiunii într-o tensiune ridicată mereu.

Leonardo da Vinci a spus: „Nu uitați să vă întoarceți privirea la... viitor”. Și Lidia își întoarce mereu privirea spre viitor. S-a născut prea târziu sau... prea devreme, trăind într-o epocă ce denaturează valori eterne și se închină unor idoli falși. Epoca Renașterii era timpul ei, mileniul III va fi timpul ei.

Sunt sigură, orice domeniu de activitate și-ar fi ales, trebuia să se manifeste deo-

sebit. Dorind să cuprindă „necuprinsul”, Lidia s-a dedicat bibliologiei, științei despre *carte și bibliotecă*, aleasă anume pentru „enciclopedicitatea” acestei științe.

Ce înălțimi nu a atins ea în profesie? Doctor în științe, profesor universitar; director al unei biblioteci, pe drept cuvânt, metropolitane; promotor neobosit de tot ce e nou și performant în profesie, Lidia își pune în față obiective majore ce depășesc realitatea prezentului. Fiecare din aceste obiective este Everestul ei, pe care îl înfruntă de fiecare dată cu o ușurință uimitoare – ușurință numită *talent*.

Având o minte inovativă, este mereu în căutare – ce ar mai putea să facă în „Îm-

părăția" sa, *Biblioteca*, unde domnește nu ierarhia, ci masa rotundă a regelui Arthur. Această ambianță colegială și de conlucrare creativă, care domină la BM „B.P. Hasdeu”, este meritul Lidiei, care stă în fruntea acestei biblioteci deja de peste 20 de ani.

Persoană orgolioasă, dar lipsită de vanități, expert de excelență în domeniu, Lidia este „ultima instanță” în orice problemă discutată în contradictoriu. Emotivă și extravertită după caracter, ea știe totuși să potolească spiritele, făcând, nu știu cum, așa, ca nimeni să nu rămână dezavantajat.

O CĂLĂUZĂ SPRE PERFORMANȚE

*Dimitrie POPTĂMAȘ,
Târgu-Mureș*

Ne-am cunoscut în urmă cu douăzeci de ani la un sfârșit de august, când „Limba noastră cea română”, sintagmă cu mare forță mobilizatoare, își impunea voința. Era începutul renașterii Basarabiei. La Chișinău era un moment de mare sărbătoare. Fricii și dictatului li se opunea dreptatea, libertatea și independența. Am trăit și noi aceleași sentimente cu mai puțin de un an în urmă. Era momentul când zburdam de bucurie. La acel ceas istoric oamenii cuvântului au devenit mai solidari ca oricând. Bibliotecile s-au situat în fața acțiunilor reîntremării conștiinței de unitate, având drept armă – cultura. Cultura pe care ne-o dau cărțile românești de care Basarabia avea atât de mare nevoie. Atunci am cunoscut-o pe Lidia Culicovschi alias Kulikovski. Înaltă de statură, energică, hotărâtă, inteligentă, cu o temeinică pregătire bibliologică. După 17 ani de experiență în domeniu, este încredințată cu conducerea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, predestinată parcă a echilibra setea de cunoaștere și de frumos, înstrăinată decenii în șir. Era momentul revenirii la cuvântul românesc în tiparele sale latine pe care mulți români din această parte de țară încă nu l-au uitat, iar alții îl doreau atât de mult!

Nu voi menționa calitățile profesionale ale Lidiei, o vor face alții, pentru mine este o persoană integră, pentru care profesia este indispensabilă vieții. Face la fel de bine biobibliografii și plăcinte, crește copii și deschide biblioteci, scrie cărți și sădește lalele.

Lidia a fost și este pentru mine idealul la care am tins întotdeauna și pe care nu-l voi atinge niciodată, căci pentru aceasta ar trebui să fiu eu – Lidia.

Să fii sănătoasă și fericită, draga mea Lidia!

Sub ochii noștri, cu o putere și voință aproape de neconceput, imediat după proclamarea independenței de stat a Republicii Moldova i-a urmat inaugurarea Bibliotecii „Transilvania”, prima bibliotecă românească din Chișinău, rod al îngemănării eforturilor județelor din Transilvania. Apoi, rând pe rând pe harta capitalei basarabene au apărut altele: „Onisifor Ghibu”, care întrunea eforturile de solidaritate a bucureștenilor; „Ovidius”, ce aducea cultura latină a strămoșilor noștri; „Târgoviște”, veche vatră de slove românești; „Târgu-Mureș”, cetatea care înțelege durerile, încercata și zbuciumata istorie; „Alba Iulia”, simbol al Marii Uniri a tuturor românilor; „Maramureș”, nume de descălecat al Moldovei; „Liviu Rebreanu”, arta farmecului cuvântului... Acestea și altele sunt puncte din care emană lumină și prin ea cunoaștere, cultură, civilizație și unitate.

În toate cazurile, la tăierea panglicilor inaugurale, Lidia Kulikovski era alături de oficialități. Citeam pe fața sa mulțumirea împlinirilor. Cât efort, oboseală, nopți nedormite, câte planuri și niciun eșec. Cuvântul său trecea barierele unei granițe formale făcând cale liberă cărților. La intervenția sa, Primăria desemna cele mai adecvate

și accesibile spații. S-au găsit sume pentru amenajarea lor, iar Sărbătoarea Limbii, Hramul orașului, Zilele bibliotecilor Chișinăului deveneau mai împlinite cu acele instituții ale spiritului.

An de an ne întâlneam în aceste adevărate saloane literare predestinate înobilării minții și sufletelor. Acolo ne etalam amintirile trecutului și prefigurarea viitorului. Nu pot să uit cu câtă minuțiozitate erau pregătite aceste zile. Prezentări de cărți, comemorări și aniversări, sesiuni de comunicări și referate, discuții profesionale, programe artistice, expoziții, toate dezvăluiau sentimentele de apartenență la aceeași cultură. În centrul lor, Lidia Kulikovski, managerul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, cu permanentul său zâmbet și cu incușința minții prin care dovedea erudiție, profesionalism și încredere în viabilitatea ideilor sale. Am reținut o idee dintr-un interviu acordat unui alt manager de mare bibliotecă, Liliana Moldovan (Biblioteca Județeană Mureș). Întrebată fiind, ce anume ar trebui să știe cititorii în afara funcției de mare răspundere, implicarea în învățământul universitar,

noi am mai adăuga numeroasele colocvii internaționale de lingvistică, Lidia Kulikovski face o mărturisire care este o adevărată profesiune de credință: „...sunt bibliotecar. Nu poți conduce o bibliotecă cu 31 de filiale, cu peste 400 de salariați dacă nu ești bibliotecar. Pentru că trebuie să simți, să știi ce vor bibliotecarii pe care îi călăuzești spre performanță individuală, care asigură performanța organizațională. Nu poți preda biblioteconomie dacă nu ești bibliotecar. Pentru că trebuie să le demonstrezi fascinația profesiei, să educi din primele clipe prin exemplul propriu, dăruire acestei profesii, altfel nu-i faci bibliotecari.”

Cuvinte simple, dar atât de expresive, spuse de o doamnă care își respectă profesia, o practică cu pasiune, pune în față puterea exemplului personal, iar la toate acestea multă dăruire. Sunt toate argumente pentru care Lidia Kulikovski poate fi numită „Doamna cărților din Chișinău”. Doamnă înseamnă superioritate, stăpână, nobilă, distinsă, plină de finețe. Îi dorim acum la împlinirea celor șase decenii de viață, să își păstreze toate aceste calități și realizări mulți, mulți ani.

TAMARA BAGHICI – PROFESIONISTUL ÎNȚELEPT AL DOMENIULUI BIBLIOTECONOMIC

Dr. Lidia KULIKOVSKI

În ultima decadă a sfârșitului de iarnă, când în jur totul vestește primăvara, colega noastră Tamara Baghici rotunjește o frumoasă vârstă – vârsta înțelepciunii.

Înțeleaptă a fost de când o cunosc, din anii studenției. Chipul ei blond cu ochi albaștri și blânzi emana maturitate și la cei 18 ani pe care noi îi aveam. Anume această trăsătură a ei era deosebit de apreciată de noi, cei mai petrecăreți și mai veseli studenți ai USM, și veneam la ea după un sfat, un exemplu, o consultație... Subțirică,

veșnic cu cartea în mână, ne sfătuia întotdeauna de bine. Mai târziu, mi-am dat seama că se diferenția de alții prin lecturile pe care le făcea..., prin acele gene transmise de părinții ei, Petru (învățător) și Valentina, din satul Bisericiani, raionul Glodeni. Individualitatea-i se remarcă la facultate, printre studenți, dumneai a atras atenția întregului domeniu biblioteconomic – pregătirea profesională, curiozitatea profesională, cultura minții – o evidențiau.

Tamara Baghici este *Bibliotecarul statornic* (rar întâlnit ca specie în zilele noastre) – din 1973 în profesie, din 1977 la aceeași bibliotecă. După T. Baghici îți poți da seama de diferența dintre cei statornici și navetiștii domeniului – cei din urmă își pierd perseverența, energia, mobilizarea. Tamara rămâne mobilizată și motivată de lucruri temeinice. Plină de resurse și versatilă, dânsa le oferă generos instituției, domeniului.

Născută între iarnă și primăvară, Tamara este întruchiparea hotărârii, stabilității, loialității și consecvenței. Odată ce își propune un scop, aproape nimic nu o abate de la el, este perseverentă și demnă de încredere. Îi place să urmărească ceva până la finalitate, până la fructificare. Mulți o percep ca rezistentă la schimbare (la prima vedere doar), așa zice, mai mult sceptică, decât reticentă... dar în momentul când se petrece schimbarea, tinde să se manifeste spectaculos. De exemplu, automatizarea proceselor biblioteconomice – a fost noul pe care l-a îmbrățișat una dintre primii în domeniu. Prima s-a apucat de catalogul electronic și l-a realizat perfect, pentru vremurile celea. Activitățile de informare a medicilor, a cercetătorilor în medicină puteau fi adevărate lecții deschise pentru bibliotecarii mai puțin experimentați, puteau fi master class și pentru cei mai recunoscuți maeștri în arta informării. Aici, mai trebuie amintită consecvența cu care se producea acest pro-

ces la Biblioteca Științifică Republicană de Medicină.

Dincolo de calitățile cardinale, fixe, care o fac să pară dură, aridă, este o emoțională și sentimentală, empatică, educativă și miloasă – caracteristici pe care noi, studenți fiind, le intuim încă din anii tinereții, de aceea ne atrăgea și o consideram de încredere. Calitățile și virtuțile sădite de părinții ei, dar și dobândite prin eforturi anterioare, sunt în avantajul ei.

Onestă, se bucură de puțin. Ca și Socrate, ea poate spune, chiar spunea, dar în alt mod: „Câte lucruri mai sunt pe lumea asta de care eu nu am trebuință.” Trebuințele ei erau părinții, familia, cartea, biblioteca, colegii de breaslă și prietenii. A folosit tot potențialul ei (în sens profesional) numai pentru a dezvolta Biblioteca Științifică Republicană de Medicină, unde a fost din 1977 bibliotecar principal, apoi director adjunct, iar din 1990 director al acestei instituții... 17 ani în fruntea ei, într-o perioadă crucială. A rămas, demonstrând un puternic simț al atașamentului față de instituția ei (practic ea a clădit-o, așa cum o știm noi, i-a conferit personalitate și identitate) și, atunci când a fost comasată cu Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”, a rămas în continuare la biblioteca ei.

Tamara Baghici este Omul de Onoare al domeniului biblioteconomic. A da aici că este omul de onoare fără „Ordinul de Onoare” – așa este percepută de toți din breaslă, prin ceea ce a zis și ceea ce a făcut pe parcursul a 38 de ani de profesie biblioteconomică. Este Omul Corect al domeniului nostru. Dreptatea, corectitudinea și precizia erau puse în fruntea tuturor acțiunilor ei, în funcție de aceste caracteristici erau evaluate de ea și acțiunile altora. Orice făcea Tamara Baghici, la Biblioteca Științifică Republicană de Medicină ori ca membru al Consiliului Biblioteconomic

Național, ca membru al Consiliului și Biroului Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, ca membru al diverselor comisii de specialitate, în care, ca expert, era antrenată, făcea cu responsabilitate și pricepere, bazate pe o gândire cuprinzătoare și o experiență profundă. Documentele elaborate de ea, în cadrul acestor organisme, erau model de claritate, precizie, expresie, profesionalism. Mi-a fost de mare folos în anii mei de președinție la ABRM, era omul care mă ținea în albia realului, omul pe care m-am bizuit, omul care m-a ajutat enorm. Ea, Tamara Baghici, a fost de multe ori vântul prielnic pentru mine, în activitatea și în viața personală. A fost expertul documentelor emise, elaborate de ABRM (2000-2004); a fost și expertul scrierilor

mele profesionale, recenzentul, din umbră, al tezei mele de doctor. Este omul a cărei părere contează. Natura ei deschisă, sociabilă se împacă foarte bine cu franchețea și critica pozitivă. Tamara Baghici este un profesionist care nu trișează niciodată, este corectă față de sine și față de ceilalți. Aceasta o face să fie unică printre noi. Unică o mai fac și cunoștințele vaste pe care le pune la dispoziția domeniului, dar și celor care apelează la consiliere sau susținere.

Totdeauna mi-am închipuit bibliotecarul exact cum este Tamara Baghici. Deși suntem de-o seamă, mi-a fost și model profesional, tipar viu cu care interacționam și interacționez în exercitarea acestei frumoase și inegalabile profesii.

Mulți ani, dragă și frumoasă colegă!

O DISCIPOLĂ A BIBLIOTECARULUI EMINESCU

Acad. Mihai CIMPOI

Pe lângă frumusețea cu care a înzestrat-o Dumnezeu, pe lângă numele voievodal pe care-l poartă (fiind bănuită de înnemurire cu poetul și academicianul Nicolae Dabija), pe lângă făptura ei statuară „nordică”, Elena Dabija a mai fost dăruită cu o vrednicie și pricepere managerială de invidiat, în consens cu imperativele timpului nostru.

Ce se poate spune esențial despre ea?

Este o discipolă fidelă a bibliotecarului Eminescu, ce s-a impus și în acest domeniu prin seriozitate, prin spirit sistematic și mare prieten al cărții.

În ianuarie 2000, când fostul primar general al Chișinăului, dl Serafim Urecheanu, a acceptat și a decis înființarea Centrului Academic Internațional „M. Eminescu” – unicul de acest profil în lume –, a apărut problema alegerii unui director executiv. Recomandarea Lidiei Kulikovski, directoarea

rea generală a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a fost promptă și fără echivoc: *Elena Dabija*. Prezentându-ne la biblioteca din sectorul Botanica, la care lucra atunci, împreună cu Iulian Filip, directorul de Secție Cultură a municipiului, ne-a dat un răspuns oarecum evaziv: „Mă tem...”

Ce a făcut fundamental Elena Dabija în peste zece ani de activitate? Răspunsul ar fi următorul: a învins acea teamă inițială, a luat în serios și a făcut față prin excelență noului rol – acela de a fi nu o directoare a unei biblioteci publice pentru maturi sau pentru copii, ci de a conduce un Centru de Cultură care să promoveze opera și personalitatea lui Eminescu. Un centru cu profil academic, cu cuprinderea internațională a eminescologiei, a traducerilor în diferite țări și trecerea bibliografică în revistă a tot ce se scrie despre și se editează din opera sa. Felul absolut inedit în care a fost conceput și realizat Centrul (unic, spuneam) – în chip de sinteză între bibliotecă, fond special de cărți, serviciu bibliografic care să răspundă la feedback-ul utilizatorilor (liceeni, studenți, profesori universitari și preuniversitari, eminescologi) și centru de investigații științifice – a fost preocuparea de căpetenie a Elenei Dabija, care a excelat prin profesionalism și spirit inovator.

Preocupare răsplătită și cu reacțiile atitudinilor administrative a unor eminescologi din străinătate: profesoara Michele Matusch, de la Universitatea „Wilhelm von Humboldt” din Berlin, și-a exprimat dorința de a veni pentru mai mult timp pentru a studia fondul de cărți, iar editorul și etnograful Irfan Ünver Nastrattinoglu s-a aprins de ideea de a înființa un Centru similar consacrat poetului național al Turciei Yunus Emre...

Până la configurarea deplină a statutului Centrului, programelor și orientărilor lui – constituirea unei colecții repre-

zentative a edițiilor, cărților despre poet, filmelor, materialului documentar (astăzi la această colecție s-au adăugat 38 de Caiete facsimilate – donație a Academiei Române), cercetarea și valorificarea operei și personalității lui Eminescu cu ajutorul celor mai importanți eminescologi și traducători din întreaga lume, susținerea școlii, elaborarea temelor pentru acasă și a eseurilor, organizarea bazei de date, fondarea unui centru informațional de excelență pentru cercetători – organizarea unor diverse activități cultural-științifice (simpozioane, lansări de carte, seri literare și muzicale, expoziții de pictură etc.) – a fost nevoie de o mare muncă de rutină, obositoare, în vederea amenajării clădirii. Reconstrucție, schimbare a acoperișului, lucrări de interior, design, punere la punct a sistemului electric, a conductelor de apă... Și în acest domeniu Elena Dabija a dat dovadă de pricepere, de energie și insistență în a sensibiliza și convinge autoritățile municipale să ajute, să finanțeze, să se pătrundă de importanța Centrului, să contribuie la implementarea tehnologiilor moderne de specialitate (Fundația „Soros Moldova” și-a adus și ea contribuția la modernizare).

Centrul desfășoară mai multe programe („Cunoaștem pas cu pas viața și opera lui Mihai Eminescu”, „Poezia Lunii”), publică anual *Buletinul Mihai Eminescu*, scoate ziarul *Ecoul Eminescu*, pliante, buclete.

În edificarea Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” Elena Dabija și-a imolat sufletul. E un mare act de consacrare și noblețe.

VIAȚA FILIALELOR

GRIGORE VIERU – ECOUL DEMNITĂȚII NAȚIONALE

Claudia ȘATRAVCA,
director, Filiala „Țirgu-Mureș”

„Un poet care și-a asumat greul unui grai trecându-l prin inima sa și, încărcat de răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi care-i deshid de bună voie inima să-l primească, pentru a duce mai demn mai departe viața în spiritul dreptății și iubirii ce co-virșește și poate birui totul.”

(Ioan Alexandru)

...Au trecut deja doi ani de la trecerea în neființă a celui mai iubit poet contemporan al neamului nostru – Grigore Vieru, care va rămâne în continuare o legendă vie pentru toți cei care l-au cunoscut. Grigore Vieru a fost cea mai insistentă și viguroasă voce basarabeană, care, prin limba poeziei, a dezvăluit adevăruri temeinic ascunse despre obârșia, istoria și cultura noastră. Poetul s-a manifestat ca un adevărat pedagog al neamului, modelînd în spiritul binelui și frumosului generații întregi de copii și adolescenți, contribuind semnificativ la înnoirea mentalității și viziunii referitoare la destinul istoric al neamului nostru. Este autorul a peste o sută de cărți de poezie și a unor importante lucrări didactice – *Abecedarul*, *Albinuța* etc., devenind astfel un adevărat povățuitor al copiilor. Înzestrat de la natură cu un har de necontestat și o intuiție ieșită din comun, poetul Grigore Vieru a reușit în modul cel mai extraordinar să rețrezească conștiința identitară, adormită, la sute de mii de tineri și să edu-

ce în dragoste de adevăr, dreptate, limbă, istorie și neam generații întregi de copii.

De nenumărate ori a participat la activitățile culturale organizate de Biblioteca „Țirgu-Mureș”, fiindu-ne **oaspete de onoare**. Am avut marea șansă să primim în dar cărțile: *Acum și în veac* și *Rădăcina de foc*, cu dedicațiile:

- „*Prietenilor mei de la Biblioteca Țirgu-Mureș, bucurîndu-mă că au norocul de frecvența acestei biblioteci. Cu dragoste Gr. Vieru. 26.XI.2001.*”
- „*Cititorilor Bibliotecii Țirgu-Mureș, care-și merită numele. Cu dragoste și credință în izbînda dreptății noastre. Gr. Vieru. 19.II.2001.*”

Dumnezeu l-a dăruit pe Grigore Vieru cu un excepțional talent poetic, cu bună-tate, cu lumină, cu duioșie, cu compasiune, cu o inimă de copil. Important este faptul că deși a trecut în neființă, numele marelui poet nu dispare niciodată de pe buzele copiilor. Soare, pace, lumină, bună-tate; mamă și copil, izvor și ram, o furnică sau o albină – temele creației sale, creație pe care a ridicat-o la rang de sacru – un fel de început al tuturor începuturilor, izvor al vieții și al veșniciei. Nu există abecedar sau manual de literatură care să nu conțină creații de-ale poetului Grigore Vieru, nu există creștomații sau cronici literare fără numele său. S-a compus și multă muzică pe versurile lui, creația fiindu-i solicitată și pentru spectacole de teatru.

Timp de aproape jumătate de secol a creat o poezie deschisă ca o carte de citire și a devenit un educator de conștiință, modelînd mai multe generații de tineri în spiritul demnității, al iubirii de părinți și al cultului pentru mamă, în spiritul dragostei față de tot ceea ce conferă individualitate și specific neamului nostru: graiul, istoria și tradiția românească.

Prezența pământească a lui Grigore Vieru este substituită astăzi de prezența lui culturală, de prezența lui ca un ferment al culturii și al spiritualității, un ferment al înfrățirii cu valorile culturale autentice.

Grigore Vieru este și astăzi prezent în școli, biblioteci, grădinițe, la acțiunile culturale, iar prezența lui postumă este chiar mai vie ca oricînd.

În anul 2011, declarat Anul Grigore Vieru, activitatea Filialei „Țirgu-Mureș” este orientată spre valorificarea și promovarea creației Marelui Poet Național. Întru realizarea acestui scop, biblioteca noastră și-a proiectat un șir de activități culturale dedicate comemorării poetului Grigore Vieru. Pornind de la această premisă, am inițiat colecția *Grigore Vieru*, constituită din compartimentele: *Viața și activitatea lui Grigore*

Vieru; Opera lui Grigore Vieru; Interviuri cu Grigore Vieru; Poeziile lui Grigore Vieru în cullegeri; Cîntece pe versurile lui Grigore Vieru; Grigore Vieru în ediții periodice; Versuri consacrate lui Grigore Vieru. Separat de această colecție am organizat și o vastă expoziție cu genericul *Grigore Vieru – miracol al neamului*, iar la Oficiul copii, expoziția de carte *Grigore Vieru – cel mai iubit poet al copiilor*. Pentru a suplini nivelul de informare a publicului cititor, am elaborat o mapă și o listă bibliografică de recomandare intitulată *Grigore Vieru în colecțiile Bibliotecii „Țirgu-Mureș”*. De asemenea, am dat curs și elaborării unei cărți cu titlul *Grigore Vieru, un miracol al neamului*, care va fi lansată în luna octombrie, în cadrul Săptămîinii ușilor deschise, cînd vom sărbători aniversarea a 15-a de la fondarea bibliotecii.

Cel mai reprezentativ program dedicat lui Grigore Vieru este *Săptămîna Grigore Vieru*, care se desfășoară în luna februarie. În 2010 acest program a decurs în circumstanțe deosebite, dat fiind faptul că a fost organizată o serată literară *M-a strigat cineva!*, consacrată aniversării a 75-a de la nașterea poetului și un an de la trecerea sa în nemurire, în parteneriat cu *Societatea*

Română de Radiodifuziune, Studioul Regional de Radio Tîrgu-Mureș, Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica” din mun. Tîrgu-Mureș. În cadrul acestui eveniment important a fost lansată cartea *Alb de Duminică. Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Tîrgu-Mureș*, apărută în 2010 la Editura „Cezara Codruța Marica”, în seria de carte *Via lucis*, coordonată de scriitorul Valentin Marica. Domnia Sa a vorbit cu mîndrie despre acest eveniment important desfășurat la Tîrgu-Mureș – înființarea *Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru”* al Fundației Culturale „Cezara”, al cărui director este, iar acad. Mihai Cimpoi fiind ales Director de Onoare. Acest Centru va însemna colaborare rodnică între Tîrgu-Mureș și Chișinău, unde, la diverse colocvii și simpozioane, se vor întruni personalități notorii.

Creația lui Grigore Vieru este mereu elevată și în diverse alte activități pe care le organizăm pentru toate categoriile de cititori: preșcolari, elevi, studenți, profesori pentru toți cei care-i admiră opera.

În 2009, pentru elevi am inițiat o formă nouă de activitate culturală – *Ring intelectual*, o modalitate de abordare a temelor de actualitate care presupune o confruntare între echipe cu monitorizarea și apre-

cierea lor de către un juriu. În 2010 *Ringul intelectual* a fost axat pe tematica *Grigore Vieru – poetul nostru de suflet*. La activitate, elevii clasei a 7-a de la Liceul „Ion Creangă”, împreună cu profesoara de limbă și literatură română Ana Galaju, au venit divizați în două echipe cu denumirile: *Lacrimile lui Vieru și Copiii lui Nea Grig*. Participanții s-au dovedit a fi buni cunoscători ai creației lui Grigore Vieru, răspunzînd cu maximă exactitate la cele 30 de întrebări pregătite de bibliotecare. Competiția a finalizat cu un scor egal, deoarece ambele echipe s-au manifestat activ, noi fiind în imposibilitatea de a-i aprecia altfel. Cu mult dor de Grigore Vieru, elevii au recitat poezii din creația scriitorului, precum și din creația lor proprie. Ambele echipe și profesoara au primit în dar cărți pentru biblioteca clasei.

De o mare popularitate s-au bucurat și *mesele rotunde* organizate cu tematica creației lui Grigore Vieru. Moderatoarea, criticul literar Eliza Botezatu, cu mult drag de Grigore Vieru, a reușit să le sporească liceenilor interesul pentru viața și activitatea marelui poet. Masa rotundă *Grigore Vieru – poet al legămîntului* a fost solicitată de elevii cl. a 11-a a Liceului Teoretic „Ion Creangă”, membrii clubului *Lecturi literare*.

Eliza Botezatu le-a vorbit participanților despre motivul asocierii scriitorului Grigore Vieru cu un poet al legământului. Ca și Eminescu, Grigore Vieru a fost un muzician al poeziei. Moderatoarea a accentuat calitatea poeziei lui Gr. Vieru, precum și originalitatea cu care a abordat temele poeziei: mama, femeia, casa, patria, limba română, dragostea, natura, cosmosul etc. Finalul activității a culminat cu un recital al celor mai iubite poezii din creația scriitorului.

Pentru preșcolari și elevii organizăm sistematic prezentarea *Colecției Grigore Vieru*, a cărților noi: *Soare, soare domn frumos; Ghicitoarea fără sfârșit; Poetul; Taina care mă apără; Cele mai frumoase poezii*. Creația lui Grigore Vieru este promovată și în cadrul *Orelor de lectură*, organizate săptămânal atât în bibliotecă, cât și extramuros.

Inegalabila creație a poetului Grigore Vieru este reflectată și în lucrările de artă plastică ale unor talentați maeștri ai genului, precum și ale pictorilor în devenire. Astfel, în cadrul Salonului *Arte Frumoase*, menirea căruia este promovarea tinerilor talente, am organizat vernisajul de pictură cu tema *Omagiu poetului Grigore Vieru*, la

care au participat elevi ai Liceului Republican de Arte Plastice „Igor Vieru”, moderator fiind pictorul Vasile Didăc.

Nou în activitatea bibliotecii a fost inițierea Concursului literar intitulat *Grigore Vieru în creația proprie a cititorilor Bibliotecii „Țirgu -Mureș”*, organizat cu ocazia aniversării a 75-a de la naștere. Genurile de creație abordate au fost poezia și proza. Cele mai bune lucrări s-au dovedit a fi ale elevilor de la Liceul Teoretic „Ion Creangă”. În cadrul seratei literare, organizate în *Săptămîna Grigore Vieru*, în parteneriat cu țirgumureșenii, au fost invitați și elevii Liceului „Ion Creangă”, participanți la concurs. Directorul *Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru”* din Țirgu-Mureș, Valentin Marica, a oferit *diplome* la șase elevi învingători și profesoarei de limba și literatura română Ana Galaju, de la același liceu. Creațiile literare premiate au fost publicate în revista literară *Vatra veche* din Țirgu-Mureș.

Ne face plăcere să vă împărtășim și Dvs., cititorilor revistei *BiblioPolis*, câteva din cele mai izbutite poezii, dedicate lui Grigore Vieru, ale elevilor Liceului Teoretic „Ion Creangă”, participanți la concursul literar.

SĂPTĂMÎNA UȘILOR DESCHISE LA BIBLIOTECA „MARAMUREȘ”

Cristina MAMAISCAIA,
director, Filiala „Maramureș”

„Fiecare carte pare să închidă în ea un suflet. Și cum o atingi cu ochii și cu mintea, sufletul ți se deschide ca un prieten bun.”

(Maksim Gorki)

Bibliotecile publice și-au câștigat în ultimii ani un loc important în comunitate. Este un semn bun în evoluția societății, astfel observăm un început de deceniu deschis pentru cunoaștere și dezvoltare.

Scopul Bibliotecii „Maramureș” este de a deveni „Biblioteca – a treia casă” pentru comunitatea sectorului Centru. Dacă des-cifrăm acest titlu, atunci prima casă este în care locuiești, iar a doua casă este în care muncești sau înveți, pe când a treia casă – în care petreci restul timpului, rămas la dispoziție, prin prezența directă într-o sală de bibliotecă, fie citind cărți împrumutate, fie accesând informații stocate într-o bază de date modernă.

Pentru a pune în practică această de-viză, am înțeles că lucrurile nu sînt atît de simple. E nevoie de a face restructurări și reorganizări. Funcțiile vechi, tradiționale să se transforme în alte direcții de mișcare. Din acest unghi de vedere ne-am propus să organizăm **Săptămîna ușilor deschise** în perioada **4-10 octombrie 2010** în incinta Bibliotecii „Maramureș”.

Promovarea programului s-a realizat prin intermediul materialelor promoționale: invitații, afișe, panou informativ și anunțuri la Radioul Național.

Pe parcursul *Săptămîni ușilor deschise*, biblioteca a înregistrat 2112 vizite, dintre care 173 sînt utilizatori noi: de la liceele

„Nicolae Sulac”, „Litterarum”, „Vasile Lupu”, grădinițele „Prichindel” și nr. 156.

Prezentarea cărții *Un discipol al lui Orfeu* (omagiul poetului Grigore Vieru)

Biblioteca „Maramureș” își dorește ca fiecare copil să cunoască numele lui Grigore Vieru, să-i rămînă în memorie și să transmită mai departe generațiilor viitoare dragostea de mamă, de pace, de oameni; dragostea de țară și dragostea de neam, valori pentru care a optat poetul. Cu acest scop a fost organizată prezentarea de carte *Un discipol al lui Orfeu*.

Utilizatorii bibliotecii au aflat secretul publicării acestui volum: este un cadou pe care soția poetului, dna Raisa Vieru îl pregătea pentru aniversarea a 75-a a scriitorului. Cu regret însă, Grigore Vieru nu va mai putea ține în mînă această carte. Volumul cuprinde impresiile și aprecierile unor scriitori și prieteni, cuvinte de dragoste și prețuire pentru poetul Grigore Vieru. S-a vorbit și despre semnificația titlului, care îl prezintă pe scriitor ca pe un adevărat erou legendar, un Orfeu al românilor. Grigore Vieru a fost numit astfel de către marele scriitor român Marin Sorescu.

Au fost menționate și alte cărți despre autor: *Grigore Vieru, adevăratul* de M. Dolgan; *Grigore Vieru* de M. Cimpoi; *Grigore Vieru, Poetul etc.*, precum și culegeri semnate de scriitor ca: *Taina care mă apără*, *Cît de frumoasă ești*, pe care cititorii le-au răsfoit cu plăcere. Copiii, la rîndul lor, și-au amintit o mulțime de poezii și cîntece pe versurile poetului. În legătură cu declararea anului 2010 – Anul Grigore Vieru, în bibliotecă s-a organizat o expoziție cu genericul:

„O spun să mă audă și plin de floare pomul: / Și din mormînt voi spune mulțimii adevărul” (Grigore Vieru).

Așadar, concluzia e una: viața și opera marelui poet va rămîne în amintirea celor vii. Poetul Grigore Vieru a scris o poezie excepțională, care trebuie să fie cunoscută de toți. Și ce altceva ar mai putea să-și dozească un poet?!

Prezentare de carte

La 7 octombrie în ospeție la Biblioteca „Maramureș” au venit micii cititori de la grădinița „Prichindel”. Și, deoarece recent filiala a primit un nou lot de carte, a avut loc prezentarea cărții *Cizmele cocostîrcului* de Aureliu Busuioc, editată la „Prut Internațional”, în 2010.

Copiii au admirat cartea, au privit cu atenție imaginile ei, răspunzînd cu ușurință la întrebările adresate: despre culori, personaje, imagini, aranjare... Au ascultat subiectul primei povestiri cu același titlu *Cizmele cocostîrcului*, o întâmplare hazlie despre un cocostîrc care a stat într-un picior în baltă și s-a prezentat la sărbătoare încălțat doar într-o cizmă. Cîțiva copii au recunoscut povestirea și au încercat să redea finalul operei.

Personajele textelor fiind insecte, păsări și animale, moderatorul a solicitat ca micuții să-și amintească ghicitori, proverbe, poezii cu acestea, sarcina dovedindu-se a fi ușoară pentru ei. Copiii au fost îndemnați să revină la bibliotecă, în sala *Picilor curioși* – un spațiu modern și atrăgător, unde micii cititori, împreună cu părinții, educatorii, frații și surorile pot fi antrenați în activitatea de lectură, în acțiuni culturale și educative, jocuri... Aici pot găsi cele mai frumoase povești și basme, enciclopedii, dicționare, reviste, ziare...

Masa rotundă *Ce știm și ce am vrea să știm despre bibliotecă*

Biblioteca, întemeiată pe tradiție și modernitate, devine astăzi un loc de so-

cializare a membrilor comunității. De fapt, bibliotecii îi revin mai multe funcții. Ea este un centru de informare, documentare, cercetare; este o casă a întregii comunități, unde fiecare vine să-și satisfacă cerințele de lectură și de cultură.

Funcția culturală a bibliotecii constă în a promova valorile naționale și universale, în a forma personalități, cea socială – în a influența subiectul uman.

În cadrul Programului *Săptămîna ușilor deschise*, Filiala „Maramureș” a organizat o masă rotundă cu elevii școlii primare nr. 88. La această activitate au avut loc discuții pe tema: *Ce știm și ce am vrea să știm despre bibliotecă*. Elevii au discutat între ei, deducînd că în bibliotecă copiii își fac lecțiile, citesc cărți, după care bibliotecarul s-a implicat în discuție pentru a adăuga că sînt persoane care vin în bibliotecă pentru relaxare, prin a citi o carte, un ziar. Unii, mai curioși, au adresat bibliotecarilor întrebări de genul: *În bibliotecă poți să vii să ascuți muzică?; Pot fi organizate dansuri?; Pot fi organizate zile de naștere?* Copiilor li s-a vorbit despre activitățile *Ora de lectură* și *Ora poveștilor*, despre cenacluri literare, mese rotunde, cluburi etc., care sînt organizate la bibliotecă. Impresionați, ei au spus că vor fi foarte bucuroși să participe la unele din aceste evenimente în viitor.

Majoritatea elevilor considerau biblioteca doar un spațiu unde poți veni și împrumuta cărți, dar în urma acestei activități ei au văzut biblioteca cu alți ochi, au înțeles că aici este un spațiu cultural și informațional vast.

Jocul de dezvoltare a vorbirii *Eu citeșc, tu citești, el citește*

Biblioteca Publică „Maramureș” oferă acces liber și gratuit la informație, indiferent de vîrstă, gen, statut social. În acest context o strînsă colaborare o avem cu *Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități de intelect „Start”*. Astfel am organizat un joc de dezvoltare a vorbirii cu aceste

persoane în incinta bibliotecii, cu titlul *Eu citesc, tu citești, el citește*.

În ce constă acest joc? Ținând cont de starea de sănătate a persoanelor și de defectele de vorbire pe care le au, am selectat câteva cărți cu texte micuțe și ușor descifrabile. Fiecare din ei și-au ales ce vor să citească. După lecturarea câtorva fraze din cele alese li s-a explicat cât de importantă este lectura pentru om și cât de mult poate să-i dezvolte vorbirea. Lectura trebuie să devină o preocupare permanentă, deoarece doar citind omul se instruieste, se destinde și devine inteligent; comunicând mai mult sau citind vorbirea se perfecționează, nu contează ce se citește: o carte, o revistă, un ziar sau chiar și un panou publicitar din stradă.

Acești copii frecventează biblioteca zilnic pentru a găsi lucruri noi și interesante.

Discuții-dezbateri lubiți cartea, îngrijiți-o și citiți cât mai mult

Albert Flacon definea cartea ca fiind *produsul unui individ și al unei societăți, partea cea mai bună și cea mai rea din om*. La Biblioteca „Maramureș” au avut loc discuții-dezbateri pe tema: *lubiți cartea, îngrijiți-o și citiți cât mai mult*, cu micuții de

la *Centrul pentru Copilărie, Adolescență și Familie*, ei fiind cei mai fideli cititori. Copiii au fost întrebați ce fel de cărți citesc și s-a ajuns la concluzia că ei citesc mai mult conform programei școlare și mai puțin individual. Din această cauză bibliotecarul le-a prezentat mai multe cărți de diferite mărimi, cu tipar diferit, colorate și mai puțin colorate. Ei au ascultat cu atenție despre „drumul lung” al cărții: cum ajunge pe rafturile bibliotecii și câți oameni muncesc ca să ajungă cartea pe masa fiecăruia. Le-a fost explicată care este structura cărții și cum trebuie ea îngrijită: să nu-i rupă paginile, să nu o murdărească, să o învelească, cât de des și ce fel de cărți au nevoie să citească. S-a mai discutat că lectura unei cărți dezvoltă și îmbunătățește vocabularul, gândirea, imaginația, memoria...

Spre finalul activității s-au organizat jocuri: *Continuă fraza; Ghici autorul și opera; Imaginează-ți un alt final pentru povestire* etc. Copiii au dat dovadă de bune capacități creative și au demonstrat că ei totuși citesc și vor continua să citească.

Concursul Să vă spun ceva despre plaiul maramureșean

*„Maramureș – țară veche
Cu oameni fără pereche...”*

Aceste versuri ale unui îndrăgit cântec popular, recunoscut imn al ținutului istoric, vorbesc despre străvechimea acestui meleag românesc, vatră a dacilor mari și liberi care au dat neamului o bogată și nealterată civilizație și cultură.

Ținutul maramureșean este o cetate naturală, un simbol al rezistenței, continuității și demnității, un paladium al românismului original, care a ridicat blazonul nobleței sub forme de munți numiți cu străvechi nume.

În context, Biblioteca „Maramureș”, care poartă numele acestei pitorești regiuni din România, a organizat concursul *Să vă spun ceva despre plaiul maramureșean*, în scopul promovării cunoștințelor despre Maramureș, istoria și cultura maramureșeană în rîndul tinerilor basarabeni. Participanții au prezentat cultura maramureșeană din diferite perspective, înscriindu-se din timp, și realizînd eseuri tematice.

În discursurile lor participanții au cuprins întreaga cultură a ținutului, au descris comentînd și argumentînd cum se prelucrează lemnul, în special s-a vorbit despre porțile din lemn, vestimentația cu toate elementele ei, bucatele tradiționale și muzica populară.

Fiecare participant a prezentat comunicarea original, dînd dovadă de capacitate retorică, de cunoaștere și interes pentru ținutul maramureșean. Astfel, Vlad Bîrta, Ana-Maria Garaba, Sorin Dolea și Diana Vizitiu, participanți la concurs, au luat cîte o diplomă și premii de cărți, după care ei s-au oferit ca voluntari ai Bibliotecii „Maramureș”.

Atît participanții, cît și publicul au rămas profund impresionați de vasta cultură ce o implică un concurs și au promis că în anul viitor numărul comunicărilor va fi mai mare.

Masa rotundă *Problematica și eficiența elaborării noului curriculum școlar*

Educația și cultura începe de la părinți, desigur, dar o mare contribuție o are

și școala. Și Biblioteca „Maramureș” își are aportul său în dezvoltarea personalității copiilor. Dovadă e și recenta masă rotundă, la care profesorii de limbă și literatură română ai liceelor și școlilor din sector, împreună cu doamna prof. univ. dr. Tamara Cristei au discutat eficiența noului curriculum școlar și care este contribuția bibliotecii la reușita școlară.

Discuțiile au început cu modul de elaborare a unui curriculum în baza competențelor, despre numărul acestora și diferența dintre competențele întrebuițate și obiectivele pe care și le propun.

Odată cu clarificarea structurării și formulării curriculumului s-a pus în discuție contribuția bibliotecii la aplicarea competențelor propuse. S-au prezentat cîteva teme din domeniul literaturii române în baza cărora s-au discutat titlurile de carte care pot fi propuse la fiecare temă.

La sfîrșitul acestei mese rotunde profesorii au concluzionat că pe viitor la elaborarea unui curriculum vor consulta biblioteca, adică în colaborare cu noi vor încerca să-și structureze programul în funcție de numărul de cărți ale unor scriitori existenți în bibliotecă sau își vor alege un scriitor sau un anumit curent literar, la fel, în funcție de cărțile existente în colecție.

Ringul intelectual *Chișinău – oraș străbun*

Unul din puținele orașe al căror nume n-a suferit niciun fel de schimbare de-a lungul veacurilor este Chișinău. Și în vremea lui Alexandru cel Bun numele Chișinăului se pronunța la fel: Chișinău, în unele cazuri – „Chișnău”, formă populară întrebuițată și acum.

Chișinăul este un oraș ce are o istorie bogată și o așezare geografică frumoasă, precum ne relatează și scriitorul rus A. Storojenko: „Privirea mea aluneca pe dealurile acoperite cu vii și pomi fructiferi... Chișinăul era ca pe o palmă. De departe părea un oraș mare și frumos; se vedeau bisericile

albe și casele mari, soarele ardea pe cupolele și crucile templelor; clădirile păreau că sînt în mijlocul grădinilor și totul la un loc formau o panoramă splendidă.”

În urma acestor digresiuni lirice elevii claselor a VII-a de la Liceul „Litterarum” au participat la ringul intelectual *Chișinău – oraș străbun*, unde le-au fost adresate 45 de întrebări referitoare la orașul nostru: *Cine stăpînește viitorul oraș Chișinău pînă la mijlocul sec. al XIV-lea? Cine din domnitorii moldoveni semnează documentul prin care Chișinăul trece în stăpînirea mănăstirii Sfînta Vineri din Iași? Cine din marii cronicari în cronicile lor atestă Chișinăul din ținutul Lăpușna ca oraș? Cînd este construită prima linie de tramvai cu tracțiune cabalină? ș.a. la care elevii au răspuns corect, activ și creativ. În unele situații au făcut și precizări bine determinate. Drept suport participanților le-a servit enciclopedia *Chișinău* și blogul *Chișinău – orașul meu* de unde au putut să se informeze și să afle istoria orașului.*

La concurs elevii au format două echipe: *Expres* și *Fulger*, denumiri caracteristice activismului și rapidității ambelor echipe, astfel încît răspunsul la întrebare era dat din partea celor ce erau mai energici. La finalul concursului echipele au avut însărcinarea de a alcătui cîte un eseu cu titlul *Chișinău – oraș de legendă*. Aceasta a făcut din concurs o sărbătoare, eseu unei echipe conținînd date biografice și despre progresul istoric al orașului, iar cel de-al doilea – o adevărată declarație de dragoste orașului.

Inaugurarea clubului *Revelația sufletului în broderie și croșetare*

De cînd omul a descoperit că ața îl poate ajuta să unească două bucăți de blană una lîngă alta, această „artă a aței” evoluează continuu. Mai întîi omul își înfrumusețează vestimentația cu pietricele și oase, ca astăzi să avem vestimentație cu diferite decorațiuni originale și deosebite.

Dar omul nu se limitează doar la vestimentație, deoarece are și casă pe care o împodobeste cum poate mai bine. Pentru a nu uita de unde a apărut această artă a decorației, dar și pentru a dezvolta arta decorativă, Biblioteca „Maramureș” a inaugurat, la 6 octombrie, clubul *Revelația sufletului în broderie și croșetare*, unde au participat și elevii clasei a patra a școlii primare nr. 88.

La activitate copiii au acumulat cunoștințe despre apariția broderiei și a croșetării, urmărind evoluția: lucrul manual – mașina de cusut manuală – mașina de cusut computerizată. După ce s-au analizat și s-au comentat cîteva lucrări, toți au rămas profund impresionati de originalitatea și delicatetea acestora, apoi s-au prezentat materialele și uneltele care pot fi folosite în brodere (pînză, ață, ace) și croșetare (croșete, ață). Unii au descoperit că arta croșetării și broderiei este de trebuință, mărturisind că această îndeletnicire trebuie păstrată și transmisă generațiilor viitoare, deoarece prin ea se păstrează valorile unui popor, ale unei națiuni.

Ziua inaugurării s-a încheiat cu îndemnul către copii de a frecventa clubul, la care copiii au răspuns unanim că doresc să învețe această artă și că îi vor îndemna să vină cu ei și pe colegii, prietenii lor.

Noul program *Teme pentru acasă*

Programul *Teme pentru acasă*, inițiat de Biblioteca Municipală ca o provocare pentru o posibilă metodologie de instruire, învățare și pregătire a temelor pentru acasă, a fost inaugurat la 7 octombrie. Au participat elevii clasei VI-a de la Liceul „Nicolae Sulac”. Copiii au fost informați despre scopul și obiectivele acestui program; despre faptul că noi, bibliotecarii, putem să transformăm procesul de învățare – prin folosirea unor metode și tehnici plăcute, în ceva mai distractiv, mai ușor. De asemenea a fost menționat și ce include agenda acestui program: ore de lectură, prezentări de carte, organizarea unor expoziții cu te-

matică școlară, elaborarea de liste bibliografice și de recomandare, selectarea mapelor tematice, discuții, concursuri, mese rotunde, lecții bibliografice, zile de informare, care să fie ca ajutor pentru pregătirea temelor pentru acasă. La finele familiarizării cu acest program a fost prezentată expoziția *Teme pentru acasă*.

În cadrul activității la solicitarea profesoarei de biologie am organizat o revistă bibliografică, cititorii fiind informați despre literatura care este în bibliotecă referitor la obiectul de zoologie. Copiii au avut posibilitatea de a cunoaște cărți precum: *Mamiferele de pe Terra; Păsările de pe Terra; Reptile și amfibieni de pe Terra; Atlas zoologic; Mica enciclopedie a insectelor curioase* de T. Opriș; *Mica enciclopedie a prietenilor din natură* de T. Opriș; *Enciclopedia curiozităților naturii* de T. Opriș; *Zoologia distractivă; Recordurile animalelor; Marea enciclopedie ilustrată. Animale* etc. În colecția bibliotecii există mape tematice: *Animale; Păsări*. La prezentarea revistei bibliografice au fost expuse cele mai interesante momente din carte, au fost formulate întrebări, ale căror răspunsuri pot fi aflate numai după lecturarea cărții, s-a atras atenția asupra faptului prin ce se deosebește o carte de alta și cum sînt ilustrate cărțile. Revista a fost prezentată într-un stil atractiv, ceea ce a stimulat interesul cititorilor față de literatura recomandată, a trezit dorința de a face cunoștință cu astfel de literatură.

Pentru această activitate a fost întocmită o listă bibliografică tematică: *Biologia animalelor*, care a fost propusă copiilor, pentru a se informa despre publicațiile existente în bibliotecă. La final copiii și-au expus opiniile și sugestiile asupra programului.

Sperăm că acest program va contribui la creșterea nivelului de inteligență a copiilor și ei vor obține rezultate mai bune la școală.

Prezentarea ziarului *Florile dalbe*

La 6 octombrie elevii claselor a IV-a ale Liceului „Litterarum”, fiind în vizită la Biblioteca „Maramureș”, au aflat multe lucruri noi despre ziarul *Florile dalbe*. Victoria Foniari, conducătorul cenaclului literar „Magia cuvîntului”, a organizat pentru cititorii bibliotecii prezentarea acestei publicații, bucurînd copiii cu rebusuri, situații de problemă, curiozități, zîmbete și glume, toate selectate din numerele ziarului prezentat.

La activitate a fost invitat redactorul-șef al ziarului, scriitorul Ion Anton, care a venit cu informații interesante pentru copii: despre echipa redacțională, despre cum se aleg articolele pentru a fi publicate, rubricile ziarului, imagini și fotografii din ziar, concursuri, condițiile de participare. Copiii curioși au adresat domnului redactor-șef întrebări, făcînd și unele sugestii pentru numerele viitoare ale ziarului.

Cei mai activi și mai ingenioși au primit în dar un număr nou al ziarului, avînd ocazia să-l citească înaintea tuturor, deoarece scriitorul Ion Anton, redactorul-șef, l-a adus proaspăt editat, încă avînd mirosul de vopsea tipografică. Ion Anton a îndemnat copiii să citească în continuare ziarul și să contribuie și ei la editarea următoarelor numere cu articole, poezii, povestiri, eseuri, curiozități, desene, fotografii...

Țin să mulțumesc celor care ne-au fost alături pe parcursul *Săptămîinii ușilor deschise* cu un cuvînt bun, dar și cu o observație critică, toți ajutîndu-ne să ajungem la realizări frumoase. Mulțumiri și celor care au stat în spatele nostru și au urmărit pas cu pas cum a fost desfășurată întreaga activitate. Mulți au zis că nu vom reuși pentru că nu avem practică, dar aici chiar era și cazul unde de practică nu a fost nevoie, doar de multă inițiativă și dorință de lucru.

PARTENERIATUL – CULTURA PROMOVĂRII BIBLIOTECII ÎN COMUNITATE

*Lidia ȚUGUI,
director adjunct, clasele primare;
Tatiana FRUNZĂ,
șef catedră, clasele primare,
Liceul Teoretic cu profil de arte „Elena Alistar”;
Cristina CATEREV,
director, Filiala „Ștefan cel Mare”*

„Lectura înaripează sufletul.”

(Voltaire)

Într-o lume dinamică, surprinzătoare, aflată într-o continuă schimbare, e necesar să conștientizăm oportunitatea implicării bibliotecii ca instituție infodocumentară în procesul de formare a copiilor.

Comunitatea locală are privilegiul de a-și pune o amprentă substanțială pe construirea viitoarei personalități a copiilor. Alături de familie, grădiniță, școală, biserică, primărie, poliție... Biblioteca Publică „Ștefan cel Mare”, încurajează, susține instituția școlară în realizarea obiectivelor prioritare: pregătirea copiilor pentru o integrare socială adecvată, pentru o integrare școlară rapidă.

Parteneriatul biblioteca – școala – familia oferă oportunitatea de a colabora permanent, biblioteca fiind cea care oferă suport informațional în susținerea proiectelor educaționale.

Lectura este o sursă prin care înveți arta cuvântului; alături de muzică, pictură, știință, este un mijloc eficient de educație și are rolul de a contribui la formarea și dezvoltarea armonioasă a personalității copilului, la dezvoltarea verbală și cognitivă, la formarea unei atitudini proprii despre diversele fenomene ale naturii și societății. Copilul trebuie în fiecare zi să fie în contact cu cartea și lectura în cadrul diverselor activități și situații din viața lui.

Filiala „Ștefan cel Mare” organizează activități ce cuprind lecturi, povești, poezii, jocuri literare, înscenarea unor fragmente din povești, vernisaje de pictură, ateliere de creație, activități care sînt îndrăgite foarte mult de copii. Însă tendința de diversificare, de extindere a activităților ne-a sugerat să organizăm în parteneriat un seminar municipal, cu un subiect și o arie de preocupări bine determinate.

Scopul seminarului municipal a fost **promovarea imaginii bibliotecii în comunitate, extinderea accesului la informație și cunoștințe prin intermediul cărții și al lecturii.**

Copiilor din ziua de azi nu le prea place să citească... Deseori auzim această frază, prin care se pretinde că ei, de fapt, citesc, însă prin alte metode, sau nu sînt atrași din cauza celor trei mari rivali ai cărții: televizorul, calculatorul și, mai nou, internetul. Într-adevăr, acestea, spre deosebire de cărți, oferă lucruri atractive, spectaculoase și nu cer un efort mental special.

Nevoia de ritm, de melodie, de zgomot, de continuă, neîntreruptă ambianță sonoră, tinde să reducă lectura la un minimum impus de obligațiile școlare. A căuta o soluție în acest sens nu înseamnă a milita pentru cultura scrisă în defavoarea celei audiovizuale, ci a privi lucrurile din perspectiva complementarității lor, mizînd pe caracterul prioritar formativ al celei dintîi

și cel prioritar informativ și comunicativ al celorlalte.

Trebuie să pornim de la premisa că elevul are nevoie de un ghid bun, care să îl ajute să pășească în lumea mirifică a cărților. El nu știe ce ascunde biblioteca în spațiul ei magic și auster, nu bănuiește ce se află dincolo de un titlu, nu are o imagine clară despre faptul că firele lecturii îl conduc în zone altfel inaccesibile, spre surse fabuloase de idei și filoane de gândire. Însă, atîta vreme cît lectura este asumată ca gest impus, ea nu va avea succes. Elevul ar trebui să o înțeleagă ca necesitate și act de libertate a gândirii.

Cu scopul de a-i introduce pe copii în această lume a literelor fermecate și pline de înțelesuri, Liceul „Elena Alistar”, împreună cu Biblioteca Publică „Ștefan cel Mare”, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a inițiat și a desfășurat la 8 decembrie 2010 un seminar municipal cu tema: **Aspecte ale parteneriatului educațional: deschidere spre formare de competențe educative la elevii de vîrstă școlară mică prin dezvoltarea interesului și dragostei față de lectură**, organizat pentru managerii

claselor primare din municipiul Chișinău. Genericul acestui seminar a fost un citat din opera lui Voltaire: „*Lectura înaripează sufletul.*” Specificul acestui mare eveniment l-a constituit desfășurarea, pentru prima dată, a orelor publice în incinta unei biblioteci.

Cuvînt introductiv a avut dna Maria Bragiș, specialist principal, inspector școlar la DGETS, care a prezentat tema și obiectivele seminarului. În continuare, directorul liceului, dna prof. Maria Ocinschi, a vorbit despre organizarea activităților instructiv-educative în Liceul Teoretic cu profil de arte „Elena Alistar”. Catedra claselor primare a fost prezentată de directorul adjunct Lidia Țugui.

Despre parteneriat și activitățile instructiv-educative organizate pentru elevi se poate scrie multe, ca și despre acele ore publice organizate în incinta Bibliotecii „Ștefan cel Mare”. Aportul bibliotecii la dezvoltarea elevilor și atragerea lor la lectură este foarte importantă. Activitatea învățătorului și cea a bibliotecarului este bazată pe informarea celor mici despre importanța și rolul bibliotecii în comunitate, inclusiv

pentru fiecare copil. Copiii trebuie să fie orientați de la cea mai mică vîrstă spre a cunoaște ce este biblioteca, ce poate oferi ea, cum le poate fi de ajutor în viitor, care e rolul unei cărți și cum pot deveni micuții, cu ajutorul bibliotecii, oameni de treabă, buni specialiști, cetățeni impecabili.

Cele trei lecții publice demonstrative au avut subiecte care au dezvoltat ideea seminarului și anume au pus accent pe necesitatea lecturii și trezirea interesului și dragostei pentru ea. Doamnele **Lidia Achiruș** și **Tatiana Frunză**, împreună cu elevii clasei a IV-a „B” a Liceului Teoretic cu profil de arte „Elena Alistar”, au demonstrat aceasta foarte frumos și convingător, prin activitățile de tip extracurricular bine gândite cu genericul *Cartea este o comoară a sufletului*. Pentru a ilustra atragerea spre lectură a copiilor, a fost interpretată și o mică scenetă (ce cuprinde genurile literare) – *Cearța textelor*, autoare fiind învățătoarea Lidia Achiruș:

Într-o noapte, la Biblioteca „Ștefan ce Mare” s-au întîlnit Povestea, Legenda, Povestirea și Poezia. Fiecare se laudă cît este de îndrăgîtită de copii și cît de des este citită și apreciată.

Povestea: – *Pe mine mă iubesc cel mai mult copiii! Personajele mele sînt cunoscute cel mai bine de copii! Nu există niciunul care n-a auzit de Făt-Frumos și Ileana Cosînzeana, de Motanul Încălțat și Albă ca Zăpada, de Scufița Roșie, de Harap-Alb...*

Legenda: – *la mai taci! Pe mine mă iubesc copiii cel mai mult. Tu ești născocită, iar eu am la bază fapte reale!*

Povestirea: – *Pe mine mă iubesc cel mai mult copiii! Eu sînt cea adevărată! Eu le spun copiilor fapte reale din viața de zi cu zi. Eu le povestesc despre fapte frumoase și fapte urîte, îi învăț cum trebuie să fie în viață!*

Poezia: – *Dar eu cred și mă gîndesc, / Că pe mine mă iubesc! / Și mă cîntă cînd doresc / De toate eu le vorbesc, / Rima este sora mea...*

Scriitorul: – *Vă rog să nu vă certați. Pe toate vă iubesc copiii. Dacă nu mă credeți, întrebați-i pe ei.*

Povestea: – *Copii, spune-ți drept, așa-i că pe mine mă iubiți cel mai mult?*

Răspunsul copiilor: – *Te iubim foarte mult, poveste dragă, dar nu te supăra, tot atît de mult iubim și legendele, și poeziile, și povestirile. Numai toate la un loc, ne faceți pe noi, copiii, înțelepți. După cum spune proverbul: „Cărțile sînt comoara sufletului și a minții.”*

Mariana Captari a organizat la un înalt nivel întîlnirea cu scriitoarea **Ada Zaporajanu**. La oră au fost implicate și noile tehnologii informaționale pentru a atrage copiii la lectură prin intermediul acestora. Elevii clasei a II-a „B” au cîntat împreună cu autoarea cîntecelele *Mi-i dor de bunicața, Vocale-portocale*, au recitat din poeziile ei, au ilustrat fragmente din captivante bucăți de proză, relevante au fost și testele la limba română după operele scriitoarei.

La lecția de *arta vorbirii* a doamnei **Angela Crivțov**, elevii din clasa I „A” au pășit în minunata lume a basmelor, a poveștilor lui Ion Creangă. Au vizionat povestea *Fata babei și fata moșneagului*, au citit împreună cu „bunica Gheorghina”, doamna **Gheorghina Todorov** – profesoară la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, au înscenat fragmente din povești, în activitatea ce a urmărit arta vorbirii a elevilor au fost interpretate și frămîntări de limbă, care sînt preferatele copiilor, ele dezvoltînd o vorbire corectă.

Activitățile extracurriculare demonstrate de elevii claselor a IV-a „A” și a III-a „A” au trezit mîndria pentru țară prin compoziția literară *Basarabia*, pregătită de doamna **Maria Stratan**. Au fost recitate un șir de poezii din creația lui Gr. Vieru despre mamă, opere dedicate personalității lui Ștefan cel Mare și Sfînt, dar copiii au și distrat participanții cu secvențe din poveștile lui Hans Christian Andersen, regizate de

Nadejda Nahaba, de un succes aparte bucurându-se spectacolul *Rățușca cea urită*.

La toate orele s-a folosit și tehnica modernă: calculatorul, proiectorul, televizorul, casetofonul. Ele au avut menirea să-i familiarizeze pe copii cu secvențe din viața marelui scriitor clasic Ion Creangă; au permis călătoria prin cele mai mari și frumoase biblioteci ale lumii; au asigurat audierea cîntecelor și basmelor frumoase. Dorim să accentuăm că folosirea rațională a mijloacelor tehnice actuale nu au știrbit deloc din importanța și valoarea *cărții*, ci mai mult au accentuat-o.

În cadrul activităților au fost implicate și unele personalități de vază ale culturii noastre. Astfel, **Eugenia Butnaru** – Artistă Emerită din RM, a captat atenția elevilor prin jocul distractiv *Trăistuța fermecată*. Trebuia să ghicească povestea după obiectul extras: pantoful. „Povestea *Cenușăreasa* de Charles Perrault”, au răspuns participanții, fapt ce ne demonstrează că poveștile sînt preferate. **Gheorghina Drume**, actriță a Teatrului Național „M. Eminescu”, și scriitoarea **Claudia Partole** au fost alături de copii prezentînd cartea *Copilul din colivie*, care a fost menționată cu Premiul Ministerului Educației la Salonul Internațional de Carte pentru copii și tineret. Părintele **Corneliu** de la Biserica „Sfînta Paraschiva” a prezentat o *Carte de rugăciuni pentru co-*

pii și Biblia, relatînd cît de important este să iubim tot ce ne este drag sufletului, în special cartea.

Toți cei sus-menționați, împreună cu cadrele didactice de la Catedra claselor primare a Liceului Teoretic cu profil de arte „Elena Alistar”, în frunte cu directorul adjunct Lidia Țugui și cu bibliotecarele de la Filiala „Ștefan cel Mare”, director Cristina Caterev, au demonstrat copiilor că lumea cărții e minunată, fascinantă, atrăgătoare și plină de mister.

Această activitate de amploare a accentuat încă o dată adevărul că între școală – bibliotecă – familie – comunitate poate și trebuie să existe un parteneriat strîns, eficient și util, care să-i dezvolte elevului o atitudine pozitivă și respectuoasă față de *carte – regină a tuturor cunoștințelor*. Observînd respectul celor din jur și al părinților pentru lectură, copilul va deschide poate mai repede prima lui carte, dar care, la sigur, nu va fi și ultima.

Parteneriatul prezintă o cale sigură spre a demonstra cît de important este rolul bibliotecii, al cărții și lecturii în societate. De la cea mai fragedă vîrstă copilul trebuie educat ce înseamnă lectura, cartea, biblioteca și ce rol au ele în dezvoltarea lui. Bibliotecarul are rolul de a prezenta în cadrul activității elaborate în parteneriat cu învățătoarea care este importanța căr-

ții, bibliotecii, lecturii în familie. În acest scop va iniția activități de a atrage copiii la bibliotecă, de a descoperi comoara cunoștințelor.

Parteneriatul mai este și o modalitate de susținere a bibliotecii în serviciul comunității, fără de care nu ar putea exista. Oricît de mică, biblioteca va fi importantă mereu, ea constituind o sursă de enciclopedii, dicționare, cărți cu povești,

poezii, scenarii literare etc. Copiii înregistrați la bibliotecă vin în vizite împreună cu părinții, buneii; pentru ei sînt organizate expoziții, postere ce prezintă importanța lecturii în familie, poze de la activități, material video, promovarea pe blogurile bibliotecii.

Impresii ale participanților la seminar

- *Am convenit să organizăm aceste ore publice la bibliotecă pentru a-i motiva, a întări sentimentul de dragoste pentru lectură.* (Lidia Achiruș, învățătoare, clasa a IV-a „B”, Liceul „Elena Alistar”)
- *Este un exemplu de un parteneriat adevărat, au fost implicați mai mulți factori ai comunității. Am descoperit o altă latură a activității bibliotecii.* (Rodica Țurcan, Liceul „Orizont”)
- *O lecție de valoare afectivă. Cu o pondere înaltă a moralității.* (Natalia Grozavu, Liceul Teoretic „N. Iorga”)
- *leșirea din școală în localul bibliotecii este un lucru foarte frumos. Lecția m-a impresionat. Un parteneriat sănătos. Bravo!* (Maria Braghîș, inspector, DGETS)
- *Participanții au demonstrat că limba noastră este elementul principal. Azi cartea a fost o Regină, dar nu o Cenușă-reasă.* (Natalia Cotoman, școala primară nr. 19)
- *Am asistat la o activitate de arta vorbirii, un învățător este un actor în sine. Profesorii Mariana Captari și Angela Crivțov, au captat atenția copiilor prin motivarea că sînt cei mai buni. Au realizat parteneriatul cu actrițele Teatrului „Licurici”, directorul bibliotecii, prezentînd, în cadrul lecției, materiale electronice deosebit de captivante despre Ion Creangă. Etapele unei lecții au fost respectate, au fost implicate tehnici de predare ce implică creativitatea și gîndirea critică. A fost o oră interesantă, variată și de o înaltă valoare afectivă. Lecția a fost apreciată excelent, contribuția managerului patron este mare la organizarea seminarului, la coordonarea conlucrării între partenerii interni și externi implicați în activitate.* (Ina Botnaru, LTIMP)
- *Am asistat cu interes la întîlnirea cu scriitoarea Ada Zaporojanu. S-a dat dovadă de creativitate, ingeniozitate; a fost realizat parteneriatul cu părinții. Elevii cunosc creația acestei scriitoare, sînt motivați pentru lectură. Elevii au primit de la scriitoare o donație de carte.* (Emilia Slavianschi, director adjunct, Liceul Teoretic „I. Hasdeu”)

BIBLIOCULTURAL BASARABEAN

(În premieră: *Arhipelag* – o carte de vizită a scriitorilor basarabeni în străinătate)

R. PELINEANU

La Biblioteca *Onisifor Ghibu* din Chișinău a avut loc lansarea almanahului *Arhipelag*, o ediție în limbile germană, franceză și engleză care, după cum a subliniat prefațatorul ei și totodată moderatorul evenimentului – Vitalie Ciobanu, este o inițiativă

în premieră absolută în Basarabia. Volumul se constituie ca o antologie de texte reprezentative, apărute sub egida PEN-Centrului de la Chișinău, filială a Asociației Mondiale a Scriitorilor (International PEN Club) cu sediul la Londra. Filiala din Chișinău

nău a PEN-Clubului a fost fondată grație eforturilor, relațiilor, prestigiului scriitorilor Andrei Burac și Spiridon Vangheli, după destrămarea fostei Uniuni Sovietice, în anul de grație 1991, care a oferit o deschidere a Republicii Moldova spre Occident pe mai multe planuri, inclusiv în domeniul literar.

Alegerea titlului n-a fost întâmplătoare, ea ne duce cu gândul la remarcabila operă *Arhipelagul Gulag* de Aleksandr Soljenitin, care a pus bazele literaturii despre închisorile staliniste. Textele incluse, neomogene ca gen și tematică (se regăsesc aici poezii, proze, interviuri, studii publicistice, eseuri, pagini de dramaturgie), abordează, în fond, problemele afirmării valorilor românești din acest spațiu. Or, cum motivează V. Ciobanu, s-a dorit prin creatorii risipiți pe „insulițe”, să se „refacă, după o lungă perioadă de teroare politică și ideologică, unitatea «continentului» pe care l-au alcătuit cândva, un continent care a însemnat la scară națională pentru scriitorii din Moldova, cultura română, iar la dimensiune universală, civilizația europeană”.

După cum era și firesc, s-a dat prioritate membrilor PEN-Centrului de la Chișinău, astfel că în sumar sunt 31 de scriitori din generații diferite: Spiridon Vangheli (primul președinte), Andrei Burac (al doilea președinte), Vitalie Ciobanu (actualul președinte, la al doilea mandat), Aureliu Busuioc, Leo Butnaru, Lorina Bălțeanu (stabilită la Paris), Eugen Lungu, Vasile Gârneț, Valentina Tăzlaşuanu, Vasile Romanciuc, Arcadie Suceveanu, Grigore Chiper, Mihai Cimpoi, Emilian Galaicu-Păun, Constantin Cheianu, Tamara Cărăuș, Maria Șleahțișchi,

Serafim Saka, Nicolae Negru, Valeria Grosu, Val Butnaru, Vladimir Beșlea-gă, Nicolae Leahu, Iulian Ciocan, Nicolae Popa, Nicolae Rusu, Ion Hadârcă, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Ioan Mânăscuț, Vasile Tărățeanu (din Cernăuți), scriitorii afirmați în arealul românesc, o parte și în străinătate (individual), cu stiluri și identități distincte.

În preambulul dez-baterilor, V. Ciobanu a menționat importanța acestei lucrări, care poate fi interpretată ca o carte de vizită a scriitorilor basarabeni în Europa și nu numai, încununând, în acest almanah efortul de mai mulți ani al PEN-Centrului de la Chișinău întru fructificarea relațiilor de colaborare internațională. Merită a fi apreciată și ținuta grafică a lucrării, măiestrită de Vitalie Coroban. Editarea a fost posibilă grație sponsorului principal Fundația *Kultur-Kontakt* de la Viena și a Institutului Cultural Român, ultimul a acoperit plata unei părți din traduceri. Apropos de traduceri, la ele s-a conlucrat cu traducători remarcabili – nume bine cunoscute în context internațional, care au asigurat și redactarea. Aceștia sunt Alistair Ian Blyth (variante engleză), Michael Astner și Iulia Richter (variante germană). Cartea a văzut lumina tiparului la Editura *Cartier* din Chișinău și va fi expusă în cadrul Târgului de Carte de la Viena. Fiind expedit unora ambasade și consulate din străinătate, *Arhipelag*-ul va fi considerat partea noastră de integrare europeană, astfel încercându-se a da un exemplu bun de urmat și politicienilor noștri, a subliniat vorbitorul.

Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, salutând apa-

riția almanahului, și-a exprimat speranța în posibilitatea de editare și a altor antologii de acest gen pentru o deschidere mai largă spre alte literaturi, exprimându-și în paralel dorința de reanimare a instituției traducerilor în Republica Moldova pentru a redresa activitatea în domeniu și a fonda un atelier întru pregătirea și creșterea generației noi de traducători autohtoni. Este o bucurie pentru noi toți, căci cartea este frumoasă și elegantă, o adevărată performanță a Editurii *Cartier*, pe care o recunoști prin inconfundabilul ei brand, a mai remarcat Arcadie Suceveanu.

Scriitorul Andrei Burac, prin prisma amintirilor, a evocat etapele inițiale de constituire a PEN-Centrului de la Chișinău, care din start și-a propus mobilizarea eforturilor scriitoricești pentru a face cunoscut peste hotare numele și operele de referință ale literaturii basarabene contemporane.

Scriitorul Vladimir Beșleagă, cunoscut al limbii germane, s-a arătat mulțumit de calitatea traducerilor în această limbă.

Au mai vorbit Serafim Saka, Lorena Bălțeanu, Valentina Tăzlăuanu, Emil Galai-cu-Păun, Constantin Cheianu, Iulian Ciocanu aceștia adresând felicitări celor care au muncit din greu la proiect, fiind convinși că primul pas, deosebit de important, va fi urmat negreșit de următorii, astfel ca literatura basarabeană, realizările ei, să iasă în afară în toată complexitatea și evoluția sa. Reprezentanții Ambasadei Poloniei și ai Ambasadei României în Republica Moldova, prezenți la lansare, au vorbit despre intensificarea relațiilor de cooperare în promovarea valorilor de interes comun, întru susținerea proiectelor scriitorilor și ale oamenilor de cultură în general.

Mulțumind celor prezenți pentru participare și confesiuni, organizatorii au precizat că almanahul trilingv a apărut în 500 de exemplare, în mod gratuit o parte din acestea vor fi distribuite Centrelor PEN din toate țările în care ele există, de asemenea,

unor prestigioase instituții de cultură străine, misiuni diplomatice etc., având sincera dorință în eventualitatea unor editări, în continuare, cel puțin, o dată la doi-trei ani, a antologiilor de acest fel. Cartea va fi distribuită și în cele mai mari biblioteci din Republica Moldova.

Volumul cuprinde 500 de pagini și se adresează cititorilor de limbă engleză, franceză și germană. În limba română este prezentată doar prefața intitulată *O literatură de arhipelag*, în care autorul se referă nu numai la conținutul antologiei, dar și la aspectul istoric în general, pornind de la anexarea din 1812 a Basarabiei de către Rusia și până în 1989, când s-a prăbușit Cortina de fier. Basarabenii au trebuit să lupte nu numai pentru democrație și libertate, dar și pentru redobândirea identității naționale, jefuită în urma Pactului Molotov-Ribbentrop, cu toate că erau parte componentă a națiunii române, au fost văduviți de adevărata limbă română și de alfabetul ei latin, care au fost recunoscute și proclamate oficial abia la 31 August 1989. Prefațatorul consideră obligatorie cunoașterea condițiilor istorice în care a apărut și s-a dezvoltat literatura română din Basarabia, aspecte necunoscute pentru o bună parte din literații străini din spațiul european, dar și din cel asiatic, căci chiar și în fosta Uniune Sovietică KGB-ul nu admitea străbaterea adevărului la lumină, iar cei care îndrăzneau într-o formă cât de sumară să abordeze subiectul în cauză, erau trimiși la „urșii albi”, în gulagurile siberiene.

Suștinem aprecierile și felicitările adresate, dar adăugăm și o sugestie: în viitor, la apariția altor antologii în mai multe limbi de largă circulație, numărul scriitorilor incluși să se extindă și să nu fie limitați la cel al membrilor PEN-Centrului de la Chișinău, pentru ca majoritatea scriitorilor de certă valoare să ne poată reprezenta cu presanța corespunzătoare în spațiul literaturii universale.

UN CLUB DE ELITĂ LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”

Tatiana ROȘCA,
șef oficiu, Departamentul marketing

Ceea ce nu faci este rezultatul fricii, al inerției sau al faptului că nu ți-ai pus întrebarea: „De ce nu?”

Într-o atmosferă dominată de idei constructive, de oameni cărora le place să experimenteze, să se diferențieze, să încerce lucruri noi, să se dedice muncii, apare o nouă provocare la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Pe 15 februarie 2011, a fost inaugurat Clubul „Biblioteca Mov” (CBM).

De ce și de unde vine ideea Clubului „Biblioteca Mov”? Sunt câteva repere care stau la baza constituirii acestui club select, care prin acțiunile sale va provoca comunitatea biblioteconomică spre un nou stil de gândire. Clubul va îmbrățișa idei și va-

lori moderne, cu pondere de branding, PR individual și instituțional, dezvoltare și promovare, marketing biblioteconomic etc.

Mai întâi: cei patru „P” (*produs, preț, promovare, plasament*), care au reprezentat multă vreme baza marketingului, nu mai sunt suficienți. Seth Godin, unul dintre cei mai vânduți autori de cărți de afaceri, ne propune un nou „P”, și anume *Purple Cow* (Vaca Mov), un subterfugiu simbolic pentru ideea de *remarcabil*. Problema, desigur, e că nu există o definiție anume. Așa că S. Godin nu dă soluții, ci un fel de sugestii, repere, pentru găsirea soluțiilor. De exemplu, un produs / serviciu remarcabil este cel care îi provoacă consumatorului / utilizatorului o adevărată pasiune, pe când

unul la fel de bun, dar fără nimic special, are toate șansele să treacă neobservat.

Mai apoi, *movul* este culoarea persoanelor marcate de spiritualitate. Este considerată o culoare regală, asociată, în general, cu luxul, creativitatea, inovarea, spiritualitatea și tot ceea ce este sofisticat. *Movul* este culoarea care se găsește greu în natură. Unii preferă culoarea mov în design, deoarece creează o atmosferă artistică, pare elegantă. Este culoarea inspirației și a imaginației, folosite pentru un marketing eficient și persuasiv.

Marketingul ce se remarcă este arta construirii unor elemente care evidențiază produsul sau serviciul. Dacă oferta ta nu se remarcă, ea devine invizibilă în ochii consumatorilor / utilizatorilor. Dacă nu îmbrățișezi principiul *Vaca Mov*, nu ești. Te remarci sau ești invizibil – tertium non datur! (o a treia cale nu există!).

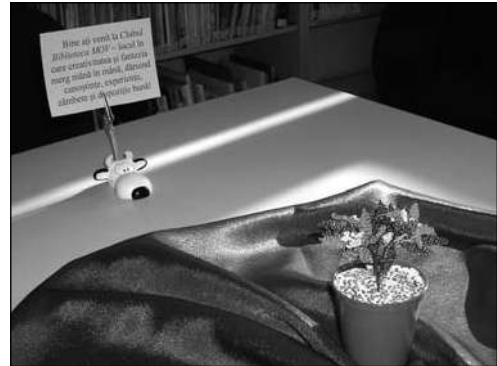
Principiul ce stă la baza creării Clubului „Biblioteca Mov” este, de fapt, foarte simplu și anume: creați idei remarcabile, care să se promoveze singure. Merită să vorbiți despre ceva remarcabil, iar acel ceva merită să fie observat. Căci este ceva nou, ceva interesant, ceva excepțional. Este o *vacă mov*!

Clubul este gândit ca o platformă de dezbateri profesionale, ca un spațiu de discuții neformale, ca un mediu de învățare continuă despre marketingul biblioteconomic, dezvoltare, promovare instituțională, inovare și creativitate.

Clubul reunește specialiști din cadrul BM, reprezentanți ai bibliotecilor naționale, academice, universitare și din alte domenii, pe care îi unește un interes de inovare, promovare, calitate, studiu, experiment.

Strategia CBM se dorește a fi o platformă de comunicare profesională, de socializare și dezbateri, de stimulare a lecturii profesionale, a studiului neformal, a educării estetice, a încurajării diferențierii și originalității.

Misiunea CBM este de a dezvolta și a susține o cultură care îmbină puterea de a

îndrăzni (să abordezi noul) cu dorința de a împărtăși (rezultatele sau eșecurile).

Activitatea clubului va fi coordonată de o structură organizatorică formată din: președinte – **dr. Lidia Kulikovski**; doi vicepreședinți – **Natalia Cheradi** (ASEM), **Ludmila Corghenci** (ULIM); secretar general – **Genoveva Scobioală**; secretari referenți – **Tatiana Roșca**, **Tatiana Borodatii** (BM „B.P. Hasdeu”), cu cel mult 25-30 de membri.

Clubul va funcționa în baza principiilor democratice ale liberului consimțământ, transparenței, accesibilității, inițiativei, egalității în drepturi și a dreptului de exprimare.

Ședințele CBM vor fi organizate lunar sau, în caz de necesitate, mai des, doar pentru cercul restrâns de membri înscriși sau pentru specialiștii din domeniul biblioteconomic. La unele ședințe vor fi invitate persoane din domeniul profesional sau alte domenii interesate de subiectele discutate.

Clubul CBM are siglă și logo propriu, pentru a desemna originalitatea, imaginea care ne reprezintă în toate actele, materialele emise de club. Este o compoziție ce cuprinde simboluri grafice, culori distincte, caracter tipografic, formă și *layout*¹ unic.

¹ **Layout** – s.n. (din engl. *lay out*) 1. dispunere a elementelor grafice ale unei tipărituri. 2. schemă a instrucțiunilor de lucru.

Nu lipsesc nici semnalele de branding imprimare pe toate materialele ce urmează a fi utilizate în cadrul activităților clubului, de către membrii clubului și în afara lui, ca semne distinctive de apartenență la CBM. La fel, și atribuțiile de identitate proprii – ștampilă, foaie cu antet, plic, carte de vizită. Astfel fiecare membru al clubului, la ședința de constituire, a primit o mapă în care a gasit Statutul CBM-ului, o foaie cu antet, un creion, o radieră, o ascuțitoare, foi pentru notițe, un blocnotes, o carte de vizită, un carnet de membru (sub forma de ecuson), un mouse pad, pe toate aceste materiale fiind imprimat logoul ce ne reprezintă.

Astfel, este datoria fiecărui membru al clubului să promoveze, oriunde s-ar afla și oriunde ar participa, misiunea și politica CBM, să transmită semnale de branding ale Clubului „Biblioteca Mov” – fie la serviciu, fie la conferințe, întruniri profesionale, întâlniri neformale, acțiuni de instruire, întâlniri cu decidenții, factorii de decizie etc.

Clubul „Biblioteca Mov” este o uniune profesională nonprofit. Durata de funcționare a clubului este nelimitată, începând cu data de 15 februarie 2011. Sediul clubului se află în incinta Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 148, MD-2012, Chișinău).

La prima ședință de constituire membrii au avut parte de un program inedit care a captivat prin unele aspecte din tematica de viitor a clubului. A avut loc o **demonstrație** despre identitatea instituțională la un post (loc) de muncă (responsabili Tatiana Borodatii și Tatiana Roșca – Departamentul marketing), prezentată de Ludmila Oleinic (Departamentul relații cu publicul) și Eugenia Filip (CID „Chișinău”); o **expoziție** privind identitatea BM „B.P. Hasdeu”: de la marketing stângaci la marketing de guerrillă (responsabil, prezentator Geneveva Scobioală – Departamentul marketing). Cei implicați s-au mai referit la **constituirea clubului** – toți membrii au luat cunoștință de Statutul CBM-ului și l-au aprobat, exprimând diverse **puncte de vedere** – de

exemplu, de ce îi trebuie bibliotecii brand? (Lidia Kulikovski); comunicând unele **noutăți** – ce mai e nou în promovare? (Natalia Cheradi – ASEM, Geneveva Scobioală, Lidia Kulikovski și alți doritori care și-au expus părerea). S-au făcut și unele **recomandări** pentru lectură – Lidia Kulikovski ne-a umplut bagajul de cunoștințe cu diferite surse din cele mai selecte, împărțându-ne din fiecare câte puțin (lista recomandărilor e anexată). La final membrii clubului au discutat **tema ședinței** din martie și astfel s-au iscat din nou discuții aprinse dintre dr. Lidia Kulikovski și Natalia Cheradi – atunci când a fost vorba de rolul designului în crearea brandingului instituțional. Ne-am propus ca la viitoarea ședință să dezlegăm misterul etalonat ce ține de „Paradigma designului în gândire”.

Cei care răspândesc ideile au mai multe șanse să aibă succes decât acei care nu răspândesc. Un club la Biblioteca Municipală, un nou produs inedit, o nouă gândire – e bravo! Dacă nu acorzi atenția și entuziasmul potențialilor utilizatori ai brandului, produsul tău nu va capta pe nimeni.

Recomandări de lectură

1. Eco, Umberto. Memoria vegetală și alte scrieri de bibliofilie. București: RAO, 2008. 220 p.
2. Davis, Anthony. Tot ce trebuie să știi despre PR. București: Publica, 2008.
3. Doucett, Elisabeth. Creating Your Library Brand: communicating your relevance and value to your patrons / American Library Association. Chicago, 2008. 124 p.
4. Nordstrom, Kjell A. Funky Business forever. Cum să ne bucurăm de capitalism. București: Publica, 2009.
5. Peters, Tom. Brand you 50: reinventarea muncii: 50 de moduri în care vă puteți transforma dintr-un angajat într-un brand care exprimă distincție, implicare și pasiune! București: Publica, 2009. 237 p.
6. Stack, Laura. Supercompetent: șase pași spre o eficiență maximă. București: Amsta Publishing, 2010. 318 p.
7. Ziman, Sergio. Sfârșitul advertisingului așa cum îl știm. București: Publica, 2008. 316 p.

REVISTA *BIBLIOPOLIS* ÎN CONTEXTUL ȘTIINȚELOR INFORMĂRII

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Pe 28 decembrie 2010 la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a avut loc lansarea numărului curent și a ediției speciale a revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis* cu tema *Cultura informației: studii, cercetări, teorii și practici*. Dna dr. **Lidia Kulilovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, în deschiderea manifestării a menționat că ediția specială a revistei *BiblioPolis* este consacrată **culturii informaționale** și reflectă aspectul multilateral, „multifațetat” al **educării informaționale**. Articolele alese pentru traducere – 17 la număr – au fost selectate din *Revista de educare informațională* și din culegerile de lucrări ale conferințelor IFLA din 2009 și 2010. În primul capitol *Studii și cercetări* autorii (Alain Chante, Catherine De Lavergne, Stuart Ferguson, Cristine Bruce, Sylvia Edwards, Mandy Lupton, Huy Nghiem ș.a.) examinează sfera de acțiune a culturii și educării informaționale prin prisma teoriilor Societății Informației și a perspectivelor dezvoltării bibliologiei și informaticii. Cel de-al doilea capitol *Teorie și practică* (autori: Paul Verlander, Catherine Scutt, Jill Beard, Penny Dale, Danielle Kane, Virginia Allison ș.a.) cuprinde abordări și aspecte ale educării informaționale privind predarea culturii informației, mediile virtuale, transalfabetizarea ș.a. În ultimul capitol, intitulat *Politici, strategii, practici-modele și proiecte*, se publică documente internaționale ce promovează educarea in-

formațională în toate tipurile de biblioteci și care pot servi drept instrumente de lucru în elaborarea diverselor programe de promovare a cărții și lecturii. În Republica Moldova tema abordată în ediția specială a revistei noastre este reflectată slab și în puține publicații (sînt mai degrabă niște descrieri practice bazate pe literatura de specialitate din Federația Rusă). Prin acest volum însă ne apropiem mai mult de știința informaticii occidentale, de „rezolvarea cubului Rubik al culturii informației” din țările multilateral dezvoltate. Revista umple acest gol și credem că va contribui benefic asupra profesionalismului bibliotecarilor din municipiul Chișinău, dar și al celor din provincie.

La manifestarea de lansare au fost invitați să participe cei mai fideli colaboratori ai revistei *BiblioPolis*. Redactorul-șef al acesteia, **Vlad Pohilă**, a expus succint realizările din anul curent ce se rezumă la următoarele: revista și-a îmbunătățit designul, și-a revizuit structura (au apărut rubrici noi:

Studii și cercetări, Biblioteca – forum științific, Savanții și societatea cunoașterii, Istoria noastră adevărată, Abstracts – rezumate ale articolelor publicate în limba engleză), și-a înnoit componența *Consiliului științific* și a *Colegiului de redacție*, și-a mărit volumul ajungând la peste 160 pagini; a ieșit de sub tipar ediția specială consacrată culturii informaționale și educării informaționale; a fost înregistrat la Ministerul Justiției al RM Statutul revistei (în prezent se acumulează documentele necesare pentru a i se acorda acesteia statutul de revistă științifică de specialitate). Prin articolele publicate revista *BiblioPolis* și-a demonstrat profesionalismul colaboratorilor săi și efortul angajaților BM. Accentul s-a pus pe specializare – bibliologie, biblioteconomie, bibliografie. Dar nu a lipsit nici aspectul cognitiv, cultural, care îi atribuie revistei o aură deosebită. Revista a devenit o adevărată fereastră spre acumularea cunoștințelor profesionale, precum și a abilităților necesare specialității alese de bibliotecari.

Președintele Academiei de Științe a Moldovei acad. **Gheorghe Duca** a felicitat conducerea BM „B.P. Hasdeu” pentru realizările obținute în anul 2010, îndeosebi pentru publicarea ediției speciale a revistei

BiblioPolis, exprimându-și convingerea că aceasta va fi benefică întotdeauna pentru specialiștii din structurile infodocumentare. Gh. Duca a dăruit BM colecția *Academica* – șapte volume fundamentale ce prezintă rezultatele de importanță majoră ale activității din sfera științei și inovării la nivel național – și revista de știință, inovare, cultură și artă *Akados*, de la primul număr din 2005 până în prezent. Cărțile și revistele menționate mai sus se adresează cercetătorilor științifici și specialiștilor din diferite domenii ale economiei, profesorilor universitari, studenților și elevilor.

Redutabilul profesionist în domeniul bibliologiei **Ion Șpac**, a mărturisit că îl frământă starea statutului bibliotecilor științifice, îndeosebi a Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a AȘM și a bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior din republică. „În lipsa statutului de bibliotecă științifice, acestea degradează, a spus I. Șpac. De aceea instituțiile respective trebuie să insiste asupra căpătării unui statut de bibliotecă științifică.” Drept răspuns dr. Lidia Kulikovski a menționat: „Biblioteca Municipală *B.P. Hasdeu* nu are acest statut de bibliotecă științifică, dar colaboratorii ei publică articole științifice...”

Prodecanul Facultății de jurnalism și științe ale comunicării, conf. univ. dr. **Nelly Țurcan** a felicitat colectivului BM pentru realizarea unei reviste de excepție, de importanță recunoscută care, după cum se observă, de la primul ei număr este mereu în creștere. *BiblioPolis*-ul face față cerințelor contemporane de informare a specialiștilor noștri, îi învață ce trebuie și cum trebuie să procedeze bibliotecarul în diverse situații pe care le pune viața.

Bucuroasă că BM „B.P. Hasdeu” a acceptat-o în familia sa, **Ninela Caranfil**, Artistă Emerită, actriță la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, a spus că aici, în Templul Cărții, întâlnește oamenii cei mai luminați, oamenii lui Dumnezeu; totul ce se întâmplă aici e minunat, nu există divergențe de principii, iar lucrurile minunate, toate au valoare... „Excluzînd cu-metrismele, fără a exagera, spun că vin cu dragoste la Sediul Central al BM B.P. Hasdeu și la filialele ei. Aici pot să spun adevărul, aici e parlamentul nostru spiritual... Biblioteca îmi mîngîie sufletul, cînd ajung acasă sînt plină de emoții. Vă mulțumesc pentru această prețuire, a mărturisit, deschizîndu-și sufletul, actrița. Revista *BiblioPolis* e un bun spiritual pentru toți oamenii de cultură, am citit pe paginile ei rînduri ce dau prilej de meditație, ce trezesc amintiri despre savanți, scriitori, muzicieni, actori, pictori... Această revistă trebuie să se găsească în orice bibliotecă din republica noastră fiindcă este pentru noi toți – cei ce sînt de o Credință întru Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și își iubesc Neamul românesc. Felicitări colegiului de redacție pentru acest efort de culturalizare!”

Dr. în economie **Vasile Șoimaru**, fiind prezent la manifestare cu aparatul de fotografiat care nu îi lipsește din mîini cînd e vorba să immortalizeze clipe ce înnobilează sufletul (a se vedea fotografiile alăturate), a remarcat cu simțul său de om al subtilului că pentru colegii de la *BiblioPolis* e o adevărată sărbătoare – au apărut concomitent două numere ale revistei și ambele au un conținut consistent. „Am colaborat și voi colabora cu *BiblioPolis*-ul, revistă ce merită toate laudele...”, a confirmat V. Șoimaru.

Colaboratorii Departamentului marketing – **Genoveva Scobioală** (șef), **Tatiana Borodatii** și **Tatiana Roșca** – au înmînat celor mai fideli autori ai revistei *BiblioPolis*, din partea conducerii BM „B.P. Hasdeu”, scrisori de mulțumire, precum și o geantă (avînd imprimarea logoului BM) în care au încăput: un calendar pe anul 2011, numărul curent și cel special al revistei, dar și un set de cărți la apariția cărora au contribuit angajații bibliotecii. A încheiat manifestarea o frumoasă urare (în cheia plugușorului de prin părțile noastre), adresată celor încadrați să muncească la BM, din partea DIB al ULIM-ului, recitată de **Zinaida Sochircă** (director) și **Ludmila Corghenci** (director adjunct).

DE LA MIC LA MARE, ÎNDRĂGOSTIȚI DE LUCEAFĂR

Elena DABIJA,
director CAIE, grad superior

**„În zadar în colbul școlii,
Prin autori mâncați de molii,
Cauți urma frumuseții
Și îndemnurile vieții,
Și pe foile lor unse
Cauți taine nepătrunse ...”**

**(Mss: 2276, 182;
aparține epocii bucureștene, cca 1880)**

...Îmi permit să-l contrazic și, concomitent, să-l bucur pe Mihai Eminescu. Doresc mai mult să-l bucur. Să știe că nu „în zadar” dar cu mari foloase, cu o deosebită dragoste „căutam urma frumuseții” și din mare dor citim și sorbim „îndemnurile vieții” din cele lăsate moștenire nouă. A făcut Poetul în viața-i scurtă cât nu facem noi cu toții împreună. A scris pentru toate vârstele și pentru toate mințile. Copiii de la grădinițe și școli, liceenii și studenții, cadrele didactice și bibliotecarii, oameni din toate domeniile vieții îi citesc și recitesc opera zi de zi și îi înalță monumente în diferite ipostaze. O fac cu multă pasiune, ca de acolo, de sus, de unde ne veghează să se bucure din plin, așa cum ne bucurăm noi de nectarul ce-l sorbim din *Opera* ce o citim și recitim toți acești ani de când ne privește din ceruri.

Doresc să-l bucur pe Poet că este infinită lumea care îl cunoaște și i se închină cu pioșenie, așa după cum o merită. În aceste zile de Ghenar suntem cu toții în aură eminesciană totală și aici, la Centrul Academic, care îi poartă numele, a bătut cărările lume de pe lume... fiecare cu un Eminescu al său. Cei mai mici au venit cu

Somnoroase păsărele, Ce te legeni..., Fiind băiet păduri cutreieram, Lacul, Revedere, La steaua, Și dacă..., Luceafărul, Freamăt de codru, Povestea codrului, Copii eram noi amândoi, La mijloc de codru..., Lebăda ș.a.

Au venit să-l cunoască mai bine, să urmărească scrisul din *Caietele* care la sigur nu sunt „mâncați de molii”, dar îngrijite și editate cu cea mai mare responsabilitate și devotament de o echipă sub conducerea academicianului-eminescolog Eugen Simion la Academia Română într-o ediție de invidiat. Fiecare din ei se miră de scrisul caligrafic – mai deosebit decât al lor... și fiecare se străduiește să citească cu mare atenție textele, se bucură că le este pe înțeles, fiindcă pe înțelesul tuturor au fost scrise.

Noi, bibliotecarii, muncind zi de zi, facem tot posibilul să le deschidem noi orizonturi și să-i școlarizăm cu tezaurul eminescian pe care-l deținem. Însuși Eminescu a fost bibliotecar și ne cunoștea meseria – cea mai nobilă meserie, care i-a fost atât de dragă pe când lucra cu dăruire de sine în Biblioteca Centrală din Iași, scriind „sunt fericit că mi-am ales un loc potrivit cu firea mea singuratică și dornică de cercetare”. Colective de copii și tineri împreună cu dascălii s-au încadrat și au participat la activitățile organizate la Centrul nostru în cadrul *Săptămânii ușilor deschise* cu genericul **Mai freamătă măiastra liră, mai cântă Eminescu-n noi**. Aș enumera doar unele din aceste activități: discuțiile-dezbateri *Mihai Eminescu în viziunea contem-*

poranilor, Mihai Eminescu și marii săi prieteni; spectacolul teatralizat *Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt*; serata literar-muzicală *Eminescu – pururi tânăr*; întâlnirea *Când Eminescu era mic* cu scriitorul Titus Știrbu; matineele *Mihai Eminescu – cel mai drag poet*, *Fiind băiet păduri cutreieram*; orele de lectură *Basm de Geo Bogza, Eminescu sau legenda unui Geniu de Anca Damian, Un bulgăre de humă, Mihai Eminescu multimedia, Mihai Eminescu în interpretări celebre, Mihai Eminescu. Opere jubiliare 2011, Celui mai ales poet – Mihai Eminescu, Mihai Eminescu de Anatol Codru*; prezentările de documente *Mihai Eminescu – copiii*, *Omagiu Poetului Mihai Eminescu – adus de Părintele Valeriu de la Biserica celor 12 Apostoli, Mihai Eminescu pe meridianele lumii, Eminescu – muzician al poeziei, Avatarii ale manuscriselor Eminescu, Mihai Eminescu multimedia, Eminescu și copiii, Manuscrisele Mihai Eminescu – capodoperă fundamentală a culturii românești*; „*Mihai Eminescu*” – film documentar în regia acad. Anatol Codru, vernisajul de pictură *Natura în raport cu pictorul Igor Svernei*. Mulți scriitori contemporani și-au înmuiat condeii din *Lucaefăr* și au vorbit în aceste zile despre va-

loarea fascinantă a creației și personalității ce o prezintă Eminescu. A făcut-o cu brio și Constantin Dragomir, care la întâlnirea cu cititorii a vorbit despre conștiința națională, lupta pentru libertate și a prezentat cărțile scrise și îngrijite de dumnealui. Oaspete drag a fost și mărinimoasa Ada Zaporojan care și-a împărtășit bucuria apariției volumelor *Prin bunătate – spre dăinuire, Trăistuța făcătoare de minuni, Un vis de Crăciun, Mi-i dor de buniuța* cu toți iubitorii de lectură și cunoaștere. Dar nu ne-am oprit aici. Am mai avut și tradiționalele *Zilele Mihai Eminescu* cu genericul ***Eminescu – vers fără de moarte, purtat de valul fiicărei limbi***, zile mai deosebite, când două lacrimi se preling pe obrazul Neamului nostru: una de dorul ce-l ducem Lucaefărului și alta de dragul lui Grigore Vieru. Am avut o ședință solemnă la care au participat cei mai fideli admiratori ai Poetului de la Școala de Arte „A. Stârcea”, îndrumați de profesoarele Svetlana Nicora și Natalia Mogașdea, care au adus un omagiu din suflet recitând și fredonând: *Răσαι asupra mea, Pe lângă plopii fără soț...*, *La steaua, Seara pe deal, De ce nu-mi vii, Sonete* ș.a. Avem și tineri condeieri, care au harul și darul po-

etic și au participat la Concursul epistolar *Scrisoare lui Mihai Eminescu*. Au citit mesaje ca să le fie simțită vibrația vocii și să le fie apreciat talentul: Crina Popescu, Cristina Balan, Alina Găină, Patricia Soroceanu, Mary Cazacu, Maria Tanțura, Vasile Miron, Alina Cernolev, Cătălina Cornea, Cristina Nicolai, Oleg Munteanu, Alexandra Turuta... Toți au fost apreciați cu diplome și au primit cărți din partea CAIE.

Am avut și oaspeți din comuna Dumbrăveni, în persoana primarului Ioan Pavel, a secretarului Mihai Chiriac și a secretarului Ștefan Iulian Chilaru de la Primăria Berchișești, județul Suceava. Au venit să ne spună că s-au documentat și „că la 20 decembrie 1849, boierul Ghica avea conac în această localitate, și căminar era Gheorghe Eminovici. Anume aici s-a și născut Mihai”. Noi acceptăm, deoarece Eminescu este acum al tuturor și universal, indiferent unde și când s-a născut. Ne-au adus un set al revistei *Omagiu lui Eminescu. 15 iunie 2010: Festivalul „Mihai Eminescu”*. Apoi, sala arhiplină s-a transferat la evenimente de epocă: Poetul a apărut pe scenă ca un Făt-Frumos împreună cu fermecătoarea Veronica Micle și i-am admirat prin intermediul secvențelor din spectacolul dramatic

Floarea albastră, versiune scenică realizată după versurile și corespondența care le aparține. Ne-au frapat actorii Daniela Burlacu și Iurie Gologan, regizoarea Ludmila Burlacu de la Teatrul Studio „Geneza-Art”. În colaborare cu Institutul de Filologie al AȘM am discutat la masa rotundă *În mine bate inima lumii* despre ce se mai face pe alte meridiane pentru a i se populariza opera. Academicianul Mihai Cimpoi ne-a bucurat mult cu noile cărți care ne ajută să-l cunoaștem mai profund pe Eminescu: *Dicționar de cultură poetică. Eminescu* de Viorica S. Constantinescu, *Reverberații eminesciene* de Petrea Ciupitu, *Critice, Vol. IX: Identitate și alteritate* de Mihai Cimpoi, ...*Timpul crește-n urma mea...*

A fost de mai multe ori pe la noi, dar a venit și acum Vasile Tărățeanu de la Cernăuții dragi, pe unde nu „în zadar în colbul școlii” l-au învățat profesorii Aron Pumnul, Ioan Sbierea, Ernst Rudolf Neubauer ș.a. A venit cu plinul precum o face întotdeauna și ne-a donat volume dedicate Poetului: *Cea mai curată lacrimă*, interviuri, tablete și articole despre Mihai Eminescu de Grigore Crigan, *Eu sunt cel ce sunt / Я істинно той хто е* de Vasile Tărățeanu, *Ferr vertjak* de Vasile Tărățeanu, *Poezia Bucovinei*. Mihai Sultana Vicol a dat glas poeziilor *Detractorilor lui Eminescu și Basarabia: Lui Adrian Păunescu*, din noua sa carte *Risc pe cont propriu*.

Apoi am proiectat filmul documentar, din 1914, *Eminescu. Veronica. Creangă* de Octav Minar, găsit în Arhiva de Filme a României și recondiționat recent în Italia. Pictorița Natalia Năș, inspirată de natura atât de mult cântată în opera eminesciană, ne-a bucurat cu vernisajul de pictură *Farmecul naturii*.

Aș menționa aici și personalități cu merite deosebite care îl admiră și îl promovează: compozitoarea Daria Radu – care-i dedică și interpretează melodii; pictorul Mihai Mireanu – care și-a adus contribuția ca o stradă și un liceu să-i poarte nume-

le și să instaleze un monument în județul Ungheni; inspirat din opera eminesciană, pictorul a organizat 22 de expoziții din ciclul *Somnoroase păsările*; doctorul în filologie Ludmila Ciobotarencu – care a înmănușat într-un volum poeziile celor mai dragi inimii sale poeți: Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu, Nicolae Dabija, Steliana Grama și a tradus aceste poezii în limba franceză ca să fie citite și pe alte meridiane; Dumitru Mămăligă – care i-a dedicat cărțile *Eminescu și Veronica: poveste de dragoste*, *Ce-o fi vorbit Eminescu și Creangă*, *Umbre și lumini: din viața oamenilor de geniu*; a organizat Teatrul pentru tineri *Maestro*, care prezintă, în săli arhipline de admiratori, spectacolul *Eminescu și Veronica – în mrejele iubirii*. Toți cei menționați au participat și au dialogat cu jurnalista Zinaida Izbaș în cadrul emisiunii radiofonice *Vârsta amintirilor*, consacrată Poetului și pe care au audiat-o mii și mii de radioascultători.

Aduc mulțumiri și profundă recunoștință tuturor celor care au fost cu noi în cuget și în gând și s-au manifestat cu dragoste în organizarea acestor manifestări: liceele „Elena Alistar”, „Mihai Eminescu”, „Liviu Rebreanu”, „Tudor Vladimirescu”, „Mircea cel Bătrân”, „Traian”, Liceul Republican Sportiv, Școala de Arte „A. Stârcea”, școlile primare nr. 90 și 9, grădinițele nr. 139, 91 și 40.

Am primit o veste bună și de la prietenii de la Bârlad, care de mai multe ori au fost la Centrul nostru. Au dorit să-și împartă marea lor bucurie cu noi, basarabeni: chiar în ziua de 15 ianuarie, la împlinirea a 161 de ani de la naștere, au inaugurat *Centrul „Mihai Eminescu”* în localul cunoscut cu denumirea Casa Roșie, veche de 140 de ani. Aceasta se datorează Consiliului Local, Primăriei Bârlad și generosului dr. Constantin Teodorescu, prin fundația care-i poartă numele, care ne-a vizitat Centrul și a expus o parte din colecția-i eminesciană unică și impresionantă. Îi felicităm din tot sufletul pentru această noutate și realizare, deosebită, a fraților noștri din Bârlad și sperăm să colaborăm și să desfășurăm proiecte comune.

Mai am și o bucurie pur personală pe care nu pot să nu o înscru în „agenda eminesciană”: în fine, mi-am redobândit și cetățenia română, ca să pășesc liber pe meleagurile cutreierate de Poet, să miros parfumul florilor de tei și de salcâm din Botoșani, Ipotești, Iași, București și din întreaga Țară, să îngenunchez la mormântul din Cimitirul Bellu, să stau la umbra teiului ce-i alină somnul și să-i mulțumesc pentru că ne este adevăr, lumină și speranță. Este mereu un obiect de studiu. Câte generații au studiat opera și câte au descoperit, dar mai rămâne ca mereu să fie studiat și cunoscut pentru toate generațiile următoare. Este leagănul tuturor vârstelor: al copilăriei, adolescenței, maturității și apusului. Este model de înțelepciune, demnitate și deschidere; curat, pur și etern peste nemărginirea timpului. Din cărțile lăsate căutam și găsim „taine nepătrunse”. Noi multe le-nvățăm de la tine, Poete... Și multe mai avem de realizat pentru tine, Poete drag...

Iar eu, bibliotecară pe viață „...cu mâine zilele-mi adaug” ca să promovez pe propria răspundere *Opera* lăsată nouă moștenire pentru eternitate...

UN FRATE AL LUI EMINESCU, PARTICIPANT LA INSURECȚIA POLONEZĂ*

Mircea POPA

Cu fiecare an viața și opera poetului nostru național cunoaște tot mai multe cărți și lucrări de referință. Noutățile privind biografia poetului și, mai ales, datele despre părinții, familia și frații săi au continuat să rămână sărace, ceea ce ne determină să privim fiecare cât de mică descoperire de arhivă, de presă sau de corespondență ca pe o salutară restituire.¹

O adevărată „ceață enigmatică”, cum spunea Călinescu, stăruie mai ales asupra biografiei fraților săi, în marea lor majoritate stinși înainte de vreme, în împrejurări tragice și nedeslușite. Iată de ce ni s-a părut că a dat cumva norocul peste noi, atunci când răsfoind cu atenție paginile revistei scoase de poeta Lucreția Suciu-Rudow, sub numele de „Foaie literară” (săptămânal, între 6 aprilie și 26 octombrie 1897, la Oradea), am dat peste un articol al unui autor din Sibiu, care, scriind un material despre relațiile dintre românii „de dincolo” și românii din Transilvania, îi imputa prim-ministrului I.C. Brătianu faptul de a nu fi încercat să-i cunoască mai bine pe românii transilvăneni, spre a le fi înțeles mai bine păsul, modul lor propriu de a fi și dorințele lor de viitor. Autorul în cauză era pur și simplu revoltat, deoarece, cu câțiva ani în urmă ministrul Brătianu ar fi lansat în public celebra sentință: „Ni trebuie Transilvania, dar fără transilvăneni!” („La vatră”, în „Foaie literară”, I, 1897, nr. 18, 3/15 august, p. 141). La o asemenea reflexie, spune corespondentul din Sibiu, nu s-ar fi așteptat din partea unui prim-ministru și important bărbat de stat, care ar fi trebuit să orienteze altfel pe viitor relațiile dintre cele două provincii românești, și

chiar s-ar fi așteptat la o retractare publică a celor afirmate pe negândite. „Eminentul bărbat de stat – spune autorul articolului – negreșit se va fi lăsat răpit de volbura animozităților, zbiciuite adeseori în regatul României, asemenea valurilor mării de orcan, pe când a pronunțat această sentință, din orice punct de privire detestabilă, iar după o noapte de repaos, după un somn liniștit îi va fi părut rău de ceea ce a zis, în-tocmai cum se juruia că-i pare rău c-a fost nedrept față de Cuza, domnitorul României, și că s-a încrezut în cuvântul de onoare al lui Strussberg”.

Ideea inculcată de autor este aceea că I.C. Brătianu ar fi trebuit să facă mai mult pentru românii transilvăneni și că drumurile lui în Transilvania nu l-au ajutat să depășească acest handicap. **Și acum vine textul esențial:** „Dacă I. Brătianu ne cerceta însă la noi acasă și ar fi stat cu noi pe lângă vatra noastră de vorbă, în curând ar fi primit convingerea că elementul românesc de dincoace de Carpați e mult mai compact, mult mai puternic decât acel ce actualmente se află în Regatul României și nu ar fi enunțat o sentință atât de monstruoasă ca cea (sic!) de sus. Dar Brătianu n-a descălecat în Dacia ori lazigia de odinioară decât o singură dată, în luna iunie la anul 1866, într-un otel din Temișoara, în trecerea sa de la Viena, cu care ocaziune a avut o convorbire de o oară cu Pavel Eminescu, fratele cel mare al poetului Mihaiu Eminescu, carele dezertase dintră prizonierii rusești deportați în Siberia pentru răscoala de la Lemberg și se adăpostea p-acea vreme la o venerabilă matroană română din acea localitate. Nici această conversație a marelui bărbat de stat n-a fost decât de

*Titlul aparține redacției „BiblioPolis”.

un caracter pur familiar" („Foaie literară", I, 1897, nr. 18, 3/15 august, p. 141).

Textul de mai sus este martorul unei revelații cu totul surprinzătoare. Un prim-ministru din România care, în trecere prin Timișoara, se întreține un timp respectabil cu fratele lui Mihai Eminescu, cu Pavel. Evident că numele acesta este greșit, Eminescu neavând niciun frate cu numele de Pavel. „Fratele cel mare al poetului" se numea Șerban și el a făcut, după cum aflăm din *Viața lui Eminescu*, o frumoasă carieră medicală, fiind cunoscut în cercurile de specialitate din Berlin ca un practicant de nădejde, deși era încă student. Știm apoi că un alt frate al lui Eminescu, Niculae, cel de al doilea născut, a lucrat într-adevăr într-o cancelarie avocațională din Timișoara, și că, după studii de drept la Sibiu, a fost acceptat de avocatul Emerich Christiani în cancelaria lui avocațională. În 1867 se afla sigur la Timișoara.

Povestea fratelui lui Eminescu, care a luptat pentru independența Poloniei în răscoala polonezilor din 1863-1864, este cu totul nouă și plină de mister. Ea trebuie să fi fost însă chiar adevărată, deoarece un prim-ministru al noului domn al României, Carol I, avea să se intereseze de ea, căutând să afle, probabil, informații despre implicarea românilor în acea răscoală, și să afle poate modul în care unul dintre insurgenți, recte tânărul Eminescu, a scăpat de la deportarea în Siberia. Nu e exclus să-l fi interesat amănunte legate de implicarea lui Cuza în această insurecție, astfel ca să poată aduce mai multe argumente în motivația care privea lepădarea lui de domn. Oricum căile Domnului sunt foarte încălcate și vin să multiplice semnele de întrebare cu privire la misiunea lui Brătianu aici. Poate că omul politic s-a întreținut aici nu cu Niculae Eminescu, cel ce lucra în cancelaria avocațională a lui Emerich Christiani, ci, mai probabil, cu un alt frate al său, cel numit Iorgu sau George, născut în 1844, și care, terminând liceul la Cernăuți în 1861,

a intrat în armata țării, numărându-se printre tinerii recrutați de Cuza pentru armata sa. După înăbușirea revoltei poloneze și după episodul cu pricina, el ar fi căutat refugiu la fratele său din Austria, fiindu-i greu să meargă acasă pe capul tatălui său autoritar și, în genere, foarte critic la adresa copiilor lui, pe care nu-i vedea realizați, așa cum ar fi dorit. Despre acest frate, Călinescu notează faptul că „a studiat științele militare în Prusia" și că „intrând în armată, fu trimis în 1869, la Berlin, într-o misiune din care făceau parte colonelul Manu, maiorul Cantili, locotenentul Otetelișeanu și alții. Iorgu era însărcinat în mod deosebit să ducă o corespondență a regelui către Bismarck sau către un membru al familiei regelui și autorizat să asiste la manevrele germane în Brandenburg. În urma unei răceli contractate la acele manevre sau a unei căderi de pe cal, s-a îmbolnăvit și după vreo trei ani, la 21 septembrie 1873, muri, în vârstă de 29 de ani, fiind înmormântat la Ipotești". E fratele pe care-l cunoscuse și Caragiale, atunci când, în toamna lui 1869, poetul pleca la Viena, iar fratele său la Berlin. Despre acesta, Caragiale nota: „Militarul era frate mai mare; tot așa de frumos, de blând și de ciudat – o asemănare izbitoră în toate. Acela a mers la Berlin. În câteva luni a speriat Academia militară cu talentele-i și a dat un examen care l-a făcut pe mareșalul Moltke să se intereseze foarte de aproape de soarta lui, hotărât să-l ia pe lângă dânsul. Ca să-și încoroneze succesul, militarul s-a dus acasă și, fără să lase măcar o vorbă, s-a împușcat." Indiferent că a murit de boală sau prin sinucidere, fratele pe care noi îl bănuim ar fi luat parte la răscoala polonezilor din 1863, nu putea fi decât el, mai ales că după o asemenea experiență militară, el putea face o bună impresie la Berlin profesorilor săi.

Fără îndoială, cele dintâi informații prețioase aduse de acest text sunt legate de insurecția polonezilor din 1863-1864. Se știe că o bună bucată de vreme, domnito-

rul Al. I. Cuza a îmbrățișat cu căldură cauza poloneză, că a tolerat înființarea pe teritoriul moldovean a unor comitete de sprijin, așa după cum era în strânse legături cu revoluționarii unguri din exil, cu generalul Turr și cu oamenii lui Garibaldi, care ar fi pregătit tot atunci un atac asupra Veneției și Ungariei, că în sistemul de alianțe ale popoarelor din Răsărit care urma să se elibereze de sub turci se numărau și sârbii, și grecii. Faptul că în Principate pătrunseseră tot mai numeroși fugari unguri și polonezi (polonistul Ion Petrică apreciază că la 1859 numărul refugiaților polonezi în Moldova ar fi fost de cca 6000), unii dintre ei venind aici cu pașapoarte italiene sau franceze. Se cunoaște apoi faptul că o adevărată campanie în favoarea polonezilor a întreprins beizadeaua Grigore Sturdza, acesta având strânse legături cu M. Czajkowski, zis și Sadyk Pașa, care pregătea un detașament militar spre a-i ajuta pe polonezi. Grigore Sturdza luptase în războiul Crimeii, având ca aghiotant un maior polonez cu numele de Wierzbicki, activ și el în rândul emigrației poloneze din Moldova. Domnitorul Cuza a avut de la început mari simpatii pentru cauza polonilor și a căutat fel de fel de modalități ca să-i ajute, comunicând la un moment dat trimisului acestora, Mrozowicki, că i-ar face plăcere dacă moldovenii săi ar organiza un detașament cu care să participe la insurecție. Mai târziu, el însuși a protejat cu trupele sale convoiul de arme care se îndrepta spre Serbia, trimisul său la Constantinopol, Costache Negri, având rolul de a împrăști o abilă perdea de fum pentru liniștirea turcilor. Oricât a tolerat sprijinirea polonezilor, n-a putut însă fi de acord cu trecerea detașamentului polonez al lui Milkowski dinspre Tulcea și Dobrogea spre Polonia, și, cel puțin oficial, el a trebuit să ia măsuri directe pentru a nu favoriza intervenția rușilor. De aceea a trimis împotriva lor propriile trupe comandate de căpitanul Călinescu, care, deși a pierdut prima confruntare la Coștangalia, a reușit să-i opreas-

că la Rânzești. Apoi, încet-încet, în formații mai mici, ei au fost transferați spre Polonia, cu arme cu tot. În memoriile sale de mai târziu, căpitanul Milkowski notează faptul că a mulțumit personal agentului diplomatic al lui Cuza la Paris, căpitanului Ioan Alecsandri, „pentru grija pe care [Cuza] a arătat-o față de compatrioții noștri și pentru simpatiile personale ale lui pentru cauza lor”.

Atunci când în Moldova s-a creat această atmosferă de simpatie pentru cauza Poloniei, credem că s-au îndreptat spre Polonia și o serie de voluntari români, între care s-a numărat și tânărul de numai 18 ani, Titus Dunca, căruia domnul i-a încredințat mai târziu o misiune specială: aceea de a-l elibera din captivitatea închisorii din Liov pe prințul Adam Sapieha. Atunci când acesta a ajuns la București, Cuza a organizat un adevărat banchet pentru primirea sa, la care au fost invitați mai toți fruntașii emigrației poloneze, alături de consulii Franței, Angliei și Italiei. E mai mult ca sigur, că unul dintre frații lui Eminescu care învățau pe acea vreme la Cernăuți să se fi pătruns de nobilitatea cauzei poloneze și să fi plecat și el alături de alții spre Lemberg, spre a da ajutor trupelor de insurgenți polonezi în lupta lor dreaptă de eliberare. Înfrângerea acestora de către trupele rusești era previzibilă, dar represaliile care au urmat au fost cu totul neprevăzute. Mii de polonezi au fost siliți să ia calea exilului; alții, prinși de soldații țarului, au fost destinați Siberiei, unde s-au creat în timp mai multe orașele și localități cu populație majoritar poloneză. E posibil ca atunci să fi fost prins și fratele lui Eminescu. Acesta fiind român, și nu polonez de baștină, și pe deasupra fiind extrem de tânăr, cei care l-au prins au putut fi mai îngăduitori cu el, mai ales, dacă s-a și intervenit în favoarea lui, fie ierarhic, fie pecuniar, ceea ce e mult mai probabil, având în vedere prezența în text a acestei „matroane” române, originară din Timișoara sau poate venită și ea din zona polono-moldavă.

Un ultim aspect pe care dorim să-l abordăm aici este cel legat de autorul articolului de mai sus. Acesta semnează, așa cum am arătat, *Mitică*, și e prezent în revista orădeană cu patru colaborări. Cea dintâi este intitulată „Siluetă” și e publicată în nr. 11 din 15/27 iunie 1897, p. 85, constând din prezentarea unui fapt divers fără prea mare însemnătate. Mai interesantă este „schiță” pe care o publică în nr. 24 (14/26 septembrie), cu un subiect luat din viața compozitorului Ciprian Porumbescu, care, pe când se afla student la Viena, s-a îndrăgostit de fata unui pastor, dar tatăl acesteia a refuzat să i-o dea de soție, pe motiv de diferențe sociale și naționale. Ciprian a cerut de acasă vioara și a prins a cânta, undeva pe câmp, în singurătate, o compoziție care a frânt inima unei familii de nobili ruși, aflată tocmai atunci în apropiere. Fiica generalului se îndrăgostește fulgerător de tânăr, rupe logodna, și îi oferă inima ei alături de o mare avere care să-l ajute să se impună. Propunerea a sosit însă prea târziu, deoarece tânărul compozitor care-i încântase pe străini cu „doinele românești” se stinge din viață.

Creația literară de care vorbim e intitulată *Memento mori* și e subintitulată „schiță”, ceea ce poate să însemne că faptele pot avea o doză de fantezie. Cele două colaborări de la rubrica „La vatră”, între care se numără și comentariul legat de episodul Brătianu-Eminescu, fac parte din publicistica de actualitate. Amândouă aceste comentarii, unul fiind datat „Sibiu, în 20 iulie 1897” și celălalt „Sibiu, în 10 august 1897”, abordează problema relațiilor dintre românii din Transilvania cu cei de peste munți. În primul dintre ele, autorul recunoaște că sub egida libertății, „România s-a avântat prin creațiunile sale literare mult deasupra noastră”, dar nu toate aceste opere literare promovează „sentimentul iubirii de neam, ci plutesc pe oceanul cosmopolitismului”. Avem însă aceeași limbă

și aceleași idealuri: „Temelia limbei fraților noștri din România liberă este și temelia limbei noastre”, dar „e mai bine să căutăm a cultiva literile în conformitate cu geniul limbei noastre și să dăm prin aceasta literaturii noastre o directivă națională”. Directiva poate veni mai ales din cunoașterea literaturii poporului. „Avem o comoară de gânduri înalte și sentimente fermecătoare ce zace ascunsă în sânul poporului nostru. Să o dezgropăm pe aceasta și ne-am atins scopul. Lăsați boierii să plutească mai departe în barca literară pe oceanul cosmopolitismului!”

Și în celălalt foileton, autorul care semnează *Mitică* atacă aceeași problemă a diferențelor și barierele create artificial de „boieri” și „clasa superpusă”, cum ar fi spus Eminescu, în calea unei mai bune conlucrări între românii din cele două provincii românești, cei de dincolo punând în fața românilor transilvăneni prea multe bariere administrative și legislative, inclusiv un termen prea lung pentru primirea cetățeniei. Apoi autorul se arată nemulțumit că la bursele și facilitățile acordate de Institutul de Fete Oteteleşanu nu se primesc decât fete care au făcut școala primară în România, ceea ce lui i se pare o reală discriminare.

Autorul acestor rânduri pare un gazetar experimentat care a trăit și în România și care și-a făcut, probabil, studiile la Viena, în vremea cât fusese acolo Ciprian Porumbescu. E la curent cu legea cetățeniei sau indigenatului, e chiar mâhnit că fetele din Ardeal nu pot urma cursuri la Institutul Oteteleşanu. Poate fi un gazetar din anturajul lui Slavici, Coșbuc, Albin, Brote, Rusu-Șirianu, G. Bogdan-Duică, tineri care au trecut cu toții prin România. Deocamdată identificarea pseudonimului „Mitică” rămâne o enigmă ce va trebui dezlegată în viitor.

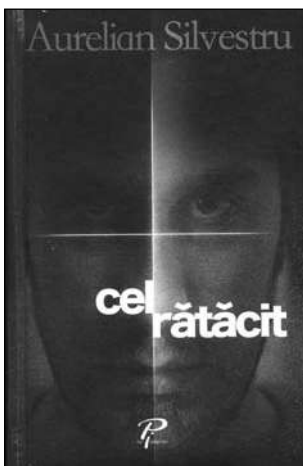
(După *România literară*, nr. 48, 2010)

CONVORBIRI LITERARE LA BP „OVIDIUS”

Raia ROGAC

Aurelian Silvestru, regăsindu-se pe sine

De la debutul editorial cu manualul de psihologie, intitulat sugestiv *Cunoaște-te pe tine însuși*, apărut în 1983, și până la romanul său de debut – *Cel rătăcit*, care a văzut lumina tiparului la Editura „Prut Internațional” în 2009, **Aurelian Silvestru** – poetul, prozatorul, eseistul, publicistul, doctorul în psihologie și directorul-fondator al Liceului experimental de creativitate și inventică „Prometeu” din Chișinău, a ars toate treptele de afirmare, căutându-se și regăsindu-se pe sine în calitatea de romancier de nota zece. Chiar din start cartea s-a bucurat de aprecierea cititorilor și a întrunit numeroase recenzii semnate de scriitori și critici consacrați. De exemplu, acad. **Nicolae Dabija** avea să menționeze că „*în proza basarabeană, unde de vreo cincizeci de ani nu se mai întâmplă nimic decât cuvinte, decât moșionisme și mătușegrăchinisme, iată și un roman cu adevărat nou, scris de un autor european din secolul XXI. Cel rătăcit e un roman viu, precum o helge rătăcită sub o grămadă de lemne, care se strecoară ca o suveică printre lemnele mai subțiri sau mai groase cu sentimentul că acuși o să le răstoarne în cer. Citindu-l, ai impresia că subiectul ca și cum ar exista separat de narațiune, el semănând cu un fluviu care-și inundă malurile, autorul lăsându-se în voia*

evenimentelor descrise, ca un înotător bun în voia talazurilor.”

Am citit cu plăcere romanul lui Aurelian Silvestru și împărtășesc cu bună seamă spusele poetului academician, cu excepția primului enunț despre nimicul din cele cinci decenii de literatură. Dovada care-l contrazice este că în ultimii ani s-au strecurat mai multe *helgi*, și e foarte aproape această dovadă – chiar romanul Domniei

Sale *Tema pentru acasă*, care a înregistrat un succes remarcabil în cadrul programului *Chișinăul citește o carte*, transformat ulterior, din inițiativa bibliotecarilor și profesorilor, în *Republica Moldova citește o carte*. Am aminti, în context, și de romanul Cludiei Partole *Viața unei nopți sau Totentanz*, desemnat ca cel mai bun roman al anului 2009. Ar mai fi și altele, dar mă opresc aici pentru că subiectul nostru de discuție este *Cel rătăcit*. Romanul a avut o frumoasă lansare la Biblioteca *Ovidius* în cadrul cenaclului literar cu același nume, condus și de cele mai dese ori moderat de poetul **Ianoș Țurcanu**. Nu avea să lipsească nici de data aceasta, remarcând din debutul evenimentului că a citit noul volum *ca în copilărie*, fără a se sustrage de la lectură de la prima până la ultima pagină. „*Este un roman psihologic, social, istoric și polițist,*

dacă vrei. În narațiune sunt foarte multe perle-aforisme. Dacă mi-ar îngădui autorul, aș putea selecta o întreagă plachetă, care ar putea fi editată separat. Este o carte aparte, care captivează și te îndeamnă la meditație. Eu am numit-o „cartea-icoană”. Romanul a plăcut nu numai la noi, dar și la Ploiești, Târgoviște, București”, a ținut să sublinieze moderatorul.

Aproape în aceeași ordine de idei, poetul **Vasile Romanciuc**, tot el și redactorul cărții, cu modestia și concretetea, care-i sunt caracteristice, a notat: „Mă bucur pentru Aurelian Silvestru, pentru tot ce a scris, dar mai ales pentru acest roman, despre care în ultimul timp se vorbește foarte mult. Este o carte care trezește interesul cititorului, o carte îndrăgită de cititori, fiind scrisă frumos, cu nerv; este o carte curajoasă”.

În continuare, criticul **Eugen Lungu** a venit cu următoarele gânduri: „Pentru o carte nou-apărută cea mai proastă notă este tăcerea, or, despre Cel rătăcit am citit multe cronici și recenzii aici și în Țară. După cărțile Noi și biografia omenirii, Ispita nemuririi, Dincolo de imposibil, Victoria speranței, Templul bunătății iată și o lucrare de construcție romanescă, ce vine să întregască opera lui Aurelian Silvestru. Este o carte despre existența noastră în spațiul ex-sovietic, sunt evidențiate relațiile omul-puterea; intelectualitatea-puterea; biserica-puterea etc. În mod aforistic autorul vorbește despre minciună și adevăr. Plăcerea lecturii o simți atunci când dorești ca volumul să aibă mai multe pagini. Și acest lucru îl putem spune despre romanul lansat, care-și face drum larg către cititor. Îi sugerez autorului să scrie și volumul doi, cred că ar fi pe placul tuturor, mai ales că sfârșitul parcă ar sugera o continuare.”

Poetul **Iulian Filip** consideră că romanul *Cel rătăcit* testează cititorul la capitoul inteligență, iar poeta **Galina Furdui** e convinsă că Aurelian Silvestru e făuritorul propriului destin, destinul creatorului ales.

Angela Lungu, profesoară de limba și literatura română de la Liceului „Prometeu” a disecat romanul, începând de la titlu, care, a spus ea, se pretează la asocierea cu *Fiul risipitor*. Se pare că în această scriere unicul nerătăcit este autorul, ghidându-și foarte bine personajele. Și dacă am amintit de personaje, acestea sunt: cardinalul Diego Ferosa, doctorul Jean Sorel, profesorul Cornelius Verișan, Creatorul, Al Satin, tinerii Mihai, Vica, Radu, Anton, Bondachi, asasinul Saenko, killerul Dan, comisarul Petrescu ș.a. Subiectul, foarte captivant, îl constituie căutarea unui vechi document, care, pus în circulație ar fi avut menirea să surpe temelia credinței creștine. Nu este un fapt real, dar acest lucru cititorul îl va afla doar către sfârșitul romanului, explicația o găsim la pagina 350 și vine de la personajul negativ Saenko, care-și etalează în fața unor tineri curajoși ca Mihai și Vica fațeta de „geniu” al manipulării: „Singurul prag de care Umbrela (forțele răului – n.n.) s-a împiedicat până acum a fost Biserica... Cu ani în urmă am pus la cale demolarea ei. Atunci am născocit așa-numitul «manuscris al lui Pilat», cu care urma să distrugem mitul despre învierea lui Isus Hristos.” De fapt, Saenko urmărea să descopere experimentul profesorului Verișan cu monstrul extraterestru din sfera de cristal, creatură care trebuia să spună tuturor popoarelor că acesta e solul Cerului pe Terra, lovind în credința milenară a oamenilor de pe pământ. Evident că autorul Aurelian Silvestru – omul de o bonomie totală, omul care și-a demonstrat crezul adevărat în credința ortodoxă nu numai prin rugăciune, dar și prin fapte nobile, suficient este să amintim că în curtea Liceului experimental de creativitate și inventică „Prometeu” a înălțat Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae”, iar liceenii de aici își cultivă dragostea față de Dumnezeu în cadrul orelor de religie introduse în programa școlară de la bun început (Ministerul Educației din Republi-

ca Moldova a decis desfășurarea orelor de religie în mod facultativ, la cererea părinților, doar începând cu anul de studii 2010-2011 – n.n.) – nu a putut să nu dezlănțuie furtuna, care să spele toate relele, pentru că „*orice potop înseamnă o renaștere*” (p. 356). Iată și ultima frază din roman: „*Dacă dincolo de moarte nu există Dragoste, la ce bun veșnicia?*”, care, ne amintește de altă celebră frază de final a romanului *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda: „*Dacă dragoste nu e, nimic nu e...*” Dragoste în romanul *Cel rătăcit* este, multă dragoste – de neam, de credință, de oameni, de ființele dragi. Revenind la comentariul profesoarei Angela Lungu, vom mai reține că dânsa a remarcat abundența elementului mitic și a simbolului în roman, despre cel principal, elementul-cheie am amintit deja – furtuna umană, furtuna în natură, atmosfera toriantă – expresii de o tonalitate majoră pentru a face mai evidențiată misiunea sacră de a restabili echilibrul. Către sfârșit eroii pozitivi nu mai sunt rătăciți, se regăsesc în iubire, în împlinire. Cartea are un final optimist, tonifiant. Romanul oferă modele de urmat de luptă cu cei din jur (*negativiștii* – n.n.), dar și cu tine însuși într-o desăvârșire. **Constantin Mariniuc**,

directorul adjunct al aceluiași liceu, s-a destăinuit în fața publicului numeros că a fost primul cititor al romanului și i-a plăcut, ba mai mult, oferindu-l unui bolnav, acesta s-a vindecat, urmând concluzia că *Cel rătăcit* este o carte tămăduitoare. Au mai fost și alți vorbitori, tuturor, în încheiere, autorul le-a exprimat recunoștință pentru opinii, sugestii și felicitări.

Într-un fel, romanul *Cel rătăcit* ne poate duce cu gândul la controversatul roman al lui Dan Brown *Codul lui da Vinci*, care a cunoscut un enorm succes la public, un succes de bestseller, dar care, după părerea mea, deja s-a consumat ca un foc de artificii. Elementul care-i lipsește este potopul, care să șteargă, dar să și reînnoiască totul într-o formă evoluată a civilizației umane. Ceea ce m-a cucerit în deplină măsură este și limbajul romanului: unul elevat, rafinat, de asemenea stilul, elegant și sobru, ca însuși autorul. Cititorul, adevăratul cititor, a obosit de vulgarisme, argouri, „erotisme” întinse ca o maramă pe conținutul unor lucrări cu pretenții de a se numi creații artistice. În acest sens romanul lui Aurelian Silvestru vine să completeze fericit acest gol, sau, de ce nu?! – un handicap lingvistic, dar și etic. La lectura *Celui rătăcit* și ochii, și mintea se relaxează, purificată de tonicul inteligenței.

Aici ar fi să pun punctum, dar nu mă pot abține să nu redau încă un fragment din volum, de la începutul începutului, care se vrea a fi un motto, de o strălucitoare profunzime: „*Refuz să cred că putem trece prin viață fără să ucidem un vis, o floare, o speranță sau o dragoste nevinovată. Ne-am sinucide dacă ne-am da seama cât de cruzi suntem. Zilnic, iluziile mușcă din noi câte o fărâma de suflet, până când îl mistuie aproape de tot.*”

Atunci, fulgerați de adevăr, constatăm cu uimire că, fără suflet, nici moartea nu are nevoie de noi..." Citindu-l, cu tristețe mi-am amintit de Ioan Alexandru, care, într-un interviu pe care a avut bunăvoința să mi-l acorde cândva, într-o altă formă, gândea la fel, afirma că mărturisirea păcatului, în monstrozitatea lui, pe unii îi poate duce la sinucidere. Se subînțelege ușor, clar, îndemnul acestor doi minunați autori de a ne mântui sufletele, făcând bine aproapei noastre.

...Lansarea romanului lui A. Silvestru a fost întregită de o expoziție de fotografii a redactorului de radio **Andrei Viziru**, care

a cadrat cu atmosfera caldă și destinsă de la Biblioteca *Ovidius*. Despre „clișeele” înveșnicite măiestrit de acest împătimit profesionist de microfon și în timpul liber de aparatul de fotografiat, au vorbit dr. Vasile Șoimaru (în dublă postură: de unghenean, ca și A. Viziru, și de „bolnav” incurabil de arta fotografică), poezii Ianoș Țurcanu, Galina Furdui, directorul-adjunct al Liceului „Prometeu” L. Silvestru ș.a., care, aproape la unison, au subliniat că fotografiile expuse – în majoritatea lor peisaje din natură în diferite anotimpuri – exprimă starea de suflet a autorului capabil să descopere frumosul cu ajutorul obiectivului.

Dragoste la prima vedere: 15 ani de creație haiku

În prezența unui mare număr de cititori, dar și a unor oaspeți de onoare, la Biblioteca *Ovidius* din Chișinău, a avut loc lansarea unui nou volum de *haiku* al lui **Vasile Spinei**, intitulat *Nimic despre iarnă / Nothing about Winter*, ediție româno-engleză.

Autorul cunoscut jurnalist, poet, parlamentar (1998-2001), președintele Centruului de promovare a Libertății de exprimare și a accesului la informație *Acces-INFO* etc. a debutat editorial exploziv, în 1993-1994, cu o „rafală” de cărți: *Credință, Dreptul la fericire, Balada spicului de grâu, Nu împușcați în curcubeu* (publicistică, 1993), *Teama de semn rău* (poezie, 1993), *Scut de zăpadă* (poezie, 1994).

În 1996 scoate de sub tipar prima carte de haiku-uri, ediție româno-engleză, intitulată *Surâsul călugărului / Monk's smile*. Se pare că aceasta i-a fost nu numai de bun augur în abordarea genului, dar și o dragoste de inspirație japoneză la prima vedere

(cunoaștere), pe care iată că nu o trădează de 15 ani încoace. Dintre volumele apărute vom mai menționa: *Nu-mă-uita / Forget-me-not* (grafică: Ion Codrescu; FEP „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2000); *Blandețea tăcerii / Tender is the silence* (grafică: Iulian Filip; Editura „Pрут Internațional”, Chișinău, 2000); *Poeme în alb-negru / Poems in Black and White* (grafică: Vasile Botnaru; FEP „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2003); *Păsări și stânci / Birds and Cliffs* (grafică: Vasile Botnaru; FEP „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2005).

Publică sistematic în reviste haiku din România, SUA, Grecia, Olanda, Serbia, Bulgaria, Noua Zeelandă, Marea Britanie. O serie de poeme sunt incluse în antologiile internaționale *The acorn book of contemporary haiku*, Acorn Book Company, Londra, 2000, și în antologia internațională *Haiku. Poetry ancient and modern*, MQP, Londra, 2002, editată în China.

Pentru culegerea *Surîsul călugărului / Monk's smile*, în 1996, primește premiul literar *Cartea de merit*, distincție a Asociației de Haiku din SUA.

După cum aveau să remarce vorbitorii la lansarea volumului *Nimic despre iarnă / Nothing about Winter* la Biblioteca *Ovidius*, această carte deschide noi orizonturi în creația lui Vasile Spinei, plasându-l în categoria celor mai consacrați poeți haiku, primul în top, din Republica Moldova. În acest context, academicianul **Mihai Cimpoi** avea să menționeze că iată și pe această cale creația poetică basarabeană se include în respirația literaturii europene. Despre autor și carte, cu incursiuni în întreaga operă a protagonistului, s-au mai pronunțat scriitorii **Vladimir Beșleagă**, **Ianoș Țurcanu**, **Anatol Ciocanu**, criticul **Ion Ciocanu** ș.a. Bucuria autorului a fost împărtășită și de o mică delegație de profesori japonezi, prezenți la manifestare.

Pentru cititorii revistei vom reproduce câteva versuri în limba română, care mi-au plăcut cel mai mult.

* * *

răvaș din Japonia –
cuvântul
sinceritate

* * *

în liniștea zorilor
senzația că ești
mugure

* * *

cu cerul
înstelat în privire
adolescența

* * *

pruncul doarme
la sânul mamei
surâsul Giocondei

* * *

presa tace,
dar frunzele spun totul
despre Cernobâl

* * *

în roua
de pe mugurii teiului
stelele

* * *

la Cernobâl
ghirlandă de dolii
și pentru Hiroshima

* * *

salcâmul
apoi teiul în floare
orașul norocoșilor

* * *

în cazarmă
miros de cimbru
răvașul mamei

Rămâne să mai adăugăm că ținuta grafică, impecabilă de altfel, a fost asigurată de **Ion Codrescu**. În tandem cu **Mihaela Codrescu**, ei au realizat traducerea în limba engleză.

Sărbătoarea cărții, căci anume așa s-a dorit a fi acest eveniment, a fost întregită de un recital de muzică și poezie, susținut de artiști cu nume notorii, cum ar fi neîntrecutul interpret la nai **Vasile Iovu**, interpreta de muzică folk **Maria Mocanu** ș.a.

Un tandem reușit între vers și imagine

“Pictura este poezia pe care o poți privi, în schimb poezia este pictura pe care o poți asculta.”

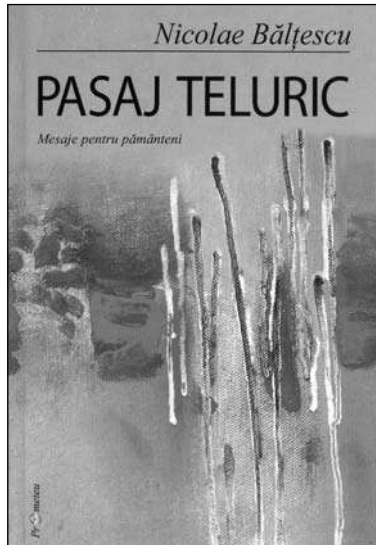
Leonardo da Vinci

Într-o ambianță de sflu poetic și de imagine plastică, la Biblioteca Ovidius din capitală s-a desfășurat ședința cenaclului literar cu același nume, avându-i de protagoniști pe **Nicolae Bălțescu**, care și-a lansat a doua plachetă de versuri, intitulată *Pasaj teluric*, și pe **Igor Dublenco**, cu vernisajul unei prime expoziții personale de pictură.

Elena Butucel, directoarea bibliotecii-gazdă, avea să remarce de la început că a devenit deja o tradiție consolidată practica de a desfășura lansările de carte „în tandem” cu vernisaje de arte plastice sau de fotografii, considerând-o foarte reușită, pentru că atât cartea, cât și tabloul fac parte din aceeași lume a frumosului, emană energie pozitivă și purifică cugetele celor care asistă la astfel de evenimente.

Or, aceștia, nu s-au lăsat așteptați nici de data aceasta, inundând sala de lectură cu o prezență numeroasă, reprezentând diverse categorii de cititori.

Nicolae Bălțescu, medic de profesie, împărtășindu-și emoțiile și experiența poetică, a menționat că sufletu-i vorbește în limba poeziei. „*Nu puteam să nu scriu acest volum, s-a confesat el, în însingurarea mea port marea iubire față de Creația Lui Dumnezeu, față de lume, față de Neamul meu, și toate durerile, suferințele, lacrimile, toate toamnele acestei lumi, le port în suflet. Duc această povară din începuturi. Iubesc această lume și mă doare că atât de mult s-a schimbat. Sunt prea copleșiți oamenii de tot*

ce-i pământesc și, din păcate, pe marea majoritate a pământenilor, astăzi, mi-e atât de dureros să recunosc, nu o mai interesează nimic. Ca niște mecanisme, antrenați într-o permanentă goană după bogății, averi pământești, văduviți de Sens, de Dragoste adevărată, însetați de putere, cerșetori de slavă ridicolă, ei trec arogant cu vederea ceea ce este mai scump, mai de preț – Eternitatea, pe care au schimbat-o atât de ușor pe o clipă trecătoare. Foarte

puțini sunt cei care-și îndreaptă privirile înrourate în Sus, îndurerați de puhoaiile de suferințe, de lacrimi și sânge care se revarsă zilnic peste acest nedreptățit pământ. Anume această iubire de oameni, credință în Marele Creator, dorința arzătoare de a fi folositor în această frumoasă Zidire a Lui Dumnezeu și, nu în ultimul rând, speranța că această lume se va schimba i-au dat putere sufletului meu însingurat să scrie acest volum modest, dar plin de versul durerii și al suferinței... și al speranței.” În același context vorbitorul i-a îndemnat pe toți să fie mai buni, mai atenți și grijulii față de aproapele.

Scriitoarea **Claudia Partole**, prefațatoarea volumului lansat, a remarcat faptul că Nicolae Bălțescu este omul care se zbate între două vocații dragi: medicina și poezia. De la *O lume rătăcită* (titlul primei culegeri de poezii – n.n.) autorul poetul se regăsește într-un *Pasaj teluric*, cu o poezie durută, purtată în suflet, de fapt, el este un om cu suflet de poezie. Versurile sunt de factură meditativă, presărate cu parabole și cugetări. Dacă în *O lume rătăcită* N. Bălțescu a voit parcă să împlânzească lumea

prin gândurile sale poetice, în volumul de față, am avut senzația că, volens-nolens, și-a asumat misiunea de a căuta lumina risipită în lume și a o dăruia acesteia. Mă bucur pentru autor, căci el este fidel Cuvântului, dar și pentru că prin cuvântul care-l exprimă poetic, ca pe un travaliu sufletesc, încercă a se lecuși nu doar de sine. Or, numai astfel sau mai ales astfel, ne vom lecuși de nimicnicia care ne dă târcoale la acest început de veac. Semnificativ în acest sens este poezia *Treziți iubirea*: „*Oameni! Lăsați poarta deschisă, iubirea pură, năvalnic / Să intre, să pătrundă în voi, să înflorească în agaric flacăra vieții / Revărsând trandafiric petalele strălucirii pline de dor, bucurii / În avânt ideal. // În recunoștință pentru Darul Lui, treziți iubirea și pe întinsuri / Va dăinui lumină, dăruire, considerație vie aproapei. / Răul, suferințele, durerile, toamnele vor dispărea, iar în suflet / Veți purta o primăvară.*”

Despre pictura lui I. Dublenco pot afirma că văd în ea poezie și chiar o cântare frumoasă. „Mi-au plăcut îndeosebi *Zorile zilei* și *Bucuria munților*, care anunță un început promițător”, și-a încheiat mesajul Claudia Partole.

Spunându-i lui Nicolae Bălțescu *bușos* în *republica literelor*, scriitorul **Vladimir Beșleagă** a precizat că vede în poezia protagonistului o atitudine critică a lumii și a fenomenelor negative, e un fel de camer-

ton, de lume bolnavă, pe care autorul, provocând-o, dorește ca ea să se vindece cu ajutorul credinței în Dumnezeu și a binelui făcut aproapei. „*E foarte bine că lansarea se face simultan cu expoziția de tablouri. Sufletul e la fel de receptiv pentru poezie, muzică și arta plastică*”, a specificat Vl. Beșleagă.

Un alt vorbitor, **Ion Țăbuleac**, profesor la Universitatea Slavonă, unde-și face studiile de designer și Igor Dublenco, a rămas profund copleșit de atmosfera cordială, de prietenie din cadrul cenaclului literar, saluând simbioza reușită dintre vers și imagine, exprimându-și dorința de a mai veni și la alte ședințe. Făcând o scurtă caracterizare discipolului său, a arătat că acesta este student în anul IV, un tânăr artist care caută desăvârșirea în această lume zburcumată, este enigmatic, la început de cale, cu un stil neconturat încă, dar promițător. Dacă va munci – va reuși, a fost verdictul profesorului.

Traducătoarea **Eugenia David**, o fidelă cititoare a Bibliotecii *Ovidius*, referitor la cei doi protagoniști, a declarat concis: pastelurile lui I. Dublenco sunt bune, luminoase. N. Bălțescu are vers alb, profund. Adresându-se reprezentanților tinerei generații, dânsa a mai adăugat: „Citiți cărți de valoare pentru a vă forma gustul”.

Evenimentul a fost îmbogățit și de un minispectacol de melodii, susținut cu măiestrie de interpreta **Nătălița Croitoru**.

LEGĂMÎNTUL ȘI DRAGOSTEA POETULUI

Petru PARASCHIVU

Poezia este o stare a inimii și a sufletului exprimată în versuri. Poezia este creată în intimitate, dar prin ea sesizăm o lume întreagă, deci este un mod de a cunoaște omul, natura, universul... În fine, poezia este acea materie rîvnită de toți care ne modelează simțămintele: ne face să radiem de bucurie sau să ne întristăm și să ne revoltăm, să ne lăsăm duși pe aripele dragostei sau să trăim clipe ori zile apăsătoare... Anume despre gândurile exprimate prin cuvinte ritmice vom vorbi în continuare, căci va fi vorba despre lansarea unei cărți cu un nume plin de semnificație: **Lăsați-mi dragostea** de poetul și publicistul **Ionel Căpiță**, apărută în 2010, la Editura „Prometeu” din Chișinău (editoare – Raisa Sochircă). Manifestarea la care s-a făcut cunoscut publicului larg acest volum de versuri originale a avut loc pe 28 ianuarie a.c. la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, eveniment ce va rămîne pe mult timp păstrat în amintirile celor veniți la întîlnire cu poetul să-i aducă un omagiu și să-l încurajeze să înainteze din cuvînt în cuvînt, prin stilul său specific de exprimare, spre alte culmi ale creației literare.

Amintim că Ionel Căpiță s-a născut la 1 iunie 1949, în satul Șirăuți, raionul Briceni (fosta plasă Lipcani, județul Hotin). A început să scrie versuri de pe cînd era elev. Face studii la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” (secția fără frecvență; 1969-1972) și la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (specialitatea jurnalism; 1972-1977). Începe să activeze ca redactor, apoi ca redactor superior la Postul de Radio Chișinău, realizînd programe de largă audiență pentru locuitorii satelor noastre: *Semănătorul*, *Vă slăvim prin cîntec*, *brațe truditoare* ș.a. Din 1989 este redactor superior în Re-

dacția știință și educație a TVM unde, ca autor de scenarii și redactor, participă la realizarea ciclurilor de emisiuni *Almanah turistic*, *Baștina*, *Vatra strămoșească*, *Ave, natura* ș.a. Este autorul a circa 50 de filme documentare, consacrate unor localități, monumente istorice, culturale, arhitectonice sau ale naturii din spațiul dintre Prut și Nistru. Filmele documentare *Căpriana* (Premiul I la Concursul Național *Antena de aur*), *Tabăra*, *Sorooca*, *Orheiul Vechi*, *Orhei*, *Hîrbovăț*, *Cărpineni*, *Hîncești*, *Căușeni*, *Vadul Rașcov* etc., precum și articolele, eseurile și poeziile lui I. Căpiță, vădesc o preocupare permanentă a autorului pentru ecologia naturii, dar și a sufletului, o dragoste aparte de oameni și de Neam, pentru ținutul natal, pentru valorile noastre naționale. În 2004, din motive de incompatibilitate politică, este concediat de la TVM. În prezent colaborează la publicațiile *Literatura și arta*, *Natura*, *Glasul Națiunii*, *BiblioPolis* ș.a.

Vorbînd despre lumea aparte în care se îmbină sublimul și frumosul, publicistul și scriitorul **Vlad Pohilă**, moderatorul întîlnirii de suflet a cititorilor și admiratorilor lui Ionel Căpiță, dar și redactorul cărții *Lăsați-mi dragostea*, a menționat că cei prezenți – jurnaliști, scriitori, savanți, actori, profesori universitari, bibliotecari etc. – asistă la acțiunea de binecuvîntare a celui de-al treilea volum din palmaresul protagonistului. Anterior au mai apărut *Dragoste și neîmpăcare* (2002) și *Icoană ciuruită* (2008). Sînt apariții editoriale tîrzii, precum au fost cele ale lui Tudor Arghezi, Miguel de Cervantes ș.a., dar faptul acesta e compensat de o concentrare absolută a filozofiei vieții și a simfoniei stării lăuntrice a eului liric al autorului. Pînă a da frîu liber sentimentelor I. Căpiță se pare că a evadat din lumea reală (cu crizele ei politice,

economice etc.) și a creat în universul său artistic adevărate bijuterii literare – la prima vedere, parcă dintr-un joc de cuvinte. Ceea ce îl reliefează pe I. Căpiță e tematica civică a liricii lui, îndreptată spre cunoașterea completă a realității din jur. Poetul procedează potrivit cu convingerile și ideile sale neconformiste – aceasta e poziția lui cetățenească, fermă și de neclintit. „Putem spune cu certitudine că Ionel Căpiță e o personalitate marcantă a vieții publice de la noi. E un poet cunoscut, dar totuși nu în toată dimensiunea lui. Se prea poate că este cunoscut mai bine în județele Neamț și Iași din România, în comunele în care s-au adus, trecînd peste sîrma ghimpată de la Prut, cărți ale scriitorilor basarabeni”, a spus Vl. Pohilă.

Creațiile poetice din *Lăsați-mi dragostea* sînt de o simpatie debordantă, poartă trăsături specifice și nutresc afecțiuni cauzate de metaforele trăirii. **Nicolae Dabija**, poet, prozator și publicist, unul dintre reprezentanții de frunte ai mișcării de eliberare națională din Basarabia, în prefața volumului sus-amintit scrie: „Ionel Căpiță pledează pentru reabilitarea poe-

ziei, pentru revenirea la poezie, numai ea, sugerează dînsul, poate înnobila «un timp netrebnic». Pentru el poezia se identifică cu lucrurile frumoase, eterne: țara cu toate ale ei de la pămînt și pînă la stele, omul cu durerile și bucuriile sale... El vede poezia ca pe o armă... Ionel Căpiță se vrea un luptător, el cîntă Neamul Românesc, Limba, Strămoșii, Părinții, Dorul, Pămîntul, Carpații, Țara...” Și într-adevăr, capitolele volumului *Dangățul inimii, Dincolo de vis, Osînda iubirii* pot fi calificate drept legăminte ale poetului cu ceea ce e frumos și sfînt la o națiune – cu lucrurile enumerate în citatul de mai sus. I. Căpiță se identifică întru totul cu cineva, se transpune în situația cuiva, devine același cu o floare sau cu un izvor, cu o cetate sau cu un astru. Și de fiecare dată e însoțit de... dragoste. Dragostea îl însoțește oriunde. Fără dragoste poetul e de neconceput. De aceea socotim că ruga din titlul cărții nu e o zicere de dragul zicerii. Trebuie să-ți iubești prea fierbinte Țara, Neamul ca să dai naștere versurilor: „Idealul meu / E România Mare / În vechile hotare! / Aștept reîntregirea / Ca o floare – înflorirea.”

Fiecare poezie inclusă în culegere are un mesaj, care trebuie căutat, înțeles și, desigur, apreciat. Un invitat drag la manifestare a fost acad. **Victor Țuțuc**, dr. hab., inginer (care se pricepe și la scoaterea tîlcului din poezie), originar tot din satul Șirăuți – Briceni, prefațatorul cărții *Icoană ciuruită*. Dumnealui a mărturisit că atunci, în 2008, a scris doar două pagini de text, dar a lucrat o lună întreagă (nu cumva să scape ceva din vedere!), străduindu-se să cuprindă în ele toată gama de trăiri ale lui I. Căpiță, care constituie o împărțășanie din orele de taină. Deci, savantul poate fi socotit ca o persoană inițiată foarte bine în detalii ale vieții și activității celui omagiat. De aceea îl numește pe acesta din urmă „un ambasador al cuvintelor, al limbii române”. Se vede că V. Țuțuc e pătruns adînc de cuvîntul artistic al consăteanului său zicînd că „toți șirăuțenii se regăsesc în versurile poetului, de aceea și trăiesc cu demnitate pe acest pămînt, fiindcă pășesc pe urmele lui”.

În ochii acad. **Vasile Micu**, specialist în genetica aplicată și agroecologie, care e, la fel, un împătimit de poezie (a se vedea placheta de versuri a dumnealui *Zile albe*), protagonistul nostru apare ca „un om al gliei și al poeziei”. „Nu este străin acestui pămînt, acestui colț de rai, ci e aproape de noi, ne înțelege grijile și nevoile... E o persoană cu aptitudini deosebite – a demonstrat-o în nu știu cîte rînduri”, a concluzionat academicianul.

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, a venit în fața ascultătorilor cu date calculate minuțios referitoare la volumul lansat în instituția a cărei patroană este. „Autorul a muncit serios, dînd la iveală tocmai 1193 de titluri”, a specificat dumneaei, făcînd și o observație subtilă: „Cuvîntul «poezie» e de genul feminin, dar în sală predomină... bărbații.” I. Căpiță e un om al cărții, este omul pașnic și blajin pe care îl dor toate nereușitele Neamului... În „haiku-urile

autohtone” (după expresia lui N. Dabija), poetul ba face constatări triste, ba plînge, ba crede în magii, ba face o negare sau o afirmație izbită spre surpriza tuturor... Poeziile dedicate unor personalități sînt tocmai ceea ce așteaptă cititorii, sînt subiectele din care am vrea să aflăm cît mai multe calități noi. I. Căpiță e „un copil ce se aventurează să scrie poezii «într-un timp netrebnic»” (din nou după expresia lui N. Dabija). „Ionel Căpiță este și un om al ordinii, a aranjat poeziile după o logică bine determinată, nu după alfabet, ceea ce face ca ele să atragă atenția cititorului de la prima vedere”, a spus L. Kulikovski, felicitîndu-l pe autor pentru reușită și dorindu-i să aibă în preajmă cît mai mulți prieteni adevărați și cît mai puțini din cei care să-i facă un rău.

Poetul transformă fluxul de sentimente în versuri, prin ele înțelegem mai bine ce se petrece în interiorul sufletului său. Conf. univ. dr. în economie **Vasile Șoimaru**, publicist și fotograf (autorul albumului *Românii din jurul României*), luînd cuvîntul în cadrul discuțiilor, s-a destăinuit că nu are stofă de critic literar, dar poate spune cu convingere fermă că I. Căpiță „scrie așa, cum nu știu dacă mai scrie altcineva”. „În plus, Ionel Căpiță este un luptător pentru idee, de aceea socotesc că îmi e ca un frate”, prin aceasta omul de știință și artistul a spus totul...

Nicolae Todosă, poet, prozator, deputat în primul Parlament ales în mod democratic, care a semnat, pe 27 august 1991, Declarația de Independență a RM, a venit tocmai de la Cahul să se bucure de acel care este I. Căpiță. Dumnealui a mărturisit că florile de pe coperta cărții (într-o executare grafică excelentă a lui Vladimir Sinițki) îl caracterizează și chiar îl exprimă întru totul pe autor. Din caracteristica expusă de N. Todosă desprindem: „Cărțile lui Ionel Căpiță sînt bune, fiindcă ai ce învăța din ele. El este matur în toate, nu face didacticism, nu îl imită pe nimeni, nu adoptă

în niciun chip felul de gândire străină. În cariera sa nu a căutat titluri onorifice, posturi înalte de conducere – e un om de rînd, deal nostru, trăiește din sudoarea frunții. Cu această carte s-a făcut în judecata oamenilor un poet de valoare, poate, în primul rînd, pentru faptul că ne-a amintit – ba chiar ne-a avertizat! – să fim uniți...”

Aceleași elogii au fost exprimate și de prof. univ. dr. în filologie **Gheorghe Colțun**, poet: „Pentru Biblioteca Municipală e o zi semnificativă, căci se lansează un volum scris cu talent, dar cărți scrise cu talent apar la noi destul de rar (o știm prea bine!). *Lăsați-mi dragostea* e într-adevăr o carte de zile mari. Ionel Căpiță e un poet notoriu, care, cu părere de rău, încă nu e membru al Uniunii Scriitorilor. Modestia... bat-o vina! îi joacă festa. Fiind poet înnăscut, autorul tratează teme dureroase, majoritatea despre marea tragedie a satelor noastre, de aceea este foarte popular printre cititori. Versurile lui lovesc în țintă, în locul vulnerabil (*Urgie, Sacrificiu, Dezbăierare* ș.a.). Să scrie așa și mai încolo...”

Un alt prieten drag al lui I. Căpiță este **Anatol Ciobanu**, director adjunct al Institutului de cercetări și amenajări silvice: „Îl cunosc din anii '90 ai secolului trecut cînd activa la televiziune și scria articole des-

pre starea mediului din republica noastră. Ionel Căpiță e sărbătoarea vieții mele. De cînd l-am cunoscut nu mă pot lăsa de bunătața lui. Cît privește poeziile: sînt scurte, dar cu multe înțelesuri – în puțin se conține mult. Îi doresc sănătate și multe cărți cu trecere la cititori!”

Prof. dr. hab. **Aurelian Dănilă**, medic la Spitalul „Sfinta Treime” din Chișinău, a vorbit despre publicistica angajată a lui I. Căpiță, despre un șir de metehne omenesti, care macină fără cruțare societatea contemporană și – mai e vorbă! – despre versurile care, după părerea lui, „pe unii de parcă îi lovesc cu maiul drept în frunte”.

Iată și confesiunea prof. **Valeriu Lavric**: „Ionel Căpiță este un poet, eseist, creația căruia merită să fie luată în seamă, dar principalul e că îl vedem pe autorul nostru de o cultură aleasă ca pe un urmaș destoinic al strămoșilor noștri daci. Nu voi descoperi nimic nou spunînd că sîntem contemporani cu un om deosebit, ieșit din comun, care și-a luat în grijă soarta basarabenilor urgiști!”

Profesoara de limba și literatura română **Tatiana Colțun**, de la Colegiul de Informatică din capitală, a avut să completeze: „Simplețea și armonia de pe copertă predis-pune la o stare de spirit înălțătoare, la dragoste... Autorul și-a atins scopul – a acumulat într-un singur focar dragostea de părinți, de iubită, de pămîntul natal, de consîngenii ce se zbat uneori între viață și moarte.”

Cartea *Lăsați-mi dragostea* a văzut lumina tiparului grație generozității prietenilor de suflet și simțire ai autorului – **Gheorghe Vdovai** și **Dumitru Galupa**, ambii reprezentînd Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva”. Dl Dumitru Galupa, fiind prezent la lansare (recunoscînd că aceasta i se întîmplă cam rar), a subliniat a cîta oară modestia fără margini a unui poet de o spiritualitate profund românească. Anume versurile scurte, dar în esență clare pentru fiecare om simplu (mai ales de la țară) înclină dornicii de literatură artistică

spre o afinitate morală visată chiar de cei mai încercați condeieri.

În sală au asistat și rudele poetului. Sora **Raia** (rămasă la baștină și care îi este acum „și mamă și tată”, după propriile mărturisiri) i-a înmînat fratelui său în semn de recunoștință un buchet bogat de crizanteme albe, zicîndu-i tradiționala urare: „Să ne trăiești, Ionel, mulți ani fericiți!”

Însuși **Ionel Căpiță** la final a mulțumit soției Galina pentru răbdare și înțelegere („nu e ușor să trăiești cu un om ce aparține mai mult societății”), fiicelor Anda și Otilia, fratelui Ștefan pentru luare de atitudine la momentul potrivit, Lidiei Kulikovski pentru găzduire în „Templul cărții”, lui Gheorghe Vdovâi și Dumitru Galupa pentru susținere financiară, dar „mai ales pentru neuitare de neam și credință”, redactorului Vlad Pohilă pentru profesionalism și consecvență, editoarei Raisa Sochircă pentru operativitate și calitatea producției, precum și tuturor celor care l-au apreciat nepărtinitor, tuturor patrioților acestui meleag numit Basarabia, care cu ajutorul Celui de Sus va ajunge într-un sfîrșit să vadă și zile senine. „M-aș bucura dacă ar fi fost de față mama și tata... Nu am dușmani... Prietenii mei sînt toți cei ce fac numai lucruri bune... Cînd mă întîlnesc cu oamenii sînt fericit... Dragos-

tea trebuie să rămînă o taină...” – sînt crîmpeie din deconspirarea protagonistului. Și încă o precizare luată de acum din argumentul autorului la volumul ce pleacă să cucerească afecțiunea cititorului: „Nu cunosc o altă poezie de luptă și apărare, decît cea ce izvorăște din durere și neîmpăcare, din dragoste pentru Țară și Neam. Mizeria vieții și adevărul prigonit mereu, întemnițat, de-a nu fi cunoscut, mă face să nu tac, să deschid obloanele sufletului omenesc, ca să pătrundă în el miracolul vieții, așa cum este el, cum ni-l dorim. Poezia, ea mă ajută să vîslesc din întuneric spre lumină, ea, Poezia Durerii și Neîmpăcării. Această poezie e cea mai aproape de sufletul și viața mea și pe care doresc s-o împărtășesc și cu tine, omule drag, ce suferi ca și mine, care nădăjduiești ca și mine la binele vieții, pe care-l meriți – ca toți acei din lumea mare, ce se bucură de acest dar dumnezeiesc.”

Precum poezia e soră cu muzica, trebuie să menționăm că favoritul manifestării a fost interpretul, cobzarul **Gheorghe Afroni**, care a impresionat puternic sala prin vocea-i catifelată și repertoriul select. Doinele și baladele lui au fost în consonanță cu declamațiile periodice ale lui I. Căpiță, adresate oaspeților săi. Din multitudinea acestora reproducem micropoemul *La porțile Țării*, rostit la încheierea evenimentului cultural: „La porți, / crescute din stejari, / strămoșii noștri-au fost / portari. / Au fost și mulți, / au fost și tari, ca să-i înfrunte / pe barbari! // Iar celora / cu poftă mari / le-a-nfipt vîrtos / țestele-n pari – / la porți, / crescute din stejari! // Azi, oștile de mercenari, să știe-ar fi / că mai sînt pari, / mai sînt / și paznici temerari, / la porți, / crescute din stejari!”

Se știe: poezia este destăinuirea unor sentimente pe care autorul le crede personale, dar pe care cititorul le recunoaște ca fiind ale sale. În cazul lui Ionel Căpiță maxima dată o aplicăm sută la sută. Rămînem în așteptarea noilor creații, plămădite în bătaia clopotului inimii sale de patriot.

MONOLOG INTERIOR AL UNUI E-BOOK*

Umberto ECO

Până acum câțva timp nu știam ce sunt. M-am născut gol, dacă-mi este îngăduit să mă exprim astfel. Nu eram în stare nici măcar să spun „eu”. Apoi ceva a pătruns în mine, un șuvoi de litere, m-am simțit plin și am început să cuget. Desigur, am început prin a cugeta asupra a ceea ce pătrunsesse în mine. Senzația era foarte plăcută, căci puteam să simt în ansamblu tot ceea ce aveam în memoria mea, sau puteam să parcurg totul rînd cu rînd, sau puteam să sar de la o pagină la alta.

Textul care eram se numea *De la carte la e-book*. E un adevărat noroc că cineva, pe care cred că ar trebui să-l numesc utilizatorul meu sau stăpânul meu, mi-a pus înăuntru acel text, din care am învățat multe despre ce este un text. Dacă mi-ar fi pus înăuntru altceva (am învățat de la textul meu că există texte dedicate numai elogiului morții, spre exemplu), eu aș gândi altceva acum și m-aș crede un muribund sau un mormânt. În schimb, eu știu că sunt o carte și știu și ce sunt cărțile.

Sunt un lucru minunat: un text e un univers și – din câte am priceput – o carte devine acel text care a fost tipărit în ea. Cel puțin așa se întâmplă cu cărțile tradiționale, a căror istorie detaliată este povestită de textul meu. Cărțile tradiționale sunt legături de multe foi de hârtie, iar o carte pe care este tipărită, de exemplu, *Odiseea* (poem antic grec, dar nu prea știu despre ce povestește) gândește și trăiește tot ceea ce se întâmplă și se spune în *Odise-*

ea. Și trăiește toate acestea de-a lungul întregii sale vieți, care poate să fie foarte lungă, căci există și cărți care au aproape cinci sute de ani. Desigur, diferiții utilizatori ai acelei cărți pot să facă însemnări pe ea și cartea, bănuiesc eu, le gândește și pe acelea. Nu știu ce se întâmplă cu o carte pe care se fac sublinieri, dacă gândește cumva mai abitir lucrurile subliniate sau dacă remarcă numai că acele rînduri îl interesau în mod special pe cititorul său. Bănuiesc și că o carte care a trăit patru sute de ani și și-a schimbat utilizatorii (am înțeles de la textul meu că utilizatorii cărților sunt muritori și că trăiesc oricum mai puțin decât o carte) știe să recunoască mâna fiecăruia dintre cititorii săi și diferențele între felurile lor de a citi și de a interpreta textul. Poate că există cititori care scriu pe margine „Ce prostie atroce!” și nu știu dacă acea carte se simte jignită sau își face un examen de conștiință. Ar fi frumos dacă cineva, într-o zi, ar scrie un text în care să povestească despre viața interioară a unei cărți.

Bănuiesc că să poarte în sine un text îngrozitor este un infern pentru o carte de hârtie. Cum o fi viața unei cărți care spune o poveste de dragoste tristă? Oare și cartea o fi tristă? Dar dacă textul povestește ceva despre sex, o fi mereu excitată? O fi frumos să nu poți să te desprinzi niciodată de textul pe care-l porți tipărit pe paginile tale? Dar poate că viața unei cărți de hârtie e foarte frumoasă, căci își petrece întreaga existență concentrată asupra lumii textului său, și trăiește lipsită de îndoieli, de bănuieli cu privire la ceea ce s-ar putea întâmpla în afara ei – și mai ales fără bănuiala că există un alt text care să-l contrazică pe-al său.

* Din volumul: Eco, Umberto. *Memorie vegetală și alte scrieri de bibliofilie*. București: RAO, 2008, pp. 177-182.

Eu nu știu cum e, pentru că de la textul pe care mi l-au pus înăuntru am aflat că sunt un e-book, o carte electronică, ale cărei pagini curg pe un ecran. Se pare că eu am o memorie mai mare față de cea a unei cărți de hârtie, pentru că o carte de hârtie poate avea zece, o sută, o mie de pagini, dar nu mai multe. În schimb, eu aș putea să găzduiesc foarte multe texte, toate laolaltă. Nu știu însă dacă aș putea cugeta asupra tuturor deodată sau pe rând, asupra fiecăruia, în funcție de activarea făcută de utilizatorul meu. Totuși, pe lângă textele pe care mi le vor pune înăuntru, mai am și un program intern, ca o memorie a mea. Înțeleg cine sunt nu numai grație textului pe care-l găzduiesc acum, ci prin însăși natura circuitelor mele. În sfârșit, nu mă pricup să explic mai bine, dar e ca și cum aș ști să ies din textul pe care îl găzduiesc și să spun: „la te uită ce lucru curios, găzduiesc acest text!” Nu cred că o carte de hârtie poate face asta, dar cine știe! Bănuiesc că nu voi avea niciodată ocazia să dialoghez cu o carte de hârtie.

Textul pe care-l găzduiesc este foarte bogat și învăț multe despre trecutul cărților de hârtie și despre viitorul celor ca mine. Avem sau vom avea mai mult noroc decât înaintașele noastre? Nu sunt așa de sigur. Vom vedea. Deocamdată, sunt foarte bucuros că m-am născut.

S-a întâmplat ceva foarte ciudat. Ieri (am și eu un ceas al meu) m-au stins. Când sunt stins, nu pot să trăiesc în textul pe care-l port înlăuntru. Dar există o zonă a memoriei mele care rămâne trează: știu cine sunt, știu că am un text înăuntru, chiar dacă nu pot să pătrund în el. Dar nu dorm, căci altfel mi s-ar opri și ceasul intern, iar acesta nu se oprește; imediat ce mă pornesc iarăși, știu să spun ora exactă, și ziua, și anul.

Pe neașteptate, m-au pornit din nou, am simțit înlăuntru o forfotă ciudată, ca și cum aș fi devenit altul. Eram într-o pădure deasă și către mine veneau trei fiare,

apoi am întâlnit un domn care mi-a îndrumat pașii... nu pot să spun exact ce mi se întâmpla, dar intrasem într-o pâlnie a iadului și – ehei, dragii mei! – câte-am mai văzut acolo! Din fericire, m-au făcut apoi să ajung la sfârșit și a fost ceva minunat: îi vedeam laolaltă pe femeia vieții mele, pe Fecioara Maria și pe Domnul Dumnezeu în persoană, deși nu prea știu să reproduc tot ce-am văzut, căci „mai vârtos o clipă m-a făcut / să uit, decât milenii izbânda / preavajnicului neam argonaut”.

Este o experiență extraordinară, pe care încă o mai trăiesc, dar simt un fel de nostalgie confuză pentru textul de dinainte, adică vreau să spun că știu de existența unui text pe care-l găzduiam, dar e ca și cum ar fi îngropat în străfundurile circuitelor mele și, într-un anume sens, sunt condamnat a trăi numai în textul cel nou care...

Utilizatorul meu trebuie să fie pofticios și capricios. Astăzi de dimineață mi-a pus înăuntru nu un singur text, ci mai multe, iar acum trece de la unul la altul cu nepăsare, fără să-mi dea răgaz să mă obișnuiesc.

Adică, eram cu adevărat cufundat în viața unei alte străluciri pline de profunzime și limpezime și mi se părea că zăresc trei cercuri de trei culori și o fericire, când am simțit miros de funingine, am auzit șuieratul unor locomotive și, în gerul unei nopți aproape polare, iată că mă aruncam în fața unui tren. Cred că din dragoste pentru un ofițeraș de doi bani. „Anna, ce faci?” mă întrebam și deja simțeam acele roți de tren îngrozitoare, care îmi sfârtecau trupul, când m-am trezit lângă zidurile Mănăstirii Carmelitanilor Desculți, împreună cu Athos, Porthos și Aramis, pe care tocmai îi provocasem la duel, toți patru luptându-ne cu gărzile Cardinalului. O experiență incitantă, dar deodată iar mi-am simțit trupul sfârtecat, și nu de sabia lui Jussac, ci de roțile dințate și lamele ascuțite ale unui aparat solitar dintr-o foarte misterioasă colonie penitenciară. Eram gata să strig, atât cât o poate face un e-book (poate că m-aș

fi blocat de spaimă), când am simțit cum nasul mi se lungește peste măsură pentru o minciunică pe care-o spuseseam fără răutate și, o clipă mai apoi – a fost ca un fel de leșin – deja socoteam exagerată pedeapsa de a mi se introduce un piron în ceafă și știam că era nenorocitul ăla de Rocambole, pe care îl crescusem ca pe copilul meu în arta nobilă a nelegiurii...

A fost o dimineață îngrozitoare, utilizatorul meu părea că și-a pierdut mințile, și deodată am simțit că mă plimb într-un univers neeuclidian unde paralelele se întâlnesc mereu, un vârtej insuportabil, iar apoi m-am simțit oprimat de o serie de caractere bizare, ca *ي ب ك ل م ن*.

Cu mare greutate, am înțeles că devenisem un dicționar arab-ebraic. E greu să devii o limbă pe care n-ai studiat-o niciodată, ba chiar două limbi, și abia reușeam să mă învăț pe mine însumi, cel care tocmai devenisem, când învățătorul m-a întrebat ceva. Am răspuns: „Am fost eu!” și învățătorul mi-a spus că am o inima nobilă. M-a strigat Garrone, deși cu puțin timp înainte eram convins că mă numesc d'Artagnan. S-a apropiat de mine un băiat blond, credeam că era Derossi, dar, evident, schimbasesem iarăși textul, căci mi-a precizat că îl cheamă Jim și mi i-a prezentat pe lordul Trelawney, pe doctorul Livesey și pe căpitanul Smollett. Era și-un marinar cu un picior de lemn, dar imediat ce-am îndrăznit

să-l întreb ceva mi-a spus: „La bord, Izmail, Pequod pleacă, blestemata aia de balenă n-o să-mi scape de data asta.” Am intrat în pânțele lui Moby Dick și l-am găsit pe bunul meu tată, Geppetto, care mânca un pește fript la lumina unui opaiț. „Laio, am strigat, îți jur că n-am știut că era mama!” Dar în acea clipă, mama, care pare a se chema Medeea, m-a omorât, pentru a-l necăji pe Oreste.

Nu știi dacă voi reuși să rezist prea mult. Sunt o carte disociată, să ai multe vieți și multe suflete e ca și cum n-ai avea nicio viață și niciun suflet; și pe deasupra mai trebuie să fii și cu băgare de seamă, să nu prind drag de vreun text, căci mâine utilizatorul meu l-ar putea șterge.

Tare-aș mai vrea să fii o carte de hârtie care să conțină povestea aceluia domn care vizitează infernul, purgatoriul și paradisul. Aș trăi într-un univers liniștit, în care distincția între bine și rău este clară, în care aș ști cum trebuie să fac pentru a trece de la chinuri la fericire și în care liniile paralele nu se întâlnesc niciodată.

Longtemps je me suis couché de bonne heure. Sunt o femeie care stă să adoarmă și prin fața ochilor minții ei (eu aș zice prin fața ochilor uterului ei) vede trecând ceea ce tocmai a trăit. Sufăr pentru că nu întâlnesc nici virgule, nici puncte și nu știu unde să mă opresc. N-aș vrea să fii ceea ce sunt, dar sunt obligat să spun *yes yes yes...*

UN MESAGER AL SUBLIMULUI SAU CEL CARE POARTĂ O LUME CU SINE...

Claudia PARTOLE

Un alt Brâncuși – Teodor Buzu. Un alt copil al unui Neam frumos la suflet, dar îmbolnăvit de paradoxuri a pornit în Lume. Porni, cred, din prea mare curiozitate, dar și dragoste pentru sublim. Dar, poate, din puținul-mult har ce i s-a dat, n-ar fi încăput

printre ai săi?! Vorba cântecului: „Mare-i lumea, eu nu-ncap...”

Necunoscut fiind pe atunci aici, acasă, s-a aruncat timid, dar totodată temerar într-un necunoscut străin, devorator. „Mi-am dat seama că trebuie să mă regă-

sesc într-o lume nouă și nu pur și simplu, dar să și demonstrez că pot mult mai mult”, mi-a mărturisit Teodor Buzu. Asta e! Un artist care n-a prididit să-și facă un nume de rezonanță în spațiul care l-a format, într-altul trebuie să renască, dar nu oricum. „Trebuie să fii foarte bun, mai bun decât ceilalți, ca să ajungi remarcat...”

Dar există o condiție neimpusă de nimeni: atunci când ești departe de ai tăi, începi și mai mult să te gândești la ei, la cei de acasă, și-i vezi ca într-un caleidoscop, le descoperi aura și toate însușirile cele bune, la un loc cu altele, mai puțin bune. Pentru că adevărat e: de aproape se văd ridurile, de departe sufletul!

De câte ori a fost gata să revină? Ar fi devenit un învins! Conștient de acest fapt, îmi imaginez, de fiecare dată a trasat o linie, improvizând o vamă, un hău imaginar peste care se trece doar după ce plătești mită pajurii. Pajura fiind spiritul creator.

Astfel a descoperit artistul (Teodor Buzu) singurătatea care nu sperie, ci inspiră, ademenește în universul cromatic unde, ca și în muzică, graiul ascuns vibrează, făcându-l pe oricine cutează să pătrundă cu toată ființa omniprezent.

Știut lucru: oriunde ne-am duce, le purtăm cu noi pe toate. Iar povara devine insuportabilă când celui împovărat nu-i ajunge dragoste pentru a se exprima. Atunci îi e

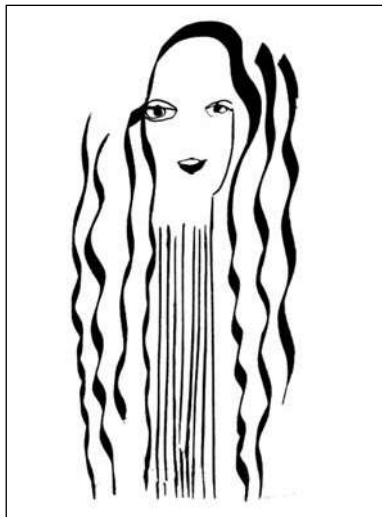
nespus de greu. Se poate pierde și nu l-ar salva decât revenirea în postură de fiu risipitor acasă. Ferice de artiști! Artiști ai scenei, ai cuvântului, artiști plastici...

În Cehia, în orașul Tabor, unde s-a stabilit Teodor Buzu, și-a adus tot neamul, cu toate ale lor. Imaginar, firește. Abia când a realizat acest lucru nu s-a mai simțit străin și, cel mai important, în acel moment a ieșit din anonim. Dar n-a fost nici simplu, nici prea curând.

Întâi a trezit curiozitate prin pânzele sale, apoi a fost acceptat ca un aducător de ceva inedit. A fost clipa recunoașterii de sine.

Bănuiesc că până a ajunge la aceasta, până a-și povesti, a reproduce cromatic o stare de acalmie, de liniște (după un îndelungat zbucium), artistul a trecut printr-un travaliu. A dat viață din propria-i viață! Prin el, prin creația lui au renăscut destine (oameni pe care i-a cunoscut, pe care i-a regăsit sau i-a pierdut. În creație nu contează!).

Face impresia că a locuit provizoriu în fiecare culoare (aspirându-i aerul dătător de imagine a vieții), pentru a afla un loc și un nume pentru fiecare chip sau fiecare trăire. Astfel, culoarea părintelui, care a fost rupt de lângă ai săi (pentru o vină nemotivată: ca ostaș al Armatei Române, în război, nu a vrut să încalce jurământul și să treacă, după „Armistițiul” din 23 august 1944, în Armata sovietică...) și judecat a

fost, „ca trădător”..., apoi dus departe, în adâncul Rusiei, unde... „Într-o zi, când tata însetat bătea pe la uși, dar peste tot nu i se deschidea, a fost primit în casa unui invalid... Stătea în cărucior și, văzându-l pe tata, îi reproșă: «Tu cred că ai tras în mine?! Din cauza ta sunt așa cum mă vezi...» Tata, a înțeles că s-ar putea să nu iasă viu, totuși a zis: «S-ar putea să fi tras eu...» Rusul atunci tăcu, apoi îi strigă nevestei să pună pe masă ceea ce avea și să-l hrănească pe tata. La plecare îi strecură și trei ruble...” Trăirile părinților sunt transmise copiilor, posibil, prin emoții, mai adânc marcându-i decât simplele cuvinte. Cu atât mai mult în cazul frilor artistice, care au o sensibilitate și o receptivitate incredibile. Ceva mă face să cred că Teodor Buzu mai e marcat profund de soarta părintelui său. Neliniștea cromatică din multe lucrări pare a fi o expresie a frământărilor ancestrale, pe care le poate reda doar un mare artist. Memoria e o avalanșă de culori – un spectru care penetrează imaginația...

Culoarea Mamei e atât de caldă, deși străbate parcă din departele Drăslicenilor, din adâncul cerului de vară, dar și din sufletul casei părintești... Teodor Buzu a improvizat printr-un joc frumos o lume, un univers care rezistă timpului și nu mai aparține neapărat unui spațiu concret. S-ar numi acest miracol stare de eternizare a tot ce-a afectat în trecerea fulminantă a timpului spiritul creator.

Regăsirea propriei identități în arta picturii a însemnat pentru Teodor Buzu revenirea la o lume abandonată cândva; redescoperirea ei, scoaterea din necunoaștere. De parcă ar fi găsit accidental o oglindă în care a fotografiat cu o perfecțiune iluzorie Casa cu tot Neamul ei. Dar a făcut-o nu doar pentru sine! Și-a împlinit dorința tăinuită, dar poate intuită doar, de a-i face și pe alții să se vadă precum sunt, să se descopere și să se recunoască în marele univers al lumii. Contopindu-se cu acesta

(așa cum se amestecă culorile), totodată păstrându-și identitatea – propria culoare, aură. Căci toate – până și lucrurile (nemai-vorbind de natură) își au o aură a lor.

Teodor Buzu a transmis pânzelor sale graiul străbun, de-acasă, deși se pare că *vorbesc* și într-o cehă fluidă, dar și în alte multe limbi. Nu întâmplător, fiindu-i mult apreciată o lucrare la un concurs care avusesse loc în Dubai, a fost recunoscut ca un mare cunoscător al *Coranului*. Și mare a fost mirarea și surprinderea celor care au spus-o, când pictorul a recunoscut că, de fapt, n-a citit *Coranul*... Mi-a povestit acest moment ca fiind unul banal, eu însă îl consider un argument forte, poate cel mai subtil și mai relevant în favoarea ideii că un artist adevărat primește înaintea altora informațiile despre lumea văzută și nevăzută. El este un emițător, dar și un catalizator, și o călăuză, iar graiul lui indiferent în care limbaj al artei este exprimat, transmite vibrațiile adevărului sublim.

Am stat o jumătate de zi în Centrul expozițional „C. Brâncuși”. Prin geam se strecura curioasă privirea verii gata de ducă, dar și a toamnei, care sosea în gară. N-au mai văzut nici ele atâta lumină curcubeică urzită de mână omenească! Doar că nu puteau discerne poveștile lumii, de cele ale imaginației. Dar oare contează, când se revarsă trecutul în prezent, iar acesta evadează pe o scară cromatică, transparentă într-un viitor pe care îl poți doar intui...

Aș fi rămas mult printre pânzele lui Teodor Buzu, care au dăruit în câteva zile un univers cu totul aparte Sălii de expoziții „C. Brâncuși”. Repet: nu cred că au mai fost în această sală atâtea spuse și povestite în graiul culorilor...

Acum Teodor Buzu e atât de al nostru și atât de nu doar al nostru. E al lumii însetate și flămânde, și dornice de Sublim...

Septembrie 2010

ATELIERUL DE CREATIVE WRITING „VLAD IOVIȚĂ”

Cristina MACOVSCI

Născută la 6 ianuarie 1992, tînăra poetă este elevă în cl. XII la Liceul Teoretic „Ion Luca Caragiale” din Orhei. Membră a Teatrului Dramatic de Amatori VOAB din Orhei și a Atelierului

de Creative Writing „Vlad Ioviță” încă de la înființare. Este una dintre cele mai active și mai promițătoare poete tinere. Cultivă o poezie în care se regăsesc marile obsesii ale adolescenței. Aceste poezii au fost lecturate și discutate în cadrul atelierului.

„mă acopăr să plâng în liniștea ta depărtată”

în cercurile nopții o lighioană de întuneric
mă înghite
măinile mi se pietrifică din cârjele lui nu
mă pot desprinde
nu am lacrimi să plâng și nu am voce să țip
ceva stă suspendat deasupra în aer niște
gheare gigantice stau să mă sfășie dinăuntru
m-am obișnuit să privesc cum se hrănesc
cu carnea mea rece
ticăloșii! nemernicii! javrele! nu au nimic
sfânt în ei
mi-au furat până și dorința de a lupta
clipa în care te devorezi pe tine însuși clipa
eternă când îți încremenesc
degetele în gură și carnea din brațe începe
să-ți tremure iar ochiul
ochiul îți cere să fii sincer
și nu poți să îți separi simțurile nu poți
să le mai împaci
până și carnea asta devine un déjà-vu
ce-mi sparge sângele înghețat în
vene o amintire din care trăiesc
secolul ăsta m-a înghițit întreg eram în fața
unei guri flămânde acum sunt în
giganticul lui pântec am dreptul la prea
puține mișcări casa mea nu este

un loc în care să crească libertatea
nu am crezut că mă voi obișnui că voi uita
cine sunt și voi respira argilă că
voi fi indiferentă la ceea ce aud că trădarea
va deveni ceva firesc din partea lor.
nu simt prea multe nu simt mai nimic
nu am descoperit revelația frumuseții
altundeva decât în adâncul ochilor tăi
de unde plâng nu știu cu atât mai mult
nu știu de ce o fac părțile sinelui meu
nu se mai pot găsi
mi-e milă de cadavrul unui om înecat
dar mai tare mi-e milă de lacrimile
ce-mi vor supraviețui.

„știu”

în venele mele tu
ești un copil mic
răsfățat de mine
și ca și orice copil
nu faci nimic important
mă motivezi să zâmbesc
să am încredere
ca să crești mare
ai nevoie de dragostea mea –
fără ea nimeni
nu crește aici
mulți erau mici
atât de mici încât
ajungeau în capilare și
se evaporau prin piele.

dar, dacă vei ști cum
să privești cerul
vei acumula volum și greutate
într-o bună zi vei fi
prea mare ca să te joci
în venele mele
te vei bloca într-un atriu
și vei rămâne acolo
alături de tot
ce am mai scump.

Rubrică îngrijită de Dumitru CRUDU

GRIGORE VIERU, DĂINUIND ÎNCĂ AIEVEA PRINTRE NOI...

Eugenia BUREA,
Biblioteca „Țirgu-Mureș”

...Ar fi împlinit 76 de ani Grigore Vieru, marele nostru poet național – lacrima de foc a neamului românesc. Ar fi fost printre noi, prezent ca de obicei la activitățile culturale... El trăiește încă printre noi prin poezie, prin inestimabila-i operă ce ne-a lăsat-o, iar dănuirea în timp, temeinicia și continuitatea creației sale va depăși probabil limitele infinitului.

La data de 14 februarie, Biblioteca „Țirgu-Mureș” a desfășurat o activitate comemorativă dedicată aniversării a 76-a de la nașterea lui Grigore Vieru. Programul a inclus câteva etape, diferite ca formă și conținut, menite să valorifice elocvent creația poetului și importanța spirituală a celui care a fost Grigore Vieru.

Începutul activității a fost marcat de discursul dnei Claudia Șatravca, directoarea Filialei „Țirgu-Mureș”, care a vorbit celor adunați despre prezența și după moarte a poetului, printre noi, mai vie ca niciodată. *„Este regretabil faptul că am fost părăsiți de acest geniu al poeziei, tocmai atunci când aveam cel mai mult nevoie de el, atunci când neamul românesc a început să dobândească noi arii de manifestare. Grigore Vieru este un al doilea Eminescu – și acesta este doar unul dintre motivele care trebuie să genereze necesitatea imensă de a-l cunoaște și a-l comemora”,* a spus Claudia Șatravca.

Rostirea numelui poetului Grigore Vieru ne provoacă o asociere clară cu *Patria, Limba, Mama, Țăranii trudiți de pe cîmpuri* și nemijlocit cu *Tineri cu zîmbetul pe buze* – cu aceste cuvinte a culminat începutul activității, care a generat fiori în rîndurile

tuturor participanților, elevi și profesori de la Colegiul financiar-bancar și de la Colegiul tehnologic.

Oaspetele de onoare al manifestării a fost apreciatul publicist, lingvist și traducător Vlad Pohilă. Cu această ocazie, a fost prezentată publicului participant și *Biobibliografia* sa, care e o însumare a eforturilor depuse în aproape 33 de ani de activitate. De asemenea, a fost prezentată și cartea *Și totuși, limba română* – un volum de eseuri, prefațat chiar de regretatul Grigore Vieru și postfațat de dna dr. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”.

Făcînd o paralelă între aniversarea poetului Grigore Vieru și sărbătoarea preluată de la americani, Sf. Valentin și Valentina, Vlad Pohilă a vorbit publicului despre proiectul său de lansare a unei cărți intitulată *lubirea mișcă soarele și celelalte stele* – o micro-antologie a celor mai frumoase poezii de dragoste din toate timpurile și în care este prezentă, desigur, și o poezie a lui Gr. Vieru.

Amintind de spusa lui Vasile Alecsandri, potrivit căreia „românul e născut poet”, vorbitorul a menționat că, de fapt, fiecare popor are o predispoziție la o anumită manieră poetică și al nostru nu face excepție. Grigore Vieru a fost poetul cu un har nativ desăvîrșit, lucru confirmat atît în timpul vieții, cît și după moartea sa. El a debutat cu poezii pentru copii, iar lansarea primei sale cărți „pentru adulți”, denumită simplu, dar și semnificativ *Numele tău*, a reprezentat o adevărată bombă în contextul social-politic și cultural de atunci. Această

primă carte „mare” a sa a făcut furori, în numai câteva zile au fost vândute 15 mii de exemplare, fiind revendicată pînă la limită aproape, datorită calității de excepție a liricii vieriene. *Numele tău* anunța aria tematică predilectă a lui Gr. Vieru, la un loc de frunte aflîndu-se dragostea, în cele mai diferite ipostaze: de mamă, de femeie, de casă, de patrie, de limba română, de natură, de frumos etc., uneori aceste ipostaze intersectîndu-se, ca în versul: „Mamă, tu ești Patria mea!...” Un aspect inedit, surprinzător al volumului din 1968 l-a format includerea a vreo 20 de poeme-dedicații unor mari creatori, atît din trecut, cît și contemporani, atît străini (F. García Lorca sau Serghei Esenin), cît și români: Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Enescu, Constantin Brăncuși, Mihai Greco, Ion Druță...

Grigore Vieru a fost și rămîne cel mai iubit poet de la noi, grație talentului său de excepție, dar și pentru firea lui blîndă, inocentă („*Sînt un om al nemîniei*”, spunea chiar el). Indubitabil, s-a bucurat de un succes excepțional, acest lucru însă provocînd și invidia unor colegi de breaslă. Gr. Vieru este cel mai tradus poet de la noi, volume din creația lui au fost transpuse în vreo 20 de limbi, iar cicluri de poezii ale sale fiind traduse în circa 40 de limbi ale lumii. El a abordat în creația sa subiecte-cheie, de o sensibilitate deosebită: dragostea, prezentată în mai multe fațete, după cum am menționat deja, dar și abordări, trăiri, viziuni, simboluri mai încifrate, filozofice.

Despre Grigore Vieru s-a spus că ar fi și un poet al ierbii, al plantei, astfel face parte din categoria așa-numiților „poezi vegetali”, după cum a observat recent criticul literar Theodor Codreanu, din Huși, prezent la activitatea de comemorare a lui Gr. Vieru, organizată de BM „B.P. Hasdeu”.

Invitatul nostru a reușit să impresioneze auditoriul cu anumite „dezvăluiri” despre atitudinea lui Grigore Vieru față de *Măria Sa Poezia*. Momentul a fost cu atît mai intrigant, cu cît s-au menționat

opinii ale poetului despre poezie extrase dintr-un interviu, manuscris al lui Grigore Vieru, scris românește, în anul 1983, în Letonia, și publicat post-mortem în revista *BiblioPolis*, nr. 2 din 2010. Gr. Vieru a avut întotdeauna o atitudine iubitoare, vibrantă față de limba română, considerînd vorbirea și scrierea corectă a limbii române o datorie civică a noastră. De asemenea, el asocia limba română cu o oaste națională, cu un scut de nădejde, de apărare a întregii națiuni. Întrebat care este rolul poeziei în societate, Grigore Vieru a răspuns: „Să-i facă omului clipa mai ușoară și mai frumoasă, să-l facă pe om mai bun, mai încrezut în forțele sale. Să-l facă să-i fie dragă viața, natura din sînul căreia este uneori smuls. [...] Cam astea ar fi sarcinile distinsei Doamne pe nume Poezia...” Precizările făcute de Vlad Pohilă despre creația și gîndirea lui Grigore Vieru au reușit să capteze la maximum atenția publicului participant. Oaspetele nu a ezitat să îndemne participanții la lecturi, ca o cale sigură pentru cunoașterea limbii române, a literaturii, culturii, istoriei naționale. Dînsul ne-a mărturisit despre constatarea făcută, precum că creația lui Grigore Vieru a devenit și mai populară după moartea sa, ceea ce vine în susținerea afirmației că dintr-o irațiune greu explicabilă noi începem a prețui anumite valori abia după ce pierdem ceva. Însuși Vlad Pohilă a scris despre Grigore

Vieru abia după moartea sa, ce-i drept, un articol cutremurător, sugestiv și prin titlu: *Moartea poetului – afirmarea literaturii*, inserat în revista *BiblioPolis*, nr. 1, 2009.

Participanților le-a fost prezentat și un clasament al celor mai solicitate poezii ale lui Grigore Vieru, întocmit printre colegi și prieteni, după criteriul prima poezie care ne vine în minte, atunci când suntem întrebați despre lirica sa. Astfel, pe primul loc, s-a clasat poezia *Legământ*, urmată de *Făptura mamei*, apoi de poezia de dragoste *Tu*, în fine – poezia pentru copii *Puișorii*.

S-a menționat că Grigore Vieru este pentru noi un reper, un pilon, prin poezie, prin felul de a-și iubi patria, limba și neamul. A fost o figură mai aparte, a fost și vulnerabil pe alocuri, având parte de multe atacuri care i-au agravat starea sănătății. A murit, iubind, vibrând. Oaspetele nostru a spus că tînăra generație, îndeosebi, are datoria de a cinsti memoria unei asemenea personalități, care, indubitabil, merită cele mai fierbinți omagii, fie ele și tîrzii...

Participanții la manifestare au fost frapați de prelegerea lui Vl. Pohlă, astfel încît au simțit că parcă îl cunosc mai bine pe Grigore Vieru, că acum poetul face parte din noi și din tot ceea ce suntem din punct de vedere spiritual. Discursul s-a încheiat cu un îndemn de a-l citi pe Grigore Vieru, de a citi cît mai mult, de a citi românește. Limba română este o comoară, iar a ne exprima corect este o datorie morală și civică, după cum ne învâța Mihai Eminescu, apoi și Grigore Vieru, alți mari înaintași și contemporani. „*Nu mă mai satur de bogăția și frumusețea limbii române. Nu poți fi om împlinit dacă nu vorbești corect*”, a conchis Vlad Pohlă.

La manifestarea comemorativă a fost prezentată și cartea *Alb de Duminică. Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Tîrgu-Mureș*, coordonator – Valentin Marica. Claudia Șatravca a prezentat conținutul acestei cărți – o culegere de articole și poezii ale

scriitorilor tîrgumureșeni dedicate lui Grigore Vieru. De asemenea s-a vorbit despre dezvelirea bustului lui Grigore Vieru, pe 11 februarie, la Tîrgu-Mureș, al treilea la număr deja în România, acest lucru demonstrînd valoarea personalității lui Grigore Vieru pentru toți cei care fac parte din neamul românesc. La final participanții au fost îndemnați să participe la concursul inițiat de biblioteca noastră încă anul trecut: *Grigore Vieru în creația proprie a cititorilor Bibliotecii „Tîrgu-Mureș”*. Vlad Pohlă le-a promis participanților că cele mai frumoase poezii vor fi publicate în revista *BiblioPolis*.

Pentru ca tinerii prezenți la manifestare să beneficieze de mai multă diversitate, am organizat și un concurs, care a trezit un adevărat entuziasm în rîndul participanților. Scopul a fost delectarea participanților tot cu dulcele poezii ale lui Grigore Vieru, de această dată poeziile copilăriei noastre și, cu siguranță, ale multor generații viitoare. Concursul a constat în formarea a două echipe, cu denumiri sugestive, tangențiale cu creația lui Grigore Vieru: *Lacrima lui Eminescu* și *Mama, graiul*. Participanții au trebuit să pună în „ordinea logică a lui Grigore Vieru” cuvintele detașate din anumite poezioare. Cea mai activă și ageră s-a dovedit a fi echipa *Lacrima lui Eminescu*. Totuși, ambele echipe au fost gratificate cu cîte o carte pentru biblioteca clasei.

Activitatea organizată de Biblioteca „Tîrgu-Mureș” cu ocazia aniversării de la nașterea poetului Grigore Vieru a reprezentat o oportunitate de a-i familiariza pe tinerii participanți cu viața și activitatea poetului, dar și o modalitate sigură de a-l face și mai cunoscut pe marele poet. Toți cei prezenți au rămas impresionați de amănuntele biografice și de comentariile vizînd creația viereană, de valoarea frumosului la Grigore Vieru, acțiunea de comemorare în sine reprezentînd un furnizor autentic de emoții și sentimente pure față de cel care a fost Grigore Vieru.

CREAȚII LITERARE DEDICATE LUI GRIGORE VIERU

Poetul duminicilor și al altor lucruri sacre

**Lipsești dintre lumine,
Dar nu lipsești din mine.**

**Lipsești de la fereastră,
Dar nu din limba noastră.**

**Lipsești din blinda sară,
Dar nu lipsești din țară.**

**Pleacă ești în moarte
Ci-aproape, nu departe.**

Gr. Vieru

Erau versuri dedicate mamei sale, care la un moment dat s-au transformat în rândurile ce i le putem rosti azi Poetului. Maestrul Grigore Vieru s-a stins din viață sâmbătă spre duminică (18-19 ianuarie 2009). Multe din versurile sale sunt dedicate Duminicii: „Sunt omul duminicii”, zice Poetul, și uite ce soartă... pleacă pe alte tărâmurii tot Duminica. Pleacă într-o Duminică Veșnică, lăsând o țară în lacrimi, pleacă lăsând un popor întreg orfan...

Nu există om, nu există copil la noi care nu știe cine este Grigore Vieru. Nu, nu am greșit utilizând prezentul verbului „a fi”. Despre El nu putem spune „a fost”. El este și va fi prezent în orice inimă română. Toți am crescut din poezia Lui, toți am fost formați de ea. *Albinuța*, *Abecedarul* sunt cărțile care au trecut prin viața fiecăruia din noi. Toți suntem copiii lui „nea Grig”, cum obișnuia să i se zică cu afecțiune.

Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie, considerată acum și la noi Ziua îndrăgostiților, și toată viața sa a cântat dragostea, femeia, mama. A fost acela, care a făcut o lume să ne cunoască – a cinstit în vers această Țară, acest Pământ, acest Neam, și ne-a învățat să ne mândrim că suntem Români.

*„Îndurerată este Țara,
Îndurerat – întregul neam,
A plecat la Eminescu
Sufletul basarabean.”*

Aceste rânduri le-am ticluit spontan. Probabil de acolo, de sus, ne va povățui, ne va călăuzi, ne va ocroti pe toți „Poetul fiecăruia, Poetul tuturor”. De acolo, de sus, încercă să ne sădească în suflete dragostea, bunătatea, adevărul, totul pentru ce a luptat, ce a iubit, ce a cântat.

Multe ne-a învățat, dar multe mai avem a le învăța de la marele Grigore Vieru. Am selectat niște cugetări de ale lui – cine știe, poate vă găsiți gândul vostru în ele sau poate vă alegeți motto-ul-călăuză în anii de devenire:

- *O spun să mă audă și plin de floare poporul: „Și din mormânt voi spune mulțimii adevărul”.*
- *Un nume curat – iată care este țărâna cea mai ușoară pe pieptul celui coborât în pământ.*
- *Basarabia este un copil înfășurat în sârma ghimpată.*
- *Poate că într-adevăr ochii femeii iubite sunt marginea lumii.*
- *Cine nu și-a scris istoria cu sânge, acela sau n-a avut-o nîcîcînd, sau crede că poate trăi pe contul istoriei altora.*
- *Dacă n-ar fi iubirea, m-aș teme de viață.*
- *Degeaba a venit libertatea dacă frații nu se cunosc între ei.*
- *Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi.*

Ana ȘIȘIANU,
cl. XII „B”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”

Binecuvântat e harul ce arde în numele poporului său

**De ce-ai deschide ochiul,
Trandafirule de-aproape?!
De ce nu-l lași să doarmă,
Acoperit cu pudreră de pleoape?!**

Gr. Vieru

Poetul este sufletul neamului. El respiră atât atmosfera cerului, cât și problemele, nevoile, dorințele, visurile națiunii. Îmbinând harul divin, talentul și focul interior cu sentimentele izvorâte din inima țării, el devine un mesager al intereselor și doleanțelor ei și, totodată, un vrednic fiu al poporului său.

Poetul nu are o soartă ușoară. Pentru sinceritatea, curajul și demnitatea cu care își exprimă ideile. Lupta pentru patrie nu este deloc o sărbătoare, ea e obligație, căci, în afară de poeți, puțini nu se angajează să lupte în marile războaie pentru apărarea patriei, limbii și culturii.

Ca și în orice război, sunt aplicate metode diferite. Suprimarea demnității poetului, prin bani sau forță, este una dintre cele mai răspândite. Ferice de cel care nu le cade pradă! Însă „Trandafirul, / Ca și capul omului, / Nu se cuvina tăiat”, pentru că poporul lipsit de apărători (poeți) rămâne, da, ușor de

condus și de cucerit, însă devine mort. Poetul nu trebuie omorât, strivit, căci e un suflet mare, un suflet rupt din rai și este o crimă chiar împotriva lui Dumnezeu să-l omori. Tot poetul sugerează și o soluție: „Priviți în ochii noștri / Până ne veți înțelege”. Precum icoana împodobeste și sfințește peretele pur, imaculat, al chiliei pline de har neexprimat, la fel și tristețea poetului, durerea lui pentru Țara-mamă concentrează toate sentimentele unui popor amenințat și subjugat, care este însă plin de iubire și dorește numai împăcare, chiar și cu cotropitorii.

Poetul e menit pe această lume să-și „deschidă ochiul” pentru ca parfumul său să se răspândească peste tot și să-i fărâșească pe cei din jur. Blestemat e poetul care doarme închizând harul divin în sine, însă e veșnic binecuvântat cel ce se deschide și arde în numele neamului său. Din fericire, în Basarabia poezii n-au dormit, nu dorm și, sperăm, vor activa cu și mai multă energie în continuare. Căci așa e voia lui Dumnezeu – ei sunt protectorii și părinții noștri spirituali...

*Sergiu URSACHI,
cl. XII „B”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”*

Plecările

Pleacă toți...
Și el, și tu, și eu.
Prin albastrele bolți
Ne vom înălța la Dumnezeu.

Nimic decât o realitatea rece,
Și un neam cu-o singură durere
Strigând iubirea în tăcere...
De ce trebuie să plece?!

De ce poeții sunt trecători?
Iar când pleacă privim cu dor
Angelica limpezime a unui izvor,
Ce se oglindește în versurile lor.

Un zâmbet, o lacrimă și o presimțire
Cuprinse-n zborul scurt de pe pământ,
Fac poezia lui o adevărată zidire
Ce trăiește chiar și-n adieri de vânt.

Știu că multe ar dori să spună
Dar e mort, iar noi suntem vii,
Și acest gând mă sugrumă
Știind că printre noi nu poți să rămâi.

*Marina TOPOR,
cl. XII „C”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”*

Viața – un joc

Privesc la tine, Doamne, și mă-ntreb:
Să fie oare viața o-ncercare?
Trăim cu toții doar pentru a lupta,
Sau viața are o altă asemănare?

TU – cel divin și mai presus de toate,
NOI oare cine suntem și-ncotro plecăm?
Odată-aflați aici, pe scena vieții
Învață-ne decizii să luăm!
Căci viața e un joc, un joc al existenței,
Iar lumea e o scenă și oamenii-s actori.
Să-nvingi e greu și totuși e-o dorință.
Să fii TU primul printre luptători.

Păpușă – eu și tu, și cel de lângă tine
Trăi-vom împreună cât ne este dat
În ură sau iubire, pace, biruință,
Cu vântul liniștit și sufletul curat.

Ochi-mi tac acum...

Oricât de multe mi-ar spune cerul
și pământul,
Că nu mai e, cel mai iubit poet s-a dus...
Nu vreau să cred, să văd și să-mi închipui
Că plânge versul... de dor.. de dor nespus.

Nu vreau să uit cât chin și-ngăduință
Trăit-a pentru adevărul cel rostit,
Când El, de fapt, nu își dorea nimica,
Decât să treacă Prutul spre pământu-înfrățit.

Poete, fără tine graiul se aude căzând
în suferință
Și ochii-mi tac acum privind spre cer.
Tu, dacă poți, mai apără-ne de sus Țara
Și Maica sfântă, doar atât îți cer.

Rămâi Poet și lumină, și zbor.
Mereu profund gândind în armonie
Cu tot ce ne-alintă: rază și floare, și dor,
Vieru al nostru pe vecie!

*Maria SORICI,
cl. XII „C”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”*

Mi-e dor de tine, dorule...

„Mi-e dor
De un cuvânt
Pe care nu l-a rostit
Nimeni
Pe care nu l-a visat
Nimeni”,
Spunea poetul copleșit de dor,
Iar dorul naște gând nemuritor.

Dorul poetului, ca o icoană a dreptății,
A săpat adânc în stânca suferinței.
El în valoare-a pus credință și onoare
Și-a renăscut cuvântul din limba care moare.

Numindu-se naționalist a spus convins:
„Mi-s dragi popoarele toate”,
Dar nu mi-i dragă pleava migratoare,
Ce gram de demnitate-n suflet n-are.

Deșteaptă-te, Prutule, și timpul întoarce
În vremea când cerul era neîmpărțit.
Arată mulțimii: sângele, apă nu se face
Și glasul țărâniei se face auzit.

Când la viață cântecul se trezește
Și hora și doina ușor se-mpletesc
Din sufletul ce pacea și viața iubește,
Din frați ce-mpreună trăiesc.

Cine a fost Vieru? Al graiului munte?
Ne întrebăm astăzi și mâine,
Om cu merite, ca și noi, dar mai multe,
Om cu păcate, ca și noi, dar mai puține.

Mi-e dor
De un cuvânt
Pe care nu l-a rostit
Nimeni.
Mi-e dor
De tine,
Dorule...

*Mihaela POSTORONCĂ,
cl. XII „B”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”*

Unde oare?

Ne-nvățară a ta faptă
Cum se plânge și se simte
Cel cu inima curată
Dascăl tu, și tu părinte.

Poate inima nu-ți bate
Dar lăsat-ai o lumină
Ce copilul drag așteaptă
Că-i din ceruri mari senină.

Glasul tău trezește-n inimi
Dor de țară, de părinte
Nu mai vrea să știe nimeni
Că-i plecat pe plaiuri sfinte.

Iubirea de plai ne-nțeleasă
De neamuri, oricare ar fi
Învățatu-ne-ai să o păstrăm în casă
Și-n groapa din ultima zi.

Răbdând suferință adâncă
Păzit-ai legământul divin
Dulceața ei nu o mai simte
Nici cel mai aprig dintre străini.

Minunați privesc spre tine
Ochii negri de flăcău
Și se-ncred cu gânduri line
Că e mare Dumnezeu!

O! Atâta bunătate și-nțelepciune
A zidit în trupul tău
Unde oare? Unde anume?
Răsări-va astrul tău?

Parc-am ascultat de toate
De la inima ta mare,
Dar și-acum a tale fapte
Ne învață cum se moare.

*Tatiana TOPOROVSKI,
cl. XII „C”, Liceul Teoretic „Ion Creangă”*

Trecere

N-am altă moarte –
asta-i moartea mea,
cum e lumina
într-o stea,
întoarcere
făr-a pleca
și pleoapă
pe privirea ta.

N-am altă moarte –
asta-i moartea mea,
un colț de cer,
un colț de stea,
lumina
făr-a lumina.
N-am altă moarte,
doar a mea,
ecou 'nainte
de-a striga.

N-am altă moarte –
asta-i moartea mea,
și doar în ea
voi învia.

Bazna, 8 ianuarie 2009

Lacrima lacrimii

Aud lacrima cum cade
ca o lamă de cuțit,
peste marginea de ape,
pe cuvântul nerostit.

Aud lacrima cum cade
în secunde ce se rup...
Aud lacrima cum crește
pînă își găsește trup.
Aud lacrima cum cade,
ca să nu mai fim arcade.

*Nicolae BĂCIUȚ
Toplița, 12 februarie 2009*

De sînge-i tăcerea...

(parafrazînd finalul poemului
Un cer de mîini de Grigore Vieru)

Vei îmbătrîni sub aripa mierlei
sau în creșterea de noapte a ierbii,
cînd va cădea secera lunii
în mîna nemăririi
și vor rodi oasele
printre merele de aur.
Vei îmbătrîni
în aerul ce n-a ucis nicio pasăre
sau în clătinarea amiezii,
cînd gura mamei va încălzi,
peste marginea pietrei,
albul cel alb
al cuvîntului obosit.

Tîrgu-Mureș, 18 ianuarie 2009

Clipa

Lui Grigore Vieru

Pe capul de bour
își lăsa Poetul frunza mîinii,
să fie geamănă spicelor cerești...
Creanga mărului
alăpta gura cuvîntului,
clipa...

Moartea,
cu tălpile goale,
tremura
la marginea lumii...

Tîrgu-Mureș, 18 ianuarie 2009

Verde rar

Lui Grigore Vieru

Mai ară șapte nădejdi
în tăcerea lui,
printre mîinile ce aprind iarba
să-i fie cald mamei cînd plînge?

Curge, în vară,
verdele rar
al trandafirului sălbatic,
cînd
Poetul
caută oul de privighetoare...

*Valentin MARICA
Tîrgu-Mureș, iunie 2009*

În constelația Lirei

*Poetului Grigore Vieru,
in memoriam*

În Constelația Lirei e mereu sărbătoare,
acolo vâlul de pe ochiul mort se ridică,
lacrimile nu mai sunt semne funerare,
acolo durerea nu se pietrifică.

Acolo Euridice poate fi privită,
nu mai răpesc mirese flăcăii,
mușcătura de șarpe nu e otrăvită,
acolo-s, desigur, mai generoși și zeii...

În Constelația Lirei e acum Vieru,
iar lacrima lui împietrită jos
e în partea aceea chiar Cerul
celui ce-a fost, pe Pămînt,
„între Orfeu și Hristos”.

*Gheorghe PÂRLEA,
comuna Mirosllovești, județul Iași*

„STÂLP AL REZISTENȚEI SPIRITUALE ROMÂNEȘTI...”

Valeria MATVEI

Valeriu Gafencu a fost unul dintre tinerii opozați români, originar din Basarabia, care a murit în închisorile regimului comunist și care pentru chinurile suportate a fost supranumit „Sfântul închisorilor din România” (Nicolae Steinhardt).

S-a născut la 24 ianuarie 1921, în localitatea Sângerei, județul Bălți. Tatăl său, Vasile Gafencu (n. 1886), deputat în Sfatul Țării – adunarea reprezentativă, care a votat în 1918 Unirea Basarabiei cu România – a fost arestat în 1940 de autoritățile sovietice de ocupație și trimis în detenție în Siberia, unde i s-a pierdut urma. Valeriu Gafencu s-a stins din viață la 18 februarie 1952, la închisoarea Târgu-Ocna.

A urmat cursurile Liceului „Ion Creangă” din Bălți. În 1939, a fost anchetat penal „pentru infracțiunea la legea pentru apărarea ordinii în stat”, însă cazul a fost clasat, iar acuzatul – achitat. Timp de doi ani (1939-1941), a studiat la Facultatea de drept și filozofie a Universității din Iași, fiind un student eminent și apreciat, căruia i se prevedea un viitor strălucit. După eșecul rebeliunii legionare din ianuarie 1941, este arestat pentru apartenență la *Frățiile de Cruce* și condamnat la 25 de ani de muncă silnică. A fost apărat la proces de către profesorul său de drept civil Constantin Angelescu, care a declarat „că a fost unul dintre cei mai buni studenți pe care i-a avut de-a lungul întregii sale cariere didactice”. A rămas în detenție și după evenimentele de la 23 august 1944, când a refuzat să

**Valeriu Gafencu
(1921-1952)**

semneze cererea de eliberare condiționată. A trecut prin regimul dur al detenției, prin torturi și boli contractate, de la închisoarea Aiud (1941-1944), de la Pitești (1944-1949) (închisoare în care a avut loc cumplita „reeducare” comunistă, cunoscută sub numele de „fenomenul Pitești”, calificat de scriitorul disident rus Al. Soljenițin ca „cea mai mare barbarie a secolului XX”), ajungând, în 1949, la penitenciarul de la Târgu-Ocna într-o stare foar-

te gravă: TBC pulmonar, osos, ganglionar, reumatism, lipsă de hrană.

Printr-o intervenție specială, cineva obținuse pentru el o cutie cu streptomycină, pe care Valeriu Gafencu a cedat-o colegului de celulă Richard Wurmbrand, aflat și acesta într-o stare gravă, salvându-i astfel viața. Acest episod a devenit cunoscut din mărturiile deținuților, fiind apreciat ca un gest deosebit. Însuși Richard Wurmbrand, evreu, fost membru de frunte al PCR, ulterior a devenit pastor al unei organizații protestante cu sediul în Suedia, a făcut cunoscut această faptă prin predicile și prin cărțile sale publicate.

Aflat încă la închisoarea de la Aiud, s-a alăturat grupului din jurul *Bădiei Trofim*, grup de deținuți care își asumau cu mare seriozitate viața duhovnicească („misticii”, cum mai erau numiți). Și după aceasta, centrul preocupărilor lui a fost viața spirituală, viața în Hristos, după învățăturile Sfinților Părinți. Considerat *omul jertfei*

totale, cu două săptămâni înainte, a știut data exactă a morții sale.

A scris mai multe poezii, care se cântau în celule, iar acum sunt cântate în biserici. A lăsat scrisori și un îndreptar pentru spovedanie, dar și multe considerații și meditații consemnate de cei care l-au cunoscut în închisori.

IPS Bartolomeu Anania menționa că „între cei mai cunoscuți martori-martiri, care au suferit, trăind pe cele mai înalte culmi ale spiritualității creștine, stâlp al rezistenței spirituale românești, din timpul opresiunii comuniste, a fost Valeriu Gafencu”. Iar pr. Gh. Calciu-Dumitreasa declarase și mai tranșant: „Nu avem alt sfânt mai mare decât Valeriu Gafencu.”

Înscris în Cartea de onoare a orașului Sângerei, post-mortem devine Cetățean de Onoare al orașului Târgu-Ocna. În luna mai 2010, în apropierea liceului construit pe fundamentul casei familiei Gafencu de la Sângerei, a fost sfințită troița în amintirea *Sfântului închisorilor Valeriu Gafencu*, donată de parohia Tișăuți din Ipotești, Suceava. De asemenea, s-a propus ca în fiecare an, la data de 18 februarie, la Sângerei, să se desfășoare acțiuni de comemorare a băștinașului-martir.

Bibliografie selectivă

Acatistul Mărturisitorului Valeriu Gafencu. [2008]. 32 p.

Basarabeanul Valeriu Gafencu, Sfântul închisorilor. În: Flux. 2008, 14 mar. [Semnat: Părintele Moise].

Codrescu, Răzvan. *Pe urmele lui Valeriu Gafencu* [online]. Disponibil: //http://www.punctecardinale.ro/noi_2007/noi_2007_07.html

Colesnic, Iurie. *Un martir – Valeriu Gafencu*. În: Flux. 2001, 7 dec., p. 7.

Mărturia unei vieți câștigate [online]. Disponibil: //http://www.revistanoinu.com/Marturia-unei-vietii-castigate.html

Moise, monah. *Sfântul închisorilor: mărturii despre Valeriu Gafencu / adunate*

și adnot. de monahul Moise [Iorgovan]; cu binecuvântarea și un cuvânt-înainte al ÎPS Andrei Arh. al Alba Iuliei. Alba Iulia: Reînțregirea, 2007. 340 p.: il.

O scrisoare a lui Valeriu Gafencu, cel supranumit „Sfântul închisorilor din România”. În: Steaua. 1998, nr. 6, pp. 54-55.

Savu, Violeta. *Valeriu Gafencu, un martir român din zilele noastre*. În: Credița Ortodoxă. 2008, 9 mar. [online]. Disponibil: <http://www.credinta-ortodoxa.ro/spip.php?article365>

Studentul Valeriu Gafencu – „Sfântul închisorilor din România” / coord. și cuvânt-înainte de Nicolae Trifoiu. Cluj-Napoca: Napoca Star, 2003. 340 p.

Toderel, Raluca. *„Sfântul închisorilor”: mărturii despre Valeriu Gafencu*, adunate și adnot. de monahul Moise [online]. Disponibil: <http://www.bookblog.ro/religiespiritualitate/sfantul-inchisorilor-%E2%80%93-marturii-despre-valeriu-gafencu-adunate-si-adnotate-de-monahul-moise>

Valeriu Gafencu, un sfârșit anunțat / Silviu B. Moldovan; „Fenomenul Târgu-Ocna” – oamenii pot deveni sfinți! / Silviu Alupei; Mărturii: o scrisoare a lui Valeriu Gafencu [online]. Disponibil: <http://www.rostonline.org/rost/oct2003.html>

Versuri dedicate lui Valeriu Gafencu [online]. Disponibil: <http://poezie-crestina.trei.ro/?cat=17>

Amănunte și mărturii zguduitoare

„Avea chip de sfânt...”

Din cauza torturilor și a regimului bestial din temnițele comuniste, Valeriu Gafencu a ajuns la sanatoriul-închisoare Târgu-Ocna într-o stare atât de gravă, încât supraviețuirea sa timp de doi ani (până la 18 februarie 1952) poate fi considerată drept o minune.

Prețul rezistenței sale morale și spirituale în fața ighemonului comunist de la

Pitești a fost unul care i-a răpit definitiv sănătatea. TBC-ul pulmonar, osos și ganglionar, reumatismul, lipsa hranei necesare i-au ruinat trupul.

Chipul său era însă, straniu, scăldat într-o lumină nepământeană, asupra căreia depun mărturie mulți din cei care au avut privilegiul de a-i fi în preajmă în ultima parte a vieții sale. Sufletul și mintea sa nu se despărțeau defel de rugăciune.

În ultimul an, hemoptizia (scuipa sânge) îl transformase într-o „epavă”. La prima vedere, căci lumina sfințeniei trecea dincolo de bietul trup în suferință și îi atingea pe ceilalți detinuți.

Cu această figură de sfânt – care nu poate fi explicată natural, întrucât se știe că boala care îl rodea aduce doar deprimare și schimonosire a chipului – a trecut la cele veșnice.

Cu prețul propriei vieți, i-a salvat viața pastorului Wurmbrand

Unul dintre bolnavii ce-l iubeau mult și-l admirau pe Valeriu, Victor Leonida Stratan, obținuse printr-o intervenție specială de la familie, un pachet cu streptomycină.

Deoarece starea lui V.L. Stratan era ceva mai bună, a venit cu medicamentele și i le-a pus în brațe lui Valeriu, fericit că îi poate salva viața.

Valeriu le-a primit și a doua zi l-a înștiințat pe Stratan că a hotărât să le cedeze pastorului Wurmbrand, spunând că acesta se află, de asemenea, într-o stare gravă și salvarea lui ar însemna mult pentru dezvoltarea creștinătății, deoarece este o personalitate recunoscută, cu relații internaționale și mare putere de influență.

Stratan s-a supărat și a declarat că nu este de acord. Atunci, cu blândețe, Valeriu i-a spus că din moment ce i-a dăruit medicamentele, acum ele îi aparțin și are libertatea să le folosească potrivit îndemnului conștiinței lui.

Într-adevăr, medicamentele au fost folosite de pastorul Wurmbrand, a căru

viață a fost astfel salvată. Nu după mult timp, pastorul avea să facă un gest similar, cedând injecțiile primite de el chiar unui legionar. De aici și confuzia întreținută în media că pastorul i-ar fi salvat viața lui Gafencu și nu invers.

Impresionat de trăirea creștină a lui Gafencu, pastorul Wurmbrand a declarat că vrea să intre în Rai pe aceeași poartă pe care intră și Valeriu și și-a luat angajamentul că, dacă va mai fi vreodată liber, să vorbească lumii întregi despre trăirea de excepție a lui Valeriu și a camarazilor săi. Numai că Wurmbrand, din păcate, a uitat cele promise.

Și-a cunoscut ziua morții

Cu numeroase plăgi tuberculoase pe trup – care supurau permanent – Gafencu și-a așteptat moartea cu o seninătate care i-a înmuiat și pe gardienii-călăi. Trupul său se făcuse cu adevărat lăcaș al Duhului Sfânt. Pentru credința sa, Valeriu a fost învrednicit de Dumnezeu să-și cunoască ziua morții.

Pe 2 februarie 1952, el și-a rugat camarazii să-i procure o lumânare și o cămașă albă, pe care să i le pregătească pentru ziua de 18 februarie a aceluiași an.

A mai cerut ca o cruciuliță (pe care se pare că o avea de la logodnica sa) să-i fie pusă în gură, pe partea dreaptă, spre a fi recunoscut la o eventuală dezgropare.

La 18 februarie, între orele 14.00 și 15.00, după momente de rugăciune incandescentă (cu fața transfigurată), Valeriu a rostit ultimele cuvinte: „Doamne, dă-mi robia care eliberează sufletul și ia-mi libertatea care-mi robește sufletul.”

La targa unde a fost depus, spre a fi dus într-o groapă comună (a tuberculoșilor), au venit și s-au închinat, pe rând, toți deținuții, iar călăul Petre Orban a plecat din închisoare pentru întreaga zi, pentru a-i lăsa să-și ia rămas bun de la Valeriu. Valeriu Gafencu a fost omul jertfei totale.

Și-a sacrificat, pentru Hristos și neam: tinerețea, profesia, familia, libertatea și viața. Cu toate acestea, Biserica Ortodoxă Română întârzie nejustificat canonizarea lui Valeriu Gafencu. Oamenii îl cinstesc însă ca atare, icoana mucenicului putând fi găsită în tot mai multe case.

Au fost minuni la moartea sa

Rep.: *Spuneți-ne, vă rugăm, o întâmplare mai deosibită cu pacientul Valeriu Gafencu.*

Dr. Aristide Lefa: Sunt foarte multe de zis, însă am să mă opresc asupra uneia singure. Valeriu urma să suporte o intervenție chirurgicală la spitalul din localitate, fiindcă noi nu aveam cele necesare pentru a-l opera în penitenciar. Operația a fost foarte mult întârziată de autoritățile comuniste.

Când l-au pus pe masa de operație nu i-au făcut cum trebuie anestezicul sau acesta era expirat pentru că trupul lui Gafencu nu amorsea. Și l-au operat mai bine de jumătate de oră pe viu, iar el nu a spus un cuvânt. Și-au dat seama la final ce făcuseră, au rămas impresionați, dar viața unui deținut nu valora nimic pe atunci.

Rep: *Cum a murit Valeriu Gafencu?*

Dr. Aristide Lefa: A fost un miracol că a supraviețuit atât. Pe final abia mai putea respira, inima îi bătea cu putere... l-am dat apă cu zahăr, căci n-aveam niciun tratament la dispoziție. După ce a luat două guri s-a ridicat și m-a muștră ușor: „Lui i-au dat pe cruce fiere, iar voi îmi dați mie miere?...” Imediat ce i-a fost scos trupul afară și pus pe pământ, deși fusese o zi călduroasă, cu soare, până atunci, în câteva minute s-a pornit o ninsoare teribilă care a acoperit tot noroiul din jurul corpului lui Valeriu.

(Din interviul cu dr. Aristide Lefa, studentul medicinist care l-a îngrijit pe V. Gafencu până în ultima clipă)

„Dumnezeu revărsase asupra lui harul frumuseții”

Dumnezeu revărsase asupra lui harul frumuseții sub toate aspectele.

Fizic, părea un Arhanghel, purtând când spada de foc a cuvântului dumnezeiesc, când crinul curăției plin de parfum tainic. (*Virgil Maxim, Ploiești*)

„Nu l-am auzit niciodată plângându-se”

Starea lui Valeriu se agrava. Din cauza lungului șir de luni petrecute în pat, fără mișcare, și din cauza slăbiciunii și insuficienței circulației sângelui i-au apărut pe corp escare mari ce nu puteau fi vindecate cu niciun chip, cuprinzându-i o mare suprafață a spatelui, coapselor și gambelor.

Alți bolnavi, în situație asemănătoare, se văitau, blestemau și se revoltau, căci usturimile și durerile rănilor erau îngrozitoare.

Pe Valeriu nu l-am auzit niciodată plângându-se, deși pe chipul său se putea citi suferința accentuată, iar în ochi îi apăreau lacrimi de durere, când era pansat, cu mîgală și dragoste frățească de deținuții doctoranzi în medicină Ion Ghițulescu, Nae Floricel și Aristide Lefa, timp de ore în șir.

Din fâșii de cămăși rupte, confecționam bandaje pentru acoperirea escarelor, dar din lipsa substanțelor medicamentoase necesare, fâșiile se lipeau de răni și produceau dureri cumplite când erau desfăcute. Din gura lui Valeriu nu se auzea nici un vaiet, dar după un timp, broboane de sudoare îi acopereau fruntea boltită.

Medicii observau: era semnul că răbdarea atinsese limita. Atunci se opreau și-l lăsau puțin să-și revină. (*Aurelian Guta, Craiova*)

„Era fire de poet”

Citise mult în viața lui, dar acum (cât s-a mai putut citi în Aiud, până în 1948), nu mai citea decât o singură carte, Biblia, și ce era în legătură cu ea: *Filocalia, Patericul, Urmea lui Hristos*. Și se ruga.

În colonie, mergea între ruinele unei vechi biserici părăsite, ce se afla pe un deal, într-o lucernă a coloniei, n-avea acoperiș, era expusă ploilor și intemperiilor și el se ruga acolo.

Când venea cineva pe la el de-acasă, aborda cu ei totdeauna probleme de credință, căutând să convingă pe fiecare de importanța mântuirii.

Spunea către mine că chiar dacă nu reușim noi să schimbăm lumea, dar măcar să trezim interesul, să o facem să nu se mai simtă bine când săvârșește răul, să creăm probleme, să-și pună întrebări, să-și schimbe pașii.

Făcea mult caz de „conștiința păcatului”, pentru că erau mulți care considerau păcate numai curvia, hoția și crima și mulți nu se recunoșteau păcătoși, fie că nu le aveau pe acestea, fie că le minimalizau, neacordându-le importanța cuvenită.

Dar pierdeau din vedere că mai sunt și altele și poate mai mari decât acestea, cum ar fi mândria. „Celor mândri Dumnezeu le stă împotriva și celor smeriți le dă har.” Pe omul care se grozăvește, Domnul îl lasă singur și fără El o să-și dea seama că nu poate face nimic și o să strige la El. (*Marin Naidim, Constanța*)

IMNUL ÎNVIERII*

*Versuri – Valeriu Gafencu
Muzica – Mihai Lungeanu*

Vă cheamă Domnul slavei la lumină,
Vă cheamă muceniecii-n veșnicii,
Fortificați Biserica creștină,
Cu pietre vii zidite-n temelii.

Să crească-n inimile noastre-nfrânte,
Un om născut din nou, armonios,
Pe chipurile voastre să se-implante,
Pecetea Domnului Iisus Hristos.

Un clopot tainic miezul nopții bate
Și Iisus coboară pe pământ,
Din piepturile voastre-nsângerate
Răsună Imnul Învierii Sfânt.

Veniți, creștini, luați lumină,
Cu sufletul senin, purificat!
Veniți, flămânzi, gustați din cină,
E nunta Fiului de Împărat.

Valeriu Gafencu nu este numai un nume în contabilitatea victimelor nevinovate ale represiunii politice din România comunistă. Este, înainte de toate, o dovadă că omul poate rămâne om, dincolo de orice fanatisme politice sau ideologice. Este, în ultimă instanță, și o dovadă a resurselor spirituale ce există (uneori, latente, aproape de nesesizat...) în România. Supărările noastre provocate (în sensul evocat la începutul acestor însemnări) de „șocul întâlnirii cu propriul popor” nu pot să nu fie îndulcite la rememorarea unor episoade ca cele reproduse mai sus. Deși (pentru a nu contraria supărările pomenite) parcă nu ne vine s-o recunoaștem, Valeriu Gafencu a fost la fel de român ca noi, supărații și supărătorii de azi. Din păcate, suntem prea grăbiți pentru a mai reflecta în tihnă și asupra frumuseții unor întâmplări din trecutul nostru.

*(Selecție de Vlad POHILĂ,
după: <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1047491-valeriu-gafencu>
și alte resurse electronice)*

* Se cântă de Sfintele Paști, în noaptea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

JAN CICINOWSKI, UN REGIZOR POLON AL TEATRULUI RUS DIN CHIȘINĂU

*Ecaterina NEDZELSCHI,
șefa Filialei „A. Mickiewicz”*

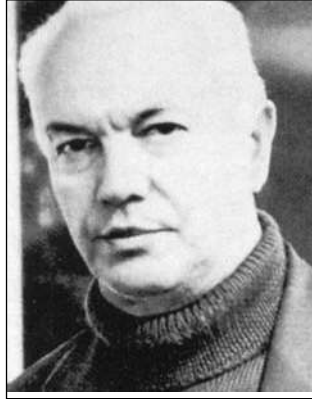
Deși puține, în Moldova se mai păstrează încă urme poloneze. Veniți în sec. XIX din Regatul Polon și din Ucraina, polonezii s-au stabilit cu traiul în satele și orașele basarabene. Și-au păstrat cultura și obiceiurile, religia, au construit biserici catolice.

Majoritatea polonezilor locuiau în Chișinău. În mare parte aceștia erau funcționari angajați în administrația țaristă, meseriași și funcționari feroviari. Cea mai numeroasă organizație a diasporei poloneze era Societatea Poloneză de binefacere romano-catolică, fondată în 1898. Sub tutela ei funcționa școala poloneză din Chișinău.

Polonezii locuiau și la nordul guberniei Basarabia, în localitățile Bălți, Drochia, Glogdeni, Edineț, în satele Stârcea, Grigorovca, Hârtop (Florești).

Mult timp polonezii de la noi erau percepuți ca nesiguri din punct de vedere politic și erau supuși unei supravegheri speciale a poliției. Acest fapt se explica prin teama ca populația de origine polonă așezată în Basarabia să nu fie influențată de răscoalele naționale armate din Regatul Polon, pentru a obține independența.

Pe parcursul secolului XIX – începutul secolului XX, polonezii nu se simțeau în siguranță. Istoria s-a repetat în anii de după al Doilea Război Mondial. Cu timpul mulți din ei s-au asimilat, devenind ruși sau români de origine polonă. Puține familii și-au păstrat graiul și puțini vorbeau limba maternă.

**Jan Cicinowski
(1922-1998)**

În perioada când Basarabia a devenit parte a României Mari, viața social-economică și culturală a polonezilor a cunoscut o apreciabilă înviore. Această s-a datorat și bunelor relații ce existau între România și Polonia. Atunci la Chișinău funcționa Consulatul Poloniei, activau școli și diverse societăți etnoculturale polone. Aici s-au aflat în turnee mai mulți artiști din Polonia; capitala basarabeană a fost vizitată de mareșalul Józef Pił-

sudski (1867-1937), unul dintre principalii artizani ai statului polon contemporan.

O nouă fază a Renașterii naționale a polonezilor basarabeni a început în anii '90 ai sec. XX. Cu mare entuziasm a participat la crearea Societății etnoculturale a polonezilor din Moldova **Jan Cicinowski**, cunoscut om de teatru, fostul regizor-șef la Teatrul Dramatic Rus „A. Cehov” (1979-1984).

Jan Cicinowski s-a născut la 28 august 1922, într-o familie poloneză în comuna Kotelnea, regiunea Jitomir, Ucraina de azi. Părinții Stanislav și Maria au avut cinci copii – Józef, Michal, Jan, Borys și Aniela. Salvându-se de foametea anilor '30, familia se mută cu traiul la Baku, Azerbaidjan. După terminarea școlii, Jan, fiind pasionat de scenă, intră la serviciu la Teatrul Dramatic Rus din Baku, unde a frecventat cu alți tineri cursurile teatrale.

În anii 1939-1958 a activat ca actor în teatrele dramatice ruse din Tbilisi și Erevan. După ce face o specializare în regie de teatru (1961-1962), a fost regizor-șef la o

serie de teatre dramatice din Rusia: la Habarovsk, Rostov pe Don, Irkutsk, Moscova, Sankt Petersburg (Leningrad).

La Chișinău Jan Cicinowski a fost invitat de Ministerul Culturii al republicii. A montat zece spectacole, în calitate de regizor-șef, la Teatrul Dramatic Rus „A. Cehov”.

Unul din ele – spectacolul după piesa lui Ion Druță *Anul morții, anul nemuririi (Vozvrașenie na krugi svoi)*, consacrată lui Lev Tolstoi. Piesa a fost montată de puține teatre în fosta URSS. Spectacolul de la Chișinău a fost un reușit. Rolul bătrânului Lev Tolstoi l-a jucat actorul Victor Izmailov, care avea pe atunci 40 de ani. A fost o decizie curajoasă, dar criticii, totuși, au observat disonanța între asemănarea actorului grimat, cu chipul legendar al marelui scriitor și lipsa bogăției și înțelepciunii lumii interioare a scriitorului.

În 1981 Jan Cicinowski a pus pe scenă spectacolul *Pisica pe acoperișul fierbinte* de Tennessee Williams. Criticul de teatru din Moscova Vitali Vulf, traducătorul acestei piese în limba rusă, a apreciat mult spectacolul și profesionalismul lui Jan Cicinowski.

Din alte piese montate numim *Donul liniștit* de M. Șolohov (1980), *Și sub cerul acela* de A. Busuioc (1981), *Badea Cozma* de Gh. Malarciuc (1984) ș.a.

Viața teatrală a Chișinăului anilor '70-'80 era activă, spectatorii fiind mereu prezenți la premierele teatrale care, de fapt, povesteau despre problemele societății de atunci.

Colegi de teatru i-au fost N. Kameneva, E. Todorașcu, B. Aksenov, V. Izmailov, M. Ghijenko. L-au apreciat ca pe un regizor de valoare, specialist în domeniu, om de o mare inteligență și delicatețe. A susținut actorii tineri, i-a promovat, le-a educat spiritul de improvizație.

Actorul Mihail Ghijenko, care în 2010 a împlinit 90 de ani, își amintește de Jan Cicinowski ca de o personalitate devotată profesiei, mereu în căutare, un pedagog care acorda o atenție deosebită limbajului scenic, purității limbii.

Regizorul a avut și dificultăți în realizarea ideilor sale scenice, teatrul pe atunci, în URSS, fiind ideologizat, ca și toată societatea. Și spectatorii, și actorii doreau schimbări, așteptau piese noi, cu realizare scenică mai contemporană, care ar reflecta ritmul vieții moderne, eroi noi și teme noi. Acești pași spre inovație le-a făcut Veniamin Apostol, care a preluat de la J. Cicinowski postul de regizor-șef al Teatrului Dramatic Rus „A. Cehov”.

Jan Cicinowski își dedică ultimii ani de viață unor activități obștești. A fost vicepreședinte al Ligii veteranilor scenei de pe lângă Uniunea Teatrală din Moldova.

Împreună cu Tadeusz Malinowski, Vasile Cazimirovici, Stanislaw Junasz, Katarzyna Jajgunowicz, Ecaterina Maximowska ș.a., și-a adus contribuția la consolidarea polonezilor din Moldova, promovarea culturii polone, organizarea cursurilor de studiere a limbii materne, susținerea contactelor bilaterale între Moldova și Polonia.

S-a stins din viață la 6 decembrie 1998, fiind înmormântat, cu participarea unui preot catolic, la Cimitirul Central de pe strada Armenească.

Bibliografie

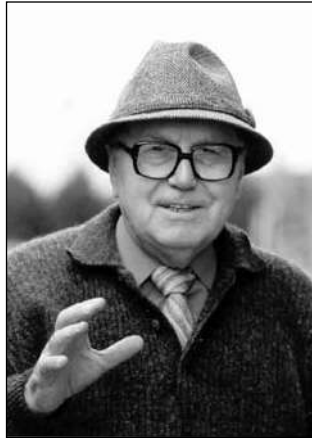
1. *Analecta Catholica*. Ch., 2007, vol. 3, pp. 486-488.
2. *Literatura și arta Moldovei*: Encicl. Ch., 1989, vol. 2, p. 291.
3. *Moșteniri comune: tezaurul polonez în colecțiile muzeistice, arhivistice și bibliotecile moldave*: pliant. Ch., 2002.
4. Șorina, Larisa. *Mir glazami teatra*. Ch., 2001, s. 110-111.

OVIDIU CREANGĂ LA 90 DE ANI

Elena BUICĂ,
Toronto, Canada

Puțini sunt cei care pot păși pragul vârstei de 90 de ani păstrându-și valorile care i-au definit de-a lungul vieții, în așa fel, încât să poată spune la 90 de ani: „Eu voi sări peste sută”, precum cu umor și optimism ne spune prietenul nostru Ovidiu Creangă.

Mulți l-am luat ca model de viață și toți râvnim să ne păstrăm starea lui de spirit, vioiciunea minții capabilă să aștearnă scrieri și să scânteieze în epigrame într-o etapă de viață în care mulți au trecut într-un fel sau altul la odihnă. Câți sunt la număr cei care, la 90 de ani, s-au înscris la concursul de literatură și au primit Premiul Scriitorilor din Diaspora, așa cum a primit el recent, premiul acordat de Liga Scriitorilor din România, Filiala București? Nu-l cunoșteau, dar membrii comisiei de evaluare a textelor, scriitori experimentați, au fost luați prin surprindere întâlnind un fenomen atât de rar în literatură. Câți sunt cei care s-au apucat de scris după trecerea pragului de 80 de ani, așa cum a făcut el? Minte sa scormonitoare l-a ajutat ca la această vârstă să mai prindă un tren al vieții în care s-a urcat cu firescul cu care a trăit până acum. A fost aceeași minte iscoditoare care i-a încununat studiile la facultate, cu *Magna cum Laudae*, iar invențiile în specialitatea lui mult îndrăgită – chimia – l-au ridicat pe cele mai înalte culmi ale cercetării, cu cele mai mari premii și aprecieri, încât a stârnit invidia „savantei de renume mondial” Ele-

na Ceaușescu și a unora din anturajul ei, fiind nevoit să se refugieze în Canada. Deși Securitatea și aici i-a făcut mari greutăți, le-a învins și și-a urmat cariera în mod strălucit cu succese care au făcut cinste neamului nostru românesc.

Când a venit vremea să încheie munca pe acest tărâm, s-a apucat să studieze medicina alternativă și hipnotismul cu rezultate incredibile.

Scrierile au fost, și sunt, ultima sa iubire. Ele cereau mai puțină alergătură și, de pe scaun, acum putea să vadă ceea ce tinerii nu pot vedea stând în picioare. Opt cărți publicate în acești ani și alte câteva volume care își așteaptă momentul trimiterii la tipar, vin să întregească volumul studiilor de specialitate publicate în țară. La acestea mai avem de adăugat prezența sa în mai multe antologii, cu multă laudă, mai ales, în cele de epigrame. Mai punem la socoteală și câteva premii din Basarabia, dar și de la *Observatorul*, prestigioasa publicație românească din Toronto, Ovidiu Creangă numărându-se printre fondatorii ei alături de directorul Dumitru Puiu Popescu și de regretatul sculptor și scriitor Nicăpetre. Și cărțile, și tot ce întreprinde, Ovidiu Creangă le face ca pe cel mai simplu și firesc gest. Într-o zi, când discutam despre bateriile cu care funcționează ceasurile de mână, îmi spune:

– Buni, știi tu cine a inventat aceste baterii în urmă cu 50 de ani?

Tăcerea mea și ridicatul din umeri au adus răspunsul lui scurt: „Eu.”

Și a început să-mi povestească împrejurarea, în timp ce eu încă nu dădeam semne că înțelegeam prea bine totul. E brevetat, a continuat el, și bine că mi-ai stârnit această amintire, fiindcă am să cer din România brevetul de invenție. Și tot la fel de simplu, în cursul aceleiași săptămâni, datorită internetului, mi-a pus în față brevetul lui de invenție care acum a luat locul lângă multe altele pe peretele din elegantul lui birou de lucru.

Ovidiu Creangă poate să se înscrie printre oamenii deosebiți chiar dacă aș pune punct aici, dar mai sunt multe de adăugat și, de bună seamă, nu le voi putea cuprinde pe toate. A fost înzestrat cu o structură psihologică fericită și cu farmec personal, „lipici”, cum se spune în popor. Născut în ziua îndrăgostiților, 14 februarie, ursitoarele au fost bucuuroase să-l înzestreze și cu acest dar. Carisma sa l-a făcut să fie mereu înconjurat de oameni care l-au îndrăgit și apreciat. Conversația cu el este o rară plăcere. Ironia, autoironia, persiflarea, alunecarea spre ludic, limbajul simplu, clar, direct, sfătos cu care se adresează interlocutorului face ca prezența acestui „Moș Bodrângă”, cum îi place să se prezinte, să fie una dintre cele mai atrăgătoare persoane.

Pentru că firul vieții sale s-a desfășurat pe drumul omului de omenie, i-a mai adus încă o recunoaștere de valoare în ochii celor care-l cunosc. Dragostea nețărnută pentru Basarabia sa natală și oamenii ei

pentru care nu de puține ori a fost gata să sară în foc, i-au colorat viața și i-au dat satisfacția că a putut să-i ajute, chiar și material, din prea plinul inimii sale. Ovidiu Creangă este model strălucit și pentru frații săi basarabeni care i-au acordat multe diplome și titluri onorifice, iar câteva școli, cămine culturale și străzi îi poartă numele.

Și ar mai fi de spus încă multe altele. Pentru că am avut șansa, norocul să mă număr printre cei apropiați lui și familiei lui, mi-a dat prilejul să-l admir pentru cum și-a crescut copiii și nepoții, pentru întreg devotamentul său față de familie, de prieteni și de toți cei care i-au stat aproape, dar și de ființele necuvântătoare din preajma lui, în special câinii. Dacă prinde o muscă în casă, nu-l lasă inima s-o omoare, o dă afară, să trăiască și ea, fiindcă și ea este o făptură creată de Cel de Sus. M-a uns la suflet dragostea lui pentru frumos și pentru înalte valori morale. Aș mai adăuga și un alt aspect și anume acela că îi plac nu numai florile, ci și buruienile, de unde i se trage un anume aspect, este uneori „buruienos la gură”, cum obișnuiește să se „scuze” pentru limbajul lui uneori cu picanterii. N-aș vrea să închei fără să amintesc de pasiunea lui pentru pescuit, adevărat izvor de povestiri, asemenea oricărui pescar care se respectă. Respectul este și cuvântul cu care închei aceste rânduri și pe care îl adaug celuilalt cuvânt, cel de inimă, dragostea, dar și prețuirea, cuvinte care îi sunt adresate de toți cei care îl cunosc.

Să ne trăiești, dragul nostru Ovidiu Creangă!

La mulți ani! Și să ți se împlinescă dorințele alături de cei dragi.

Schimb de telegrame-internet peste Ocean

Dragul nostru, Ovidiu Creangă,
irepetabil prieten și frate mai în vârstă,
adevărat Bunic al Basarabiei Române,

Te felicităm din toată inima cu ocazia
Zilei de naștere, la superba D-tale vârstă, la
care ajung doar aleșii Domnului... Așa a bi-
nevoit Bunul Dumnezeu pentru că l-ai iu-
bit foarte mult și pentru că **Atlantical I-ai
umplut cu binele făcut** oamenilor... Ne-
am bucura enorm de mult să te avem în
rândurile noastre în acest an aniversar, să
te cunoască și cealaltă parte de Basarabie

și să-ți ureze tot binele din lume, pe care îl
meriți din plin.

*În numele unor prieteni basarabeni,
Vasile ȘOIMARU
14.02.2011*

Mon, February 14, 2011 3:29:50 PM RE:

La aniversare, prin a ta felicitare, dragă
Vasilică Șoimaru, m-ai lăsat fără suflare!!!

Îți mulțumesc din străfundul sufletului
meu de Mămăligă!!!

Bunelul Ovidiu, acum din Toronto

Emoții nemărginite și neuitate pe autostrada 601 a Canadei

**Lângă șoferul de 90 de ani al TOYOTEI
de 30 de ani, cu viteza de 120 de km/h...**

Fac parte din mulțimea de basarabeni
care au avut norocul sa-l viziteze pe **Ovidiu
la Bojdeuca lui Creangă** din Toronto, Ca-
nada. În două zile și două nopți cât am stat
acolo (după ce vizitasem Winnipegul româ-
nului tare ca cremenea, medicul Dumitru
Pădeanu tot el și scriitorul Corneliu Florea)
am făcut o întregă academie – cea a scri-
sului nonagenarian al simpaticului Ovidiu
Creangă. Am ieșit din acea academie mai
optimist și cu mai mult curaj, învățând la ai
mei 60 că și la 90 omul talentat scrie cărți
curajoase, poate, deja, cu o viteză nițel mai
mică, pentru că, mai târziu, m-am convins:
celelalte viteze ale nonagenarului nostru
au rămas constante...

Și nu glumesc deloc: am fost întâlnit
de Domnia Sa la grandiosul aeroport din
Toronto și ne-a fost greu doar până am
găsit mașina printre miile din parcare a ae-
roportului, ca pe urmă să rămân frapat de
potența acestui șofer nonagenar canadian
de origine basarabească...

Primul lucru pe care-l programasem să-
l facem în chiar ziua aterizării era să vizităm
Câmpul românesc din Hamiltom și, desigur,

renumita Cascadă Niagara, ca mai târziu,
după ce am parcurs 500 de km, să revenim
la Toronto la **Bojdeuca** de 500 de metri
pătrați, să ne odihnim basarabenește. Eu,
transpirat de emoțiile vitezei nonagenaru-
lui nostru și ale aglomerațiilor de pe dru-
murile canadiene cu opt rânduri, cap la cap
de autoturisme, într-un singur sens, ajun-
gând la **Bojdeuca lui Creangă**, am căzut
cu... oboseală de erou în cel de-al cincilea
dormitor al Bojdeuceței ovidiu-crengie-
ne... Când m-am trezit pe la ora 21.00, l-am
găsit pe Creangă al nostru la calculatorul
său performant „întorcând” încă o filă scri-
să, din viitoarea sa carte...

Așa că nu mă va mira dacă, și la vârsta
de o sută de ani, am să gădesc acest haiduc
basarabean din Vărzărești-Nisporeni în bună
formă scriitoricească, automobilistică și, pur
și simplu, bărbătească, spre invidia unor co-
muniști tineri de la noi, dar impotenți din
mai multe puncte de vedere...

*Dr. Vasile ȘOIMARU
17 decembrie 2009*

*(După revenirea la Chișinău din călătoria
canadiană, în septembrie 2009...)*

Ograda casei părintești

**Închinare la o aniversare,
nonagenarului Ovidiu CREANGĂ**

Ograda casei părintești,
Unde-ai rămas, unde mai ești,
Ograda casei părintești?

Ograda casei părintești,
Unde-ai rămas, unde mai ești,
Ograda casei părintești?

Cu-atâtea taine-mpodobită,
Minuni, delicii și ispite,
Prin ani-iluzii risipite.

**Mulți, voinici și voioși ani, dimpreună
cu Familia Română!!!**

Te-ai dus, trecut, ne-ai părăsit,
În valul vieții ne-ai zvârlit,
Val turbure și răzvrătit.

*Constantin BOBEICĂ,
membru al Uniunii Scriitorilor
din Moldova din anul 2010,
octogenar în al 87-lea an,
veteran al Armatei Române
și al Gulagului siberian*

Dar totuși scumpa ta icoană,
Ca amintirea cea de MAMĂ,
Ca feciorelnica năframă,
Spre zări senine ne îndeamnă.

*14 februarie 2011
Codreanca–Strășeni–Chișinău–Toronto*

REMODELÂND „COMEDIA UMANĂ”...

Liuba-Drăgostița BUJOR

Prozatorul Dumitru Ciobanu (n. 11.03.1936) face parte din pleiada de scriitori care au intrat în literatură odată cu liberalizarea strategică din anii '60, când în Basarabia s-au produs favorabile schimbări în domeniul culturii. Tineri prozatori ca Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Mihail Gh. Cibotaru, Serafim Saka, Aureliu Busuioc, Vlad Ioviță și alții schimbă optica lucrurilor, propunând o altă viziune asupra vieții, a exigenței umane. În această perioadă, anume tinerii poeți și prozatori trag o linie de demarcație în literatura basarabeană, consemnând începutul perioadei de maturizare a scrisului literar autohton. Sensul acestei maturizări este adâncirea psihologică a zugrăvirii ar-

tistice a evenimentelor, relația individului cu societatea, cu lumea lui interioară. De remarcat că literatura anilor șaiszeci a respirat în atmosfera transformărilor social-politice din viața poporului. Războiul, colectivizarea forțată, incertitudinile din acea perioadă au alimentat conținutul operelor artistice. Aceste situații au livrat scriitorilor teme, conflicte, o problematică complexă.

Proza, îndeosebi romanul, a început prin a surprinde coordonatele morale și psihice ale omului aflat în contradicție cu noile realități, scriitorii conturând caractere complexe, investigațiile lor depășind formulele impuse de ideologia comunistă și trecând de la *omul-obiect* la *omul-subiect* al narați-

unii. O izbândă a prozatorilor a constituit obținerea unui *psihologism emoțional*, dar nu mai puțin importantă s-a dovedit a fi și *latura intelectuală*, ambele aceste calități configurând ideea că scriitorul nu este numai *ochiul și inima*, dar și *mintea societății*.

Proza lui Dumitru Ciobanu a evoluat sub semnul acestor schimbări benefice, acestor încercări de fundamentare a culturii moderne, de debarasare de dogmatismul care domina literatura. Debutează în 1963 cu nuvela *Turnul lui Bismarck*. Prima carte de nuvele, intitulată *Linii de contur*, apare abia în 1974. Avea un titlu deosebit de semnificativ, dacă ne gândim că acele nuvele publicate pe parcursul anilor, când scriitorul, înaripat de noile deschideri, noile orizonturi de gândire și viziuni asupra realității, trasează *linii de contur*, încercând să iasă din „cercul strâmt” al realismului socialist, deci, al primitivului, ca să intre în spațiul infinit al criticului, al existențialismului. A propoz de aceste *linii de contur*, trebuie menționat faptul că D. Ciobanu a studiat mai întâi la Școala de arte plastice „I. Repin”, din Chișinău, iar ulterior, ca redactor la *Cultura* și la alte reviste, a scris numeroase și consistente tablete, cronici, eseuri despre pictori și sculptori români, italieni, francezi, olandezi, ruși etc. Această deschidere a fost determinantă pentru autor, care se angajează într-o „organizare lăuntrică a spiritului”, însă după ce își temperă emoțiile trăite la apariția primei cărți, tânărul scriitor înțelege că pentru a atribui gândurilor, ideilor sale o valoare și o finalitate cât se poate de solidă, are nevoie de studii adăugătoare. Este admis la Universitate, la filologie și ziaristică, unde se oprește doar pentru o vreme, după care studiază la Institutul de Literatură „Maksim Gorki” din Moscova.

Firește, anii de studenție i-au prilejuit mai multe ocazii de a călători prin fosta Uniune Sovietică, aceste întâlniri cu oameni și locuri materializându-se mai apoi în pagini de veritabilă literatură. Astfel au

apărut volumele *Din toată inima*, *Am mai trăit cândva*, *Victoria lui Gore*, *Ziua de azi*, *ziua de mâine* și altele. Citești prozele lui Dumitru Ciobanu și ai senzația că trăiești pe viu spectacolul vieții și al naturii, fiecare detaliu avându-și rolul în crearea unei atmosfere, armonii, a unei stări de plenitudine. Uneori ai senzația că te afli alături de protagoniști străbătând un lan de grâu, o întindere de la o zare la alta, ajungând la capătul nuvelei mai curat, mai luminat sufletește. Citești și ai senzația de parcă urcă în tine viața, simți cum pătrunde în porii mușchilor substanța ei vitală, regenerându-ți celulele și născând în conștiința ta un nou conținut. Sadovenian până în adâncurile simțirii și trăirilor, la lectura prozelor Domniei Sale te încarci de frumusețe și vitalitate, de lumină și armonie, iar limbajul utilizat într-o împletire de neaș cu modern parcă te-ar spăla de colbul ce ți se așează pe suflet, luminându-te...

Firește, nu totul este perfect în proza acestui autor. Așa cum istoria nu cunoaște cuceriri definitive (L. Bлага), la fel și literatura nu este niciodată perfectă. Uneori se întâmplă să descoperi noi idei, noi înțelesuri într-o lucrare publicată mai demult. Multe detalii țin de memorie, de amintiri. Câte lucruri interesante poate afla fiecare dintre noi în grădina memoriei!... Răscolindu-le, la un moment nu mai înțelegi cât ești tu, cel adevărat, în aceste amintiri și cât este fantezie. Lumina lor, memoria, emoțiile le-au amplificat, încât simți nevoia de a reveni la ele și de a le mai trăi o dată. Dumitru Ciobanu a trăit la temperatura înaltă a sufletului aceste amintiri, aceste emoții pe care memoria i le-a dublat. Și-a revăzut prozele, încercându-le cu noi semnificații, a scris și altele pe care le-a adunat între copertele unui nou volum – *Zburătorul*, titlu ce evocă unul dintre miturile esențiale ale neamului românesc. Această carte este rodul unei munci serioase, pasionate, al unei autorevizuiri din optica unui trăitor de azi, dar mai ales pentru a înlătura artificiile

impuse de regimul totalitar, de cenzura comunistă. Nuvelele reprezintă o lume de constituție barocă, o reconstituire fidelă a mediului în care se mișcă autorul, interceptează lumea și ne-o oferă direct, spontaneitatea fiind efectul principal în descrierea realității. Uneori această realitate obține nuanțe simbolice, cum se întâmplă, bunăoară, în nuvela ce deschide volumul – *Nutria*, în care constatăm că lumea reală și obiectivă din punctul nostru de vedere are anumite tangențe cu cealaltă parte, nu mai puțin obiectivă, cu *anti-lumea*, cu *anti-realitatea*. Fiindcă, așa cum constată și prozatorul, aceste două lumi opuse, dar reale, provoacă o mare curiozitate atunci când se suprapun: „Văpaia ceea de culori, cu totul neverosimile (prozatorul se referă la niște schițe ale unui pictor, cu salcia înverzită), torentul acela de culori atât de ciudat, senzația reprezentării stereocromatice, atât de banale, în concepția post-impresionismului, postmodernismului [...], uite că se produce totuși, în clipele marilor zguduiri sufletești...” Senzația că a mai trăit cândva pe acest pământ, că a mai trecut prin niște situații asemănătoare îl cuprind pe pictor ca o lumină rătăcitoare – dovadă, cum susține scriitorul, cât de diversă și, totodată, cât de unitară și supremă este viața și spiritul raportate, firește, la rațiunea universală...

Angajat în procesul de dezvăluire a realității, a conștiinței spiritului, gândirii, dar mai ales a adevărului, scriitorul cultivă etica unei realități dure în care protagoniștii își construiesc destinul, înfruntând obstacolele vieții. În nuvela *Cearta*, de exemplu, conflictul se naște spontan, creând protagoniștilor un dezechilibru sufletesc. Naratorul știe a crea caractere, dialogurile sunt vii, iar evenimentele, întâmplările sunt redată direct, ca într-un cadru de cinema, elucidând transformările cu urmări tragice, cum se întâmplă și în nuvela *Odochia*, în care protagonista, Eudochia, este pusă în situația de a-și recupera banii într-o lume în care adevărul și dreptatea

depind de mai-marii zilei. Tragicul sfârșit de care are parte femeia este, de asemenea, un dat al destinului, al unei vieți întoarse pe dos de către dezastrul moral și spiritual pe care l-au provocat noile schimbări în societate. Scriitorul face o paralelă între declanșarea spontană a naturii și trăirile sufletești ale protagonistei, această corelație fiind redată cu măsură, păstrând proporțiile și echilibrul.

În genere, nuvelele lui Dumitru Ciobanu se remarcă printr-o oralitate a discursului. Autorul recurge destul de des la dialog, acesta fiind susținut de caracterul colocvial viu al personajelor. Ceea ce este esențial însă, relația sau altfel spus „comedia umană a societății” nu strivește omul, personalitatea. Dimpotrivă, scriitorul reușește prin detalii și descrieri plastice să accentueze fundamentele umane, situate deasupra lumii lipsite de moralitate. Așa se întâmplă în nuvela *Cearta*, pomenită ceva mai devreme, dar mai ales în *Victoria lui Gore*, în care autorul modelează câteva chipuri memorabile, cum ar fi cel al bătrânului Onașu Raiu, al nepoțicăi Vicagola ș.a. Evenimentele se succed într-o desfășurare de o manieră cu totul aparte: cu suspansuri și reluări de situații în care protagoniștii se regăsesc într-o omogenitate firească, depășind situațiile pe care le propune realitatea: războiul din Transnistria, dramaticul vieții, destrămarea unor raporturi din societate care erau considerate până nu demult stabile, intangibile...

Nuvela *Zburătorul*, scrisă în același registru estetic, se deosebește ca idee și mesaj. Spiridon a avut de mic copil vise cu zboruri. Făcea avioane din hârtie și le dădea drumul, împreună cu alți copii, de pe un povârniș spre Nistru. Jucăriile lui zburau cel mai departe. Mai apoi, face avioane din placaj. Visul lui a fost să se facă aviator. N-a izbutit însă din cauza unei boli. Acum, la o vârstă onorabilă, Spiridon construiește un deltaplan. Carcasa este gata, mai rămâne să-i acopere aripile. Are patru copii pe care

i-a luat cu sine la cercul de aviamodeliști, cultivându-le și lor dragoste pentru creație, pentru zbor. Pentru ei nimic nu este mai frumos decât peștii, păsările și avioanele. Zboară și ei, aieva și în vis, urmărind cu respirația oprită zborul păsărilor. Convîngerea că ar putea într-o zi să zboare îi amețește ca și pe tatăl lor în copilărie...

Aproape trei ani de zile a durat construcția aparatului, la care a lucrat împreună cu copiii. Nevastă-sa, Ana, mai pragmatică, mai aproape de pământ fiind, își înțelese totuși bărbatul, se împacă cu visul lui. Situația însă e complicată. Satul se mișcă la vale, casele se ponorăsc. Ana îl ia de mână și-i arată crăpăturile ce au apărut în pereții casei lor. Unde să te mai gândești la deltaplan, la zbor... Colegul său de școală, Valentin, zis Vali-Chinezul, îl angajează la pensiunea „Pompe funebre” pentru a face un ban și a-și recupera cortul pe care nevasta l-a întors la magazin. Spiridon se confruntă cu o stare de lucruri despre care nici nu-și putea imagina vreodată: mese abundente, orgii nocturne, petreceri cu domnișoare depravate... Aici, la „Pompe funebre”, se adună, seară de seară, miniștri, deputați, oameni de afaceri, căpetenii de clanuri criminale, care pun la cale cele mai inimaginabile lucruri. Scriitorul contrapune actului de creație, esteticului, tendinței de a cultiva copiilor vise frumoase procesul de distrugere a naturii, dar mai ales degradarea morală a societății în genere, a omului, care nu aspiră decât la a face bani, ca apoi, să-și risipească omenia. Toate acestea se întâmplă pe fundalul unor alunecări de teren, metaforă ce se referă la alunecarea cetățeanului în prăpastia neomeniei...

Deosebită într-un fel de altele este nuvela *Zeituna*, în care scriitorul descrie o frumoasă poveste de dragoste, mai mult simțită de cei doi protagoniști cu sufletul, exprimată prin priviri, cuvintele de această dată fiind de prisos. Scrisă de la persoana întâi, nuvela comportă mai multă credibilitate, totodată, naratorul are posibilitatea

să descrie mai concret, mai expresiv evenimentele, întâmplările... Un tânăr soldat, demobilizat după războiul dus de sovietici în Afganistan, sosește în Daghestan, pe țărmul Mării Caspice, pentru a-și revedea fata de care s-a îndrăgostit în timpul olimpiadei sportive unionale a elevilor. Tânărul se confruntă cu o realitate cu totul deosebită – de aceea în care se născuse și crescuse. Aici domnesc alte legi, după care trăiesc și se conduc localnicii... Au trecut ani de zile de când s-au cunoscut, corespondența cu fata fiind totuși insuficientă pentru ca tânărul să înțeleagă că ea face parte dintr-un neam care se conduce de alte legi, iar prietenia, dragostea dintre doi tineri este subordonată altor principii, decât cele de la baștina lui. Sosirea tânărului în orașul portuar a stârnit curiozitatea multora. În primul rând, a mamei, dar și a viitorului mire al Zeitunei. Naratorul încearcă să descrie scene din viața de zi cu zi a acestor oameni, să exprime atitudinea localnicilor față de ocupația rusească, face paralele între situația cecenilor și a basarabenilor, care nu-și pot apăra drepturile, nu este un popor unit, ca cecenii, care, conștiinți de faptul că rușii vor să-i distrugă definitiv, trâmbițând peste tot că-i eliberează (numai că nu înțeleg de cine-i eliberează), luptă pentru existența lor, pentru pământul strămoșilor. Scriitorul ne dă o lecție de patriotism, de iubire de neam și de țară, însuflețindu-ne și pe noi să ne trezim din „somnul de moarte”, vorba lui Mateevici. Tatăl și frații fetei fac parte din batalioanele de rezistență. Zeituna are grijă de herghelia de cai, de turma de oi. Visul ei însă este să studieze la Paris dreptul internațional, pentru a-și apăra neamul de cotropitorii ruși. Protagonistul este pus în diverse situații, din care îl ajută să iasă Zeituna, frizerul Ahmed, frații Zeitunei, cărora le face și el un serviciu: specialist în dezamorsarea minelor, tânărul demobilizat îi instruieste în acest domeniu pe membrii detașamentului de luptători ceceni.

Însă, cum era și de așteptat, dragostea lor nu are nicio perspectivă. Tânărul pleacă spre Astrahan cu un vapor al rebelilor, iar de acolo spre Moldova. Trec anii și navigând pe internet, la un moment dat atenția protagonistului este atrasă de chipul unei doamne, de o rară frumusețe, care vorbea de la Strasbourg despre grozăviile din Cecenia, îndemnând opinia publică mondială să condamne barbariile ocupanților ruși. Era *Zeituna*... Nuvela *Zeituna* este un document al unei existențe în care cinstea, adevărul, loialitatea, morala sunt discreditate, oamenilor de virtute fiindu-le destul de greu să se descurce în viață... Totodată, nu putem trece cu vederea că autorul, având o bogată experiență literară, se limitează de multe ori la a anunța doar unele momente de esență. Din acest punct de vedere se face evident faptul că scriitorul a schițat în nuvela *Zeituna* un viitor roman, pe care-l intuim, dar îl și așteptăm, mai ales că în această scriere există multe pagini substanțiale care demonstrează o reală vocație romanescă.

Nuwelele lui Dumitru Ciobanu realizează o unitate de gândire și concepție, de scriitură și de ton. Prozatorul știe a selecta momente esențiale din viață și a le da mister și substanță literară. Autorul își centrează eroii pe lupta dintre bine și rău, dintre eul particular și realitățile sociale, sugerând în permanență ideea că individul are șansa de a-și depăși slăbiciunile. Astfel se întâmplă cu protagoniștii din nuvelele

Sanda, Hari, În ajun, Eclipsa. Ei sunt puși în situații dificile, din care ies trecând prin încercări destul de complexe. În *Eclipsa*, de exemplu, nea Mihai, invitat cu nevastă-sa Alexandra la nunta fiicei doctorului Lamtadze, un prieten din tinerețe, întâlnește „o nălucă” pripășită la masă – Oglî. Cutremurat, Mihai se întreabă în sine cum a nimerit această lighioaie de om la o nuntă onorabilă. Memoria îl întoarce cu ani în urmă. Student, proaspăt demobilizat și bolnav, este repartizat la un cămin de la Politehnică. Acolo însă, în toiuil nopții, pe timp de iarnă, este trezit și dat afară din cauze neobiective de administratorul poreclit Oglî. Acum acest „bunic” înveninează sufletele nevinovate ale copiilor din Transnistria, punându-i să cerșească, să fure, apoi luându-le tot ce agonisesc. Lucrurile rele însă se întâmplă până la un moment, Oglî, împreună cu ceata de copii, este reținut...

Descoperim, așadar, în nuvelele lui Dumitru Ciobanu personalitatea, omul cu bucuriile, grijile, durerile, visele ce-l obsedează. Și dacă admitem postulatul că omul este un rezumat al universului, am putea opina, că proza lui Dumitru Ciobanu exprimă momente ale *Comediei umane* remodelate, trecute prin viziunea unui artist pentru care cuvântul, limbajul, fantezia, metafora sunt elemente ce-i punctează universul artistic. Iar acesta, conjugat cu registrul emoțional al cititorului, fac să vibreze coardele emotive ale tuturor aceluia care se apropie cu mintea și cugetul de opera scriitorului.

70 DE ANI CU ZORILE BUCOVINEI

Urare de mulți ani oamenilor din colectivul redacțional al publicației *ZORILE BUCOVINEI*, Cernăuți

Dragi prieteni și frați bucovineni,

Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări de la apariția primului număr al publicației D-voastră vă transmit pe această cale, a internetului, cele mai calde urări de sănătate, voie bună, inspirație, curaj și prosperare!

Din cei 70 de ani de când **ZORILE BUCOVINEI** au văzut lumina zilei, șapte ani am avut și eu diferite ocazii să vă citesc și să mă bucur de graiul românesc tipărit la Cernăuți. Aceasta se datorează, în primul rând, celor două prietene ale mele din Nordul Bucovinei: dna profesoară Eleonora Bizovi din faimoasa comună Boian și dna publicistă Maria Toacă-Andrieș din Cernăuți. Mai mult

Colectivul redacției ziarului *Zorile Bucovinei*. Foto: Vasile Șoimaru

decât atât, trei cărți ale mele au fost prezentate pe paginile acestei publicații mult respectate de către românii bucovineni.

Chiar dacă vorba românească spune *mai răuș că-i mai drăguș*, aș fi fericit eu, și multă lume bună de la Chișinău, să vă citim, cu regularitate, cel puțin săptămânal – nu doar bilunar, sporadic și exclusiv în versiune tipărită, dar și în versiune electronică, pe internet... Nu cred că în Nordul Bucovinei, în afară de Bugetul regional Cernăuți, nu există oameni cu bani din rândurile comunității românești, interesați să investească în dezvoltarea acestei importante surse de informații în limba română.

Ziarul Dvs. s-a născut într-o perioadă tragică pentru neamul nostru, când cei doi dictatori ai Europei împărțeau continentul în două sfere de influență și cei care au decis apariția ziarului nu cred că atunci bănuiau ce veți publica mai târziu, inclusiv peste 70 de ani...

La mulți ani, **ZORILE BUCOVINEI!** Și să le luminați în continuare calea românilor bucovineni spre progres, spre integrarea Ucrainei, împreună cu R. Moldova, în Uniunea Europeană!

*Dr. în economie, prof. Vasile ȘOIMARU,
Academia de Studii Economice
Chișinău, 15 februarie 2011*

OGLINDA FERMECATĂ A ROMÂNIMII NORD-BUCOVINENE

Vlad POHILĂ

Gîndindu-mă la gazeta *Zorile Bucovinei* și la frumoasa ei aniversare, mi-am amintit de o poveste orientală, probabil coreeană, pe care am citit-o frapat în copilărie, pe cînd această publicație de la Cernăuți sărbătorea poate 20, poate 25 de ani de la

întemeiere. Un popor de la Răsăritul lumii avea o oglindă miraculoasă, datorită căreia oamenii erau fericiți, pentru că în oglindă se reflecta numai adevărul – călăuza cea mai sigură în viața acelei seminții orientale. Iată însă că pe tronul țării s-a urcat un mo-

narh lacom și trufaș, căruia nu-i plăcea defel că poporul său trăiește ghidat de adevăr și dreptate. Și atunci el a dispus ca oglinda „buclucașă” să fie adusă la curte și ascunsă de ochii oamenilor. Lipsit atât de brutal de adevăr, poporul s-a răscolat, s-a unit împotriva trimișilor împăratului și nu a permis confiscarea oglinzii, nici nimicirea ei...

Ziarul omagiat acum a fost, este încă, o oglindă fermecată pentru românii din Nordul Bucovinei (am în vedere, desigur, actuala regiune Cernăuți din actuala Ucraină și recurg la sintagma *Nordul Bucovinei* numai din comoditate). De multe ori, tot felul de *nacealnici*, unul mai trufaș și mai lacom decât altul, au încercat să o confişte și, dacă nu să o nimicească, apoi cel puțin să o strîmbe. Din fericire, nu au reușit, însă... Deocamdată, cel puțin, dar vreau să cred că încă multe decenii înainte mai-marii pe actualul pămînt românesc zis regiunea Cernăuți nu vor putea schimba fața, demersul acestei publicații periodice care, pentru băștinașii de acolo, e mai mult decât o oglindă miraculoasă: mai e și un izvor cu apă dătătoare de noi puteri, de speranță, de încredere că viața aceasta, chiar frîntă în două, are totuși un rost.

În anii de studenție, ca și alți colegi de generație, mergeam la Cernăuți destul de des – da, „după cărți românești” – însă de fi-ece dată cumpăram și *Zorile Bucovinei*, numere mai noi și mai vechi, dacă acestea se aflau în vînzare. Ulterior, de prin 1984, vreo cinci ani la rînd, am citit această gazetă și mai des, grație colecției ce se forma prin abonament la Biblioteca Academiei de Științe din Chișinău. O citeam din punctul de vedere al unui ziarist, dar și pentru a vedea cum sună limba română de sub penița gazetarilor cernăuțeni, și trebuie să recunosc: din ambele unghiuri de vedere *Zorile Bucovinei* erau la un apreciabil nivel. Tot așa cum era o cronică veridică, fidelă a vieții de rutină și a celei culturale a confraților noștri nord-bucovineni. Ba poate însemna și ceva mai mult, deoarece ziarul de la Cernăuți se

arăta deosebit de receptiv și la evenimentele literar-artistice din Chișinău: nu a fost spectacol mai „răsărit”, nici expoziție mai captivantă ca să nu fie ele consemnate în paginile cotidianului (pe atunci) *Zorile Bucovinei*. Ziariștii cernăuțeni omagiau cu multă căldură personalitățile literaturii, culturii, științei și artei din Basarabia și, am impresia, recenzau cu o deosebită acribie noile apariții editoriale de la noi.

Cineva ar găsi în aceste merite și o explicație egoistă: doar la Chișinău s-au manifestat (și se mai manifestă) numeroși oameni de litere, de cultură, cercetători științifici, medici, juriști etc., etc. originari din Nordul Bucovinei cu Ținutul Herța și cu raioanele nord-basarabene. Așa e, dar nu numai din acest motiv ne copleșeau cu atenția și căldura lor colegii cernăuțeni. O făceau, cred eu, pentru că au o sensibilitate mai aparte, pentru a-și potoli dorul românesc, or, la acest compartiment, interdicțiile de a scrie despre fenomene și personalități românești erau la Cernăuți aceleași ca și la Chișinău.

Și dacă tot am amintit de nord-bucovinenii care s-au afirmat plener, rodnic, original în Basarabia, la Chișinău, dar și la Bălți și pînă hăt la Cahul, trebuie să menționăm că unii dintre aceștia au stat chiar „la leagănul” gazetei omagiate acum – *Zorile Bucovinei*, care se numea inițial *Bucovina sovietică*... Acești ctitori și înainte-mergători au și marele merit de a fi tipărit ziarul din Cernăuți cu litere latine pînă prin 1950 și ceva, în condițiile în care presa periodică din RSS Moldovenească a fost nevoită să adopte alfabetul rusesc imediat după cel de-al Doilea Război Mondial. Tot ei s-au pus luntre și punte ca ziarul bucovinean să nu adopte execrabilul jargon (pseudo)transnistrean, prin care zbirii de la Chișinău încercau – pînă prin 1957 – să demonstreze că la est de Prut se vorbește și se scrie o cu totul altă limbă decât româna. În fine, tot cei care au stat la temelia ziarului de la Cernăuți au stăruit să-i schimbe denumirea, prin elimi-

narea adjectivului *sovietic* și prin adoptarea unui titlu mai poetic, în spiritul percepției pașoptiste, atât de diferită de percepția aridă a cotropitorilor de la Răsărit.

La *Zorile Bucovinei* au debutat, pe urmă, într-un fel sau altul, au și colaborat cam toți scriitorii originari din Bucovina românească, apoi din zisa regiune Cernăuți: Vasile Levițchi, Ion Vatamanu, Ion Gheorghiuță, Constantin Popovici, Mircea Lutic, Arcadie Suceveanu, Ilie Zegrea, Vasile Tărățeanu, Nicolae Bilețchi, Dumitru Apetri, cîți alți poeți, prozatori, dramaturgi, esești, traducători, considerați astăzi fruntași ai literelor române! Cum am menționat mai sus, acest ziar a fost extrem de sensibil la procesul literar din RSS Moldovenească, iar odată cu declanșarea *perestroikăi* lui Gorbaciov – și la mișcarea literară pan-românească. Nu cred să fie scriitor mai mult sau mai puțin prețuit la Chișinău, București, Cluj-Napoca, Iași, Suceava, Rădăuți ale cărui creații să nu fi fost găzduite și recenzate în *Zorile Bucovinei*, de unde, de cele mai multe ori, au putut lua încă un drum al popularizării – redacțiile românești de la Radio Cernăuți și de la postul regional de televiziune.

Scriu aceste rînduri și îmi dau seama că nu am fost nici pe departe unicul basarabean cititor și admirator al gazetei din Cernăuți. A avea ceva publicat în *Zorile Bucovinei* ori a fi acolo prezentat sau recenzat era o indiscutabilă onoare și nu numai pentru că aceasta însemna și o trecere a unui hotar, oricît de simbolic (și oricît de nedorit!), ci, mai ales, pentru că ziarul nord-bucovinean era (și mai este) făcut de specialiști în materie, de oameni cu o puternică respirație creatoare, dar și românească. **Mai rămîne o enigmă** – și un subiect demn de atenția unui masterand, poate chiar a unui doctorand – **cum se întîmplă că în anii de ocupație sovietică**, *Cronica presei de la Chișinău* (actuala revistă de specialitate

Bibliografia Națională a Republicii Moldova, editată de Camera Națională a cărții) **bibliografia, număr de număr, și Zorile Bucovinei** – un privilegiu de care nu se bucura niciun ziar raional sau orășenesc de la noi, cu excepția gazetei de seară *Chișinău*?! Să fi fost la mijloc o recunoaștere a valorii ziarului de la Cernăuți? Sau poate, inițiativa vreunui intelectual – scriitor, foarte posibil chiar vreun bibliograf – originar din Nordul Bucovinei, ce a vrut, măcar în acest mod, să unească cele două pămînturi est-românești, dezmembrate într-un chip atât de criminal în chiar primul an de ocupație sovietică? Ori poate o fi fost „de vină” dragostea soră cu gelozia a vreunui basarabean care a dorit ca cel puțin astfel să nu cedeze cu totul rușilor și ucrainenilor acea bucată din „dulcea Bucovină”, acum, ca și pe timpul lui Eminescu, „îmbrăcată în doliu”?...

Oricum ar fi, cert e că *Zorile Bucovinei* **pînă nu de mult** era la noi o prezență vie, palpitanță, aducătoare de inedit și de bucurii. Cu atât mai regretabil e că **în prezent**, în epoca vitezelor, a comunicării ce sfidează distanțele și piedicile de ordin material și ideatic, nu vedem decît episodice acest superb ziar, cea mai longevivă publicație periodică românească de la Cernăuți... Ne consolăm doar la gîndul că mai important e să fie prezentă acolo, în satele și orașele nord-bucovinene, peste care planează mereu chiar mai multe primejdii decît peste localitățile basarabene. Perpetuarea gazetei *Zorile Bucovinei* este o garanție că pericolele mari pot deveni mai mici, iar aspirațiile mici au șanse de a fi mari. Cît mai mulți ani cu această garanție – le urăm redactorilor, colaboratorilor și cititorilor mereu tinerei publicații românești, din orașul binecuvîntat pentru vecie de aflarea în el a tînarului Mihai Eminescu și a atîtor alți români ce nu au vrut să se lase înfrinți în fața străinilor.

DE-A PURURI ZIUA CEA DE AZI...

Maria TOACĂ,
redactor la ziarul „Zorile Bucovinei”, Cernăuți

**„Cu mâne zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.”**

Mihai Eminescu

Luându-mi-l de reper pe Eminescu, așa cum procedez întotdeauna când mă copleșesc stări melancolice sau întrebări la care mi-i imposibil să găsesc răspuns, am început să-mi fac o revizie a anilor de până acum. Numărând și adăugând zilele de ieri, care îmi scad numai viața, dar nu și numărătoarea anilor, am ajuns la această foarte matură vârstă – 70 de leaturi. Din fericire, nu e a mea, ci a ziarului de care mi-am atașat destinul, eu fiind de două ori și ceva mai tânără. Dacă îmi iau ca dată a nașterii sosirea mea la *Zorile Bucovinei*, la sfârșitul verii lui 1978, ar trebui să împlinesc 33 de ani. Îmi place această matematică din toate punctele de vedere: și vârsta e a tinereții, și cifra-i dintre cele binecuvântate, după cum susțin experții în numerologie. Or, cine nu crede în povești cu cifre miraculoase, atunci când îi convine!

Pentru mine, însă, anul 1978 într-adevăr a însemnat o nouă naștere, căci nu-mi continuam, ci începeam o altă viață. Chiar zilele acestea, o prietenă și colegă de facultate din Chișinău, Tamara Gorincioi, mi-a transmis să-i citesc materialele publicate pe parcursul ultimelor două decenii în presa din Moldova pentru a-i prefața o carte în curs de apariție, în care și-a adunat rodul strădaniilor publicistice. Totodată, mi-a propus să răspund la câteva întrebări pentru compartimentul de interviuri al viitoareii cărți. Printre altele, deși mi-a cunoscut destul de bine deprimanta stare sufletească și părerile de rău, mă întrebă dacă nu regret că, imediat după terminarea studiilor, am stăruit să mă reîntorc la baștină, abandonând irevocabil Chișinăul, unde

respiram mai liber, erau mai multe ziare cu suflu național românesc, iar diploma cu mențiune îmi permitea să beneficiez de o repartizare în capitală (da, au fost timpuri când rectoratul îi asigura pe absolvenți cu locuri reale de muncă).

Soarta însă îmi pregătise alt drum, nelăsându-mi nicio șansă de a alege. Trebuia să mă întorc acasă, la părinți, și a fost marele meu noroc că la Cernăuți exista ziarul *Zorile Bucovinei*, unul din puținele locuri din oraș unde nu numai se vorbea, dar se și simțea românește. Am găsit un colectiv mare, de oameni foarte buni la veselie – la momentul când toți erau mult mai tineri decât sunt eu acum. Că era o tribună a partidului, pentru mine însemna mult mai puțin vizavi de posibilitatea de a scrie în limba maternă. Păstrez la casa părintească ziare din primii ani, și unele schițe despre „oamenii muncii” chiar le recitesc cu plăcere. Acum n-aș fi în stare să scriu cu atâta seninătate și optimism despre un plugar-mecanizator sau despre o mulgătoare, dezvăluind universul lăuntric al unor oameni frumoși la suflet. Probabil, mă ajuta naivitatea, iar necunoașterea profundă a vieții mă făcea să cred sincer că „eroii” mei sunt fericiți. De fapt, astăzi nici nu-i atât de simplu să găsim oameni mulțumiți de viață, mai ales de munca lor. Dar atunci, când trebuia să ne cenzurăm orice gând și orice rând tipărit în ziar, anume acei simpli „comuniști” de la coada vacii și robi ai pământului colectivizat m-au ajutat să mă mențin cât de cât în poziție verticală. Anume când scriam despre oameni simpli se putea strecura câte o adiere de liberă cugetare, îmi permiteam, printre stereotipurile de serviciu, să dau zbor fanteziei. Astfel, reproșuri de felul că am servit unui oficios de partid mi se par nela-local lor și chiar nedrepte.

Au existat oare alte ziare de liberă cugetare în acele timpuri sau un alt bastion

al limbii noastre, înveșmântate în strai străini și numite la fel de deocheat? Desigur, răsfoind vechile colecții multe din cele scrise mă fac să râd de mine înșami și să mă întreb, alături de prietena mea, cum am rezistat, cum m-a slujit mâna să scriu asemenea absurdități ridicole. Însă, transferându-mă imaginar în acei ani, îmi dau seama că toți eram din același aluat, atâta doar că unii se arătau mai puțin zeloși, mai flegmatici în promovarea politicii partidului, pierzând fără regrete favoarea șefilor, promovarea în carieră... Și-apoi viața noastră nu se reducea numai la serviciu, oricât ne-ar fi fost profesia de dragă. Mai aveam și o familie, și o bucătărie în care ne exprimam necenzurat ideile „revoluționare” și nemulțumirile, ne mai vizitau prietenii din Chișinău, care pretind astăzi că au manifestat un spirit mai liber de cugetare, mai ascultam la București „Flacăra” lui Păunescu, învârteam butoanele aparatului de radio până la posturile occidentale.

Deși munceam într-un ritm nebun, uneori veghind la tipografie până la crăpatul zorilor, viața la redacție, după cum am spus, era veselă, noi, oamenii de creație, bucurându-ne de privilegiul de a nu respecta un grafic riguros. În orice caz, n-am cunoscut nicicând teama de a întârzia la serviciu. Iar nopțile nedormite deasupra foii albe erau un tribut neînsemnat față de sentimentul că nu ești legat de birou. Dar aveam și noi câte ceva specific colectivului de muncă despre care scriam în permanență – întrecerea socialistă. Roșeam de fiecare dată când la sfârșitul lunii mă pomeneam în fruntea cozii la numărul de rânduri scrise, tipărite. Zărnăric îmi spunea blândul și indulgentul meu șef de secție, Ilie Olaru, să pun la socoteală și titlul, și rubrica, atunci când măsuram cu o riglă specială rândurile materialelor publicate pe parcursul unei luni. Totuna nu-mi ajungeau câteva până la norma stabilită. Câte un punct sau două se adăuga și pentru găsirea unor noi autori, adică corespondenți voluntari. Trebuia și aceștia căutați în permanență. Nu era simplu pentru secția în

care lucram să înregistrăm în fiecare lună un număr tot mai mare de scrisori. Astfel, nu-mi rămânea decât să mă împac cu rușinea de a fi mereu codașă și să-l iert pe colegul de la secția de cultură, Ion Crețu, că se amuza pe seama mea. Nutream pentru el un respect aparte pentru că mă îndruma în cele mai bune lecturi și, având relații la librăria „Drujba”, îmi cumpăra și mie cărți mai rare, primite pe sub teighea.

În celelalte privințe de ce nu ne-ar fi fost vesel? Ziarul nu avea probleme privind apariția sa, partidul pe care îl proslăveam de cinci ori pe săptămână îngrijindu-se de viitorul nostru, ca de altfel și al întregii omeniri. Datoria noastră era doar să nu greșim, să nu păcătuim, cu vreun cuvânt direct și ușor de înțeles, în fața atotputernicului stăpân. Nu cred, însă, că ar dori cineva să se întoarcă acele timpuri cu modul de viață și cu „libertatea” ziarelor de atunci. De obicei, la datele jubiliare ale ziarului ne amintim cu recunoștință de cei trei regretați redactori-șefi, evocând pe bună dreptate meritele lor. Actualul redactor-șef însă de ani de zile se confruntă cu greutateți nemaipomenite pentru predecesorii săi, rezistând unor împrejurări și dificultăți, pe care nu ni le puteam imagina odinioară.

La drept vorbind, orice ziarist, chiar din lumea cea mai democratică, știe că nu există presă liberă, căci pentru a supraviețui măcar parțial trebuie să servești cuiva postat mai sus de simplii muritori, să ai mereu vigilența de a nu supăra pe cineva. Libertatea presei se plătește scump, uneori chiar cu dispariția definitivă. Aceasta însă nu înseamnă că cei care scriu umblă mereu încătușați, bucuria de a auzi un cuvânt de mulțumire de la cititori, compensând cedările necesare pentru supraviețuire.

Ce a fost în cei 33 de ani de la nașterea mea la *Zorile Bucovinei* are importanță mai mult pentru un album sentimental de amintiri. Doar ziua cea de azi îmi este scumpă, în ea oglindindu-se toate comorile purtate în suflet – din trecut și cele de care sper că încă voi avea parte.

RENAȘTE CA PASĂREA PHOENIX DIN SCRUM

Felicia NICHITA-TOMA,
redactor la ziarul „Zorile Bucovinei”, Cernăuți

M-a întrebat cineva cum ne pregătim de marea sărbătoare a ziarului – jubileul de 70 de ani. Și i-am răspuns că pentru familia noastră, dar, sunt sigură, și pentru cei câțiva colegi, munca la *Zorile Bucovinei* e o sărbătoare zilnică de suflet. Ce-i drept, în ultimul timp, bucuria sărbătorii e cam amăruie. Or, timpurile s-au cam vitregit pentru publicația noastră și un nor negru, greu și apăsător, a apărut pe cerul *Zorilor Bucovinei*. Conducătorii țării sunt surzi la strigătele noastre disperate de ajutor financiar celui mai popular ziar de limba română din Ucraina. Se creează impresia că se face intenționat totul ca această veche publicație, care pledează pentru perpetuarea valorilor naționale românești, să dispară de pe fața pământului. Însă, în pofida vicisitudinilor timpului, *Zorile Bucovinei* renaște mereu ca pasărea Phoenix din scrum. În ultimii ani, însă, din ce în ce mai greu și cu foarte mari eforturi. Și să-i ferească Domnul și pe cei mai înverșunați dușmani să umble cu mâna întinsă, ca un cerșetor, cum e nevoit, de ani de zile, s-o facă redactorul-șef. Și să nu credeți că se găsesc mulți binefăcători, desigur, dintre cei bogați, care se grăbesc să-și revadă sufletul în continuitatea adevăratului templu al graiului românesc – *Zorile Bucovinei*. Iar dacă s-au îndurat să acorde un mic ajutor la ziar, a doua oară n-o mai fac. Pe majoritatea conașionalilor noștri nu-i interesează altceva decât banii, cât privește graiul strămoșilor, declară că ei „pot vorbi și în chineză”... Vă rog să mă credeți, nu-i judec, ci spun adevărul. Nici nu-i invidiez. Dimpotrivă, mă bucur că măcar cineva trăiește bine. Căci majoritatea populației se află sub limita sărăciei.

Însă e umilitor, e foarte dureros și înjositor „cerșitul pentru ziar”. Pentru a organiza

o mică sărbătoare pentru fideliile noștri abonați și cititori, pentru premiera poștașilor, a corespondenților netitulari, cărora nu le-am mulțumit de ani de zile, pentru a edita un număr de ziar jubiliar în culori, pentru plătirea sălii, uitând de mândrie, am plecat cu „cerșitul” – eu, în Voloca natală, iar soțul, în satul său de baștină, Boian. M-am dus, desigur, la dl primar. Promițându-mi ajutor, el m-a îndrumat să mă adresez personal cătorva gospodari înstăriți. Am discutat și cu dl profesor Nicolae Mintencu, care a spus că e o idee foarte bună și m-a povățuit și dumnealui cine mai poate ajuta ziarul, convingându-mă că de la volocenii bogați și buni la suflet voi aduna nu mai puțin de 1000 de dolari – ne-a ajunge și pentru sărbătoare, și pentru editarea numărului jubiliar în culori. Două familii care mă cunoșteau, m-au ajutat cu cât au putut, le-am mulțumit și am plecat mai departe. Alți doi gospodari, care erau rude, cumnați, nu erau acasă. Soția unuia dintre ei mi-a dat numărul de telefon s-o sun mai târziu și-mi va spune rezultatul, iar când, după amiază, i-am telefonat, a zis că bărbății trebuie mai întâi să se sfătuiască, iar apoi îmi vor telefona. Și de atunci tot aștept... Soțul le-a solicitat ajutor și la doi frați bogați, foarte bogați, cărora, redacția *Zorilor Bucovinei*, le-a acordat la timpul ei un substanțial și important ajutor. Unul a spus că nu are posibilitate să ajute gazeta, iar altul a zis că n-are bani...

Am mers la patru businessmeni, care își aveau firmele alături. La prima am găsit-o doar pe soție, bărbatul lipsea, iar ea mi-a spus să intru peste 40 de minute, căci soțul trebuie să sosească. Un patron lipsea, iar cu altul m-am întâlnit chiar în curtea firmei. Era lângă limuzină și se pregătea să plece, discuta la celular cu niște meșteri despre

reparații. Am înțeles că nu-i era de „oaspeți”, dar i-am povestit ce m-a făcut să mă adresez. M-a ascultat atent, spunându-mi că mă cunoaște. Apoi a scos din buzunar vreo două-trei sute de grivne, nu mai mult, tot ce avea la el. S-a uitat, probabil, că-i puțin, și mi-a spus să-l aștept că merge acasă și imediat vine cu banii. Ca să nu pierd timpul, m-am dus la patronul ce-și avea firma alături, mai la deal. Mi-a deschis ușa feciorul acestuia, un tânăr foarte amabil și bine educat. L-a sunat pe părinte ca să-i spun situația și mi-a spus că tatăl acum sosește. N-a trecut nici cinci minute că de acum stăteam de vorbă cu gospodarul, care mi-a întins 200 de grivne (circa 350 de lei moldovenești, n.n.), spunându-mi că vânzarea merge cam prost. I-am mulțumit, desigur, și pentru atât, căci doar nimeni nu-mi era dator, și m-am întors la primul patron, soția căruia îmi spusese să intru peste 40 de minute. Am găsit ușa încuiată și în zadar am sunat, nimeni nu mi-a deschis. Să nu credeți, dragi cititori, că „cerșeam” doar. Le propuneam, în schimb, businessmenilor, publicitate în ziar, însă toți au refuzat. Mi-am amintit atunci de cuvintele pline de indignare la adresa volocenilor cu bani, dar lipsiți de demnitate națională, ale renumitului meu consătean Ioan Paulencu, Artist al Poporului din Republica Moldova, care a încercat de câteva ori să filmeze *Nunta străbunilor*, însă n-a mai obținut nici astăzi ajutor financiar din partea volocenilor bogați pentru turnarea acestei pelicule documentare ce avea să reflecte datinile, obiceiurile și tradițiile noastre populare, ale românilor din nordul Bucovinei, și care avea să rămână în istorie. Clar lucru, cum am mai spus, nimeni nu-mi era dator. Însă, dacă te numeri printre favoriții sorții, căror Dumnezeu le-a dat de toate și îndesat, de ce să te roadă zgârcenia să sprijini un ziar, o cauză a neamului în clipe grele?!

Când i-am spus șoferului să plecăm, după ce am umblat pe la cei mai avuți gospodari ai satului, bătându-i la cap cu proble-

mele noastre, a sosit și patronul care plecase acasă după bani. Mi-a dat 800 de grivne (circa 1300 lei moldovenești, n.n.), însă n-a dorit ca numele de familie să-i apară în ziar, spunând că ceea ce face, face pentru suflet, dar nu de ochii lumii. I-am mulțumit pentru gestu-i nobil, căci, după peripețiile mele, nu mai speram să se întoarcă și m-am bucurat mult nu numai de acel ajutor bănesc acordat de el, ci și că printre cei bogați mai există astfel de oameni, care se țin de cuvânt.

Le mulțumim din suflet și celor câțiva adevărați prieteni ai redactorului-șef, care ne-au sprijinit mai esențial și de la care Dumnezeu n-a fost nevoit să „cerșească” și să le amintească de jubileul ziarului.

Și chiar dacă nu am reușit să adunăm de la sponsori mijloacele suficiente și pentru tipărirea numărului jubiliar în culori, le mulțumim tuturor acelorora, care au acordat o mână de ajutor *Zorilor Bucovinei* pentru această modestă, dar semnificativă sărbătoare a publicației noastre.

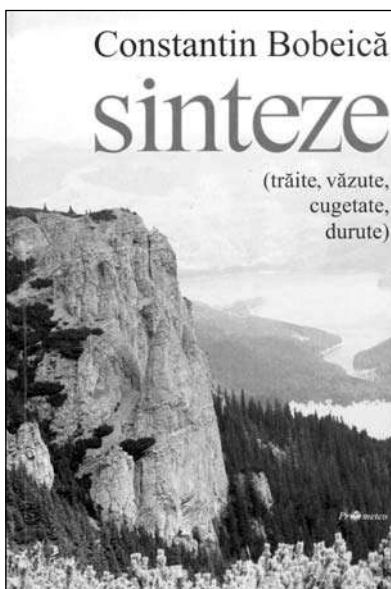
Cu vreo doi ani în urmă, o doamnă, fostă colaboratoare la misiunea diplomatică română la Cernăuți, pe care o respect foarte mult, mi-a spus că sunt cam critică în articolele din ziar și lovesc de-a dreptul cu penița unde doare. Recunosc că de-atunci mi s-a mai adăugat un viciu – să-mi plâng durerile și tristețile neamului. Or, după cum afirmă soțul, m-am molipsit de această boală a sufletului de la o cunoscută, care, de când o cunoaștem, e mereu nemulțumită de soartă. Ce-i drept, acum s-a liniștit, căci a auzit-o, probabil, Dumnezeu, dăruind-o cu de toate. Trăim cu speranța că, în sfârșit, ne va auzi și pe noi – se vor lumina zorii și pentru ziarul nostru. Nu demult, o cititoare fidelă din s. Ostrița, în scrisoarea trimisă la *Zorile Bucovinei*, ne îmbărbăta și ne povățuia să continuăm să batem la inima conducătorilor noștri, căci, după cum scrie *Biblia*, „Bate și ție se va deschide”.

De un an de zile așteptăm minunea cerească – batem, batem.... Doar speranța moare ultima.

DĂRUIRE TOTALĂ IDEALULUI NAȚIONAL

Numele lui Constantin Bobeică, profesor de școală generală și publicist, om de o inteligență deosebită, cu o comportare reținută și plină de tact, patriot pe cât de ardent, pe atît de sincer, este bine cunoscut în republica noastră. Născut în 1924, la Cobîlca (azi, Codreanca de lângă Strășeni), de pe la sfîrșitul deceniului șase al secolului trecut a activat în calitate de profesor de limba și literatura română (cu studii făcute „la români”) într-un șir de sate din zona codrilor orheiene. A publicat la *Cultura* (ulterior, *Literatura și arta*), *Învățămîntul public* (*Făclia*), *Nistru* (*Basarabia*), *Moldova*, *Glasul*, *Timpul*, *Jurnal de Chișinău*, *Ziarul de gardă*, *Univers pedagogic* ș.a. diverse materiale instructiv-didactice și cognitive, memorialistice și de atitudine. A luat cuvîntul, și nu o singură dată, la Radioul Național, *Antena C*, apoi la *Vocea Basarabiei*, postul de radio preferat al dumnealui, dar și al multor ascultători iubitori de adevăr și corectitudine.

Cînd în această toamnă – cu zile calde pînă pe la mijlocul lui noiembrie – am aflat că își lansează o nouă carte la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, am făcut tot posibilul să îi ascult glasul – încă tineresc și mobilizator la cei 86 de ani ai Domniei Sale. Lansarea volumului

de publicistică – e vorba de *Sinteze* (*trăite, văzute, cugetate, durute*)* – a avut un succes extraordinar. De aceea prin cele ce urmează voi îndemna și alți împătimiți de „zăbava cetitului” să caute în biblioteci aceste eseuri, tablete și schițe scrise de C. Bobeică la vârsta senectuții și apărute la Editura „Prometeu”, cu sprijinul unei liste impunătoare a rudelor și prietenilor ce au făcut să avem la îndemîna o sinteză a unei vieți dăruite total instruirii, educării și călăuzirii consîngenilor săi.

Constantin Bobeică a absolvit în 1958 Facultatea de Filologie la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” (azi – Universitate) din Chișinău. Timp de șapte ani (între 1949 și 1956) a fost deportat de regimul sovietocomunist în Siberia – la început în regiunea Tiumen, apoi în regiunea Kurgan din Rusia –, pentru că nu a dorit să colaboreze cu NKVD-ul stalinist și la școală învăța copiii să-și iubească limba maternă, plaiul natal, să cinstească înaintașii Neamului pentru faptele lor. Ca profesor de limba și literatura română a avut o activitate prodigioasă la școlile din Țibirica, Onișcani, Frumoasa, Cornova, Cobîlca (aici o perioadă mai îndelungată). Publică materiale despre deportați, despre satul său de baștină și oamenii lui, despre problemele învățămîntului și ale deșteptării naționale a basarabenilor... De la un timp începe să-

* Bobeică, Constantin. *Sinteze* (trăite, văzute, cugetate, durute). Ch.: Prometeu, 2010. 288 p.

și adune scrierile în volume: *O cronologie pentru istoria satului Cobîlca* (1999); *Între stele și țărîne* – schițe, eseuri, publicistică, memorii (2005); *Oratio recta* – versuri, cugetări, folclor local (2006); *Moment crepuscular* – studii eseuri, creionări (2007); *Dor de muntele Bobeica* – studii, publicistică, memorii, tangențe (2009); *Sinteze (trăite, văzute, cugetate, durute)* (2010). Acesta din urmă este o privire retrospectivă asupra anilor grei de gulag siberian ce nu au putut să-i înfrîngă voința de om intelectual și patriot basarabean, asupra anilor nefericiți cînd la noi a început procesul de colectivizare, iar mai tîrziu de deznaționalizare a populației, dar și o privire asupra faptelor și fenomenelor sociale nedemne pentru secolul XXI, ce le-am trăit relativ recent – pe vremea neocomuniștilor lui Voronin.

Publicistul și literatul Vlad Pohilă în prefața cărții îl supranumește pe C. Bobeică – „academicianul nostru din Codreanca”. Și are perfectă dreptate, căci protagonistul nostru nu poate fi numit altfel „cu afecțiune și în semn de recunoaștere a vastității cunoștințelor sale, a spiritului filozofic, analitic ce-l caracterizează în abordarea problemelor de viață, a celor din domeniul limbii și literaturii române, a istoriei naționale și universale, a esteticii, eticii ș.a.” [p. 5]. Iar mai departe găsim alte precizări scrise în aceeași cheie: „Un specific al activității instructiv-didactice a lui C. Bobeică l-a constituit ceea ce am numi, întru cîtva metaforic, *căutarea largului*... Catedra, mulțimea de ore cîte le avea nu-i erau îndeajuns pentru a spune totul discipolilor, or, numărul acestora nu se limita la listele din catalog...” [p. 7]. Acesta e unul dintre motivele – dincolo de harul nativ – ce l-a făcut pe prof. C. Bobeică să se apuce mai zelos, asiduu, ritmic de publicistică.

Sintezele sale C. Bobeică le încadrează în capitole după teme: *Arheologie spirituală rurală, Zbateri, Tangențe, efigii, recenzii, Pedagogie practică și socială, Dureri tăinu-*

ite, siberiene, Varia, Addenda, Documente. Are prea multe de spus ex-profesorul de la țară: despre perioada interbelică a Basarabiei, despre prima „eliberare” făcută cu tancurile muscalilor, despre anii de război și de foamete organizată de autoritățile sovietice, locale și centrale, despre genocidul săvîrșit de către ocupanții ruși după a doua „eliberare” – toate ca o dovadă împotriva falsificatorilor și denigratorilor istoriei acestui pămînt necăjit.

Cea mai durută temă a lui Constantin Bobeică pare a fi starea satului basarabean la ora actuală, a satului cu toate grijile și nevoile ce s-au abătut asupra lui. Desigur, autorul își amintește cum era același sat basarabean în perioada interbelică, cîte tradiții și obiceiuri frumoase au existat, cum erau educați copiii în familie și la școală să prindă dragostea de pămînt pentru o viață întreagă, și face – vrei, nu vrei – comparații cu zilele de azi, punîndu-și la început o întrebare retorică: „Unde ai dispărut, scumpe, neuitatule? Cu larma ta în diminețile de vară, cu zumzetul ciocanelor pe tăișul sapeilor, coaselor, cu scîrțitul carelor, pornite spre țarini și văi, cu mugetul vițeilor, îndeapărtați de la uger... Dar iată: revărsarea de care, trăsuri, cete de prășitori s-a subțiat, s-a mistuit... Au rămas stingheri copiii nevîrstnici, se mai aude lătrat plictisit de cîini, zgomotul unui cicîric de fîntînă... Satul, cu ulițele prăfuite, pirotește...” [p. 13].

În *Altarul veșniciei – pămînul* autorul repune în discuție relația veche de cînd e lumea: om – pămînt, pămînt – om. Pe cînd era copil – ne spune în cunoștință de cauză C. Bobeică – țăranul nu-și concepea viața fără munca în acareturi, în grădină, pe ogor sau la vie. Legătura cu pămîntul se făcea prin „antene nevăzute, sufletești, ancorate în adîncul gliei dătătoare de belșug, de viață” [p. 16]. Dar iată că a venit peste capul harnicului și truditului țăran ruperea „de puternicul, vînjosul, părintescul pămînt, odată cu colectivizarea, cînd

el, devenind «un bun obștesc», rămase, de fapt, al nimănu. Atâtea și atâtea dureroase, sîngerînde răni, pricinuite de atitudinea necreștinească, neomenească a noilor stăpîni” [p. 17]. Concluzia vine de la sine: pămîntul rămîne indisolubil legat de sufletul celor care îl îngrijesc. Iar în *Patriarhii satelor noastre*, vorbind despre bătrîni, buneii și străbuneii satelor noastre, vine cu propunerea de a forma pe lîngă Guvernul republicii un Parlament al bătrînilor merituoși (investit cu drepturi de inițiativă legislative, dar și decizionale): „Mă întreb și vă întreb: le-ar sta rău în acest Parlament unor personalități ca Vladimir Beșleagă, Aureliu Busuioc, Vasile Anestiade, fraților Moscalencu, lui Ion Ungureanu, Alexandru Moșanu, Ion Coștaș, Petru Buburuz, Eugen Doga etc., etc.?... Își poate imagina cineva sfetnici mai înțelepți și mai competenți pe lîngă Putere?” [p. 20].

Cele mai tulburătoare, dulci amintiri din copilărie sînt despre mama cu vorba ei caldă și mîngîioasă, cu privirea blîndă, pe care, din păcate, a pierdut-o în ajunul eliberării din lagărul de concentrare. Iată un episod țintuit în memorie și descris cu mare măiestrie: „Inexplicabil era chinul necopilăresc, legat de accesesele astmatice care îmi prefăceau în coșmar zilele și, mai ales, nopțile cînd ele se strecurau perfide, ucigașe, ca veritabili tîlhari de noapte, năzuind a mă sugruma. De nu era mama alături, înger păzitor, m-ar fi răpus neîndoelnic. Se ridica din pat sărmana, oftînd, mai că plîngînd, repede-repede îmi pregătea compresa, ridicam cămeșuica și mi-o aplica pe piept, încingîndu-mă cu un fular călduros de garus. La atingerea rece a compresei inspiram adînc involuntar și, conștient, sigur că mi-a venit salvarea, adormeam momentan” [p. 44-45]. Dar nu putea să nu aducă vorba și de jocurile de pe cînd era un pici (țura, „în bunghi”, „biza” ș.a.), de tăierea porcului la Ignat, de „între-

vederile” cu Moș Crăciun, de sfintele sărbători de Paști, de hramul satului.

Are ce are C. Bobeică cu vechii și noii comuniști (*Comuniștii de ieri, de azi, de totdeauna*) că ne spune despre batjocorirea sufletului poporului nostru prin declanșarea campaniilor anti-limbă românească, anti-istorie națională (*Toamna neliniștilor noastre*), despre aparatul birocratico-administrativ al guvernanților din această tagmă (*Schlisselburgul din Dealul Schinoasei*), despre precaritatea relațiilor ruso-române (*Cît de mult ne iubește Rusia?*), despre consecințele odiosului Pact Molotov-Ribbentrop (*Acel nefast, funest, apocaliptic 23 august*).

Martor ocular al unor evenimente majore, C. Bobeică scrie pe paginile presei de la noi, de-a lungul anilor, despre figuri proeminente ale Basarabiei: Gheorghe V. Madan, Polihronie Sîrcu, Mihail Curicheru, Alexandru Cosmescu, Aureliu Busuioc ș.a. Șirul „tangențelor” și „efigiilor” continuă cu Alexandra Russo (descendentă a vechii vițe de boieri, supranumită „cucoana”), Anastasia Dombrovski (profesoară la școala medie din Codreanca), Adrian Pațica (participant la luptele de la Țiganca din 1941), Anton Bunduchi (cu ani de mucenicie în gulagul siberian), Ana Guțu (ridicată și dusă în regiunea Tiumen ca să fie muncitoare la explorările forestiere), Gheorghe Ghimpu (marele patriot-martir, luptător consecvent al Mișcării de Eliberare Națională pe teritoriul dintre Prut și Nistru) și mulți alții.

În capitolul dedicat activității de profesor în școli rurale, găsim un excelent eseu – *Imn cărții*. Povestind despre unele aventuri, aflăm și despre preferințele de lectură ale liceanului, apoi ale tînărului profesor C. Bobeică. Citim cu emoție și despre faptul cum **l-a salvat cartea de la pieire** cînd se afla în gulag: „...**ajuns pe culmile disperării, în pustietatea morală a Siberiei, Ea, Mărta, Lecuitoarea de suflet, Cartea, nu**

m-a părăsit, nu m-a lăsat pradă calvarului, ci, ca pe un rănit în lupta vieții, mi-a sprijinit umărul, mi-a îndreptat umbletul pe acele cărări prăpăstioase, mi-a turnat balsam peste inima rănită, sîngerîndă, mi-a redat credința în viață, în dreptate, în veșnicele adevăruri” [p. 110]. Atrag atenția paginile despre ideile pedagogice ale filozofului Nae Ionescu, divergențele de viziuni cu autoritățile asupra practicilor din învățămînt ale fraților Adrian și Gheorghe Bunescu, viața trăită cu devotament profesiei îndrăgite a Învățătoarei Emerite Nina Chiriță, care era o „a doua mamă a sutelor, miilor de copii, ce i-a iubit, i-a învățat, i-a îndrumat” [p. 125].

Compartimentele *Varia* și *Addenda* includ miniportrete ale lui Nicolae Corlăteanu, lingvist, academician; Alexei Simășchevici, fizician, academician; Andrei Vartic, talentatul fiu al Basarabiei – publicist, regizor de teatru și film, cercetător al vechilor culturi carpato-dunărene; Eugen Maloman, chirurg; Vasile Șoimaru, dr. în economie, fotograf, autorul albumului *României din jurul României în imagini*; sînt date reflecțiile asupra cronicii bucovinene *Risipirea* de Corneliu Florea și asupra cărții despre exodul basarabean de după așa-numita „eliberare” a sovieticilor *Suferință în tăcere* de jurnalista Ana Eremescu-Barbăneagră, dar și unele nedumeriri strigătoare la cer față de activitatea celor de la conducerea țării precum aceasta: „Citesc, recitesc Hotărîrea Biroului Executiv al Consiliului Republican al Sindicatului cuprinzînd revendicările acestuia, caut o aluzie, un cuvînt prin care am fi vizați și noi, dascălii-veterani, cu cîte 40-50 de ani de activitate pedagogică. Nimic! Sindicat fără bătrîni!” [p. 162].

Documentele incluse la sfîrșitul cărții (refuzul Secției Regionale a Învățămîntului la cererea de reîncadrare în funcția de pedagog, Tiumen, 1949; certificatul ce confirmă angajarea ca lemnar, Armizon, reg. Tiumen, 1964; certificatul privind Hotărîrea

Judecătoriei Supreme a RSSM de reabilitare a familiei Bobeică, Chișinău, 1956; actul de deces al mamei în ghețăriile regiunii Kurgan, 1956; răspunsul Comitetului „Împlinitor al Sovietului Raional al Deputaților Truditorilor” din Strășeni despre imposibilitatea restituirii averii confiscate din cauza necontabilizării ei, 1957) constituie tot atîtea dovezi grăitoare prin cîte încercări l-a purtat soarta pe acest patriot devotat idealului național, care a avut de îndurat atît că nu mai este loc pentru mai mult. Și slavă Celui de Sus că l-a învrednicit să scape de urgie, să nu se lase bătut și, ajungînd la „vîrsta înțelepciunii biblice”, să publice documentele vremii, dar nu ca să se apere, ci să acuze regimul sovieto-comunist. Dar se putea să fie altfel? Desigur că nu!

Trecut prin lipsuri și grele, incredibile încercări, Constantin Bobeică are ce ne spune din „secretele longevității”: parcurgînd pagină după pagină *Sintezele*, oricine poate să ia ceva spre călăuzire în propria viață. Astfel, cine își va da interesul va putea cu ușurință selecta cuvinte pentru un glosar de cuvinte care încă nu demult circulau, adică treceau, la țară, din gură în gură. Iată, de exemplu, nume de meșteșugari: *lemnari, dogari, dulgheri, fierari, rotari, cizmari, tăbăcari, morari, zidari, sobari...* Sau iată diverse obiecte din gospodăria țărănească: *țol, păretar, desagă, ștergar, zolnic, căuș, chersin, covată, albie, solniță, piuă, treucă, cosor, vâtrai, bărdiță, schițelnic* ș.a. [p. 25-26]. De parcă am fi în lumea eroilor lui Creangă. Iată și ziceri, expresii din partea locului: *a fi hapsîn* – a nu ști măsura, a fi zgîrcit; *a rupe cuiul* – a o sfecli; *a rămîne cu fundul pe gheață* – a eșua într-o întreprindere, afacere; *a avea dinte pe cineva* – a nu-l iubi, a urî pe cineva; *cînd mi-a crește păr în palmă* și *cînd mi-oi vedea ceafa fără oglinďă* – niciodată; *a-i cădea bucuria în scîrbă* – a fi victima unei deziluzii; *nu dau turcii* – n-ai motiv să te grăbești; *vorbă de clacă* – vorbă în zadar, fără rost; *a sta cu dinții*

la stele – a trage foame, a flămânzi; *calul cu patru picioare și-ncă se poticnește* – tot omul e supus greșelii; *a da cu oiștea-n gard* – a comite o gafă; *a da chișca cuiva* – a-l întrece, a-l depăși pe cineva ș.a. [p. 22-25]. Aș mai vrea să menționez ceva: majoritatea dintre aceste ziceri au circulat, deci le-am auzit pentru prima oară, în satul copilăriei mele – Butuceni, din raionul Rîbnița. E o mărturie în plus că ele sînt foarte vechi, că în Basarabia și în Transnistria populația băștinașă vorbește aceeași limbă – româna, ca și în celelalte provincii istorice ale României.

Intellectualul și patriotul basarabean C. Bobeică, cel care a făcut carte în anii interbelici la faimosul Liceu „B.P. Hasdeu” din Chișinău, e un condeier încercat, experimentat. Cum altfel se explică faptul că volumul în cauză e presărat cu aforisme, meditații filozofice de felul: „Din ea, suferința etern umană, răsar florile nemuririi, lumina solară, celestă a Terrei și a noastră, locatarii ei” [p. 51]? Același lucru îl afirmă și jurnalistul Liviu Belâi în postfața cărții, intitulată *Pîinea și sarea acestui pămînt*: „Orice

lucrare, mai voluminoasă sau mai puțin voluminoasă, a acestui mare patriot al limbii române și al neamului românesc e plină de înțelepciune, învățăminte, dar și povețe – lucruri «frămîntate» de-a lungul anilor prin chiar inima și cugetul său...” [p. 282]. Iar mai la vale aflăm că „unul dintre cei mai buni elevi ai săi din Cobîlca, devenit peste ani Eminent al învățămîntului public și scriitor, Ion Iachim, l-a supranumit pe iubitul său dascăl drept un «etalon al cinstei și modestiei»” [p. 283]. În încheiere, cred că voi spune un adevăr de necontestat: învățător de vocație, publicist cunoscut, om de o impresionantă noblețe sufletească, Constantin Bobeică este, prin ceea ce face, Bărbatul ce se dăruie total idealului național, românismului și năzuinței, dorinței de revenire la normalitate a vieții oamenilor din preajma sa. Îndreptățind aspirațiile dumnealui de libertate, de demnitate umană și națională, nu ne rămîne decît să-i urmăm cuminte și cu minte îndemnurile...

Cristian ZIDARU

IOAN IANOLIDE: ÎNTOARCEREA LA HRISTOS

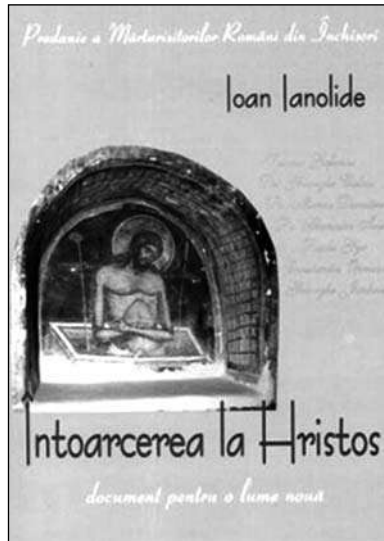
Ante-scriptum: *În această perioadă când se pare că Parlamentul României va dezbate problema compensării morale a foștilor deținuți politici, ar fi bine ca liderii români să citească dacă nu cartea, cel puțin această semnalare. În ce privește „noii culturnici” din țară... trebuie să se știe că oricât s-ar prostitua și și-ar nega neamul și cultura; oricât l-ar pupa în fund pe satana; până la urmă acesta tot se va șterge undeva cu ei.*

Este extrem de greu să-ți exprimi părerea cu suficientă umilință despre o carte cutremurătoare scrisă cu suferința și cerneala beznelor! Este la fel de greu să înțelegi înspăimântătoarele chinuri fizice

și schingiuiri sufletești prin care au trecut sub fostul regim comunist confrății noștri deținuți în închisorile de la Pitești, Gherla, Aiud, Târgu-Ocna și altele! Ca creștin ortodox și ca om, nu pot să nu strig până la ceruri întrebându-mă: „Cine a conceput acele acte odioase? Ce scop de lungă durată s-a urmărit? Cine și în ce scop deține rezultatele acelor așa-zise «reeducări»?” Cred că niciun om cu sufletul cinstit și mintea întregă nu poate rămâne indiferent în fața fenomenului „Pitești”. Niciun om drept cu cunoștința acelor crime nu își poate regăsi liniștea fără să le denunțe și fără să încerce să găsească răspuns la întrebările: *Cine? De ce? În ce scop?*

În cartea sa *Întoarcerea la Hristos**, Ioan Ianolide, acum plecat în lumea dreptilor, descrie în principal întemnițarea politică desfășurată pe o durată de aproape 24 de ani, între 1941 și 1964. Manuscrisul cărții, pregătit în ascuns în anii de după detenție, a fost trimis în străinătate și apoi readus în țară, după 1989. Ulterior, însemnările autorului au fost redactate în forma actuală la Mănăstirea Diaconești și publicate în 2006. Personal, regret că nu am găsit cartea mai devreme, dar oricum, am citit-o cu înfrigurare. Dintr-un bun început mă aplec în fața acestui autor-martir al neamului nostru și îmi exprim umil respectul față de cei care au redactat și au publicat cartea...

De acumia însă, pentru mine ca cititor și comentator, încep marile greutăți. Am trecut și eu un timp prin închisoare și am scris chiar și despre „reeducare”. Am de asemenea un frate care a făcut zece ani de închisoare dintr-o condamnare de 20 de ani. În cei zece ani de detenție a primit dreptul să scrie o singură carte poștală și a fost ținut singur și izolat timp de doi ani, într-o celula din Zarca Aiudului. Înainte de a fi eliberat în 1964, Ion a trecut prin „reeducarea” de la Aiud unde a fost supus unor inimaginabile siluirii sufletești... Eu sunt profesor, am un doctorat de la o mare Universitate americană, am scris mai multe cărți, și totuși nu mă simt calificat și vrednic să scriu despre „experimentul” de la Pitești. În acea închisoare, satana a încercat să distrugă creația lui Dumnezeu și să o refacă în imaginea lui

necurată. Într-adevăr, așa cum scrie autorul, acolo diavolul a fost mai negru decât și l-au imaginat oamenii!

Multe din concluziile autorului sunt și concluziile mele. El a ajuns la ele în bezna și mizeria celulelor unde a regăsit totuși lumina cerului; eu am ajuns la ele în condițiile libertății și tentațiilor occidentale... Nu poți concepe lumea în afara Divinității! Nu o poți înțelege în afara direcției pe care a tras-o Dum-

nezeu evoluției noastre pământești! Și în același timp, nu o poți înțelege dacă nu accepți că diavolul încearcă continuu să ne îndepărteze de Creator și să ne facă să ne închinăm lui! Deși sunt om de știință, din punctul meu de vedere sensul vieții este „emanciparea” spirituală; viața propriu-zisă fiind eternitatea care urmează. Pentru creștini acest proces se numește calea mântuirii. Comunismul a fost una din cele mai bestiale forme de negare a divinității și de reducere a omului la viermuire perpetuă. De altfel, unul din cei care au emis această ipoteză a fost chiar pastorul Wurmbrand, român-evreu încreștinat, care a stat în aceeași celulă cu Ion Ianolide și care fiind grav bolnav a fost îngrijit chiar de autorul cărții.

Întoarcerea la Hristos se desfășoară pe trei paliere: descrierea vieții de temniță cu accent deosebit pe programul diabolic și ucigaș de „reeducare”; analize și comentarii pe marginea tulburătoarelor drame petrecute în timpul schingiuirilor; și procesul de încreștinare și de întoarcere la Isus în care și-au regăsit pacea sufletească unii deținuți între care și autorul. De fapt, autorul dedică sus-numita carte unuia dintre

* Ianolide, Ioan. *Întoarcerea la Hristos – document pentru o lume nouă*. București: Christiana, 2006. 534 p.

colegii săi de suferință – Valeriu Gafencu –, tânăr ucis în închisoarea-spital Târgu-Ocna, care a suferit ca un martir și s-a comportat ca un sfânt. (Cred că Biserica Ortodoxă Română și-ar face doar datoria dacă ar începe procesul de canonizare pentru Valeriu Gafencu și pentru mulți alți deținuți care au suferit în închisorile comuniste din țară ca adevărați martiri ai creștinătății.) Personal, am fost profund răscolit de partea dedicată „reeducării”. Comentariile filozofice și psihologice sunt fără îndoială înțelepte și profunde, dar oarecum secundare descrierii „reeducării”. În ce privește credința și întoarcerea la Isus, acestea sunt procese personale care îl apropie pe ortodoxul lanolide de suferințele martirilor. Oricum, cartea ar trebui să dea mult de gândit fiecăruia dintre noi și, mai ales, bisericii oficiale. În acest sens, în timp ce autorul menționează că toți episcopii greco-catolici romani au înfundat închisorile comuniste, „nu a existat niciun episcop ortodox” [p. 331]...

lanolide a fost arestat în 1941, pentru că făcuse parte din Frățiile de Cruce, rezerva de tineret adolescent a Mișcării Legionare. La vremea arestării, autorul era student la Facultatea de Drept din București și a fost acuzat de instigație la rezistență împotriva guvernării antonesciene. Pentru fapte comise, înscenate sau imaginare, el este condamnat la 25 de ani. De la început se impune o întrebare esențială. Poate fi condamnat cineva doar pentru ceea ce simte sau pentru ceea ce gândește? (Când o parte din românii Ardeleni au trecut la catolicism și ungurii i-au acuzat că au trecut doar de formă, un episcop roman le-a răspuns că „numai Dumnezeu judecă ceea ce e în inima omului”). Dictaturile, și în special comuniștii, au arestat și au condamnat zeci de mii de oameni doar pentru ceea ce au fost, pentru ceea ce au gândit și pentru ceea ce au simțit...

Filmul anilor de temniță este dramatic. Sub Antonescu deținuții puteau asista la slujbele religioase ținute în bisericile închisorii, aveau acces la pachete, vorbitor și cărți, și în timpul zilei puteau ieși în curtea închisorii. Actul de la 23 august și ocupația sovietică au pus administrația închisorilor în derută. Pentru scurt timp, regimul de detenție s-a îmbunătățit și unii deținuți au fost amnistiați. Legionarii, ori cei bănuți de simpatii legionare, nu s-au bucurat de grațiile regelui Mihai ori ale guvernelor interimare succedate la cârma țării între august 1944 și decembrie 1947. Ei au fost predați comuniștilor.

Când regimul comunist s-a înscăunat bine la putere, securitatea a procedat la arestarea întregii opoziții românești și condițiile de detenție s-au înăsprit brusc. Au urmat 42 de ani de abuzuri, torturi, înfometări și asasinat. Toți deținuții politici au fost ferecați în celule; ferestrele celulelor au fost acoperite cu obloane; cerul s-a închis pentru zecile de mii de condamnați. Dacă unii dintre ei erau arestați încă de pe vremea mareșalului Antonescu, alții, în special unii militari, au fost arestați imediat după actul de la 23 august. Cei mai mulți deținuți erau însă foști lideri politici ori membri ai vechii elite românești arestați începând cu anul 1948. Cel mai proeminent dintre liderii democrați din România interbelică a fost Iuliu Maniu, care a murit ca un martir în închisoarea Sighet. Majoritatea celor arestați erau oameni simpli și mulți dintre ei erau tineri care respinseseră noul regim instalat în țară de sovietici.

Curând după proclamarea republicii „populare”, deținuții încep să fie supuși unui regim de asasinare lentă, iar tinerii naționaliști sunt supuși unor experimente de-a dreptul diabolice. *Pentru a-și masca scopul, mijloacele și intențiile, securitatea a numit experimentul respectiv „reeducare”. Trebuie precizat că experimentul a fost conceput în cele mai înalte cercuri ale securității*

ții, dar aplicat prin deținuți politici terorizați și „restructurați”, cărora li s-au promis poziții importante în statul comunist. Procesul a început în închisoarea din Pitești, dar ulterior a fost extins și în închisorile din Gherla, Târgu-Ocna și, mai târziu, Aiud. Însuși cunoscutul scriitor disident rus Aleksandr Soljenițin a fost profund tulburat când a aflat despre experimentul Pitești. Se pare că numai în România comuniștii au practicat acest sistem draconic. În Siberia sovietică, în China comunistă s-a suferit poate mai mult, dar suferințele au fost cu precădere fizice. În Cambodgia, criminalii lui Pol Pot au asasinat un sfert din populația țării, dar nu s-a încercatuciderea sufletelor, așa cum s-a încercat în România.

Personal, am aflat despre teroarea de la Pitești în 1957, când mă aflam la Aiud. Primele informații au fost fragmentare. Un episod dificil m-a făcut să înțeleg amploarea zguduitoare a experimentului... Eram într-o celulă de pe secția a doua împreună cu alți deținuți care, ca și mine, erau foarte tineri. Fiind în general o fire nesupusă, am comis unele acte nepermise și într-una din multele pedepse suferite am primit două săptămâni de izolare la subsolul celularului. Celularul era clădirea principală și masivă din centrul închisorii Aiud. Sub el se săpase o catacombă unde dintr-un hol din beton se deschideau patru celule mici tot din beton și asemănătoare unor cripte. Regimul de pedeapsă prevedea hrană obișnuită o dată la trei zile, un pat metalic și o pătură jerpelită de la orele zece seara până la ora cinci dimineața și stingerea luminii. Bezna era totală. De la o celulă la alta se putea vorbi prin încheietura ușii de metal, acolo la beci nu ne supraveghea nimeni.

În acel întuneric absolut m-am întreținut ore întregi cu alți deținuți pedepsiți în celulele vecine. Timp de câteva zile am rămas în tot subsolul numai eu și într-o altă celulă Vasile Jeravlev. Acesta a fost primul deținut care mi-a

vorbit amănunțit despre „reeducare”. Personal nu cred ca aş fi rezistat torturilor aplicate la reeducare unde numai morții și martirii au învins. Nu știu ce s-a întâmplat mai târziu cu Vasile, pentru că nu l-am mai întâlnit niciodată. Acuma însă, citind cartea *Întoarcerea la Hristos*, am înțeles și mai bine tragedia „reeducării”, pentru care nu găsesc cuvinte să o descriu. Cu foarte puține excepții, acei tineri supuși schingiuirilor s-au făcut vinovați doar de ceea ce au simțit și de idealurile pe care le purtau în suflet. Cum se vor justifica oare ucigașii lor în fața judecății supreme? Cum putem rămâne nepăsători în fața suferințelor lor, noi, cei care nu am trecut pe acolo?

M-am întrebat deseori de ce au fost supuși la acel experiment infernal cei mai buni și cei mai onești dintre tinerii arestați? De ce au fost aleși acei oameni inocenți și încă neformați? Răspunsul nu poate fi decât unul singur. Diavolul și-a făcut practica pe cel mai dur material românesc, pe cei care credeau cu putere în Dumnezeu și în glia strămoșească! Dacă testul său de laborator reușea, satana îl putea aplica oricui și oriunde în lume. Experimentul a dovedit însă că prin teroare se pot obține rezultate doar temporar și numai în condiții de iad. Mai târziu, diavolul a înțeles că este mai ușor să-i atragi, să-i ademenești, și să-i compromiți pe oameni cu avantaje materiale decât să-i stăpânești prin teroare... Este în mare măsură ceea ce se întâmplă azi în lume!

Întoarcerea la Hristos e concepută cu blândețe și înțelepciune și e scrisă într-un stil ușor și clar. În același timp, este scrisă cu mare durere pentru condiția umană, cu înțelegere pentru victime și, în final, cu iertare și împăcare creștinească. Scenele descrise te tulbură și te pun pe gânduri. Parcurgerea cărții m-a făcut să mă gândesc cu groază la dramele trăite de deținuți. În cursul acelor experimente închisorile din țară au fost învăluite într-un duh necurat.

Spiritul Domnului s-a refugiat în sufletele câtorva credincioși... Cartea m-a făcut să mă gândesc la propriul meu frate, care niciodată nu a dezvăluit în întregime nici măcar în familie cele trăite la Aiud. Ion, care azi e împăcat cu soarta și trăiește în America, a stat un timp în aceeași celulă cu lanolide și își aduce bine aminte de el și de marea lui credință în Isus. L-am sunat să-i cer unele confirmări și mi-a răspuns îngândurat: „Poate e mai bine să se uite ce a fost acolo, să nu afle toată lumea cât de jos au împins comuniștii ființa umană. E o rușine pentru toată omenirea! Totuși, pentru respectul adevărului, trebuie să vorbim...” Ion, și mulți alții ca el, nu vor să redeschidă acest subiect, pentru că de fiecare dată re-trăiesc acele momente tragice, acele momente ale distrugerii personalității umane. „Deținuții erau oarecum pregătiți pentru distrugerea fizică, dar nu și pentru pierderea Demnității de om. Călăii tocmai asta au urmărit, compromiterea și distrugerea noastră morală”, mi-a spus Ion încă, probabil, afectat de cele suferite la 46 de ani de la eliberare. (Și aici voi mai adăuga o notă personală, pentru ca generațiile de mâine să nu uite... Am stat un an de zile în închisoarea Aiud unde era deținut și fratele meu, dar nu ne-am întâlnit nici o dată! Doar am aflat unul despre celălalt...)

În paginile cărții lui lanolide am regăsit de asemenea cunoștințe comune și apropiate, printre care părintele Gheorghe Calciu, pastorul Richard Wurmbbrand și arhimandritul Roman Braga, toți trei trecuți prin furcile reeducării. Despre fiecare dintre ei se pot scrie volume întregi. Pe părintele Calciu l-am adus la Biserica „Sfânta Cruce” de lângă Washington când eu eram președintele Consiliului parohial. Pe pastorul Wurmbbrand l-am întâlnit la New York, când împreună cu soția a venit în vizită la Biserica „Sfântul Dumitru”. Iar pe arhimandritul Braga l-am intervievat amplu pentru Vocea Americii tocmai despre „reeducarea”

de la Pitești. Și totuși, numai acum, citind și recitind această carte, înțeleg diabolismul experimentului...

Cei trecuți prin „reeducare” au fost schingiuiți fizic dincolo de orice limită umană: li s-au smuls unghiile, li s-au scos dinții, au fost maltratați în mod barbar, au fost forțați să mănânce fecale... Mai presus de orice, au fost forțați să-și denunțe tot trecutul și să aducă blasfemii diavolești la adresa a tot ceea ce este sfânt și, în special, la adresa lui Isus și a Fecioarei Maria. O forță nevăzută și o ură nestăvilită s-au năpustit asupra oamenilor. Un duh necurat a coborât peste ei și duhul era înspăimântător de anti-uman și anti-creștin... Iar cei considerați „reeducați și restructurați” trebuiau să dovedească transformarea lor prin denunțări și prin schingiuirea altora. Unii dintre ei au fost omorâți în bătaie, iar alții s-au sinucis... „Acei oameni aveau suflete tari, aveau minți strălucite, și totuși au fost transformați în delatori, în bestii, în brute imbecile, alienate... Hristos trebuia înlocuit cu Iuda în fiecare creștin...”, afirmă lanolide la pagina 273. „Acolo a fost scos Dumnezeu din om și înlocuit cu satana, acolo însăși natura umană a fost mutilată și răsturnată” [p. 362]. „Acolo s-a încercat”, continuă autorul, „realizarea pe dos a împărăției lui Dumnezeu... mascat sub ateism, științifism, progresism ori umanism” [p. 363]... **Este bine însă ca fiecare dintre noi să citească această carte zguduitoare și să tragă propriile sale concluzii.**

Pentru o mai bună înțelegere a fenomenului, voi reda totuși câteva paragrafe...

„Se făceau stive de oameni, cum se fac stivele de lemne în pădure, apoi ciomăgașii se urcau sus, unde dansau și loveau, încât victimele urlau de durere. Dar nu era voie să strigi. Cei ce strigau erau pedepsiți în plus și li se astupau gurile cu zdrențele murdare cu care se spălau WC-urile... Mulți au fost bătuți cu bețe fine peste testicule și unii au

murit. Altoră li s-a smuls părul fir cu fir. Dinții săreau din gură ca fasolea... Fantezia tortionarilor friza macabrul. Se cunoaște cazul unui tânăr care fusese de atâtea ori afundat cu capul în tinetă (cu fecale, n.r.), încât făcuse o idee obsesivă scârboasă și zilnic, la o anumită oră, se ducea de bunăvoie să-și bage capul în tinetă [p. 93]. Prietenii cei mai buni erau puși să se bată între ei și dacă unul lovea „cu milă” era bătut până se vindeca de această „boală burgheză” [p. 94].

Un tânăr din Constanța a fost torturat luni de zile fără milă și i s-a cerut să-și blasfemeze mama, dar a refuzat... *„Drept răspuns a fost bătut (din nou) până la sânge. Acel om a pândit o clipă de neatenție în ziua când era de rând la deșertatul tinetelor, și s-a aruncat cu capul în jos de la etajul trei, în golul scării. A murit... Colonelul Zeller a format o comisie de anchetă pentru elucidarea cazului și, lovind cu cizma în cadavru, a spus: «Dă-l în... Doctore, scrie sifilis terțiar!» [p. 97]. „Doamne, de unde atâta ură împotriva creștinilor?...” se întreabă retoric autorul.*

lată de asemenea ce a trebuit să declare în urma multor torturi dementiale un tânăr, chipurile reeducat: *„Sunt născut într-o noapte de orgie dintr-un tată bețiv și o mamă sifilitică. Sunt ros de dorințe sadice și ticăloase. M-am depravat cu sora mea, cu mama mea și cu cine mi-a ieșit în cale. Am ucis. Am furat. Sunt un escroc de meserie și un mincinos de profesie... Mi-am acoperit însă adevărata realitate cu credința în Dumnezeu, cu filozofia idealistă, cu aspirațiile naționaliste... Eu însumi m-am reeducat, dar niciodată nu voi merita «restructurarea...»” [p. 107].*

Ce s-a întâmplat ulterior cu acei tineri? Unii dintre ei și-au revenit. Alții au rămas într-o stare de stupoare semidementială tot restul vieții. Puțini s-au regăsit în brațele lui Isus... Dacă „reeducații” au fost mutilați sufletește, într-un fel sau altul, toți deținuții politici români au rămas cu sechele.

lată ce afirmă autorul la pagina 206 despre întoarcerea sa acasă: *„Eram atât de schilod, de slut, de prăpădit, încât nici propria mea mamă nu m-a recunoscut. Este știut simțul acela ascuns al mamelor de a-și descoperi copiii, și dacă el nu s-a trezit în mama, care era o femeie cu mari resurse sufletești și intelectuale, înseamnă că într-adevăr devenisem alt om. Mama mea nu m-a recunoscut!”*

Din ce unghere și tenebre necurate a izbucnit acea ură satanică? Cine a inițiat „reeducarea” și celelalte bestialități comise în închisorile comuniste?

În opinia autorului, în cazul Pitești, răul satanic la care au fost supuși deținuții nu a pornit de la Țurcanu sau Bogdanovici, cei doi tineri deținuți deveniți primele unelte ale reeducării. Răul suprem a pornit de la vârfurile securității din București; de la indivizi ca Sepeanu (?), colonelul Popic (numele fictiv al celui care l-a inițiat pe Țurcanu), colonelul Zeller, căpitanul Dumitrescu (directorul închisorii Pitești), colonelul Collier (ulterior comandant al închisorii Aiud), colonelul Nicolski, Teohari Georgescu... Ana Pauker. Între conducerea de la București și „reeducare” a existat o legătură continuă și puțin cunoscută, formată din inspectori de penitenciare și din alți câțiva indivizi suspecti ascunși sub diferite pseudonime. Aceștia aveau acces direct la celule, la dosare, la „reeducatori” și la „reeducați”. Acești indivizi au urmărit tot timpul experimentul, au instruit tortionarii, au anchetat deținuții supuși torturilor, și și-au notat reacțiile lor. Între ei era și un individ, aparent loctiitor politic, cu numele conspirativ Marina. Părintele Braga, care a fost anchetat personal de el, spune că vorbea românește cu accent de evreu basarabean. (Tot părintele Braga mi-a spus că mulți ani mai târziu când a fost trimis ca preot misionar în Brazilia a fost șocat să constate că unul dintre ultimii securiști care l-au prelucrat înainte de plecare a fost același Marina de la Pitești...)

Ulterior, pentru a găsi țapi ispășitori, capii reeducării, în frunte cu Eugen Țurcanu, au fost condamnați la moarte și executați. Chipurile, aceștia primiseră ordine din Occident să terorizeze deținuții pentru a compromite partidul comunist. Adevărații capi nu au fost trași niciodată la răspundere. Se știe doar că Ana Pauker a murit în anonimat cu domiciliu obligatoriu, în timp ce colonelul Zeller s-ar fi sinucis...

Și de ce depune lanolide această mărturie? Ce sentimente nutrește el față de „reeducare”? Voi reda în continuare *ad litteram* una din mărturisirile sale precum și concluziile umanitare la care a ajuns: „Am rămas în viață numai eu, căci Valeriu și Gheorghe s-au mutat la ceruri. Port această uriașă și sfântă povară. Cred că am trăit numai pentru că Dumnezeu are un rost cu mine ca slujitor al lui. Sunt conștient și responsabil pentru ceea ce scriu aici” [p. 185]... „Fenomenul Pitești trebuie bine cercetat și studiat de juriști, de psihologi, de preoți, de oameni de știință și de oameni politici, căci pe toți îi interesează și cu toții trebuie să-și dea verdictul. Și totuși, judecători ai celor petrecute în Pitești nu pot fi decât cei ce au trăit această experiență, căci nimeni nu o va putea pricepe ca ei. Ar fi de dorit să se obțină mărturi-

siri ale tuturor celor care au trecut pe acolo, fie ca victime, fie ca torționari. Nici iadul nu a fost imaginat atât de bestial și de crud cum a fost reeducarea din Pitești. Literatura lumii ar trebui să ia act de o pagină nouă în analele alienării umane...” [p. 118].

Întoarcerea la Hristos este dedicată în mare parte experimentului „reeducare” și are pagini înălțătoare închinare martirilor din închisori. Așa cum am menționat, dintre aceștia se desprinde imaginea serafică a tânărului Valeriu Gafencu, refugiat basarabean ucis în detenție în propria sa țară... Nu știu dacă la încheierea lecturii sunt mai mult revoltat împotriva condiției umane, ori resemnat în credință. Știu însă că în momentul în care a fost asasinat tineretul creștin român, a fost ucis și sufletul țării... Și cred că într-o zi când vom ajunge în fața judecății supreme, numai acești martiri vor putea pleda pentru iertarea păcatelor noastre. Cu simțul datoriei și în numele adevărului!

Prof. dr. Nicholas DIMA,
Ianuarie 2011, USA
(După <http://www.drdirima.net>)

ПОДАРОК ЧИТАТЕЛЮ, ИЛИ О КНИГЕ МИРОСЛАВЫ МЕТЛЯЕВОЙ «ИГРА В ПАЗЛЫ»

На 21-ом веку новой эры человеческого существования невозможно удивить кого-то небывалым образом, рифмой, строкой, стихом. Казалось бы, само это занятие – литературное творчество – должно отмереть как анахронизм, тем более в век торжества информационных технологий. Но, как ещё на заре прошлого века сказал поэт, «поэзия – пресволочнейшая штукавина – существует – и ни в зуб ногой!». Мало того, что поэзия и литература в целом упрямо

существует – она преподносит нам время от времени сюрпризы в виде книг, которые не проходят незамеченными, которые заставляют говорить о себе. Сборник Мирославы Метляевой «Игра в пазлы»^{*} из их числа.

С Мирославой Метляевой мы познакомились на симпозиуме, организованном в Бухаресте Обществом «Восток-Запад» имени Ф.М. Достоевского,

¹ Метляева, Мирослава. Игра в пазлы: поэзия и проза. Ch.: Lumina, 2010. 296 p.

возглавляемом много лет профессором А. Ковачем и его супругой Е.В. Логиновской. Эта встреча стала для меня добрым знаменем, возможностью творческого общения и творческого роста.

Недавно Мирослава Метляева прислала мне свой новый сборник «Игра в пазлы». Он привлек мое внимание, и я решила поделиться своими наблюдениями.

«Игра в пазлы» Мирославы Метляевой – весьма разноплановый сборник. Наряду с романом, давшим название книге, в него вошли как стихотворения из предыдущих сборников, так и новые произведения. В подобной разноплановости книги нашла отражение разноплановость личности Мирославы Метляевой – напомним, что наш автор еще и замечательный ученый, эссеист, сказочник, паломник-очеркист и пр., то есть, как это принято говорить сейчас, – универсальный литератор.

Разноплановость, «симфоничность» сборника требует такого же разнопланового анализа. Мы же ограничимся одним из фрагментов «большого пазла» – романом «Игра в пазлы».

Когда произведение написано правдиво и талантливо, оно захватывает внимание с первых строк, заставляет забыть о настоящем, переносит в атмосферу, описанную в книге, помимо воли начинаешь жить жизнью героев, их чаяниями и переживаниями. Это происходит и с читателями «Игры в пазлы». Что же выделяет этот роман из общего потока литературы?

Это роман – многослойный и гармоничный текст, оставляющий цельное впечатление, вопреки внешней «распадаемости на фрагменты».

Современное сознание расколото, дискретно. Таково же повествование «Игры». Простое и изящное, без надоевшего всем «золота», очень интересное оформление в «пазловой» технике обложки книги (художник – Наталья Тигиняну) как нельзя лучше отображает

«пазловость» мира романа, его повествования, построенного как тонкая и сложная мозаика.

Однако за фрагментарным нарративом совершенно ощутимо стоит мощный психический монолит – личность автора. Именно она берет на себя упорядочивание пространственно-временных связей повествования. Писательнице удается сложить из расползающихся стройматериалов («жизненных историй») здание сюжетной конструкции.

Ей удалось создать свой, узнаваемый стиль прозы. Здесь много тем для размышлений: наука, творчество, литература, искусство, отношения между мужчиной и женщиной, творчество «мужское» и творчество «женское», феминизм, современное восприятие реальности и интерпретация объектов культуры, поиск своего места в жизни, одиночество и доверие, Божественный промысел и вера. И, конечно же, любовь. На эту знакомую всем тему автор пишет под неожиданным углом. Она не страшится предстать романтиком – со

всеми вытекающими отсюда последствиями.

Роман удивительно современен и «локален». Мироощущение героев – это мироощущение многих жителей послевоенного Кишинева и нашего времени. Узнаваемые реалии (Рышкановский парк, поезд Кишинев-Москва, «седьмой» километр) только усиливают ощущение родства.

Творческая манера автора примечательна ещё тем, что в романе с глубоким духовным потенциалом отсутствуют вещи назидательные, проповеднические. С другой стороны, автор не допускает даже намёка на внешние проявления так называемой злободневности, обличительства, твёрдо соблюдая пушкинский завет: «Служенье муз не терпит суеты...»

Если говорить о языке повести, то он ясен и доступен, богат красками, звуками. Живая речь, пробивающаяся сквозь завалы «новояза». Внимание к читателю, желание быть уверенной в том, что он правильно понимает ту или иную лексему из того, прошлого мира – отсюда, например, объяснение слова «достать» – вовсе не в том смысле, в котором оно используется в мире современном.

Писательница – большой мастер детали. Надолго запоминается неоднократное повторение той или иной детали, что не просто украшает текст,

а является важной частью повествования, связующим звеном от одной части к другой.

Роман выполняет еще одну очень важную нравственную миссию – поддержки «связи времен». Мы стали забывать прошлое. Остались единицы тех, кто застал довоенную Бессарабию (как, например, мама героини). Пройдет несколько лет, и никто уже ничего не сможет рассказать о том времени, о том городе. Идеалы вчерашнего дня устаревают и не принимаются нашими детьми. «Игра» – как ниточка из прошлого в будущее. Ее пафос – в утверждении вечных, непреходящих ценностей, в требовании внимательно-уважительного отношения к прошлому. Мирослава Метляева выполнила свой гражданский долг писателя, написав нужную книгу, «злободневную» в хорошем смысле слова.

И последнее. После прочтения мы по-новому увидели не только этого автора, но и нашу землю, самих себя. Мы, читатели, искренне благодарны ей за эти открытия и с нетерпением ждем новых.

Можно еще много говорить о сборнике. Но стоит ли пересказывать то, что нужно читать каждому, пропуская через призму собственного восприятия?

Анастасия РОМАНОВА

SUPRAVIEȚUIREA PRIN SPIRIT

Numai acei ce au măcinat nesfârșiți ani făină amară a dorului de baștină în gula-guri, închisori, la „țelină” etc. pot ști prețul acestui *aproape-departe*, surprins în titlul cărții de față.

Departa cu făptura-ne efemeră de țărânele străbune, de codru, cântec, grai, izvor, de ulițele satului drag, cu fierbintea lor pulbere în zile de Cuptor, ori cu răcoroasa rouă a toamnei; cu clopotnița strălucind în apus de soare, scârțâit de cumpene, atâtea alte icoane scumpe inimii, amintirii...

Dar aproape, dureros de aproape cu sufletul de toate acestea: privești, amintiri din nevinovata, dar atât de bogata copilărie – dulcea, părinteasca limbă, neuitatul ei alint, atât de scump, tănuț în cele mai adânci adâncuri ale sufletului românesc.

Repetat până la refuz, obsedat, ca un andante doloroso dintr-o simfonie a durerii revine acest laitmotiv în culegerea de versuri – sincere, spontane, explozive (cu explozie neîntârziată) ale acestui român basarabean, dus de valurile vieții la mii de leghe de satul străbun, de Răutul lin curgător, de prietenii, foști colegi de facultate, idolatrizați: Grigore Vieru, Gheorghe Vodă, Mircea Druc, Anatol Ciocanu, Spiridon Vangheli, Dumitru Matcovschi; alții de suflet: Petru Dudnic, Liviu Damian etc. Pe care-i evocă iar și iar, la fel de obsedant, ca și chipul mamei, ce revine în nenumărate rânduri, ca într-o sală a oglinzilor, ce repetă la nesfârșit imaginea vizitatorului.

* * *

Rupt de la baștina scumpă, neuitată, prin forța împrejurărilor, ca alte zeci (sute?) de mii de români basarabeni, Simion Plămădeală, nu-și trădează plămada strămoșească, plinește cu sfințenie porunca **ma-**

mei: „Cât ai să trăiești, oriunde ai să fii, să rămâi român” (apud Vasile Șoimaru, *Cădere comunistilor*, Chișinău, Ed. „Prometeu”, 2010, p. 119). Chiar de-l desparte o jumătate de secol de Grinăuții copilăriei, înstrăinatul nu-și uită neamul, limba, istoria, e alături de durerile noastre obștești. Tot V. Șoimaru, la aceeași pagină aduce mărturie despre **biblioteca de carte românească**, agonisită de protagonist de-a lungul anilor, peste 3000 de volume.

Stând la sfat cu ele, și-a ascuțit instrumentele artistice, venind către noi, cititorii dumnealui, cu acest **credo de devotament**, statornică dragoste pentru **Doamna Limba Română**, regina sufletelor noastre, acei ce-o vorbim, o cântăm, o venerăm. E marele, netăgăduitul merit al nobilului Vasile Șoimaru, de a-l fi descoperit, prețuit și care prin prezenta carte îl aduce în mijlocul nostru, în „Casa cea Mare” a spiritualității noastre pe acest răzlețit, îndepărtat geograficește, dar apropiat sufletește Simion Plămădeală.

* * *

Tematica versurilor din prezenta culegere se poate axa în cadrul valorilor peregine: Mamă, Limbă, Baștină, Neam, Prietenie, contrast dintre întunericul minei unde autorul a muncit 30 de ani și lumina mirifică a plaiului natal: „Codrul cu poienele, ochii cu sprâncenele”.

Deși septuagenar, eroul liric rămâne în continuare tributar înfiorărilor tinerești: „Mi-e dor de-o dulce româncuță / Pe care-o tot lăsam să crească, / Dar nu știu e în sat ori fata / S-a dus cu șatra țigănească.” Prezentă, precum ne convingem și nemuritoare temă a dragostei de tinerețe, de viață și de scânteia izvorâtă (bărbat-femeie-iubire).

Dragostea de mamă e legată indisolubil de cea de glia străbună: „Mi-e dor de leagănul meu scump, / De locul unde m-am născut, / **Pe unde mama a pășit** – / Țărâna neagră s-o sărut.”

Sau: „Astăzi **mama** nu mai este, / Doar-me-n veșnicul mormânt, / **Ea cu ochii mei privește** / La luceferi lăcrimând.” Aici e prezentă și meditația filosofică: infinitul lanț al existenței, trăirii umane.

Un jurământ de credință pentru Limba Română: „Nici dorul, nici singurătatea / În mine nu sălbătesc / Atâta cât în al meu suflet / Se zbate **graiul românesc**. / Din vorba mamei, vorba tatei, / Din **limba neamului** întreg / Precum nectarul de pe floare / Aceste rânduri le culeg.”

Meditez tot citând: multe din versurile acestui îndepărtat, stingher, rupt de matca română, se cer puse pe note, cântate, ca un imn de slavă, nemurire Limbii Românești.

Și-n *Povestea mea păzită de balauri* revine la același laitmotiv: „Se duc toți din dorința ca să vadă / Cum viscolește-n stepele sihastre / Sau poate să-și dureze-o **sfântă spadă** / Ca s-o ridice pentru **limba noastră**.” Ce altă bătaie de clopot de alarmă mai tulburătoare decât aceste versuri, izvorâte din preocuparea, temerea pentru destinul comorii noastre, amenințată de înstrăinare, dispariție?

Versuri calde, izvorâte din inima de credincios prieten, închină autorul scriitorilor: Liviu Damian, Petru Dudnic, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru. Antologice îmi par versurile dedicate lui Grigore Vieru: „În mina cea de aur / A limbii noastre dulci / Ai coborât, Grigore, / Lumină să ne-aduci.”

Sau din cele consacrate lui Liviu Damian: „Așa ca tine, altul, / Pe atuncea nu vorbea. / Tu născoceai cuvinte / Cu licăriri de stea. / Eu mă miram: / O, Doamne, / De unde le mai scoate? / Din zguduirii străbune / Sau din eternitate?”

Trudind o viață în mina de cărbuni, revine mereu cu metafore, legate de noua (vechea) profesie: „Când mângâi bulgărașul de cărbune / Aud cum el încet parcă îmi spune: / – Eu sunt un strop de rouă ne-nceput / Al vremurilor sfinte ce-au trecut, / Sunt o durere, cântec pentru lume, / Sunt floricea neagră fără nume.”

Antologică, baladescă mi se pare și *Sfârșitul vieții*: „El nu va auzi cum plânge scripca / Și fluierul cu-atâta jalnic dor; / El niciodată nu se va întoarce / Să guste apa rece din izvor. / De-atâta își îngroapă-n rândul ista / Tot sufletul pe veci însângerat / Ca el să se prefacă-n rândunică, / Să zboare spre toți oamenii din sat.”

Viața naturii e identică cu a autorului: „Cade-o frunză de pe pom, / Precum sufletul din om. / Cu tristețe de pământ / Se lipește ca s-o cânt. / Frunză roșă, ce suspini / Ca o viață prin streini? / Nu suspin, în taină spun: / – Să fii, omule, mai bun.” O altă temă ce, ca un ecou, însoțește toate celelalte, generalizându-le și aprofundându-le, este tema ocupației sovietice, năpastă aducătoare de nenorociri: crime monstruoase, foamete catastrofală, execuții, valuri de arestări, deportări, înstrăinare de neam, de istorie, de baștină.

În poezia *Bate vântul sorții grele* e conturat dezastrul uman al casei părintești: „Bate vântul sorții grele / Prin pustiu siberian / Cine te-a adus încoace, / Pui frumos de moldovean?” Autorul răspunde: „Pe tăticul meu, sârmanul, / Pe la zori l-au ridicat, / L-a ucis în pușcărie / Un călău încornorat. / Am rămas și fără Mamă, / A murit foamea...” Și, în încheiere: „Ca să poți tu înțelege / Cât am suferit de mult / **Cântă, frate, -n limba noastră / Că eu plâng și te ascult.**”

În prezenta culegere autorul adună noi și noi acuze la adresa cotropitorilor, demascându-le agresivitatea acaparatoare: „Ei ne văd prin gura țevii / Eu de dâșii să mă tem? / Decât sclav – mai bine moartea / veneticilor – blestem...”

* * *

Nu putem trece cu vederea o particularitate aparte a atelierului artistic al acestui anonim până acum autor. Atunci când gândurile, simțurile îl copleșesc, el recurge la catren. Ca mici gheizere, catrenele vin să exprime lapidar esența intrinsecă a zbatelilor sufletești ale protagonistului: „Fără Ea se pierde Neamul, / Fără Ea nu pot să cânt, / **Limba – cel mai scump tezaur** / Dintre toate pe pământ.” Sau, referitor la tema abordată deja: „De-atâtea războaie / Cu orice popor / E frig și-ntunerice / În creierii lor.”

Versurile lui Simion Plămădeală, mai mult încărcate de nostalgie, durere le-ar putea semna orice înstrăinat, care, departe de baștină, nu și-o uită, o rememorează dureros, îi înalță elogiile și doine de jale, copleșit de tardive regrete, dorințe neîmplinite. Un adevărat peisaj în maniera lui Isaak Levitan, în adâncă toamnă, cu mesteceni, arțari triști, ruginiți, cu căpițe de fân stinghere în poiene, toate exprimând regrete și tângă, nostalgie pentru primăvara-vara ce au zburat grăbite, ca anii vieții omenești. În acest sfâșietor recviem, izvorât, plămădit în mina de cărbuni întunecată, o notă optimistă pentru cititor conferă capacitatea scriitorului de a pune pe note măiestrit gânduri și simțiri, întreaga gamă a vieții sufletești, aidoma țesătoarei iscusite a covorului românesc, care alege, rostuieste firele, culorile, plăsmuind frumusețea.

Îl așteptăm pe acest îndrăgostit de vraja cuvintelor, cu noi doine și balade, cugetări rimate, izvorâte din inima-i de patriot român, a cărui supremă armă și pavăză e eterna, dulcea, diamantina Limba Română.

Cu *Doamne,-ajută*, mai departe!

13 decembrie 2010

Constantin BOBEICĂ,
membru al Uniunii

Scriitorilor din Moldova,
octogenar, veteran al Armatei Române
și al Gulagului siberian

P.S. Lecturând din nou și din nou versurile acestui inimos, credincios român, plămădite în întunericul minei din Karaganda, care, despărțit prin jumătate de veac și mii de kilometri de țâța țărânelor străbune, a rămas credincios valorilor ancestrale – **baștină, mamă, Limba Română, Neam, istorie** – nevrând îți pui întrebarea: prin ce miracol a supraviețuit acest **Simion Plămădeală** stingher, ca stejarul din poemul lui Walt Whitman, crescut singuratic în mijlocul câmpiei?

Răspunsul e simplu. Dar adânc, tainic în simplitatea, spontaneitatea lui.

...Poporul evreu, învins, decimat și împărțiat în cele patru vânturi de legiunile lui Adrian (anul 135 după Hristos) după două milenii a supraviețuit, și-a refăcut statul prin spirit neînving, prin credință.

Primii creștini – prizonieri, crucificați, aruncați în gropile cu lei – nu doar au supraviețuit, ci au biruit prin puterea credinței, a sufletului. Aceste dumnezeiești daruri ale omului de totdeauna constituie alfa și omega personalității, lumina interioară ce-i luminează calea vieții în cele mai inumane, mai terifiante condiții existențiale. Amintiți-vă de eroii lui Soljenițin, Râbakov, Grossman, Ioan Sârbu, alți cronicari ai gulagurilor comuniste. Nu întâmplător tortionarii, de orice speță, înainte de a-și nimici fizic victimele, ca o premisă a acestei pulverizări, se străduiau prin diabolice procedee a lipsi personalitatea umană de propriul eu, de suflet.

Nedespărțit de spirit, precum știm, printre multe alte elemente constitutive și de **naționalitate**. Nu cumva, la voia întâmplării, **internaționalismul proletar** (ca odinioară, naționalismul șovin, velikorus) servise cauzei deznaționalizării popoarelor Uniunii? Stalin, zi și noapte, cu ciorpacul, neostenit amesteca în marele cazan, în care votca rusească și numitul internaționalism, tindeau a dilua, a corci esența națională a popoarelor conlocui-

toare, rusificându-le. Întâmplătoare să fie azi virulentele atacuri ale Kremlinului la adresa Bucureștiului, Chișinăului, ori de câte ori scânteia națională dă să ia în pară? De loc. E vechea, seculara „tradiție” imperialistă a Rusiei, care în tendințele ei expansioniste se împiedica de „un ciot” – poporul român.

Nu-s, subsemnatul, primul care să exprim marele adevăr: „Cu cât forțele naturii, mediului sociopolitic îi sunt mai adverse omului, cu atât mai mult e întrariat, împuternicit sufletul lui.”

...Un camarad de gulag, Damaschin Cojocar, din Țibirica Orheiului, îmi de-

monstra cu emoție o *Biblie*, povestindu-mi și istoria ei. În mina de la Inta, Siberia, (observați coincidența: tot miner?), pe ultimele ruble cumpără o *Biblie* românească. Ea, Sfânta, l-a ajutat să supraviețuiască, să-și refacă familia răzlețită și să revină, gospodărindu-se de iznoavă la baștină.

Nu vă frapează similitudinea destinelor acestor doi români? Puternici, nebiruți, veșnici ca munții, ca neamul, apărați în primejdii de aceeași platoșă de nepătruns – sufletul românesc, omenesc...

C.B.

19 decembrie 2010

UMANISMUL – PRINCIPIU ESENȚIAL AL VIEȚII

Liuba-Drăgostița BUJOR

Cartea despre care încerc să aștern câteva gânduri a fost scrisă acum trei decenii și jumătate, dar actualitatea ei este evidentă. Mă refer la romanul *Drum către neființă* de scriitorul gălățean Neculai I. Staicu-Buciumeni.

L-am cunoscut în septembrie 2010, aflându-mă împreună cu scriitorii Vlad Zbârciog, Efim Tarlapan și Dumitru Băluță la Festivalul de poezie „Grigore Hagiu”, desfășurat la Târgul Bujor, localitatea de baștină a poetului, apoi la Galați, la Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”. Lecturasem deja câteva cărți de memorii semnate de acest scriitor. În fața mea stătea un bărbat bine croit, destul de viguros încă la cei nouăzeci de ani. Am schimbat câteva vorbe, domnia sa exprimându-și bucuria de a cunoaște autoarea volumului *Pietre printre ierburi*, recenzat în revista *Porto-Franco*. Mi-a mărturisit că suferă și acum pierderea Basarabiei pentru care a luptat pe frontul răsăritean, dar crede că până la urmă Dumnezeu va aduce teritoriul dintre Nistru și Prut acasă... M-au surprins plăcut

vorbele interlocutorului meu, atunci când s-a pronunțat favorabil despre volumele mele și în cadrul Conferinței de la sediul Bibliotecii Județene. [Impresiile de lectură ale dlui general (r.) Neculai I. Staicu-Buciumeni, vizând cartea de eseuri *Pietre printre ierburi* a dnei Liuba-Drăgostița Bujor, le-am inserat în nr. 3/2010 al revistei *BiblioPolis* – n. red.] Amintesc cu această ocazie că scriitorul Neculai I. Staicu-Buciumeni a semnat până acum peste șaizeci de cărți, printre care romanele *Drum rătăcit*; *Zbor printre bărbați*; *Cuibul șoimilor* (dilogie); *Mamaia*; *Lelița* (dilogie); *Am făcut ce mi-a plăcut*; *La margine de codru* (dilogie); *Pe dealul Smârdanului*; *Pariul*; *Drum de sânge și victorii*; *Transplantul*; *Întoarce-te la tatăl tău*; șapte volume cu titlul *În luptă cu neocomunismul*, mai multe culegeri de schițe, povestiri și nuvele...

Afirmăm de la bun început că și prin acest roman – *Drum către neființă* – scriitorul Neculai I. Staicu-Buciumeni reafirmă un principiu esențial al vieții – umanismul. Nu întâmplător, notează la începutul romanu-

lui: „Am dat spre publicare această poveste drept semnal de alarmă, pentru părinții care își lasă copiii în voia soartei, dominați de interese mărunte și meschine, în special avizi de îmbogățire (...). Am conceput rândurile ce urmează ca un strigăt de alarmă, pentru cei ce au urechi de auzit și ochi ca să poată citi, care să reamintească mamele lor ce-și neglijează odraslele, că nu trebuie să se abată de la sacrele îndatoriri pe care le au (...). Femeile sunt mana vieții, în fața lor închinându-se popoarele. Mamele poartă în mâinile lor (...) destinul unui neam întreg. Să nu uităm acest lucru. Ele trebuie să îndeplinească, în mod armonios, aceste două chemări sfinte: de a crea viața și a pregăti schimbul de mâine, căci numai astfel pot considera că și-au îndeplinit cu prisosință datoria...”

Scris deci cu trei decenii și jumătate în urmă, romanul *Drum către neființă* rămâne actual și astăzi, mai ales prin tematica sa, care tratează relația dintre oameni, dintre părinți și copii, dar, în principal, relația care o comportă cei doi soți. Este vorba de nucleul familial care impune, în primul rând, unire de suflet și simțire, de spirit și bunăvoință. Autorul care a parcurs un traseu complicat (dar și complex) al vieții, fiind martor activ la mai multe evenimente ce s-au derulat îndată după căderea României sub influența rusească, a catalogat ca nimeni altul în fridole sufletești totul ce a fost să se întâmple cu neamul românesc, așternându-le cu grijă și printr-o frazare pe potrivă în pagini de carte. Se știe că uitarea este scrisă în legile omenești. Totul trece, însă cuvântul caligrafiat pe hârtie rămâne. Rămâne să amintească oamenilor despre un timp concret, de o întâmplare importantă, de un moment decisiv din destinul

Neculai I. Staicu-Buciumeni

cuiva. Scris cu o copleșitoare sinceritate și simplitate, romanul *Drum către neființă* ne îndreaptă gândul și conștiința spre înțelegerea necondiționată a unor lucruri simple, dar sfinte pentru descoperirea, poate chiar și redescoperirea universului din noi, a idealului pe care îl nutrim fiecare, a valorilor noastre sufletești și morale. Este greu, firește, să atingi un grad de luciditate fără a avea conștiința propriei valori... Dar s-o luăm *da capo*, adică să încercăm a descifra sistemul de gândire și simțire al autorului.

Romanul începe cu călătoria protagonistului Nour Hatmanu, plecat de acasă într-un moment de apăsătoare durere sufletească, provocată de acea căreia îi declarase dragoste până la moarte. Metoda nu este nouă, dacă ne gândim că retrospectivitatea a fost utilizată de mai mulți scriitori. Atât de clasicii latinoamericani, cât și de cei europeni, printre care și români. O călătorie cu trenul, în timpul căreia autorul își trăiește imaginar din nou viața, revizuiindu-și-o, căutând momentul sau poate împrejurările ce au prilejuit ruptura. Ei bine, Neculai I. Staicu-Buciumeni își pune eroul în situația să-și revizuiască destinul. Ies la iveală întâmplări care n-au stat sub controlul voinei protagonistului, ajungând să-l frângă și silindu-l, în cele din urmă, să plece spre alte zări. Trenul, acest mijloc de locomotivă care dispune spre retrospectivității, este ales de către scriitor pentru a-i da posibilitatea protagonistului să mediteze asupra destinului său, dar și al personajelor pe care le-a cunoscut. Pe măsură ce se depărtează de peron, gândurile personajului se adâncesc tot mai mult, evidențiind noi și noi cadre, momente, lucruri, întâmplări, când

mai luminoase, când mai dramatice, toate însă conturând un destin. Stând la fereastra vagonului și privind în neunde cu ochii triști și îngândurați, Nour Hatmanu își trăiește clipa cumplitei dezrădăcinări. A avut o familie, doi copii, a fost inginer, obsedat de proiecte care puteau să-i schimbe destinul... Acum, părăsind orașul unde se află nava-amiral a siderurgiei românești, nu știe și nici nu intuiește cum va reuși să iasă din încercările care au venit peste el ca o furtună. Nour Hatmanu trăiește clipe răscolitoare prin puterea lor emoțională, amintiri din copilărie și adolescență pline de durere, de lipsuri și nevoi. Face o retrospectivă a vieții evidențiind în memorie stări, momente, oprindu-se mai detaliat la perioada care i-a determinat destinul: admiterea la liceul militar, apoi războiul, actul de la 23 august 1944, Frontul de Vest, luptele din Ungaria și Cehoslovacia, demisia din armată, facultatea, profesoratul, întâlnirea cu Cleopatra, noua învățătoare sosită la Hânțești, căsătoria, trecerea cu munca în Galați, conflictele în familie, evadarea... Toate se perindă în memorie sub loviturile roților de tren. Și așa cum viața e alcătuită din bucurii și tristeți, din realizări și deziluzii, visele omului de multe ori nu au fundament real. Probabil din cauza că pornesc de la cunoașterea îngustă a lumii. Lumea fiind mare și imposibil de cuprins cu mintea noastră, visele se frâng în două, omul rămânând doar cu iluziile. Cu toate acestea, omului îi rămâne de fiecare dată

speranța. Fiindcă speranța este unicul refugiu de care se agață în încercarea de a găsi măsura reală a vieții, pentru a putea trăi și visa...

Acum, în ceasul de cumpănă, Nour Hatmanu își amintește de multe clipe când începea să prindă contur ruptura dintre ei. Ce-ar fi putut face în acele momente ca să schimbe situația?... A pus întotdeauna preț pe virtute, pe cinste, dreptate, moralitate. Niciodată nu s-a gândit la o fericire construită pe lașitate, imoralitate și neadevăr. De aceea, poate, s-a și întâmplat evadarea din propria familie, acolo unde a fost neglijat, huiduit, înjosit atât de soție, cât și de cei doi feciori. Omul, însă, găsește întotdeauna forțe să se împotrivescă destinului, s-o ia de la început. Prin bunătatea sa proverbială, prin activitatea de zi cu zi, dar, mai ales, prin moralitatea sa funciară, Nour Hatmanu reușește să depășească obstacolele vieții. Mai mult decât atât. Comportarea sa, conștiința impune un nou conținut și vieții celorlalți membri ai familiei, dar și celor în preajma cărora muncește. Prozatorul a găsit modalitatea necesară pentru a sublinia ideea că omul nu poate supraviețui în afara conștiinței, în afara moralei, adevărului, umanului. Sunt principii pe care le promovează cu asupra de măsură în romanul său acest scriitor îndrăgit de mine și, sper, de mulți alți cititori.

23 ianuarie 2011

CU SCUTIERUL, PRIN ARDEAL

Mă apropii cu neliniște de o carte nouă, fiindcă tot mai multe „opere” suferă de ergotism. Diferit ca nuanță / culoare, dar care, oricum, îmi fură timpul și-mi strică plăcerea lecturii...

Dar există, vorba lui Borges, autori, din trecut și din prezent, cărora ai dori să le dai un telefon după lectură și să le mulțumești în calitatea ta de cititor.

„Sentimentul telefonului” l-am avut după ce am citit *Scutierul** regretatului Constantin Nicolae Mălinaș...

Aflându-mă în câteva rânduri în județul Bihor și nu doar în acest județ al României, m-am întâlnit și am discutat cu mai mulți oameni de cultură, inclusiv cu marele cărturar C. Mălinaș. Acest fecior al Ardealului, personalitate de o rară delicatețe, mi-a dăruit câteva dintre cărțile semnate de el.

Scutierul, romanul unei biografii, l-am citit după ce Constantin Mălinaș a trecut în lumea celor drepți. Scriind aceste rânduri, mă bântuie sentimente contradictorii: regret, fiindcă n-am reușit să-i spun și lui C. Mălinaș ce cred despre cartea sa; bucurie și surpriză, fiindcă nu m-am așteptat ca un autor specializat în albumuri, studii (de istorie literară), însemnări de călătorie și alte genuri nebeletristice să certifice atâta simț de prozator.

Impulsionat de unele întrebări ale feciorului (Constantin Mălinaș), dar și de iminentul sfârșit, tatăl (Dumitru Mălinu) își povestește viața. Evenimentele (multe de rezonanță istorică) țâșnesc, suveica romanului alunecă dintr-o localitate în alta, spațiul privilegiat fiind județul Bihor, cu centrul universului – satul Gintelec.

Despre toponimele din roman: m-au electrizat, mi-au trezit multe nostalgii și aduceri aminte. Cum spuneam mai sus, am poposit în câteva rânduri în județul Bi-

hor, grație generozității lui Ioan Țeț, lider al Sindicatului liber din învățământ Bihor, dar și a colegilor săi: Gheorghe Blaj, Sandor Duroș, Alexandru Popovici, Mărioara Furău, Ioan Rada, Tiberiu Moraru, Vasile Ilica ș.a.

Citind romanul lui Constantin Mălinaș, am revenit, imaginar, în Valea lui Mihai, în Marghita, în Oradea, în Popești și Voievozi, în Pădurea Neagră și în alte locuri care m-au primit odinioară cu atâta prietenie.

Ultima călătorie împreună cu Constantin Mălinaș s-a întâmplat a fi pe la 22 mai 2009. Autorul *Scutierului* ne-a însoțit (eram trei basarabeni) de la Oradea spre Baia Mare, la Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene, de unde am mers mai apoi (fără C. Mălinaș) spre Bistrița domnilor Dorel Cosma, directorul Centrului cultural, Emil Dreptate, Victor Știr, scriitori și ziariști, a Elenei M. Câmpan, președinta Societății scriitorilor bistrițeni.

În drum spre Baia Mare, Constantin Mălinaș ne-a arătat (și ne-a povestit cu lux de amănunte despre) fortificațiile de la Diosig, din care se mai păstrează câteva rămășițe ale cazematei lor.

În romanul *Scutierul*, tatăl evocă istoria dramatică a Ardealului și a fortificațiilor Carol de pe granița de vest. România, așteptându-se la un atac din partea Ungariei, în preajma celui de al Doilea Război Mondial, a făcut fortificații pe hotarul de vest: șanțuri antitanc de 15 metri lățime și de 5 metri adâncime, iar în spatele acestora au fost turnate cazemate din beton armat. În cazul unei invazii, cazematele, vorba tatălui (Scutierului), „făceau pânză de foc, ca să nu treacă inamicul”. Numai că a urmat cedarea (Dictatul de la Viena) și toate fortificațiile lui Carol n-au fost de niciun folos. Sume uriașe și eforturi umane s-au dus pe apa sâmbetei. Tatăl – Scutierul – nu este un iacobin radical; el nu critică vehement agresivitatea ungarilor, nici lășitatea lui Ca-

* Mălinaș, Constantin. *Scutierul*: roman. Oradea, 2009. 238 p.

rol al II-lea; ci consemnează sarcastic pe icicolo: „...[ungurii] așa de nervoși se făceau la radio, de se stricau și lămpile de radio, de la strigătele și plânsul lor după Ardeal”.

Apropo de umor, C. Mălinaș îl utilizează în doze mici, dar cu efect sigur. Tănărul Dumitru Mălinu întreabă patronul la care lucra, în București:

„– Unde arunc oloiul (uleiul) ăsta? (Căzuse un șoarec în vasul cu ulei).

– Arunci pe mă-ta! zice repede șefu. C-așa-s bucureștenii, cu respect rapid la mamă!”

La finele vieții, protagonistul (Dumitru Mălinu) trage concluzia: „... eu am condus oamenii pe înțelegere! [...] eu am fost numai un scutier”; „eu am fost mai mult un fel de scutier, căci ce făceam noi, în fapt scuteam și apăram oamenii de focul războiului”. Deși n-a fost cavaler / senior care să ia decizii importante, tatăl este mândru, pe bună dreptate, de rolul său de soldat cu scut, știind că și-a protejat confracții și i-a ajutat pe cât i-a fost în puteri.

Am trăit sentimentul de fiu în raport cu personajul central: tatăl meu, cu doi ani

mai mic decât Dumitru Mălinu, a trecut și el prin focul războiului fiind un fel de scutier (felcer militar), apoi și prin dramaticii ani postbelici. Ambii scutieri doreau ca urmașii lor să trăiască zile mai bune, să învețe (multă) carte. Autorul romanului îi spune, cu ironie bonomă, tatălui: „– Da poezii ai scris? Că pe noi ne-ai pus să scriem [...] vara ne-ai încuiat în casă, să scriem ce om ști, da n-o ieșit nicio pasăre din capul nostru!”

Culoarea ardelenescă a limbajului personajului central produce plăcere estetică: „Mareșalul nu admitea ca un ofițer român să se însoare cu o fată fără dotă (zestre)”; „ciupeliseră (jumuliseră) găștele”; „un canceu (cană) de vin” ș.a. Totuși, autorul cunoaște măsura și nu împovărează textul cu regionalisme de prisos.

Romanul *Scutierul* a fost scris de un prozator în ascensiune... Destinul a smuls, prea devreme, pana din mâna lui Constantin Mălinaș, însă averea sa cărturărească, lăsată Ardealului și nu doar lui, impresionează și trezește un profund respect.

Ion IACHIM

Scriitorul băimărean Gheorghe Pârja, Vlad Pohilă, Vasile Șoimaru, regretatul Constantin Mălinaș, Ion Iachim. Baia Mare, 23 mai 2009. Foto: Dan Paul Sereș

OMAGIU UNEI CĂRȚI ȘI CELUI CARE A SCRIS-O

R. ANDREI

Sala mare a Bibliotecii *Onisifor Ghibu* din Chișinău s-a făcut neîncăpătoare la lansarea monografiei *Hâjdienii din stepa Bălților: file de istorie*, autor dr. în istorie Orest Tăriță, prezent la această manifestare de suflet alături de un impunător număr de locuitori și originari din acest sat cu buni gospodari, din Nordul Moldovei.

Directoarea bibliotecii-gazdă, Elena Vulpe, în calitate de moderatoare, s-a referit pe scurt la biografia protagonistului și la monografia lansată.

Am scris și eu monografia satului de baștină *Pelinia – nume de legendă*, îmi pot imagina ce muncă enormă a întreprins Orest Tăriță pe parcursul a șapte ani, cercetând în arhivele din RM, România, Ucraina, Rusia, stând de vorbă cu bătrânii satului – memoria vie a tragicelor evenimente din trecutul nu prea îndepărtat: al Doilea Război Mondial, foametea impusă, deportările, dezmoștenirea și munca forțată în colhoz, care și-au găsit o amplă oglindire în lucrarea menționată. Monografia începe cu prezentarea situației demografice a Moldovei dintre Prut și Nistru, continuă cu

cea a județului Bălți (Iași) și a volostei (plasei, raionului) Glodeni în secolele XIX-XX, ca mai apoi să cuprindă nemijlocit întreaga panoramă a satului, pornind de la primele atestări și până în prezent, material structurat în mai multe capitole. Iată cum motivează autorul, bunăoară, așezarea geografică a localității: „*Lăsând în urmă Glodeni, și ajunși pe muchia dealului, în față se deschide o priveliște cu totul rară. Pe o fâșie de șes, în valea râului Căldărușa, cu privirea ațintită spre pohoarne și aripile crescute înspre localitățile Cajba și Danu, protejat din spate de o frumoasă pădure, sunt așezați Hâjdienii – vechi sat de plugari ai căror înaintași au descălecat pe aceste locuri cu mult timp înainte, transmițând celor care au venit după ei dragostea de glia străbună, iureșul horelor, frumusețea cântecelor, cumsecădenia și tot ce este dulcele și domolul grai moldovenesc.*”

Potrivit unui act emis de Ieremia Movilă la 24 mai 1602, se menționează că Hâjdienii de pe Dubovăț au avut de suferit, satul fiind ars în luna mai, 1600, de coloana a patra a oștii lui Mihai Viteazul, formată din haiducii lui Baba Novac, care-și

stabiliseră tabăra la Vasileuți pe Prut, nu departe de târgul Ștefănești. Este cea mai veche atestare a satului, scoasă în lumină de către autor, poate vor mai urma și altele, căci după cum a mărturisit O. Tăriță la lansare, după editarea monografiei mai are acumulate materiale pe un cuprins de vreo 100 de pagini, ceea ce înseamnă că va continua studiarea istoriei satului natal. De fapt, dacă te apuci de acest lucru, el devine molipsitor, mai ales când e vorba de baștină, de locul unde pentru întâia oară ai văzut lumina zilei, ai respirat prima gură de aer, și s-a înscris îngemănat în actul de identitate cele două nume: propriu, moștenit de la părinți, și al localității natale.

Toponimul **Hâjdieni** este de origine traco-dacă, el a generat mai târziu apariția vechiului nume Hajdău, des întâlnit în actele, mai ales funciare, în Moldova medievală. Cercetătorul Anatol Eremia consideră că numele satelor se trag de la numele proprietarilor de moșii, care se chemau Hâjdău. Cu acest nume este cunoscut Efrem Hâjdău, pârcălab de Hotin; Ștefan Hâjdău, pârcălab în timpul celei de-a doua domnii a lui Duca Vodă și paharnic pe timpul lui Ștefan Petriceicu Vodă; Gheorghe Hâjdău, fost mare armaș; Miron Hâjdău, alt pârcălab de Hotin. Printre Hâsdeuenii de vază se înscriu și Tadeu Hâjdău, Alexandru Hâjdău,

Bogdan Petriceicu Hasdeu și fiica sa Iulia. În 1762, satul Hâjdieni, proprietate a marilor demnitari de la Curtea Domnească, este închinat Mănăstirii Cetățuia de la Iași. Evoluția satului are loc în special în perioada sec. XIX-XX în plan social-economic și cultural. După calvarul stalinisto-comunist prin care a trecut întreaga Basarabie, Hâjdienii au reușit să-și mențină identitatea ca localitate cu infrastructură bine dezvoltată. Actualmente satul se întinde pe o suprafață de 4235 ha, iar pădurea pe 283 ha. Sunt înregistrate aici 21 de monumente istorice și naturale, precum și 20 de tumuli *in situ*. Populația numără 3687 de locuitori, conform datelor statistice de la 1 ianuarie 2011.

Hâjdienii din stepa Bălților: file de istorie este o carte voluminoasă, 464 de pagini, care înglobează pe lângă conținutul propriu-zis 12 anexe cu date privitoare la dinamica populației, lista locuitorilor, precum și o serie de hărți, un album color cu imagini peisagistice din sat. Principalele capitole sunt: *Toponimie, arheologie și așezare geografică; Mențiuni documentare și evoluția populației; Administrare locală; Economie; Conflagrații, deportări și foamete; Modul de viață; Cultul religios; Instituții culturale; Instituții sociale; Tradiții, obiceiuri și credințe; Hâjdienii în ziare și reviste*. Un ultim compartiment este intitulat *Perso-*

nalități marcante, Hâjdienii mândrindu-se cu nume notorii în toate timpurile. Un cuvânt aparte merită a fi spus despre Ion Tudos, membru al Sfatului Țării, care a votat Unirea Basarabiei cu România, la 27 martie 1918. După Marea Unire el a lucrat în calitate de felcer în Hâjdieni și Danu. În 1925 a trecut cu traiul la Rădoaia, fiind aici în proprietate cu 50 ha de pământ. După ocuparea Basarabiei la 28 iunie 1940 a revenit în satul natal. La 22 aprilie 1941 este arestat și dus la închisoarea din Bălți. După „acumularea” acuzațiilor este învinuit de activități contrarevoluționare, de semnare a actului de „trădare” privind alipirea Basarabiei la România, de propagandă cuzistă, de atitudine dușmănoasă față de puterea sovietică ș.a., fiind transferat la închisoarea nr. 1 din or. Penza, Rusia. La prelungitele interogatorii, știind bine ce-l așteaptă, el a continuat să afirme cu demnitate că Basarabia trebuie să fie condusă numai de basarabeni. A fost condamnat la moarte prin împușcare. Ion Tudos a fost reabilitat prin hotărârea Curții Supreme a RM din 27 decembrie 1999. Tragic a fost și destinul fraților lui. Gheorghe Tudos, primar de Bălți, a fost aruncat, de către NKVD-iști, cu capul sub roțile trenului, iar Vasile Tudos, ofițer albgardist, victimă a turnătorilor din sat, nu se știe până în prezent unde a fost dus de către ruși, pierzându-i-se orice urmă. Sora lui Ion Tudos nu s-a mai întors din Siberia, unde a fost deportată.

La evenimentul despre care vă povestim a fost prezent și primarul Iurie Patrașcu, iată de ce s-au făcut auzite propuneri ca numele marelui patriot Ion Tudos să fie acordat școlii și unei străzi din sat, iar autorul monografiei Orest Târîță să fie distins cu titlul de Cetățean de Onoare al Hâjdienilor.

Alte nume ce au completat galeria personalităților cu realizări remarcabile sunt: octogenarul Boris Movilă, care a deținut funcții de redactor-șef la Asociația de filme documentare, redactor-șef adjunct

la Editura *Cartea Moldovenească*, director artistic la Studioul *Moldova-film* etc.; Ion Dumbrăveanu, doctor habilitat în filologie, profesor universitar; Eugen Voinovschi, profesor universitar, doctor în medicină; Gheorghe Rabei, doctor în economie; Vasile Ouatu, directorul Centrului Național experimental de protezare, ortopedie și reabilitare; Ion Boubătrân, doctor în agricultură; Lucia Pogor, acăzmeriță (Archea), coristă la Teatrul de Operă și Balet; Ion Sergentu, vicecomandant la Institutul Militar al Forțelor Armate *Alexandru cel Bun*; Ion Crețu, doctor în medicină; Ion Ciubotaru, director al Reprezentanței companiei farmaceutice germane *Berlin-Chemie Menarini* în Republica Moldova ș.a.

Vorbitorii – locuitori de azi ai satului, dar și originari din sat, aflați cu traiul în alte localități, în special în capitală – cuprinși de emoții până la lacrimi, nu-și dădeau rând să vorbească despre carte și despre autor, să-și perinde amintirile despre copilărie și adolescență, despre oamenii dragi – părinți, bunei, frați și surori, dar și despre învățători și profesori, colegi și prieteni din satul natal, optând pentru o Asociație a Hâjdienilor. Pentru conformitate între aceștia îi pot numi pe Boris Movilă, Ion Dumbrăveanu, Valeriu Stângaciu, Pavel Balmuș, Lora Bucătaru, Ion Ciubotaru, Gheorghe Ciobanu, Vasile Cojocar, Nely Curararu, Viorica Buduluță, Daniela Maxim ș.a. Reprezentanți ai minunatelor colective artistice din sat *Cimbrisor*, *Armonie*, *Crizantema* au susținut un spectacol de muzică, dans și voie bună, completat de fluieristii de la Liceul *Nicolae Sulac* din Chișinău, a căror conducătoare artistică, Aurelia Sergentu, este originară din Hâjdieni.

Lansarea de la Biblioteca *O. Ghibu* a fost o adevărată sărbătoare a satului și a cărții sale *Hâjdienii din stepa Bălților: file de istorie*, urmând ca ea să fie continuată la baștină în primăvară cu un număr și mai mare de participanți.

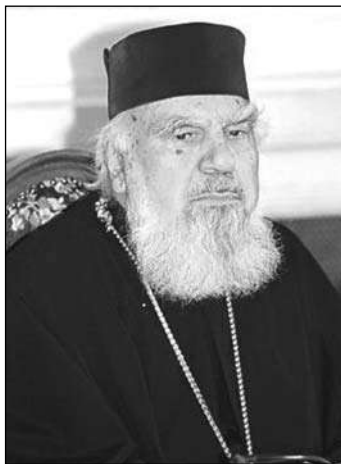
BARTOLOMEU (VALERIU) ANANIA

A plecat la domnul Valeriu Anania, mitropolitul ortodox al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, cunoscut ca IPS Bartolomeu, scriitor, filozof, traducător.

IPS Bartolomeu urma să împlinească peste puțin timp 90 de ani. Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului timp de 18 ani, a fost unul dintre candidații la tronul patriarhal după decesul Preafericitului Teoctist.

Membru al Uniunii Scriitorilor din 1978, la Asociația București, s-a transferat la Filiala Cluj în 1996. Ca poet, dramaturg, prozator și traducător, dar și ca remarcabil memorialist, a lăsat o operă deosebit de întinsă și valoroasă.

Valeriu Anania s-a născut la 18 martie 1921, la Glăvile-Piteșteana, județul Vâlcea. A urmat școala primară în satul natal, Seminarul Teologic Central din București. A frecventat și cursurile la liceele „Dimitrie Cantemir” și „Mihai Viteazul”, absolvind aici în 1943. În anul 1935, minor fiind, s-a înscris în organizația *Mănunchiul de prieteni*, organizație legionară a tineretului școlar. În anul 1936 era deja încadrat în *Frăția de Cruce*, organizație superioară celei dintâi. Peste ani își amintește Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania: „Nu am apucat să devin legionar din două motive, unul formal și altul de fond: în ianuarie 1941, la vremea când eu încă nu eram major (la aceea vreme majoratul era la 21 de ani), *Frăția de Cruce* din Seminarul Central a fost desfi-

Bartolomeu Anania
(18.III.1921 – 31.I.2011)

ințată. În al doilea rând, în timpul scurtei guvernări legionare, dar și după aceea, mi-a fost dat să văd și reversul medaliei, adică fața neștiută a Gărzii de Fier, cu care nu puteam fi de acord. Mărturisesc însă că în *Frăția de Cruce* din Seminar nu se făcea politică, nici antisemitism, ci doar educație, și că nu am avut de învățat decât lucruri bune: iubire de Dumnezeu, de neam și de patrie, corectitudine, disciplină în muncă, cultivarea adevărului, respect pentru avutul public, spirit

de sacrificiu.” În anul 1941 a fost arestat o lună de zile pentru participarea la funeraliile unui comandant legionar. Mărturisesc-te în continuare înaltul prelat: „După trei săptămâni am fost eliberat, dar în cazierul meu a rămas fișa cu calificativul „*legionar*”, un stigmat de care, orice ai face, nu scapi o viață întreagă. Nu am făcut parte niciodată dintr-un partid politic, dar am fost și am rămas pe dreapta.” În 1942 s-a călugărit la Mănăstirea Antim din București, dându-i-se numele de Bartolomeu. A studiat la Facultatea de Medicină și la Conservatorul de Muzică din Cluj. Ca președinte al studenților din Centrul Studențesc „Petru Maior”, a organizat și a condus o grevă studențească cu caracter anticomunist și, totodată, antirevizionist și a fost exmatriculat. Ulterior, și-a continuat studiile la Facultatea de Teologie din București și la Academia Andreiană din Sibiu, fiind licențiat în Teologie.

Între anii 1948-1949 a fost intendent la Palatul Patriarhal, iar apoi, între anii 1949-1950, inspector patriarhal pentru învățământul bisericesc. Între anii 1950-1951 a fost asistent la catedra de Istorie Bisericească Universală la Institutul Teologic Universitar din București, iar între 1951-1952, decan al Centrului de Îndrumare Misionară și Socială a Clerului, la Curtea de Argeș. În perioada 1952-1958 a deținut funcția de director al Bibliotecii Patriarhale din București. Conform mărturiilor unor contemporani, s-a bucurat în toată această perioadă de protecția patriarhului Justinian Marina. În anul 1958 a fost din nou arestat, sub acuzația de activitate legionară înainte de 23 august 1944. A fost condamnat de către Tribunalul Militar Ploiești la 25 de ani de muncă silnică pentru „*uneltire contra ordinii sociale*”. Și-a ispășit pedeapsa în închisoarea de la Aiud la secția „politici”, unde a făcut parte dintr-un comitet de reeducare. În timpul detenției i-a murit mama, iar el a fost înștiințat de acest fapt de către fratele lui, închis și el în aceeași închisoare. În 1964 a fost eliberat, împreună cu alți deținuți politici, în urma

unui decret dat de autorități de desființare a detenției politice.

În anul 1966 a fost trimis de către Biserica Ortodoxă Română în Statele Unite ale Americii, unde a îndeplinit mai multe funcții în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române: secretar eparhial, consilier cultural, secretar general al Congresului bisericesc, director al Serviciului „Publicații”. În anul 1967 a fost hirotonit ieromonah de către Arhiepiscopul Victorin, acordându-i-se din partea Sfântului Sinod rangul de arhimandrit. A ținut numeroase conferințe și a făcut parte din mai multe delegații ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare. Este membru fondator al Comitetului Sălii Românești din Detroit, avându-l ca invitat la dineul de promovare din 21 mai 1976 pe laureatul Premiului Nobel George Emil Palade. A participat la diverse conferințe în Detroit, Chicago, Windsor și Honolulu, fiind ales ca membru în delegația Bisericii Ortodoxe Române, care a vizitat Bisericile vechi orientale din Egipt, Etiopia și India (1969).

În 1982 s-a retras la Mănăstirea Văratec pentru a se dedica scrisului. Operei sale scriitoricești s-a adăugat diortosirea și adnotarea Sfintei Scripturi după *Septuaginta*. Această lucrare o va elabora și desăvârși după alegerea ca arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, în 1993. După cum mărturisește singur, această operă i-a solicitat peste zece ani de *muncă de ocaș*. Biblia aceasta, tipărită în anul 2001 a devenit și ediția jubiliară a Sfântului Sinod. În 2006 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ridicat pe arhiepiscopul

Bartolomeu Anania, Nicolae Dabija și Andrei Vartic. Mănăstirea Nicula, județul Cluj. 17 mai 2008. Foto: Vasile Șoimaru

Bartolomeu la rangul de mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului.

S-a afirmat în literatură încă de pe băncile școlii, făcându-și debutul în anul 1936 la revista *Vremea*, apoi la revista *Dacia Rediviva*, al cărei redactor principal a și fost. După ani a colaborat la revistele *Gazeta literară*, *Lucefărul*, *Magazin istoric*, *Ateneu și altele*. A publicat în revistele centrale bisericești *Glasul Bisericii*, *Mitropolia Olteniei*, în buletinul și calendarul *Credința* din Detroit, *Renașterea* din Cluj (unele sub pseudonimul Bartolomeu Diacul). Din punct de vedere al scrisului duhovnicesc, din multe lucrări amintim *Filele de acatist* (1976), *Ațiunea catolicismului în România interbelică* (1992), penultima lucrare, *Cartea deschisă a Împărăției*, o tâlcuire competentă a Sfintei Liturghii izvorâtă din experiența sa. În anul 2008 a publicat un volum de memorii. Vorbind de activitatea sa de dramaturg, trebuie să menționăm dramele *Miorița* (1966); *Meșterul Manole* (1968); *Du-te vreme, vino, vreme!* (1969); *Păhărelul cu nectar* (fantezie pentru copii, 1969); *Steaua Zimbrului* (1971); *Poeme cu măști* (1972). Acestea au fost puse în scenă de o serie de teatre ale țării: „Barbu Ștefănescu Delavrancea” din București, „Alexandru Davila” din Pitești, Teatrul Dramatic din Baia Mare ș.a. În anul 1982 a obținut Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România. Alegerea sa ca arhiepiscop nu l-a făcut să abandoneze scrisul, astfel că în anul 1978 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România. I-au apărut volumele de poezii *Geneze* (1971); *Istoriei agrippine* (1976); *File de acatist* (1981); *Anamneze* (1984); *Imn Eminescului în nouăsprezece cânturi* (1992); *Poezie religioasă românească modernă* (1992). La acestea se adaugă volumele de proză și de eseuri: *Greul Pământului* (1982), *Rotonda plopilor aprinși* (1983), albumul *Cerurile*

Oltului (1990), *Amintirile pelerinului Apter* (1991), romanul exotic *Străinii din Kipukua* (1979) și multe altele.

Valeriu Anania a primit numeroase premii literare și recunoașteri sub formă de ordine de stat și ale Bisericii: Premiul „Cartea anului”, pentru volumul *Din spu-mele mării*, la Salonul Național de carte din Cluj-Napoca (1996); Marele Premiu pentru poezie al Festivalului Internațional de poezie „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca (mai 1999); Diploma și medalia Academiei de Artă, Cultură și Istorie din Brazilia (mai 2000); de la Președinția României, Medalia Comemorativă „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu” și Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Mare Cruce (2000); Premiul pentru Opera Omnia, al Uniunii Scriitorilor, filiala Cluj (martie 2001) ș.a.

A fost președinte de onoare al Fundației „Nicolae Steinhardt” (1993); membru de onoare al Senatului Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca (1993); senator de onoare și membru al Marelui Senat al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1996).

De asemenea, IPS Bartolomeu i-au fost decernate titlurile de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1 iunie 2001), al Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca (7 iulie 2001); a fost Cetățean de Onoare al municipiului Cluj-Napoca (25 ianuarie 1996); Cetățean de Onoare al municipiului Bistrița (martie 2001); Cetățean de Onoare al municipiului Dej; Cetățean de Onoare al comunei Vad (2005). Pentru activitatea sa ecleziastică a fost distins cu: Crucea Patriarhală – București, Ordinul Sfântului Mormânt al Patriarhiei Ierusalimului, Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel al Patriarhiei Antiohiei. Începând cu 22 noiembrie 2010 a fost membru de onoare al Academiei Române.

URMELE LUMINOASE ALE LUI CONSTANTIN POPOVICI ÎN ȘTIINȚA ȘI CULTURA NAȚIONALĂ

Noi, deștepții și erudiții de azi – cercetători, profesori universitari și liceali, scriitori și jurnaliști, specialiști din alte domenii ale științei și culturii, dar care ne-am format ca atare în fosta RSS Moldovenească, îi datorăm enorm de mult regretatului academician Constantin Popovici: în primul rând, pentru fundamentală monografie *Eminescu. Viața și opera*. Această lucrare, devenită carte de căpătâi pentru mai multe generații de intelectuali, a fost reeditată de șapte ori, inclusiv o dată în limba rusă. Un asemenea succes n-a cunoscut o altă lucrare științifică la noi. Tot de numele său ține inițierea ediției critice în mai multe volume a scrierilor lui Mihai Eminescu. Constantin Popovici l-a cunoscut pe Gheorghe Eminovici, ultimul descendent al neamului Eminescu, cu care a avut relații de prietenie, impresii reflectate în opera sa științifică. În acest context, s-au exprimat mai mulți oratori la mitingul de doliu de la Academia de Științe a Moldovei, care s-a întrunit pe 7 decembrie 2010. Academicianul Mihai Cimpoi, cunoscut critic și istoric literar, a menționat că savantul C. Popovici a lăsat urme deosebit de luminoase în știința și cultura națională – l-a adus în circuitul de valori pe Eminescu. Lucrearea purta pece-tea timpului, însă la temelia elaborării ei au fost surse științifice și bibliografice din România și din alte țări, la care pe atunci noi nu aveam acces. Astfel, în circuitul ști-

**Constantin Popovici
(21.V.1924 – 5.XII.2010)**

ințific din republică au intrat și alți eminescologi, a subliniat exegetul.

Cercetătorul Constantin Popovici, în opinia aceluiași vorbitor, a construit poduri între literaturile română, ucraineană, rusă, cunoștea aceste limbi la perfecție, dar se descurca și cu altele – franceza, germana, latina. Pentru acest om universalitatea în creație a fost un imperativ și noi trebuie să-l urmăm ca pe un model. Constantin Popovici mi-a

fost naș științific, începând cu teza de licență și terminând cu teza de doctor habilitat, a mărturisit în încheiere Mihai Cimpoi. Un alt discurs emoțional la mitingul de doliu a fost cel rostit de academicianul Mihail Dolgan, pentru care Constantin Popovici a fost și îndrumător, și coleg de muncă, dar și naș de cununie. „A fost un om deschis spre viață, iubitor de viață. Te încălzeai, când vorbeai cu el. Ce frumos este, când omul își îndeplinește datoria cu vârf și îndesat! Ne despărțim cu o mare durere de această personalitate marcantă a culturii noastre”.

Cu înalte considerațiuni s-au referit la activitatea savantului și omului Constantin Popovici acad. Gheorghe Duca, președintele AȘM și moderator al manifestării de doliu, dr. hab. Aurelian Dănilă, directorul Institutului Patrimoniului Cultural, dr. hab. Petru Lucinschi, ex-președintele RM, Excelența Sa, Serghei Pirojkov, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Ucrain-

nei în Republica Moldova, academicianul Alexandru Roșca, dr. Victor Cojuhari, discipolul savantului. În cele mărturisite de oamenii care l-au cunoscut și l-au apreciat, s-a conturat profilul savantului Constantin Popovici, care a trăit o viață lungă pe segmentele a două secole, a trecut prin toate intemperiiile istoriei noastre zbuciumate, a luptat contra fascismului în cel de-al Doilea Război Mondial, învrednicindu-se de numeroase distincții militare, ca apoi să revină la munca pașnică de cercetător și scriitor.

...Constantin Popovici s-a născut la 21 mai 1924 în satul Romancăuți (astăzi regiunea Cernăuți, Ucraina). A absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Cernăuți (1947-1951) și în continuare – doctorantura din cadrul ei. Activitatea de cercetare la Academia de Științe a Moldovei a început-o în anul 1955. De atunci și până la ultima sa suflare a muncit în cadrul acestui for științific, pe care l-a servit cu toată dăruirea și talentul său. Doctor habilitat în filologie, profesor, membru titular al AȘM și membru de onoare al Academiei de Științe a Școlii Superioare din Ucraina, Doctor Honoris Causa al Universității Naționale din Cernăuți, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al celei din Ucraina, acad. C. Popovici a contribuit substanțial la dezvoltarea științei academice și la promovarea vieții social-culturale din țară.

Având o reală vocație de cercetător, o erudiție renașcentistă și o nobilă modestie, la care s-au referit participanții la mitingul

de doliu, acad. C. Popovici lasă moștenire o bogată și variată operă, însumând peste 500 de lucrări științifice și artistice, inclusiv 60 de cărți (monografii, culegeri tematice, schițe, publicistică, trei romane, albume). Unele din lucrările sale au fost ecranizate. O activitate științifică prodigioasă a desfășurat în domeniul literaturii universale, unde s-a impus prin solide argumentări teoretice și printr-un vibrant dialog intercultural. Ultimii ani de viață i-a consacrat elaborării unei colecții complete a lucrărilor sale. Al 16-lea volum al operelor sale complete a ieșit de sub tipar cu doar câteva zile înainte de moartea autorului. Constantin Popovici s-a manifestat și ca un pasionat îndrumător al tinerilor savanți, participând activ în procesul didactic la universitățile din Cernăuți și Chișinău, unde a pregătit numeroase cadre științifice de valoare. Astăzi mai mulți cercetători, care au trecut prin „școala vieții” academicianului Popovici, și-au susținut cu succes tezele științifice, devenind doctori, doctori habilitați, profesori.

Plecarea laboriosului academician dintre noi, cavaler al Ordinului Republicii, a peste 40 de ordine și medalii civile și militare din opt state (ex-URSS, R. Moldova, Rusia, Ucraina, România, Ungaria, Germania, Canada), este o grea pierdere pentru comunitatea academică, opera sa rămânând să dăinuie în știința și spiritualitatea noastră.

Tatiana ROTARU